

**PAUL
BRUNTON**

TAJNOSTI

EGYPTSKÉ

OBSAH

OBSAH 3

- VĚNOVÁNÍ JEHO VÝSOSTI PRINCI ISMAILU DAOUDOVI 6
- I. NOC SE SFINGOU 8
- II. STRÁŽCE POUŠTĚ 14
- III. PYRAMIDA 22
- IV. NOC UVNITŘ VELKÉ PYRAMIDY 34
- V. U KÁHIRSKÉHO MÁGA 47
- VI. DIVY HYPNOTISMU 57
- VII. ROZHOVOR S NEJSLAVNĚJŠÍM EGYPTSKÝM FAKÍREM 67
- VIII. VE JMÉNU ALLÁHA, SOUCITNÉHO, MILOSRDNÉHO! 74
- IX. ROZHOVOR S DUCHOVNÍ HLAVOU MUSLIMŮ 82
- X. V MÍRU STARÉHO ABYDU 91
- XI. NEJVNITŘNĚJŠÍ OBŘAD EGYPTSKÝCH CHRÁMŮ 98
- XII. STARÁ MYSTÉRIA 106
- XIII. V CHRÁMU V DENDĚŘE 113
- XIV. DNY V KAMAKU 121
- XV. NOCI V KARNAKU 129
- XVI. U NEJSLAVNĚJŠÍHO EGYPTSKÉHO ZAKLÍNAČE HADŮ 137
- XVII. STÁVÁM SE DERVÍSEM, KTERÝ ZAKLÍNÁ HADY 144
- XVIII. SETKÁVÁM SE S ADEPTEM 151
- XIX. HROBKY: ADEPTOVO ZÁVAŽNÉ POSELSTVÍ 159
- DOSLOV 164

ILUSTRACE

MEZI STRÁNKAMI 160 A 161

BAREVNÉ

Chyfreova (Rachefova) pyramida
Sfinga a Velká pyramida
Chrám bohyně Hathotry v Dendře
Zříceniny v okolí Hathořina chrámu v Dendře
KRÁL. SETCH I. UCTÍVÁ BOHA HORA. HOROVA KAPLE V CHRÁMU SETCHHO I. V ABYDU
PILÍŘE SE SYMBOLY OBOU EGYPTŮ VE VELKÉM CHRÁMU BOHA AMONA V KARNAKU
PORTIKUS, VSTUP DO VNITŘNÍCH PROSTOR LUXORSKÉHO AMONOVA CHRÁMU
TERASOVITÝ CHRÁM KRÁLOVNY HATŠEPSUT NA ÚPATÍ HORY EL-KURN
KNĚZ MUMIFIKUJE ZEMŘELÉHO. HROB SENNEŽEMA, DÉR EL-MEDÍNA U LUXORU
BŮH HORUS OŽIVUJE MUMII. HROB INHERCHY, DÉR EL-MEDÍNA U LUXORU

ČERNOBÍLÉ

PROFESOR EDUARD ADES, HYPNOTIZÉR
MADAME MARGUERITE, JEHO SUBJEKT
TAHRA BEJ
JEHO TĚLO UVEDENÉ V TRANSU UKLÁDANÉ DO RAKVE NA DNO BAZÉNU
STARODÁVNÝ KORÁN, DŘÍVE NÁLEŽEJÍCÍ ZESNULÉMU TURECKÉMU SULTÁNOVI,
NYNÍ VE VLASTNICTVÍ MADAME DAHARY Z CAIRA
ŠEJK MUSTAFA EL MARAGHI, DUCHOVNÍ HLAVA MUSLIMŮ
MEŠITA A UNIVERZITA AL-AZHAR
ZVÍRETNÍK V DENDEŘE
VCHOD DO ZASVĚCOVACÍHO CHRÁMU USIRA V KARNAKU
ŠEJK MÚSÁ HLEDÁ A CHYTÁ HADA
ŠEJK MÚSÁ
ŠTÍR
MÚSÁ DRŽÍ ZIVÉHO ŠTÍRA
„RA-MAK-HOTEP“ – JEHO OČI
NÁSTĚNÝ RELIÉF Z KRÁLOVY HROBKY V ÚDOLÍ KRÁLŮ

V TEXTU

DESKA THUTMOSE IV., KTERÁ STOJÍ PŘED SFINGOU 24
NÁKRES ŘEZU VNITŘKU VELKÉ PYRAMIDY 43
SKUTEČNÉ PÍSMO MADAME MARGUERITE PSANÉ SE ZAVÁZANÝMA OČIMA 106
ARABSKÝ TALISMAN ŠEJKA ABU ŠRAMPA 240

OBÁLKA

ZEMŘELÝ PŘED BRANOU DO PODSVĚTÍ.
SENNEŽEMOVA HROBKA. DÉR EL-MEDÍNA

PŘEHLED DĚL PHDR. PAULA BRUNTONA

*v chronologickém pořadí
s datem prvního anglického vydání*

Tajnosti indické, 1934

Tajná stezka, 1935

Tajnosti egyptské, 1936

Poustevník v Himálaji, 1936

Hledání Nadjá, 1937

Vnitřní skutečnost, 1937

Indická filozofie a moderní kultura, 1937

Skrytá nauka za jógou, 1941

Moudrost Nadjá, 1943

Duchovní krize člověka, 1952

Eseje o Hledání, 1984

Zápisky Paula Bruntona, 1984–1988

Svazek 1, Perspektivy

Svazek 2, Hledání

Svazek 3, Cvičení pro Hledání, Relaxace a ústraní

Svazek 4, Meditace, Tělo

Svazek 5, Emoce a etika, Intelekt

Svazek 6, Ego, Od zrození ke znovuzrození

Svazek 7, Uzdravování sama sebe, Negativa

Svazek 8, Úvahy o mém životě a mých spisech

Svazek 9, Lidská zkušenost, Umění v kultuře

Svazek 10, Orient

Svazek 11, Senzitivové

Svazek 12, Vnitřní potřeba náboženství, Odevzdaný život

Svazek 13, Relativita, Filozofie a Mysl

Svazek 14, Inspirace a Nadjá

Svazek 15, Pokročilá kontemplace, Mír ve vás

Svazek 16, Osvícená Mysl, Božská Mysl

Věnování Jeho Výsosti princí ISMAILU DAOUDOVI

Jedné krásné jarní noci vyjeli z Káhiry tři muži a hovořili asi hodinu nedaleko Velké pyramidy. Jedním z nich byla Vaše výsost, druhým byl vyslanec jisté orientální říše, kdežto třetím jsem byl já, pisatel těchto zápisků o cestách a myšlenkách. Vaše výsost poznamenala, že by bylo obtížné najít v dnešním Egyptě nějaké stopy neobyčejné duchovnosti nebo zvláštní magie, jejichž hledání mne láká ze země do země. Při několika dalších příležitostech jste opakoval tento svůj názor.

Přesto jsem vytrval ve svém hledání a našel několik věcí, o nichž se domnívám, že by zajímaly lidi na Západě. A jestliže je nabízím také Vaši výsosti, je to proto, že se odvažuji doufat, že si z nich vyberete další záblesk víry, která mne zaujala a že snad pochopíte trochu lépe, proč se tak stalo. A také si dovoluji připsat Vám tyto zápisky jako nepatrnou známku mé radosti z osobní úcty, která trvá, nehledě k intelektuálním rozdílům, které jsou mezi námi.

A konečně, necht' jsou tyto stránky daní Egyptu, oné zemi, jejíž moderní tvář tak dobře znáte a jejíž staré svatyně mne tolik vábí. Kdyby mi bylo dovoleno trochu pozměnit starou latinskou větu, dodal bych ještě: „Ten, kdo se jednou napil nilské vody, musí navždy zůstat přítelem těch, kteří sídlí na březích této mohutné řeky.“

Dr. Paul Brunton zemřel 27. července 1981 ve Vevey ve Švýcarsku. Narodil se v Londýně v roce 1898. Je autorem třinácti knih (vydaných za jeho života), z nichž první, *Tajnosti indické*, byla publikována v roce 1935 a poslední, *Duchovní krize člověka*, v roce 1952. Je všeobecně uznáváno, že Dr. Brunton předložil Západu jógu a meditaci a vyjádřil jejich filozofické pozadí běžně srozumitelnou řečí. Způsobem jeho psaní bylo, že si stručně zaznamenával inspirované myšlenky ihned, jak se objevily. Často je zapisoval na zadní stranu dopisní obálky nebo na okraje novin či časopisů, když se procházel mezi květinami v zahradách lemujících Ženevské jezero. Potom je přepisoval na stroji a třídil podle námětů. Později je chtěl zredigovat a sestavit do souvislého textu.¹⁾

Paul Brunton žil posledních dvacet let svého života ve Švýcarsku. Měl rád jeho mírné klima a jeho majestátní horské scenérie. Sem za ním přicházeli návštěvníci a korespondence z celého světa. Hrál důležitou roli v životech velkého množství lidí.

„P.B.“, jak byl nazýván svými čtenáři, byl tichý a jemný člověk. Vyzařovala z něho aura nesmírné laskavosti. Jeho akademické vědomosti byly přetaveny v žáru života. Jeho Duchovnost proráží temnoty jako světlo majáku. On však důrazně odmítal všechny pokusy vytvořit kolem něho kult. Často připomínal: „Musíte najít svého P.B. ve svém vlastním nitru.“

K.T.H.

1) Pozn. vydav.: Tyto jednotlivé myšlenky autor nazýval paragrafy (*para*) a po jeho smrti byly vydány (v letech 1984-1988) v 16ti knihách pod názvem *Notebooks of Paul Brunton* (*Zápisky Paula Bruntona*). Celý tento rozsáhlý spis je přeložen do češtiny a je postupně vydáván našim nakladatelstvím.

I.

NOC SE SFINGOU

Poslední hladový turista odešel, poslední průvodce v černém rouchu skončil své tisíckrát opakované štěbetání o povrchních zkazkách, určených k poučení cizích návštěvníků jeho starobylé země. Skupina unavených mezků a vrčících, znuděných velbloudů spěchala k domovu se svými posledními jezdci pro tento den.

Soumrak nad egyptskou krajinou je nezapomenutelnou událostí, je to výjev nadpozemské krásy. Vše je v barvě přetvořeno a nejživější kontrasty se objevují mezi nebem a zemí.

Seděl jsem sám na měkkém žlutém písku před majestátní královskou sochou ležící Sfinxy, trochu stranou, a pozoroval jsem okouzlenýma očima podivuhodnou hru éterických barev, které se rychle objevují a právě tak rychle přecházejí, když umírající slunce přestává již pokrývat Egypt zlatou nádherou. Kdo by mohl přijmout posvátné poselství, které mu je sesláno krásným tajemným svitem červánků afrického západu slunce, aniž by byl na chvíli přenesen do ráje? Pokud lidé nebudou naprosto zhrublí a duchovně mrtví, potud budou stále milovat Otce Světla, Slunce, které svým jedinečným kouzelnictvím činí tyto věci možnými. Nebyli žádnými pošelci, tito staří národové, když uctívali Rea, Velké Světlo, a když ho přijímali do svých srdcí jako boha.

Nejprve toto božství spočívalo hluboko na obloze, rozpalujíc nádherně celá nebesa třpytící se červení, rudou září, jako rozžhavené uhlí. Potom se barvy tlumily do vyšších tónin a měkká, korálově růžová záplava se rozšířila přes obzor. Toto světlo se neustále změkčovalo, až se podobalo duze, asi v půl tuctu různých tónů od růžové do zelené a zlaté, a tak se rozmarně loučilo se životem. Potom, jak se soumrak rychle plížil přes krajinu, se vše proměnilo v jakousi šedavou změt barev. Tyto tóny, nad nimiž se tajil dech, zmizely společně s velkým kruhovitým umírajícím světlem.

A proti tomuto opálovému pozadí jsem viděl Sfingu, jak na sebe přijímala barvu noci. Již nezářily poslední rudé paprsky živě přes její obličej bez rysů.

Vynořovala se ze všudypřítomných písčín, tato obrovská tvář s odpočívajícím tělem, která u pověřivých beduínů vzbuzuje takový strach, že jmenují Sfingu „Otcem Hrůzy“, a která plní skeptického cestovatele takovým podivem, že v každém věku vyvolávala její obrovská postava otázky na rtech těch, kteří na ni s překvapením hleděli poprvé. Tajemství tohoto nepřírozeného spojení, tohoto lva s lidskou hlavou, přitahovalo odedávna celé zástupy návštěvníků. Je to záhada i pro samotné Egypty a hádanka pro celý svět. Nikdo neví, kdo a kdy Sfingu vytesal. Nejzkušenější egyptologové mohou jen slepě hádat, jaký je její význam a historie.

Při posledním záblesku, který mi dovolilo mizející světlo přijmout, spočinuly mé oči na kamenných zracích Sfinxy, které se tiše a klidně dívají, jak nespočetní lidí přicházejí, jeden po druhém, jak na ni tázavě hledí a potom ve zmatku odcházejí; které nehnute pozorovaly temné lidi ze ztraceného světa, z Atlantidy, nyní zaplavené miliony tun vody; které s polovičním úsměvem byly svědky Meniho, prvního faraóna, jak milovanou egyptskou řeku Nil obrátil v jejím běhu a donutil ji, aby tekla novým řečištěm; které mlčky a s lítostí patřily na vážnou, zasmušilou tvář Mojžíšovu, když se klaněl při posledním loučení; které se němě a se smutkem dívaly na utrpení zpustošené a ve zříceniny obrácené země, když divoký Kambýses pronikl z Persie do Egypta; které okouzleny, ale přece jen s opovržením viděly pyšnou, hedvábím ozdobenou Kleopatru vystupovat z lodí s pozlacenou příďí, purpurovými plachtami a stříbrnými vesly; které s radostí vítaly mladého, putujícího Ježíše, když hledal východní moudrost, připravuje se tak na určenou hodinu svého veřejného poslání, když ho jeho Otec seslal s božským poselstvím lásky a milosrdenství; které s utajenou radostí žehnaly statečnému, šlechtnému a učenému mladému

muži, urozenému Saladinovi, takže odjel, nesa ve vzduchu své kopí, označené půlměsícem a zeleným praporkem, aby se jednoho dne stal sultánem Egypta; oči, které s výstrahou zdravily Napoleona jako nástroj evropského osudu, toho osudu, který měl jeho jméno tak vyvýšit, že zastínilo všechna ostatní jména, aby ho pak donutil stát se zachmuřeným čelem na hladkých prknech paluby Bellerophonu; oči, které s lehkým smutkem pozorovaly, jak se pozornost celého světa obrací k její vlasti, když byla otevřena hrobka jednoho z jejích nejpyšnějších faraónů a jeho mumifikovaná mrtvola a královské ozdoby se staly kořistí moderní zvědavosti.

Tyto kamenné oči Sfingy toto vše viděly, a ještě mnohem více. Nyní, pohrdající lidmi, kteří se trápí nad malichernou a chvilkovou činností; lhotejné k nekonečným kavalkádám lidské radosti a utrpení, které přecházejí přes egyptská údolí; vědoucí, že velké události času jsou určeny, a že jim nelze uniknout – tyto oči zírají ze svých velikých důlků do věčnosti. Ano, člověk mocně cítí, že tyto oči, samy beze změny, se dívají přes změny času do počátků světa a do temnoty neznáma.

Potom se Sfinga proměnila v uhlově černou a obloha ztratila svou stříbřitě šedou zářivost, zatímco poušť pohltila dokonalá, vše absorbující temnota. Ale Sfinga mne stále poutala, stále přitahovala mou pozornost jako mocným magnetem. Cítil jsem, že teprve nyní s blížící se nocí vstoupí do svého prostředí. Temnota pozadí byla jejím vhodným rámcem a v mystické africké noci bude vydechovat příhodnou atmosféru. Re a Hor, Eset a Usir, a všichni zmizelí bohové Egypta se v noci rovněž plíživě vrátí. Rozhodl jsem se tedy, že počkám, až měsíc a hvězdy se spojí, aby odhalily pravou Sfinxu. Seděl jsem sám, a přece, navzdory opuštěnosti pouště, jsem se necítil, ba ani nemohl cítit osamělým.

*

Noci v Egyptě jsou podivuhodně jiné než noci v Evropě. Zde přicházejí tichýma nohama, tajemně se chvějí se zástupem neviditelných životů, a jsou tónovány do indigové modři, jejíž účinek na citlivé duše je magický. Jsou trochu tvrdé, brutálně střízlivé a naprosto černé.

Stokrát jsem pozoroval, jak se první večerní zářící hvězdy znovu objevují, kmitajíce blízko a jasně, jak to v Evropě nikdy nesvedou; jak svůdný proužek měsíce odhaluje svou přítomnost a obloha se mění v baldachýn modrého sametu.

A nyní jsem uviděl Sfinxu, jak ji zřídka vídají turisté. Nejprve její smělý, temný obrys, vytesaný z původní skály, vysoký jako čtyřpatrový, londýnský dům, spočívající pokojně v prohlubni pouště. Potom, když ji paprsek za paprskem začal osvětlovat, spatřil jsem postříbřený obličej a napřážené tlapy staré známé postavy. Nyní se mi stala okouzlujícím symbolem onoho Egypta, jehož tajemný původ sahá do prastarého dávnověku. Skrčená jako osamělý hlídací pes, který drží věčnou stráž nad předhistorickými tajemstvími, hloubaje nad atlantovskými světy, jejichž jména se ztratila v křehké paměti lidstva, přežil tento kolosální kamenný tvor každou civilizaci, kterou lidské pokolení až do dneška zplodilo, a stále si podržuje svůj vnitřní život neporušený. Tato vážná a velkolepá tvář neprozrazuje nic. Tyto suché kamenné rty jsou zaslíbeny věčnému mlčení a jestliže existuje nějaké skryté poselství, které Sfinga pro člověka má, a které předávala přes celá staletí jen několika málo lidem, hloubavým a privilegovaným, pak toto poselství bude jenom tiše šeptáno jako „mistrovské slovo“ svobodných zednářů do ucha kandidáta. Není tedy divu, že Říman Plinius napsalo Sfinze, že je to „podivuhodný umělecký předmět, na němž lze pozorovat mlčení a na nějž se lidé z okolí dívají jako na božstvo“.

Noc tvoří Sfinze dokonalý rámeček. Za ní a po obou stranách se rozkládá tzv. „Město mrtvých“, oblast, která se doslova hemží hrobkami. Všude kolem skalnaté vyvýšeniny, která vyčnívá z písku na jih, západ i sever kolem Sfingy, byla hloubena hrobka vedle hrobky, aby přijaly sarkofágy s královskými těly, mumie šlechticů a kněžských hodnostářů.

Po šest let provádějí Egyptané, kteří pokračují v práci západních průkopníků, soustavně a úspěšně práce, aby vykopali celou centrální část tohoto ohromného hřbitova. Odvezli tisíce tun písečných nánosů, které dříve pokrývaly toto místo, odhalili úzké chodby, vytesané do skály,

kteřé se křižují a zase křižují od jedné hrobky ke druhé, a upravili cesty, které spojují pyramidy s jejich chrámy. Procházel jsem toto území od jednoho konce ke druhému a navštěvoval jsem pohřební komory, soukromé chrámky, byty kněží a pohřební kaple, kterými je provrtáno jako plástev medu. Opravdu je toto místo hodno svého jména „Město mrtvých“, neboť jsou tu oddělena pouze několika stopami prostoru a skoro třemi tisíci léty dvě pohřebiště nad sebou. Tito staří Egyptané kopali hluboko, když chtěli skrýt své mrtvé – jedna taková komora je nejméně 190 stop pod slavnou dlážděnou silnicí. Vstoupil jsem do pohřebních místností čtvrté dynastie, kde kamenné sochy staré pět tisíc let, představující dokonalé podoby zemřelých, dosud stály, s rysy jasnými a poznatelnými, i když jejich služby duchům zemřelých jsou velmi sporné.

Avšak sotva lze vstoupit do některé hrobky, aniž bychom shledali, že těžké víko sarkofágu je odsunuto stranou a vše cenné zmizelo, každý kousek drahocenného pokladu. Stejně tak to našli ti, kdo zde kopali. Jenom posvátné vázy, obsahující vnitřnosti mumifikovaných těl, a kamenné sošky zde zůstaly. I starý Egypt měl své lupiče hrobů, a když prostý lid povstal proti rozpadávajícím se a degenerujícím vládnoucím kastám, vrhl se pro lup a pomstu na tento obrovský hřbitov, kde se vysokým hodnostářům dostalo pocty, že mohli odpočívat v blízkosti mumií králů, kterým za života sloužili.

A těch několik, jejichž mumie unikly dávným lupičům jejich vlastního národa, spalo chvíli v pokoji, dokud nebyli zase probuzeni Řeky, Římany a Araby. Ti, kteří bezpečně prošli i těmito zkouškami, měli dlouhý odpočinek až do minulého století, kdy moderní archeologové začali prosévat spodní půdu Egypta a pátrat po tom, co přehlédli lupiči. Mějme soucit s těmito balzamovanými faraóny a ubohými knížaty, neboť jejich hrobky jsou znesvěceny a jejich poklady uloupeny. A dokonce i tam, kde jejich mumie nebyly rozsekány na kusy zloději, kteří pátrali po klenotech, jsou odsouzeni, aby neměli laskavější místa odpočinku než muzea, ve kterých se na ně dívají zástupy lidí a dělají o nich neuctivé poznámky.

A na takovém smutném místě, přeplněném dávno pohřbenými mrtvolami, stojí osamělá Sfinga. Pozorovala, jak byly ony hrobky v „Městě Mrtvých“ vylupovány vzbouřenými Egyptany a prohledávány vniknuvšími Araby. Kdo se může divit, že Wallis Budge, známý ředitel egyptských sbírek v Britském muzeu došel nakonec k závěru, že „Sfinga byla zhotovena, aby zadržovala zlé duchy od hrobek, které byly okolo ní?“ Kdo se může divit, že král Thutmose IV. před třemi tisíci čtyřmi sty lety dal napsat na 14 stop vysokou kamennou desku, kterou vztyčil před prsa Sfingy, následující slova:

„Magické tajemství vládlo v těchto končinách od počátku času, neboť podoba Sfingy je znkem Khepery (Boha nesmrtelnosti), největšího z duchů, úctyhodné bytosti, která zde odpočívá. Obyvatelé Memjidy a celého okolí zvedají své ruce k němu, aby se modlili před jeho tváří.“

Kdo by se mohl divit, že beduíni, bydlicí v nedaleké vesnici Gíze, mají velmi mnoho pověstí o duchách a strašidlech, které se v noci míhají v oblasti kolem Sfingy a že toto místo považují za nejstrašidelnější na světě? Neboť toto starobylé pohřebiště se nemůže porovnat se žádným jiným novějším na celé zemi. Pokud jde o balzamování těl jejich nejlepších lidí – staří Egyptané úmyslně prodlužovali styk jejich duchů s naším světem na dobu abnormálně dlouhou.

Ano, noc je nejvhodnější dobou pro zkoumání Sfingy, neboť tehdy i pro nejtupější lidi se zdá být svět duchů blíže, naše mysl se stává citlivější pro vjemy dříve nepocitované, zatímco ve vládnoucí temnotě i tvrdé tvary okolního hmotného světa přijímají duchovité obrysy.

Noční obloha měla nyní barvu nafialovělého indiga, mystického to tónu, který se dobře hodil k mému podnikání.

*

Počet hvězd se zvětšil, takže se ve velkém množství klenuly nad setmělým světem. Také měsíc přispěl k osvětlení strašidelné scény kolem mne.

Dlouhé, ležící lví tělo se nyní Viditelně rýsovalo na obdélníkovém skalním výstupku. Jeho záhadná hlava se teď jevila trochu zřetelněji. Přede mnou a za mnou se nejasně spojovala malá vyvýšenina s pouští, která se táhla do dálky, až mizela, pohlcena okolní temnotou.

Hleděl jsem na půvabné cípy široce rozložené, paruce podobné-ozdoby hlavy, jejíž obrysy byly nyní sotva rozeznatelné. Tato královská ozdoba hlavy poskytuje Sfinze majestátní velkolepost a dokonalou distingovanost, vlastnosti, které dovršuje královská kobra, spočívající na jejím čele a zvedající svou kápí, tento symbol Urea značící vládu a moc nad světy stejně pomíjejícími jako duchovními, tento emblém jak božské tak světské svrchovanosti. Postava Sfingy se často objevuje v hieroglyfických písmech a označuje Pána Země, mocného faraóna. Jedna stará tradice dokonce prohlašuje, že socha v sobě skrývá hrobku jednoho vladaře, jménem Armais. Mariette, francouzský archeolog a ředitel egyptského muzea v Káhiře, vzal tuto tradici vážně a rozhodl se, že propátrá skalní základnu pod Sfingou. „Není nemožné,“ řekl na setkání jedné učené společnosti, „že uvnitř některé části tohoto netvora existuje krypta, jeskyně nebo podzemní kaple, která může být hrobkou.“ Ale zanedlouho po tom, kdy se chopil tohoto plánu, zaklepala smrt u jeho dveří a on sám byl uzavřen do hrobky. Od té doby se nikdo nepokusil vniknout do kamenného podkladu, který obklopuje Sfingu, ani do skalní vyvýšeniny, na níž Sfinga spočívá. Když jsem mluvil o této věci s profesorem Selimem Hassanem, který byl od egyptských úřadů pověřen dozorem nad vykopávkami v „Městě mrtvých“, a když jsem se ho tázal na možnost neodhalených komor pod Sfingou, odbyl tuto záležitost důraznou a rozhodnou odpovědí:

„Sfinga sama je vytesána z pevné skály. A tak pod ní nemůže být nic jiného, než zase jen pevná skála.“

Naslouchal jsem s úctou, kterou profesor plně zasluhuje, ale nemohl jsem jeho tvrzení ani přijmout, ani odmítnout: dal jsem přednost otevřené myslí. Jméno Armais se velmi podobá jménu Harmachise, boha Slunce, o němž jiná legenda říká, že ho Sfinga představuje. Je docela dobře možné, že pod ní není vůbec žádná hrobka, a že pomalým během času se obě tradice nějak smísily. Ale skalní komory mohou být vytesávány také k jiným účelům a staří Egyptané se tomu někdy nevyhýbali. Svědčí o tom jejich podzemní jeskyně, kde byly vykonávány střežené a tajné náboženské obřady. Existují také staré chaldejské, řecké a římské, dokonce i arabské prameny, které vypravují o podzemní chodbě a komoře, jimiž procházeli kněží od Velké pyramidy ke Sfinze. Tyto tradice nemusí mít žádný základ, ale není kouře bez alespoň trochy ohně a u lidí, jako byli staří Egyptané, kteří tak rádi tesali chodbu za chodbou skrze pevnou skálu a kteří stejně tak rádi ukrývali vchody do těchto chodeb, mají se věci tak, že žádný dnešní Egyptan nemůže s jistotou ukázat na půdu, na které stojí a prohlásit, že lidští krtkové si skrze ni nikdy nerazili cestu. Statí umělci, kteří vytesali žulovou pamětní desku Thutmosovu, která je umístěna mezi předními nohama Sfingy, ukazuje Sfingu, jak spočívá na krychlovém podstavci, který sám je jakousi budovou, s velkým ústředním vchodem a vyhloubenými ozdobami. Existovala tenkrát nějaká starobylá pověst, nyní ztracená, na jejímž základě byl zhotoven tento obraz? Existoval nějaký chrám v podobě podstavce, vytesaný ze skalnatého pahorku se Sfingou, spočívající jako obr na jeho samotné střeše? Jednoho dne se to dovíme.

Faktem je, že Sfinga není celá vytesaná ze skály. Sochaři shledali, že velikost pevné skály nestačí, aby mohli uskutečnit návrh, který dostali, a tak, aby mohli dokončit své obrovské dílo, byli nuceni vystavět část zaokrouhlených zad Sfingy a padesát stop dlouhé přední tlapy ze zvláštních pálených cihel a otesaných kamenů. Tato přidaná část povolila na některých místech útokům lidí a let, takže několik cihel bylo vylomeno a některé kameny zmizely.

Potom, před sto lety, přišel plukovník Howard Vyse, který se vracel domů ze své služby u vojska v Indii. V Suezu opustil svou loď a jel poštovním dostavníkem, který patřil staré Východoindické společnosti a sloužil k převážení důstojníků do Káhiry a odtud zase ke Středozemnímu moři k dalšímu nalodění. Plukovník se zdržel nějakou dobu v Káhiře, kde ho vábily pyramidy a Sfinga, které několikrát navštívil. Slyšelo starých legendách a rozhodl se, že je vyzkouší. Opatřil si dlouhé železné vrtací tyče, zakončené dláty a začal rameno Sfingy

provrtávat, aby zjistil, zda je duté nebo ne – ale výsledek ho zklamal. Vnikl do pevné skály na dvacet sedm stop a otvory, které byly způsobeny jeho námahou, dosud Sfinzu znetvořují. Ale bohužel v dobách Vyseových nebylo ze Sfinzy vidět nic než obličej a hlava, neboť její tělo bylo pochováno pod ohromnou spoustou písku. Tak se jeho práce nedotkla tří čtvrtin sochy; a nikdy se nepřiblížila k její základně.

*

Noc se pokradmu plížila jako panter, klidně a tiše. Nebylo slyšet nic kromě příšerného pololidského vytí několika pouštních šakalů, které označovalo míjení hodin. Seděli jsme tam, Sfinga a já, pod jasným africkým světlem hvězd, a zesilovali jsme neviditelné pouto, které nás svedlo dohromady, takže seznámení se proměňovalo v přátelství a možná získávalo trochu nového vzájemného pochopení.

Když jsem k ní přišel poprvé před několika lety, Sfinga se dívala do dálky s tichým opovržením. Pro tohoto obra jsem byl pouze další trpasličí smrtelník, další spěchající tvor, putující na dvou nohou a naplněný marnivou soběstačností, neklidnými touhami a pošetilými myšlenkami. Pro mne se tehdy Sfinga zdála být ponurým náznakem oné Pravdy, kterou člověk nikdy nenalezne, gigantickou modlou, věnovanou Neznámému, před níž veškeré modlitby padají bez odpovědi do bledého písku a veškeré otázky neslyšeny do prázdnoty. Tehdy jsem se odvrátil více cynický a více skeptický než předtím, unaven světem a zahořklý.

Ale léta nemíjela marně. Život je jiné jméno pro duchovní výchovu a Neviditelný Učitel mne zatím naučil jedné nebo dvěma věcem, na nichž záleželo.

Naučil jsem se, že se naše otáčející zeměkoule neotáčí nadarmo prostorem.

Vrátil jsem se ke Sfinze s jasnější náladou, „!“. A když jsme se navzájem stali společníky ve tmě, ona sedíc ve své dutině na okraji Libyjské pouště, a já sedě se zkříženýma nohama na písku, přemýšlel jsem znovu o tajemném významu tohoto Kolosa.

Celý svět zná fotografie Sfinzy a dovede si představit její znetvořenou tvář. Ale svět neví, proč a kdy byla vytesána z pevné vápencové skály, která se vynořuje z písku, ani neví, čím ruce proměnily onu osamělou skálu v sochu tak gigantických rozměrů.

Archeologie mlčí, sklání hlavu v tajném studu, neboť musela odvolat jisté domněnky, vydávané za teorie, které ještě před málo lety tak důvěřivě šířila. Neodvažuje se už vyslovit žádné určité jméno, ani se neodvažuje vyslovit žádné přesné datum. Nemůže již připisovat Sfinzu ani králi Rachefovi, ani králi Chufuovi, neboť nyní poznává, že odhalené nápisy naznačují pouze, že socha existovala již za jejich vlády.

Za osmnáctou dynastií není v objevených papyrech ve skutečnosti žádná zmínka o existenci Sfinzy a za čtvrtou dynastií nezmiňuje se o ní žádný kamenný nápis. Vykopávači při hledání starobylých nálezů našli nápis, který mluví o Sfinze jako o pomníku, jehož původ se ztrácí v čase a jako o soše, která byla znovu náhodou objevena, když byla zcela pohřbena v písku pouště a naprosto zapomenuta. Tento nápis náleží do období čtvrté dynastie, tedy řadě faraónů, kteří žili a vládli v Egyptě téměř před šesti tisíci lety. *A i pro tyto krále byla Sfinga již nevýslovně stará.*

*

Spánek přichází za noci, ale já jsem jej odhodlaně zapuzoval od hodiny k hodině. Nicméně, v těchto nočních úvahách se počala moje oční víčka bezděčně sklánět ve vzpouru a moje mysl se stávala poněkud ospalou. Dvě síly nyní zápasily o nadvládu v mém nitru. První byla prudká touha strávit noc ve bdění a pozorovat svět se Sfingou. Druhou byla vzrůstající tendence podrobit tělo a myšlení uklidňujícímu a uspávajícímu lichocení okolní temnoty. Konečně jsem mezi nimi nastolil mír a uzavřel smlouvu, podle níž jsem udržoval oči nepatrně otevřené, takže se staly úzkými, nevidoucími štěrbinami, a své myšlenky jsem nechal vplynout do snění o barvách míjejících v dlouhé řadě.

Zůstal jsem chvíli v klidné nehybnosti, která se dostavuje, když jsou myšlenky zastaveny. Nevím, jak dlouho jsem v tomto stavu byl, ale přišel okamžik, kdy barvy zmizely z mé vize a na jejich místě se rozevřela veliká, volná krajina. Byla podivně ozářena stříbřitým světlem, tak jak může být kraj osvětlen měsícem v úplňku.

Všude kolem mne se pohybovaly zástupy temných postav, spěchajících sem a tam. Některé nesly na hlavách košíky s náklady, jiné lezly vzhůru a dolů po jakémsi lešení z lehkých trámů, zbudovaném okolo obrovské skály. Byli mezi nimi dozorcí, kteří dávali dělníkům rozkazy, anebo pečlivě sledovali práci lidí, kteří namáhavě kladivem a dlátem odsekávali ve skále určené tvary. Vzduch se chvěl zvuky jejich opakovaných ran.

Obličeje všech těchto lidí byly dlouhé a tvrdé, jejich pleť byla zbarvena červenohnědě nebo šedožlutě, a také jejich horní rty byly pozoruhodně dlouhé.

A když byla jejich práce dokončena, tu hle! skála se proměnila v gigantickou lidskou hlavu, posazeno u na obrovské lví tělo, celá postava spočívala ve velké umělé dutině, vyhloubené z plošiny. Do této dutiny vedly široké, hluboké velkolepé schody. A na zvláštní ozdobu hlavy, jejíž široké záhyby vystávaly za ušima, byl vsazen kotouč z čistého zlata.

Sfinga!

Lidé zmizeli a krajina se stala tak klidnou, jako opuštěný hrob. Potom jsem zpozoroval rozsáhlé moře, které zaplavilo svými vodami celou krajinu po mé levici, jeho pobřežní čára byla vzdálena sotva míli. V tichu bylo něco zlověstného, co jsem nechápal, dokud jsem nezaslechl hluboké hučení, které vycházelo ze samotného středu oceánu. Země pode mnou se chvěla a třásla a s ohlušujícím řevem se zvedla ohromná vlna vody do vzduchu a střemhlav se řítila směrem k nám, ke Sfinze a ke mně a oba nás zaplavila.

Potopa!

Pak byla přestávka. Zda jednu minutu nebo tisíc let, to nevím! A znovu jsem seděl u nohou veliké sochy. Rozhlédl jsem se okolo sebe, ale moře jsem již neviděl. Místo něho byla krajina pokryta zpola uschlým bahniskem, tu a tam byly veliké skvrny bílé soli, které vysychaly na slunci. Slunce divoce pražilo na zem, skvrny se zvětšovaly do velikosti i počtu. Slunce stále nemilosrdně vrhalo svůj oheň na vše, vyhnalo z bahniska poslední kapku vlhkosti a proměnilo ho v měkkou, suchou půdu, která byla vypálena do bledě žluté barvy.

Poušť!

Sfinga stále hleděla do krajiny. Její tlusté, silné, nepoškozené rty, formované, jako by se chtěly usmát, se zdály vyjadřovat její spokojenost s osamělou existencí. Jak dokonale se tato opuštěná postava hodila do svého pustého okolí. Zdá se, že v tomto tichém kolosu sám duch osamělosti nalézá důstojné vtělení.

A tak čekala, až se jednoho dne malá skupina člunů zastavila u břehu řeky a z nich vystoupili lidé, kteří se zvolna blížili. Před Sfinvou se s radostnými modlitbami vrhli na zem.

Od tohoto dne bylo kouzlo ticha zrušeno, začaly vznikat stavby na nedaleké nížině a králové přicházeli se svými kněžími, aby skládali hold králi pouště.

A s jejich příchodem zmizela má vize, tak jako plamen mizí s knotu, když již není paliva.

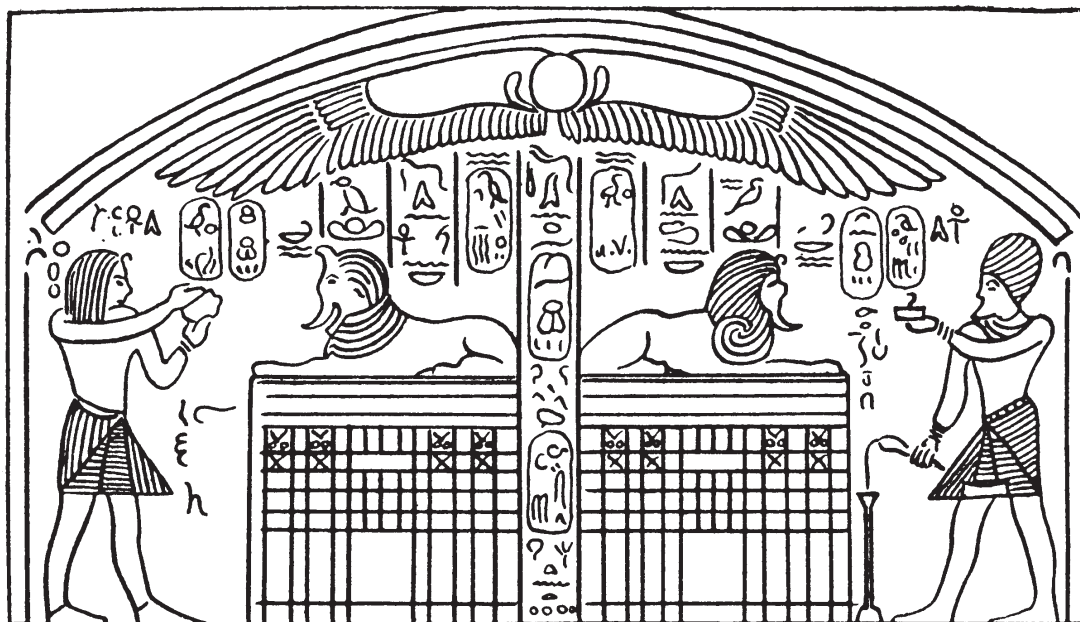
II. STRÁŽCE POUŠTĚ

Hvězdy nad hlavou byly dosud husté, srpek měsíce se dosud na nás oba dvorně usmíval, Sfinga se stále tyčila zkrásnělá a majestátní ve stříbrných paprscích, když jsem obrátil hlavu vlevo, kde jsem ve svém vidění pozoroval moře, vypínající se jako zuřivý netvor a pohlcující suchý svět.

Jakýsi netopýr, který snad omylem považoval mé nehybné tělo za součást krajiny, zamával svými křídly u mé hlavy a odletěl; přitom vyvolal lehký záchvěv odporu po mé páteři. Zřejmě přiletěl z některé otevřené podzemní hrobky s mumii.

Myslel jsem na velké moře písku, které se vlní přes tři miliony čtverečních mil pouště Sahary, vždy a stále, nikdy nepřerušujíc své vlnění, dokud nedosáhne dlouhé řady holých vápencových hor, které se zvedají z půdy jako růžově zbarvené zdi; hor, které chrání Egypt a po celé délce střeží nilské údolí. Příroda jakoby úmyslně vztyčila Libyjské hory, aby tak uchránila Egypt, aby nebyl přemožen pouští, kterou vytvořila rovněž ona.

Toto nebezpečí je velmi reálné. Každý rok, časně z jara, cyklónové vichřice děsivé síly, obávaný chamsín, vyhlásí válku proti severní Africe a hvízdají divoce přes pevninu všemi směry od atlantických břehů. A jak se pohybují vpřed, jako útočící armády, žíznící po plenění a vítězství, pohybuje se písek a prach s nimi. Úporné spousty vířících pískových zrníček se všude šíří a zakrývají půdu zlatým rubášem. Tam, kde při svém šíření narazí na odpor, přinášejí v několika letech zrušení, mrtvou opuštěnost hrobu, neboť zasypávají chýše, domy, pomníky, chrámy a dokonce celá města. A tak žlutý písek má nad krajinou neodbytnou moc a vládne jí pevným žezlem. Taková je síla těchto chamsínů, že obloha může být zcela zatemněna a slunce zmizí z dohledu. Vířící mraky písku, skrze něž není možno vidět jako skrze pravou londýnskou mlhu, jsou rychle hnány vpřed a jejich část je ukládána před a na každý předmět, který jim stojí v cestě. A písek se postupně shromažďuje okolo těchto předmětů a nad nimi. Viděl jsem, jak vesničané, kteří žijí blízko oáz na pokraji Libyjské pouště, byli nuceni opustit své chatrče a zbudovat je znovu na vyšší půdě – takový byl vše přemáhající nával písku proti zdem. Viděl jsem vysoký starý chrám v Horním Egyptě, který byl nedávno vykopán badateli a u něhož se nakupil písek až ke střeše.

Deska Thutmose IV., která stojí před Sfingou.

Podíval jsem se zpět na Sfingu, na její patetický, zpola smutný výraz kolem jejích sedm stop širokých úst, výraz, který byl v měsíčním svitu sotva rozeznatelný a který navždy nahradil zpola úsměvný pohled, který jsem na této soše viděl ve své vizi původní atlantovské Sfingy. Větry pouště, tak strašlivé ve své síle, netvořily její tvář, kterou zmrzčili i neuctiví lidé.

Létající písek se na ni vrhal čas od času, někdy tiše, někdy s vytím a se zuřivostí bouře a téměř ji pohřbil. Myslím na tajemný sen, který dal faraón Thutmose IV. napsat hieroglyfickými maky na pamětní desku z červené žuly, která spočívá mezi tlapami Sfingy. Pamatuji si slovo za slovem smutný nárek ztracené a zapomenuté Sfingy v onom snu, která byla až po hrdlo pohřbena v nelítostných písčinách.

„Písek pouště se ke mně blíží“, volal její Duch, „a já jsem v něm hluboce pohřben. Pospěš! Rozkaž, aby to bylo vykonáno, abych byl zproštěn písku a potom budu vědět, že jsi můj syn a můj pomocník.“

Když se Thutmose probudil, řekl si:

„Obyvatelé města i chrámu přicházejí, aby uctili tohoto boha, ale nikoho z nich nenapadne, aby jeho podobu zbavil písku.“

Reliéfy vytesané na kamenné desce zobrazují krále, jak obětuje Sfinze kadidlo, a pak následuje celý příběh a historie podivuhodného snu a jeho podivuhodných následků. Mladý Thutmose byl ještě princem, když se se svými přáteli vydal na lov na okraji pouště blíže Gízy.

„Bavil se na jižních silnicích,“ praví hieroglyfy, „střílel do měděného terče, lovil lvy a jinou divou zvěř v poušti a závodil ve svém voze, přičemž jeho koně byli rychlejší než vítr.“

V poledne seskočil ze svého koně unaven a vyčerpán sportem. Po obědě hledal klid a své sluhy propustil, aby si odpočinuli. U oltáře pronesl modlitbu k bohům a odebral se na lůžko.

„Těžký spánek se zmocnil prince v hodině, kdy Rea je korunován. Shledal, že tento velebný a uctíváný bůh k němu mluví v jeho vlastním jazyce, jako mluví otec ke svému synu, právě:

V pravdě tě vidím, dívám se na tebe, synu můj Thutmose, já jsem tvůj otec, Heru-Khut, který ti dá toto království. Zvedneš jeho rudou korunu a země bude tvoje v celé své šíři. Koruna boha bude zářít na Tvém čele, potrava z Egypta a drahocenné dary z cizích zemí ti budou přinášeny!

Sen byl ukončen naléhavou žádostí, aby Sfinga byla vykopána z jejího písčitého hrobu, jestliže si mladý princ přeje, aby mu slíbená koruna byla udělena.

Thutmose poslušně vykonal rozkaz, který dostal ve snu, a určil mnoho pracovníků k odstranění písku, který naplnil hluboké nádvoří a zahalil prsa Sfingy.

Heru-Khut, „Vycházející Slunce“, Duch nebo bůh Sfingy, zase věrně vyplnil svůj slib. Přes hlavy svých starších bratrů obdržel princ faraónskou korunu jako Thutmose IV. a vedl egyptská vojska, která vítězila všude, kamkoli přišla. Jeho říše se rozkládala od daleké Mezopotámie na východě až ke druhému nilskému kataraktu v Núbii na jihu. Na západě přemohl beduíny v Libyi a vousatí Etiopané mu přinášeli slíbené drahocenné dary. Za jeho vlády se Egypt stal nesmírně bohatým a pracující vesničané, stejně jako zahálující princové, žili v blahobytu. Jeho civilizace a kultura vzkvétaly jako nikdy předtím. Předpověděná sláva se velkolepě vyplnila.

Toto vše není jen pověst, nýbrž historie, není to legenda, ale fakt.

Egyptané totiž udržovali mnohem pečlivěji zprávy než kterýkoli jiný starobylý národ. Mnohé z těchto zpráv, tím, že jsou hluboko vyryty do tvrdého kamene, přežijí ty, které byly napsány na papyru nebo pergamenu.

*

Ale nebylo to jen jedenkrát, kdy byl člověk pohnut, aby Sfingu osvobodil.

Sedmkrát pohřbily stále činné písky Sfingu a sedmkrát byla osvobozena.

A to jen v historických dobách, neboť předhistoričtí lidé měli nesmírnou úctu k této soše, a proto chránili její tělo s oddanou pečlivostí.

Poprvé byla vykopána před více než pěti tisíci lety, faraónem čtvrté dynastie Rachešem, který proměnil druhou pyramidu v hrobku, aby chránila jeho žulový sarkofág. Za méně než dva tisíce let potom byl proveden druhý pokus zachránit Sfingu z písku Thutmosem IV., jehož slavný sen ho pohnul k tomuto úkolu. On se dokonce pokusil ochránit sochu před budoucími vpády písku tím, že kolem ní nechal vystavět hrubou zeď z nepálených cihel, která měla sloužit jako bariéra.

Ještě dnes můžete vidět tyto cihly, z nichž některé nesou otisk králova jména. Písky začaly ale znovu pronikat a zmocnily se kamenného obra, a tentokrát to byl cizí panovník, filosofický římský vladař Marcus Aurelius, který, když našel Sfingu pohřbenou až po krk, znovu ji vyprostil. Přidané zdivo v tlapách a pod prsy, protože nebylo vytesáno z pevné skály jako hlava a hlavní část těla, bylo již tehdy v polorozpadlém stavu a císař je dal pečlivě opravit. Části, kde opravil cihlami lemované zdi, se dosud liší svým tmným zbarvením od šedého pozadí.

Za vlády Arabů byla Sfinga přirozeně znovu zanedbávána, až nakonec vyčnívala nad zlaté písky pouze její šedobílá tvář. Teprve na počátku minulého století se nad ni smíloval kapitán Caviglia, nadšený italský archeolog a badatel o nadpřirozených mystériích. Pokusil se vykopat horní část jejího těla, ale spád písku byl tak rychlý, že měl velké potíže, aby části, které již odhalil, nebyly znovu pohřbeny. Roku 1869 August Mariette, zakladatel Egyptského muzea, učinil pokus, již pátý tohoto druhu, aby odstranil stále rostoucí nános písku na počest otevření Suezského průplavu, ale dlouho u této práce nezůstal.

Třiatřicet let potom jeho nástupce v muzeu, Maspero, sebral k témuž účelu veliký fond veřejnou subskripcí ve Francii. Takto vybaven mohl znovu odhalit větší část Sfingy.

Maspero doufal, že nalezne na úpatí Sfingy vchod, který by vedl do nějaké vnitřní komory. Nemohl uvěřit, že tato jedinečná socha neobsahuje nějaká neobjevená architektonická tajemství. Ale nebyl nalezen ani jediný otvor nebo vchod. Pak se začal sám sebe tázat, zda Sfinga nespočívá na nějaké terase, pod kterou by byla tajná komora, kterou hledal. Ale velikost úkolu vykopat základnu Sfingy byla nad jeho omezené prostředky a američtí milionáři se ještě nezačali zajímat o egyptologii.

Proto byl nucen přenechat toto dílo potomkům.

Sedmý a poslední pokus byl proveden před několika lety, kdy egyptská vláda se rozhodla ke konečnému odstranění písku a vynesla na světlo až dosud nespátržené části základny, spočívající v obdélníkové prohlubenině. Dělníci dokonale odhalili spodní část velkého kamenného bloku, který byl tak dlouho pohřben, a tak do detailu ukázali světu obrovskou skalní terasu, vydlážděnou dlouhými kamennými deskami, na kterých blok stojí. Také celé nádvoří, které to vše obklopuje, a velká část před nádvořím byly vyproštěny. čtyřicet stop široké schodiště, které vedlo dolů k oné terase, bylo odhaleno. Konečně byla Sfinga spatřena ve své pravé důstojnosti. Pak byla zbudována příkrá, pevná a souvislá válcovitá zeď okolo části nádvoří, aby chránila Sfingu a držela v šachu písečného nepřítele. Doufejme, že se již nikdy nenakupí rychle rostoucí násep žlutých písčitých zrnok okolo boků Sfingy, a že tato chvályhodná práce nebyla marná.

A přece nesmíme příliš spěchat při zatracování tohoto nepřítele. Jestliže písky pochovávají sochy a chrámy Egypta, současně je zachovávají, neboť je obalují a tím je chrání před zkázou. Není snad lepšího ochranného prostředku pro kamenné památky, zhotovené člověkem, nad teplý a suchý africký písek.

*

Jedna po druhé, lehounce a snad váhavě mizely nesčetné hvězdy a já jsem věděl, že moje bdění bude brzy ukončeno. Určil jsem si jeho konec ve chvíli, kdy již nelze pozorovat tajemný pochod souhvězdí přes indigovou oblohu a kdy se jitro počne chvět nad krajinou v růžovém světle.

Vzduch byl chladný a mé hrdlo bylo suché a vyprahlé.

Ještě jednou jsem se zahleděl na tohoto vážného kamenného strážce starobylých tajemství, jehož postava byla v slabém světle hvězd tak významná pro tichého Strážce našeho světa. Obrátil jsem snad list v egyptské prehistorii, který byl dříve jen zřídka obrácen? Kdo se odvažuje měřit věk Sfingy? Když byl jednou její atlantovský původ přijat, kdo by mohl stanovit datum jejího vzniku?

A neviděl jsem důvod, proč by takový původ, zobrazený tak krátce v mé vizi pod hvězdami, nemohl být přijat. Atlantida již není pouhým výmyslem řeckých filosofů, egyptských kněží a amerických indiánských kmenů; jednotliví vědci sebrali o její existenci na sta důkazů, a možná i více.

Viděl jsem také, že když byla Sfinga vytesána ze skály, nemohly být okolní nížiny pokryty pískem. Neboť pak i skalnatý svah, který stojí na úpatí kopce, jehož vrchol je korunován pyramidami, by byl také pod pískem – a to by byla situace plná překážek a práce by sotva byla možná. Nikoli, bylo mnohem pravděpodobnější, že socha byla vytesána dříve, než se objevil písek a kdy byla Sahara obrovským mořem, za nímž ležel velký a tragický ostrov Atlantida.

Lidé, kteří obývali předhistorický Egypt, kteří vytesali Sfingu a založili nejstarší civilizaci na světě, to byli lidé, kteří se vystěhovali z Atlantidy, aby se usadili na tomto pruhu země, který lemují Nil.²⁾

Byli to lidé, kteří opustili svůj zlým osudem stížený kontinent dříve, než klesl na dno Atlantického oceánu, což byla katastrofa, která vysušila Saharu a proměnila ji v poušť. Lastury, které ještě dnes pokrývají povrch Sahary na některých místech a zkamenělé ryby, které se nalézají v jejím písku, dokazují, že kdysi byla pokryta vodami rozsáhlého oceánu.

Je to ohromující a úžasná představa, že Sfinga poskytuje pevné, viditelné a trvalé pojítko mezi lidmi dneška a lidmi ztraceného světa, neznámými Atlantovi.

Tento velký symbol ztratil svůj význam pro moderní svět, pro nějž je nyní jen předmětem místní pamětihodnosti. Co však znamenal pro Atlantovce?

Musíme hledat nějaký pokyn pro odpověď u několika málo zbytků kultury, která zde dosud je po národech, jejichž vlastní dějiny tvrdí, že jsou atlantovského původu. Musíme prozkoumat pozadí zvrhlých obřadů takových národů, jako jsou Inkové a Mayové, vystoupit k čistšímu uctívání jejich vzdálených předků a tu shledáme, že nejvznešenějším objektem jejich uctívání bylo Světlo, ztělesněné Sluncem. Proto stavěli přes celou starou Ameriku chrámy Slunce v podobě pyramid. Takové chrámy byly buďto obměnami, anebo lehce znetvořenými kopiemi podobných chrámů, jaké existovaly v Atlantidě.

Když Platón odešel do Egypta a usadil se zde ve starobylé škole v Heliopolis, kde žil a studoval po třináct let, jeho učitelé – kněží, kteří se obvykle měli před cizinci velmi na pozoru, poctili mladého vášnivého řeckého badatele poučením, které čerpali ze svých dobře uchovávaných tajných zápisů. Mezi jinými věcmi mu pověděli, že uprostřed ostrova Atlantis stála veliká pyramida s plochým vrcholem a na tomto vrcholu byl zbudován hlavní chrám pevniny – sluneční chrám.

Vystěhovalci, kteří připluli do Egypta, vzali s sebou toto náboženství a budovali podobné chrámy. V obrovských šikmých pylonech a ve hrobkách Egypta v tvaru pyramidy můžeme ještě dnes číst povahu tohoto atlantovského dědictví. A dokonce i Slunce našlo prvé místo mezi egyptskými bohy.

2) Pozn. autora: „Všechna fakta vedou k závěru, že Egyptané byli již velice pokročilí v uměních civilizace před věkem Meniho (prvního faraóna), a možná, že ještě dříve než se přistěhovali do nilského údolí“ – to byl pozoruhodný názor Sira J. G. Wilkinsona, jednoho z nejlepších egyptologů, jaký se kdy objevil mezi anglickými vzdělanci.

A ještě něco si přinesli tito vystěhovalci přes moře a tím byla jejich náklonnost budovat obrovské sochy, jejich záliba v kamenných obrech. Tak jako ve zřícených chrámech atlantovského původu v Mexiku, v Peru, Yucatanu, masivních, zbudovaných z kamenných bloků ohromné velikosti a se spojkami přesně se pojícími, lze vidět sesterský styl egyptské architektury, tak také v kolosálních figurách, které lze vidět v nádvořích a podél dlouhých cest k těmto chrámům, poznáváme rys téhož rodu.

Kamenné postavy lidí, které našel kapitán Cook na Velikonočním ostrově, na onom osamělém, pustém zbytku propadlé pevniny, který je vlastně vrcholem hory, měřily pouze dvacet sedm stop výšky, tedy jenom třetinu výšky Sfingy. A přesto i ony mají předchůdce, spojené se sochami egyptskými.

Účel Sfingy se nyní stává trochu jasnějším. Egypťští Atlantovci ji zbudovali jako svou nejvelkolepější sochu, jako nejvznešenější postavu své vzpomínky, a věnovali ji svému bohu Světla, Slunci. A někde také vystavěli jeho chrám, stejně velkolepý, svůj nejvznešenější chrám.

Sfinga byla uctívaným kamenným symbolem lidského pokolení, které vzhlíželo ke Světlu jako k věci nejbližší Bohu v tomto hutném materiálním světě. Světlo je nejjemnější a nejméně hmatatelnou věcí, kterou může člověk zaznamenat prostřednictvím jednoho ze svých pěti smyslů. Je to nejeřičtější druh látky, jakou člověk má. Je to nejjemnější element, s nímž může věda zacházet a dokonce i rozmanité druhy neviditelných paprsků jsou jenom variantami světla, které vibruje mimo oblast, v níž ho mohou naše sítnice zachytit. V knize Genesis se praví, že elementem stvoření bylo Světlo, bez kterého nemohlo být nic stvořeno. „Duch boží se vznášel nad tváří hlubin,“ napsal Mojžíš vyučený v Egyptě. „A Bůh pravil: Budiž světlo! A bylo Světlo.“ A nejenom to, světlo je také dokonalým symbolem onoho nebeského světla, které se rozbřeskne v hlubinách lidské duše, když člověk podrobí své srdce a svou mysl Bohu; je to nádherná připomínka onoho božského osvětlení, které ho tiše očekává i uprostřed nejtemnějšího zoufalství. Člověk, který se instinktivně obrací k tváři a přítomnosti Slunce, obrací se k tělu svého Stvořitele.

A ze slunce se rodí světlo: ze slunce přicházejí jeho paprsky do našeho života. Bez slunce bychom zůstali věčně v děsné temnotě, úroda by nerostla, a lidstvo by zahynulo hladem a zmizelo s tváře této planety.

Uctívání Světla a jeho prostředníka Slunce bylo ústředním rysem atlantovského náboženství a bylo také ústředním rysem starého egyptského náboženství. Sluneční bůh Re byl nejdříve, byl to otec a stvořitel všech ostatních bohů, Tvůrce všech věcí, jediný, ze sebe zrozený.

„Hold tobě, ty jsi pánem nebes,“ pje krásný, starý *Hymnus Reovi*, když vychází na východní obloze. „Ty kráčíš přes oblohu se srdcem rozšířeným radostí. Tvé paprsky jsou na všech tvářích. Buď pozdraven, můj pane, ty, jenž kráčíš skrze věčnost a jehož bytí je věčné.“

Jestliže byla Sfinga ve spojení s tímto náboženstvím Světla, tak určitě musí mít nějaký vztah ke Slunci. A má! Neboť když jsem odvrátil svou tvář, abych spatřil jitřní světlo, které se nyní objevovalo ze tmy, jasně se táhnoucí nad plochým obzorem, vzpomněl jsem si na zlatý kotouč ze své vize a bleskem jsem pochopil tento vztah. Abych si to ověřil, sklonil jsem se a zkoumal něco na svém levém zápěstí – kompas, opatřený svítícím číselníkem, tohoto bezpečného vůdce a dobrého přítele.

A zjistil jsem, že Sfinga byla postavena svou tváří přesně k východu, její nevidoucí oči se dívají přesně na místo, kde se slunce začíná každý den objevovat nad obzorem.

Sfinga byla obrácena k východu, aby byla symbolem znovuzrození života tak jako egyptské královské hrobky byly postaveny na západním břehu Nilu, aby byly symbolem prošlého života, pro analogii se zapadajícím sluncem. A právě tak, jako vyšlé slunce vystupuje do středu nebes, tak také člověk po svém vzkříšení vystupuje do duchovního světa, a tak jako slunce překračuje celý královský oblouk nebes a potom postupuje dále ve svém nepozorovatelném běhu pod obzorem, tak také člověk prochází oběma světy.

*

Potom jsem se obrátil a pokračoval ve svém pozorování. Jak noc mýjela, stávala se tvář Sfiny stále zřetelnější, zatímco mohutná obklopující ji zeď se stále jasněji oddělovala od písku.

Na obloze se objevilo růžové světlo, běžící v dlouhých čarách, jako by bylo narýsováno neviditelnou rukou. Vzhůru se vzneslo jitřní slunce; stále více odhalovalo mému oku mámou egyptskou krajinu a bledě růžově zabarvovalo vzdálené výšiny.

Sedm mil odtud nyní vystupují káhirští muezzinové na štíhlé minarety svých mešit, budou stát na okrouhlých terasách a volat Prorokovy následovníky ze spánku, neboť nyní je hodina první modlitby.

A Sfinga zde volá také, i když mlčky.

A jak jsem se tak díval na její profit, podivil jsem se šílené odvaze těch lidí, kteří svými znesvěcujícími děly urazili polovinu jejího nosu. Jaké myšlenky asi běžely mozkiem Sfiny, když tito barbaři začali střílet. Zpočátku byla užaslá, pak uražená a nakonec musela zase přijmout svou starou filozofickou rezignaci. Egypťané obviňují za toto znetvoření Napoleonovy vojáky, ale francouzští archeologové to připisují Mamelukovým vojákům z osmnáctého století, kteří použili nos Sfiny jako terč při svém dělostřeleckém cvičení. Napoleon by nikdy nedovolil takové znesvěcení nejstarší sochy světa. Tento malý Korsičan byl příliš velkým mužem, příliš velkým milovníkem uměleckých věcí, příliš žhavým obdivovatelem významných děl dávnověku a také byl příliš uvážlivý, než aby nepochopil a nedocenil význam tohoto kamenného snílka pouště. Mamelukové měli určitě menší výčitky svědomí, neboť jako muslimové cítili odpor k modlám. Jeden arabský dějepisec se dokonce zmiňuje o jistém fanatickém šejkovi, který se roku 1379 snažil urazit Sfinze nos ve své horlivosti k Alláhovi. Ale skutečná pravda je, že tato zkáza začala v mnohem dřívější době, než v době Mameluků nebo Francouzů, a pozdější století byla pouze svědky jejího dokonání. Během dlouhého období, které se táhne od pádu faraónů až do devatenáctého století, se pověřiví cestovatelé vyzbrojovali kladivy a dláty a opatřovali si talismany a památky na účet Sfiny. Tak byla část úst odesána návštěvníky, kteří přicházeli v dobách a za vlád, které si necenily památek a starožitností země tak, jako jsou ceněny dnes, kdy již návštěvníci nemohou dělat co se jim zlíbí, a kdy úřady zajišťují bdělou ochranu nejpřednějšimu egyptskému monumentálnímu uměleckému dílu.

Všichni cestovatelé neměli takovéto barbarské zvyky. Někteří z nich, kteří přišli dávno, v dobách řeckých a římských vladařů, nemohli odolat pokušení a vyryli svá jména do boků Sfiny nebo na ochrannou zeď hlubokého obdélníku, na kterém stojí; jména, která mohou pozorovat a číst i zvědavci naší doby. Na druhém prstu levé tlapy je rozkošný originální sonet tak slabě vyškrapaný, že je sotva čitelný a určitě ho nevidí zástupy, které dnes přicházejí a odcházejí. Tento sonet je věnovaný Sfinze a podepsaný slavným jménem, nikým jiným než Arrianem, dějepiscem Alexandra Velikého. Tyto krásné řecké verše si zasluhují, aby byly zaznamenány.

„Věční bohové vytvořili tvoje úžasné tělo,“ praví hrubý prozaický překlad těchto veršů, „ve své péči o kraj spalovaný horkým žářem, kam vrháš svůj laskavý stín. Umístili tě jako skalnatý ostrov uprostřed veliké roviny, jejíž písek zastavuješ. Tento sused pyramid, kterého jim bohové věnovali, není jako thébská vraždící Sfinga Oidipova; je posvátným následovníkem bohyně Latony, strážkyně dobrotivého Usira, vznešeného vladaře egyptské země, krále těch, kteří sídlí na obloze jako slunce, rovni Vulkánovi.“

Snad největší ztrátou, kterou Sfinga utrpěla z rukou svých bídných znetvořitelů, je ztráta jejího slavného úsměvu, onoho laskavého, nevysvětlitelného úsměvu, který uváděl do zmatku pokolení za pokolením starých národů. Ještě před sedmi sty lety nebyla tato zkáza tak dokonalá a bagdádský lékař, filozof a cestovatel, Abdul Latif mohl napsat do svých přesných poznámek bedlivého pozorovatele o obrovské hlavě, kterou našel při své návštěvě Egypta na dostřel šípem od pyramid: „Tato tvář je velmi krásná a její ústa nesou pečeť milosti.“ Tato chvála přicházející od muže, jehož dílo O lidském těle se stalo klasickou knihou arabských národů po

mnoho století, zasluhuje, aby byla citována.” Jeden vzdělaný muž se mne tázal, čemu jsem se nejvíce obdivoval z toho, co jsem viděl v Egyptě, který předmět vzbudil můj největší úžas,“ pokračuje Abdul Latif, který začal své egyptské cestování krátce před rokem 1200 po Kristu. Pro odpověď byl nucen ukázat na Sfingu. Bohužel, jeho chvála není již dnes tak přesvědčivá! Nos byl ustřelen, vousy na bradě, spletené do čtverhranu, byly uraženy, ústa byla smutně znetvořena, a ozdoby hlavy byly po stranách poškozeny. Ústa Sfingy, kdysi tak laskavá, mají dnes výraz úšklebku a tak všechny rysy tváře se staly zpola smutnými, zpola posměšnými. Ale jestliže se stará Sfinga již neusmívá, přece jen dále sedí přes politováníhodné jizvy a poškození v neproniknutelném pohrdání věky.

*

Tento zvláštní tvor, jenž v sobě ztělesňuje sílu lva, rozum člověka a duchovní klid boha, mlčky vyučuje neuniknutelné pravdě o nutnosti sebevlády, o tom, že člověk může v sobě překonat zvíře a zkrotit je. Kdo se může dívat na toto veliké kamenné tělo, jehož nohy a tlapy dravce jsou spojeny s hlavou a tváří ušlechtilé lidské bytosti, aby nedospěl k tomuto základnímu poučení? Kdo rozumí symbolismu hada s kápí, který se zvedá nad úpravou hlavy, mak urea faraónské nadvlády, aby nepochopil, že výzvou Sfingy není být králem nad jinými lidmi, ale být králem sám nad sebou? Je to němý kamenný zvěstovatel, který předává tiché kázání všem, kdo mají uši k slyšení.

Že Sfinga představuje něco nebo někoho božského je naznačeno hieroglyfickými nápisy na zdech chrámů Horního Egypta, jako v Edfu, kde je jeden bůh vyobrazen, jak se proměňuje ve lva s lidskou hlavou, aby přemohl Sutecha, egyptského Satana. To, že Sfinga skrývá nějaké stavitelské tajemství a ukrývá nějaké mystérium vytesané do kamene, naznačuje zajímavý fakt. Ve všech částech Egypta byly stavěny malé kopie Sfingy před chrámy jako strážcové a ochránci prahu, nebo alespoň byli lvi zobrazováni na branách chrámů. Dokonce i klíče chrámů měly podobu lva. Zdá se, že jedině Sfinga v Gíze stojí bez chrámu v pozadí. Takzvaný chrám Sfingy, tato pevnosti podobná stavba z červených hranatých kamenných sloupů a prostých, mohutných zdí, nepatří vůbec Sfinze, jak rozhodně a plně dokázaly poslední vykopávky prof. Selima Hassana. Odhalily, že je to ve skutečnosti chrám pyramidy Rachefovy, totiž druhé pyramidy, s kterou je tento chrám spojen dlážděnou, sklánějící se silnicí, která byla nyní zcela vykopána. Kromě toho, tato podivně postavená svatyně stojí před Sfingou a nikoli za ní.

Malý, otevřený chrámek, který vykopali Caviglia v prostoru mezi prsy a tlapami, ale který nyní téměř zmizel, byl postaven později ve srovnání se skutečným datem vzniku Sfingy. Je zhotoven ze tří desek, čtrnáct stop vysokých, které tvořily zdi beze střechy a z nichž dvě čas a všetečné ruce porazily a odstranily. Dokonce i obětní oltář, který kdysi stál proti vchodu k této svatyni, je římská práce, ačkoli je zhotoven z kusu červené žuly, který byl vzat z blízkého, mnohem staršího chrámu Rachefa.

Kde je tedy skutečný chrám Sfingy?

Zvedl jsem trochu hlavu a díval jsem se za sochu. A uviděl jsem z úhlu, kde jsem seděl, tyčit se k obloze v ranním světle vrchol největší stavby světa, nerozluštitelné kamenné hádanky, největšího divu světa pro Řeky i pro nás, záhady starých, která i nadále uvádí ve zmatek nás lidi moderní, vhodného přítele Sfingy.

Velkou pyramidu!

Obě zbudované v době Atlantovců, stojí zde jako charakteristické symboly tajemné pevniny a zůstávají němým dědictvím onoho pokolení lidstva, které zmizelo tak tajuplně jako jejich země.

Obě připomínají potomkům Atlantovců slávu jejich ztracené civilizace.

*

A pak, slunce i Sfinga se spolu zase setkaly na slavné schůzce, obnovované denně po nespočetné roky. Obloha procházela rychle všemi těmi změnami, které následují po jitra v Egyptě, obzor se změnil z růžové do fialové a z ní do rudé, než přijal onen bezmračný, bělavý modrý kolorit, který je věčným baldachýnem Egypta. A já nyní vím, že Sfinga, jako strážce pouště, byla symbolem Svaté Čtveřice, Tichých Strážců tohoto světa, Čtyř Bohů, kteří vykonávají rozkazy Božství, tajemných ochránců lidstva a jeho osudu. Lidé, kteří vytesali Sfingu, znali tyto vznešené Bytosti, ale my, ubozí moderní lidé, jsme na ně zcela zapomněli.

Trochu unaven dlouhým nočním bděním jsem se chystal rozloučit se s touto titánskou hlavou, tyčící se nad písekem. Její sebevláda, její tvář mistrovské vyrovnanosti a její vyzařování duchovního míru na mne zapůsobily a probudily jistou náladu odpoutání se od světa, pro kterou sotva nalézám slov. Sfinga, tak stará, že se dívala na dětství tohoto světa, ponořená do nepřerušovaného hloubání, viděla civilizace stoupat ke slávě a pak zvolna vadnout jako květiny, dívala se na hlučící vetřelce, jak přicházejí a vracejí se, přicházejí a odcházejí, přicházejí a zůstávají. A ona stále stála na svém místě, tak naprosto klidná, tak naprosto nepohnuta veškerými lidskými pocity. Něco z této kamenné lhostejnosti k proměnám osudu se zdálo vniknout pod mou kůži za oné noční temnoty. Sfinga zbavuje člověka všech starostí o budoucnost, všech břemen veškeré tíhy srdce; proměňuje minulost ve film, na který se člověk může dívat odpoutaně a neosobně.

Pod průhlednou safírovou oblohou jsem vrhl poslední pohled na široké čelo, na hluboce propadlé oči, na okrouhlé plné tváře, na masivní vyčnívající ozdoby hlavy, provedenou tak, aby napodobovala skutečnou ozdobu ze složeného plátna s vodorovnými stuhami běžícími přes ni a tvořící jeden široký pruh mezi dvěma užšími. Znovu jsem se podíval na růžově zbarvené pruhy, které dosud poznamenávají její tváře a tak připomínají Sfingu, jak ji viděli staří národové, když byly její tvary pokryty hlazeným vápencem a pak obarveny matnou červení.

Jestliže síla lva a inteligence člověka spojovaly svůj symbolismus v tomto odpočívajícím těle, nebylo v něm nic zvířecího ani lidského, nýbrž něco za tím a nad tím, něco božského! I když jsme spolu nevyměnili ani slova, přece jenom duchovní lék vyzařoval z přítomnosti

Sfingy. Ačkoliv jsem se neodvážil něco zašeptat do oněch velkých uší, tak hluchých k ruchu světa, věděl jsem, že mne dokonale pochopila. Ano, existovalo něco, nějaký nadpřirozený element v této kamenné bytosti, která sestoupila do dvacátého století jako nějaký tvor z neznámého světa. Ale tyto zapečetěné těžké rty se zavřely za svým atlantovským tajemstvím. A jestliže denní světlo mi nyní zplna odhalilo Sfingu, zvětšilo také její tajemství.

Natáhl jsem své ztuhlé nohy na písek a pak jsem zvolna vstal, pronášeje rychle slovo rozloučení k jejímu netečnému obličejí. A v jejím pohledu upřeném na východ, který stále bdí nad prvními paprsky slunce, jsem znovu četl symbol plný naděje našeho zmrtvýchvstání, které je tak jisté a nevyhnutelné jako jitřní slunce.

„Ty náležíš Tomu, Co neumírá. Nikoliv jen času,“ šeptala Sfinga, přerušujíc konečně své mlčení. „Jsi věčný a nejsi pouze mizejícím tělem. Duše člověka nemůže být usmrcena, nemůže zemřít. Čeká, zahalena v roucho, ve tvém srdci, tak jako já jsem čekala, zahalena písekem, ve tvém světě. Poznej sebe, ó smrtelníče! Neboť je v tobě Jedno, jako ve všech lidech, které přichází a stojí u soudu a svědčí, že Bůh JEST!“

III. PYRAMIDA

Faraónové sami jsou nyní jenom fantómy, lehkými, mlhavými duchy, kteří sídlí v Amenti, Skryté zemi, ale pyramidy jsou mezi námi. Jsou pevnými, velikými pomníky, které se staly trvalou součástí skalnaté a kamenité vyvýšeniny, na které byly zbudovány. Starý Egypt stále přitahuje pozornost moderního světa a udržuje si jeho zájem hlavně proto, že nám zanechal tato ohromující svědectví o své existenci, svědectví, která jsou hmatatelnější a mohutnější, než jaká zůstala po jiných mrtvých říších Východu.

Říman Plinius kdysi napsal, že tyto tři pyramidy naplnily svou slávou zemi a nyní, dva tisíce let potom, kdy toto prohlásil, můžeme bez váhání říci, že čas neodnesl z této slávy zhora nic. Před nedávnem jsem napsal několika přátelům, kteří žijí životem zpola poustevnickým ve vzdáleném vnitrozemí jihoindického poloostrova, lidem, kteří sotva kdy překročili dlouhý řetěz hor ve svém sousedství, kteří sotva kdy zarmoutili svět a kteří sotva kdy byli světem zarmoucení, a vyprávěl jsem jim o svém bádání, které provádím u Velké pyramidy. Nemusel jsem jim vysvětlovat, kde to je a co to je. Věděl jsem, že to vědí a odpověď, která přišla, dokázala, že můj předpoklad o těchto prostých indických lidech byl správný. Sláva pyramid postoupila ještě dále než v dobách Pliniových. Skutečně, jejich sláva je taková, že se táži, kolik cestujících obchodních magnátů se dívalo s touhou na tříhranné strany pyramid s lítostí, že taková nádherná příležitost k plakátování je mařena! Možná, že není daleko den, kdy některý podnikavý továrník nabídne ročně sta-tisíc piastrů egyptské vládě za pouhé právo postavit obrovské prkenné pažení přes severní stranu Velké pyramidy a my budeme mít pochybné potěšení číst na něm namalované připomenutí v řeči anglické, francouzské a arabské, abychom si umývali obličej mýdlem, jehož sláva je dnes sotva menší než sláva pyramid!

Tyto staré, času se posmívající pomníky, rozněčují zájem lidí učených a vábí zvědavost laiků zčásti proto, že se vynořují z propasti staletí a zčásti proto, že jejich obrovské rozměry ohromují i lidské pokolení, které se spřátelilo s mohutnými stavbami. Když poprvé spatříme pyramidy, zdá se nám, že jsme vstoupili do starodávné doby, jejíž věk je vhodně vyjádřen podivností těchto cizích obrysů. Žasneme, když uvažujeme, jak ruce primitivních lidí mohly zvednout tyto monstrózní umělé hory na rovině pouště, aby soupeřily s výtvyry samotné přírody.

Když řečtí dobyvatelé vnikli do Egypta a spatřili tyto neuvěřitelné stavby, jak zvedají své zahrocené hlavy k obloze pouště, zírali mlčky a tajili dech. A když řečtí mudrci z doby Alexandrovy sestavovali svůj seznam sedmi divů světa, umístili pyramidy v jeho čele. Dnes z oněch sedmi divů zůstaly stát jedině pyramidy.

Ale stáří a velikost, i když jsou imponující, nejsou jediným doporučením k takové cti. Jsou jisté skutečnosti, dobře i méně známé, o první a největší pyramidě, které nás mohou přimět k údivu, o nic menšímu, než byl údiv Řeků.

Když učenci a znalci, které vzal s sebou Napoleon při svém vpádu do Egypta, obdrželi rozkaz, aby změřili tuto zemi, stanovili Velkou pyramidu jako bod, kudy vedli ústřední poledník, od kterého pak naznačovali zeměpisné délky. Když zmapovali Dolní Egypt, byli překvapeni zjevnou shodou, že tento poledník přesně protínal oblast Deltu, vytvořenou ústím Nilu a že prakticky rozděloval celý Dolní Egypt na dvě stejné části. A byli ještě více překvapeni, když shledali, že obě úhlopříčky, vedené od Velké pyramidy v pravých úhlech k sobě, uzavírají dokonale celou Deltu. A ještě více užasli, když úvahou došli k odhalení, že poloha Velké pyramidy se hodila nejen jako ústřední poledník pro Egypt, nýbrž také pro celou zeměkouli, *neboť Velká pyramida stojí přesně uprostřed střední linie světa.*

Tato úžasná skutečnost je výsledkem polohy Pyramidy. Kdyby byla skrze ni vedena kolmice, tu plocha zemské půdy, ležící na východ, by byla stejně velká jako plocha, ležící od této linie na západ. Poledník Velké pyramidy je tedy přirozenou nulou zeměpisné délky celé zeměkoule. Jeho poloha na povrchu pevniny je proto *jedinečná*. A v dokonalém souhlasu s touto polohou jsou čtyři skloněné strany Pyramidy, které jsou obráceny ke čtyřem světovým stranám.

Tato neobyčejná zeměpisná poloha pomníku, zhotoveného člověkem, je buď bezvýznamnou náhodou, anebo úmyslným skutkem, ale vezmeme-li v úvahu, jak důmyslným a rozumným byl národ, který tvořili dávní obyvatelé Egypta, jsme nuceni přijmout názor druhý. Že by největší kamenná budova na světě byla postavena na centrální linii světa, to zasahuje naši představivost podmanivou silou! A že nejvýznačnější ze všech staveb na povrchu této zeměkoule byla zbudována na takovém bodu, to je něco, o čem je třeba přemýšlet!

Cestovní příručky a průvodci vám pohotově řeknou, že Velká pyramida byla postavena faraónem IV. dynastie, který se jmenoval Chufu, nebo podle Řeků Cheops a který chtěl mít nejpřednější a opravdu originální hrobku, vhodnou pro krále, a že to je vše, čím Pyramida je a byla. A pokud se týká obvyklé jednoduché teorie z příruček, je tento názor, že Pyramida není ničím jiným než velkolepým hrobem, bezpochyby tím nejlepším, který byste mohli najít. Tento názor podporují všichni slavní lidé v egyptologii, archeologii a středověké historii, a tak skloňte svou hlavu v úctě před pravověrnými autoritami a přijměte jejich rozhodnutí.

Ale existují také neortodoxní teorie. Názory, které byly zbudovány okolo této staré stavby – a je jich mnoho – se řadí k sobě od zcela nepravděpodobných až k vědecky možným, protože pyramidy jsou natolik veliké a natolik důležité, aby se mohly stát šťastným lovištěm různých potrhých lidí.

Jeden přední inženýr australské železnice strávil mnoho času a námahy tím, že sbíral spoustu čísel a měření, aby dokázal, že pyramidy byly užívány k vyměřování země. V Paříži jsem našel trochu ohnivě korespondence mezi jedním francouzským profesorem a dvěma známými egyptology, ve které první chtěl dokázat, že pravým účelem pyramid bylo symbolicky zaznamenat v paměti skutečnost, že řeka Nil byla v nějaké vzdálené době udělána uměle! Někteří důmyslní historikové vidí v pyramidách obrovské sýpky, do kterých Josef, syn Jákobův, uložil obilí určené k nasycení lidstva v letech hladu. Kdyby se tito dějepisci odvážili dovnitř pyramid, byli by viděli, že prázdné prostory v nich, vhodné k takovému ukládání, by nebyly stačily na více obilí než pro nasycení lidí z jedné průměrné ulice.

Před padesáti lety přednesl hvězdář Proctor zajímavý doklad ke své teorii, že pyramidy byly zbudovány za účelem astronomického pozorování, aby byla po ruce vhodná místa k pozorování a zaznamenávání postavení a pohybu hvězd a planet. Ale takové drahé observatoře nebyly nikdy budovány ani nikdy budovány nebudou.

Důmyslné a zábavné jsou také ony důkazy, které chtějí vidět v kamenném sarkofágu, který je v královské komoře křestní nádrží, která byla před použitím naplňována vodou. Jiná skupina však prohlašuje, že tento sarkofág byl naplněn zrním a ne vodou, poněvadž měl sloužit jako standard pro měření obsahu pro všechny národy světa.

Je stejně nemyslitelné, že by byly v úkrytech pyramidy potají uloženy obrovské poklady zlata a klenotů, protože ohromné výlohy, spojené s jejím zbudováním, by musely stát podobné jmění, jaké měla pyramida chránit.

Jiní teoretici se důvěřivě domnívali, že pyramidy byly původně obrovskými majáky, zbudovanými v zájmu lodní plavby na Nilu! Zatímco obhajoba názoru pana de Persignyho, že to byly mohutné přehradky vybudované k ochraně domů, hrobek a chrámů proti vpádu písku z pouště, může vyvolat u moderních Egyptanů pouze úsměv.

*

Ale existují čilí propagandisté jiných teorií, které mají jakousi možnou tvář a které vsutku nalezly dost značné přijetí v jistých kruzích Anglie a Ameriky. Jsou zajímavé, ba poutavé a chytře vypracované; ale jak dalece jsou pravdivé?

Ti, kteří je rozhlášují, čtou zvláštní význam ve vnitřních rozměrech Velké pyramidy. Vidí v jejích komorách, chodbách a galeriích symbolické písmo a prorocké prohlašování, týkající se naší vlastní doby a přitom tvrdí, že našli správné klíče k rozluštění těchto poselství.

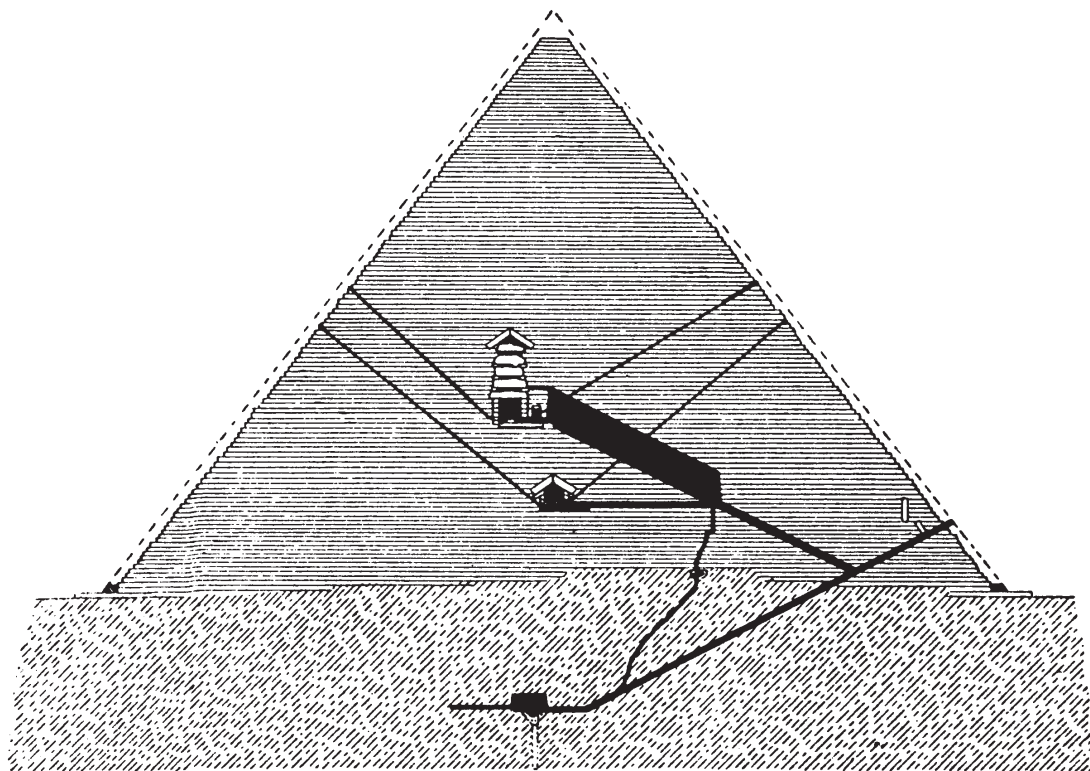
Nacházejí v délce, výšce a šířce těchto chodeb, komor a prahů němé předpovědi jiného strašlivého Armageddonu³⁾. Pohrávají si s neuvěřitelným počtem číslic a spojují anglosaskou rasu, ztracené kmeny izraelské, knihy biblické a dřívější Egypt'any v podivnou směs.

„Když měříme chodby a velkou galerii uvnitř, tu shledáváme, že nám dávají v palcích přesný počet let, nutných, aby nás to přivedlo k době, ve které nyní žijeme,“ prohlašují. „Délka velké galerie měří 1883 palců. Přičtete k tomu 31 – totiž léta, naznačená pyramidou jako směřující službu našeho Pána – a dostaneme číslo 1914, totiž rok, kdy propukla velká válka.“ Takový je pěkný příklad jejich údajů.

Jsou zcela přesvědčeni, že pyramida nebyla zbudována k dobru svých stavitelů, nýbrž místo toho byla nesobecky vytyčena k dobru budoucích věků, a že má zvláště vztah k věku tak zvaného milénia. S důvěrou očekávají příchod Toho, který je naznačen v největším odhalení Pyramidy, příchod Mesiáše.

Přál bych si, abych se mohl připojit ke svým přátelům, kteří věří v tyto věci. Přál bych si, abych také mohl zapálit své srdce jejich velikými nadějemi. Ale rozum, kterého se vždy přidržuji, a zdravý smysl, který musím chránit jako poklad, se zvedají a zahrazují cestu.

Muž, jehož neúnavné úsilí a vytrvalé pátrání učinily více pro vytvoření těchto teorií než práce kohokoliv jiného, byl Piazzzi Smyth, kdysi skotský astronom. Byl to zvláštní člověk. Chvěl se na hranicích inspirovaného génia, ale jeho tvrdý, skotský dogmatismus zasahoval a deformoval zprávy, které se jeho intuice snažila sdělit jeho rozumu.

Nákres řezu vnitřku Velké pyramidy.

3) Pozn. překl.: Armageddon – rozhodující bitva mezi dobrem a zlem.

Smyth strávil jednu celou zimu u pyramidy, měřil bod za bodem, měřil úhly a zkoumal každý detail této stavby. Přinesl si však již s sebou své hotové teorie a ono měření a výpočty měly odpovídat jeho teoriím. Ty byly stejně jako Pyramida neměnné. Ale na rozdíl od Pyramidy mohly být upraveny tak, aby potvrdily to, co bylo očekáváno. Smyth ovšem pracoval poctivě, ale byl zpola oslepen svou zaujatostí. Vím pouze, že zesnulý Sir Ernest Wallis Budge, bývalý egyptolog v Britském muzeu nemohl přijmout jeho výpočty. „Také vím, že Sir Flinders Petrie, prezident anglických archeologů v Egyptě, po pečlivém měření u pyramid, které prováděl po celou zimu, shledal, že je tu rozdíl sedmdesáti jednoho palce mezi jeho čísly a měřením Piazzzi Smytha, pokud se týká nejdůležitějších rozměrů stavby. Vím konečně o jiném muži, zkušeném inženýrovi, který nedávno přeměřoval všechny zevní i vnitřní rozměry Velké pyramidy, jak byly udávány nejenom Piazzzi Smythem, nýbrž také jeho hlavními moderními následovníky a shledal, že některá jejich tvrzení jsou nespolehlivá. A Petrie nám vypravuje velmi zábavný příběh, jak přistihl jednoho zklamaného Smythova následovníka, jak se snaží odtesávat žulový hrbolek v předsíni královské komory, aby měl žádoucí velikost pro tuto teorii!

Ale chabost těchto čísel není jediným důvodem, proč musíme být trochu opatrní, abychom nešli tam, kam by nás chtěli tito nadšenci zavést. Před lety udávali rok 2170 před Kr. jako datum zbudování pyramidy, protože v tom roce jistá polární hvězda byla v přímce s osou vstupní chodby a oni se domnívali, že tato dlouhá tmavá chodba byla zbudována právě v takovém úhlu, aby mohla zachytit světlo oné hvězdy. Ale vlivem onoho velikého pohybu, který se jmenuje precese, odchylují se hvězdy od své původní polohy k naší Zemi a nezaujmají tentýž bod na obloze, dokud nepřejde 25 827 let. Mohlo by se tedy říci se stejnou logikou, že Velká pyramida byla zbudována 25 827 let před rokem 2170 před Kr., když ona polární hvězda opět shlížela podél osy vstupní chodby.

Skutečně, tato vstupní chodba byla postavena v úhlu k místu, které bude po několik století zaujímat každá hvězda, která bude postupně na strážii před světovým pólem. A tak argument, že by tato chodba směřovala na hvězdu Alfa v souhvězdí Draka, znamená málo, protože směřovala k jiným hvězdám také.

Vzdálenější číslo bylo nepřijatelné, poněvadž by znamenalo, že lidské pokolení je značně starší než pět až šest tisíc let lidské existence, kterou naši teoretici dávají člověku podle bible⁴⁾. A tak se uchýlili k datu novějšímu. Ale každý egyptolog oprávněně odmítá bližší datum, protože dobře ví, že podle objevených historických nápisů a zpráv není možné, aby pyramida byla zbudována tak pozdě.

Bible je sbírka knih mnohem složitějších a mnohem hlubších, než se zdá na povrchu. Prvních pět knih – a zvláště kniha o stvoření světa nemůže být čteno bez klíče. Ale tento klíč byl již před mnohými stoletími odhozen.

Lidé čtou zápisy bible nesprávně a znásilňují svůj rozum v námaze spolknout to, čemu tyto zprávy nechtěly nikdy učít. A tak se stalo, že jsme v posledním století došli k velmi zábavnému postoji; zatímco geologové objevují v zemi zkamenělá zvířata, jasně naznačující, že není naprosto možné, aby byl svět starý pouhých šest tisíc let, jiní, stejně vynikající teologové zase zcela vážně tvrdí, že Bůh úmyslně pohřbil tyto zkameněliny, aby zkoušel věřící!

Kdyby naši teoretici o Pyramidě nebyli četli svou bibli také nesprávně, přijali by starší datum a možná, že by došli mnohem blíže k pravdě, neboť pevné kamenné tělo pyramidy je zcela schopné odolávat náporům tří set století: její síla a stabilita jsou takové, že bude stát, i když se všechny ostatní budovy na zemi rozpadnou.

Možná, že prorocká činnost této školy je právě důvodem, proč její teorie získala tak širokou půdu. výroky hebrejských proroků byly podivně smíchány s rozměry Velké pyramidy, aby se tak došlo k předpovídání vypuknutí válek a pádu vlád, k obnovení křesťanské církve a k návratu

4) Pozn. překl.: *Teorie zastávaná v 30. letech 20. století, kdy byla tato kniha napsána.*

Kristovu, k hospodářským křečím světa a k božskému poslání lidstva, mluvícího anglicky, ke katastrofálním převratům na zemi a na moři, atd.

Je však třeba připomenout, že sám Piazzzi Smyth udával rok 1881 jako rok milénia, a také to, že květen roku 1928 byl touto školou dlouho udáván jako nejosudnější rok v historii světa; ale přešel bez zvláštních událostí a my dosud žijeme. A podobně také jako nejosudnější měsíc, který byl naznačen podivuhodnými rozměry Pyramidy bylo udáno září roku 1936. Nicméně, ani Armagedon, ani milénium se tohoto dne neukázalo.

Tvrzení, že tato mohutná stavba byla zbudována nákladem a prací dosud nebývalými nikoliv k dobru tehdy existujícího nebo nejbližšího lidstva, ani ne k dobru egyptských potomků, nýbrž k dobru lidí, kteří měli následovat téměř za pět tisíc let a kteří měli sídlit na jiných pevninách, je takové, že rozhodně není přijatelné pro žádného rozumně myslícího člověka. Když připustíme, že tito teoretici zaznamenali správně některé matematické poměry a vnitřní znaky Velké pyramidy, zdá se, že odběhli od tématu a ponořili se do spousty předpovědi, které nemají žádné viditelné pojítko s těmito skutečnostmi. Podstatou jejich teorie je, že Bůh přemluvil dávné Egyptany, aby napsali kamenné poselství pro naše období, ale Bůh mohl stejně účinně sdělit toto poselství dnes přímo, prostě a s větší nadějí na úspěch prostřednictvím některého lidského proroka, než aby nechal v moci náhodě, zda bude jeho tajemná kamenná zpráva sice nalezena ale nečtena, jako se to dělo za všech předešlých století, nebo nesprávně vyložena, jak se mohlo snadno stát ve století našem.

Ale i když člověk nemůže přijmout tyto zvláštní teorie, přece jen může mít v úctě upřímné pohnutky těchto propagandistů, jimž můžeme být dokonce vděční za zájem, jaký probudili o duchovní význam této jedinečné stavby.

Podstata pravého účelu Pyramidy a symbolického významu Sfingy jsou dvě nejpoutavější a nejzajímavější záhady, které Egypt má stejně pro své obyvatelstvo jako pro své hosty. Obě tyto záhady je stejně obtížné rozřešit.

*

Byl tedy vztyčen tento egyptský mrakodrap jen proto, aby v sobě skrýval faraónovo mumifikované tělo, jak nás poučují naše příručky a jak svým turistickým zákazníkům vypravují v černé roucho odění arabští průvodci? Byla tato obrovská spousta vápencových balvanů dovážena z blízkých lomů v Tuře a otesávána ze žulových dolů v dalekém Asuánu, jenom proto, aby ukřívala jedinou do plátna zabalenou mrtvolu? Bylo přes osm milionů kubických stop kamene pracně vlečeno a zpracováno pod palčivým africkým sluncem, jenom aby byl uspokojen vrtoch jediného krále? Bylo snad dva miliony a tři sta tisíc kamenných balvanů, z nichž každý vážil asi dvě a půl tuny pečlivě spojeno, aby zakryly to, co mohlo stejně dobře zakryt jenom několik takových balvanů? A konečně, měl pravdu Josephus, židovský historik, když prohlásil, že pyramidy jsou „obrovskými a zbytečnými pomníky“? Podle toho, co víme o moci faraónů a o víře v posmrtný život starých Egyptanů, je taková věc docela možná, ačkoliv není pravděpodobná. Žádná rakev, žádné tělo, žádné pohřební pomůcky nebyly nikdy nalezeny uvnitř této pyramidy, pokud vědí pečliví dějepisci, ačkoliv existuje jistá tradice, že jeden kalif měl zdobenou dřevěnou rakev pro mumii stát před dveřmi svého paláce a že tato schránka byla přenesena z pyramidy. Žádný dlouhý hieroglyfický nápis, žádný vytesaný bas-relief nebo malované vyobrazení života zemřelého nejsou na žádné vnitřní zdi Pyramidy, tak jako jsou na stěnách každé jiné pohřební hrobky v Egyptě. Vnitřní stavba je prostá, nejsou v ní naprosto žádné ozdoby, jaké milovali faraónové a jakými nešetřili ve svých hrobkách, nejsou zde ornamenty, které bychom logicky očekávali, že nalezneme, kdyby Pyramida byla jednou ze staroegyptských nejdůležitějších hrobek.

Snad okolnost, která je považována za nejrozhodnější důkaz, že zde byla hrobka nějakého pohanského vladaře, je prázdná schránka bez víka, vytesaná z červené žuly, která leží na pod-

laze královské komory. To byl zřejmě sarkofág krále, říkají egyptologové, a domnívají se, že věc je tím odbyta.

Ale proč strany tohoto sarkofágu nemají obvyklé texty a náboženské symboly? Proč zde není ani jediné slovo, ani jediný hieroglyfický nápis jakéhokoliv druhu? Všechny ostatní sarkofágy jsou popsány nebo pomalované nějakými připomínkami o jejich použití, svědčící, k čemu byly užity. Proč tedy ne tento sarkofág, jestliže byl věnován jednomu z nejslavnějších egyptských králů?

A proč byly stavěny vzdušné průduchy delší dvou set stop, aby spojovaly pohřební místnost, ve které byl uložen tento domnělý sarkofág, se zevním vzduchem? Mumie nepotřebují čerstvý vzduch, a dělníci už nemuseli vcházet do komory, když byla opatřena stropem. Neviděl jsem nikde v Egyptě žádnou jinou komoru, aby byla zbudována jako hrobka pro královské mrtvé tělo a měla vzdušné průduchy.

Proč byla tato domnělá rakev uložena v prostoru, který je sto padesát stop nad základnou, když egyptskou běžnou praxí bylo vytesávat pohřební sklepení dolů do skály, pod úroveň půdy? Skutečně bylo a je zvykem po celém širém světě ukládat mrtvé buď pod povrch země, anebo na povrch. "Prach jsi a v prach se obrátíš," bylo vždy poselství přírody člověku.

A proč byla ona vysoká hala, Velká galerie, zbudována tak, aby se přes ni chodilo do královské hrobky, a proč byla vystavěna do výše třiceti stop, když pokračování vstupní chodby, která je pouze čtyři stopy vysoká, by stejně dobře posloužilo témuž účelu a přitom by to vyžadovalo mnohem méně práce, protože by vyžadovalo mnohem jednodušší konstrukci než Velká galerie?

A proč byl druhý prostor, takzvaná Královnina komora, zbudována vedle komory první? Faraónové nebyli nikdy ukládáni k odpočinku vedle svých královen, a jediná mumie nepotřebuje dvě sklepení! Kdyby Královnina komora obsahovala obvyklé malby a nápisy na zdech, jako je tomu v egyptských hrobkách, pak by její existence jako předpokojce mohla být ospravedlněna. Je však holá a neozdobená stejně jako Komora královská. A proč byla i Královnina komnata opatřena vzdušnými průduchy, třebaže byly zapečetěny, když byla jejich ústí objevena? Proč se stavitelé namáhali ventilovat tyto dvě takzvané hrobky? Je to věc, která stojí za to, abychom si ji zopakovali: Mrtví nedýchají.

Ne! Náš rozum, hledající pravou příčinu veškerého tohoto ohromného nákladu času, práce, materiálu a peněz nechce přijmout ani proroctví ani teorie o hrobkách, ale musí se obrátit, aby pátral po nějakém jiném vysvětlení.

*

Dloubal jsem dlouho a často nad tajemstvím účelu pyramid a mnoho hodin jsem strávil, klopýtaje přes skalnaté úlomky, které je obklopují, anebo jsem putoval v temných chodbách a stinných komorách, které jsou v nich umístěny. Často jsem sedával na bílých vápencových balvanech na úpatí Velké pyramidy anebo na měkkém písku v prudkém vedru odpoledního slunce a uvažoval o tomto problému. Znovu a znovu jsem šplhal na kusy stavby, pátral jsem pečlivě po nějakém klíči, prohlížel jsem pukliny a studoval celkové uspořádání těchto tří staveb. Rušil jsem velké ještěrky a obrovské šváby uvnitř temných, zřídka navštěvovaných tunelů druhé a třetí pyramidy. Zkrátka, pracoval jsem tak usilovně při svém pátrání, že jsem se s těmito starými stavbami, s těmito kamennými památníky starého egyptského národa, seznámil tak důvěrně jako s pokoji svého nového bytu v Káhiře.

A čím více jsem se seznamoval s jejich podrobnostmi, tím více jsem byl nucen je obdivovat, a čím lépe jsem rozuměl jejich zvláštním plánům, tím lépe jsem poznával jejich pozoruhodnou technickou dokonalost.

Obdivoval jsem technickou dovednost, jíž bylo použito v lomech, při transportu a zvedání obrovských kamenných balvanů do správné polohy k těmto tříhranným dědictvím ze vzdáleného starověku v době, kdy nebyla k dispozici pomoc páry ani elektřiny. Žádný pojízdný parní jeřáb

se nepohyboval po ocelových kolejích, aby zvedal tyto mohutné bloky z kamene na určené místo, neboť pára stejně jako ocel byly v oné době neznámými veličinami.

Je jisté, že kdyby si nějaký faraón přál zanechat po sobě pro potomstvo trvalou hrobku, nemohl by si zvolit trvalejší architektonickou formu, než je pyramida. Obrovská základna, sklánějící se strany a úzký vrchol by chránily jeho hrobku proti větru, písku a času lépe než každý jiný tvar, zatímco pevná masa vnitřku by nabízela největší možnou odolnost proti znásilňujícím rukám lidí.

I když impozantní mrakodrapy – věže New Yorku – překonávají dnes pyramidu, zůstává faktem, že po celou známou historii světa a až donedávna byla pyramida nejvyšší stavbou, zhotovenou člověkem, zastiňujíc všechno ostatní, divem pro staré národy a hádankou pro lidi moderní.

Velmi rychle jsem shledal, jako jiní badatelé přede mnou, že vnitřní konstrukce Velké pyramidy je mnohem složitější než obou druhých a že je zároveň nekonečně zajímavější, neboť její mnohem větší velikost prozrazuje její větší důležitost. Proto jsem brzy soustředil všechno své další studium na tuto jednu, o níž jsem věřil, že musí obsahovat pravé tajemství pyramid.

Poznal jsem Velkou pyramidu v každém podivuhodně se měnícím egyptském světle. Za jitra ji první paprsky zbarvovaly stříbrně šedě; mizející slunce ji zanechávalo bledě fialovou, zatímco za tajemného světla úplňku se jevil každý její kámen od základny až k vrcholu, jako by se koupal v modravém světélkování se stříbrným nádechem.

A přece jen Velká pyramida, jak ji vidíme dnes, není pyramidou, jak ji viděli staří. Jejich pyramida byla na všech svých čtyřech stranách pokryta jemným, bílým, hladkým, leštěným vápencem, takže odrážela sluneční paprsky s intenzívní oslnivostí, což fyzicky ospravedlňovalo její staroegyptské jméno *Světlo*. Základny a strany těchto kamenných bloků měly tak dokonale opracované povrchy a hodily se k sobě s takovou mozaikovou přesností, že spojovací spáry byly sotva viditelné. Kamenný jehlan, tak neočekávaný, tak poutavý, postavený na žlutém koberci pouště, planul za silného východního slunce jako světlo obrovského zrcadla a byl viditelný do ohromné dálky. A dokonce až do dvanáctého století byly tyto bílé kameny stále na svých místech. Na jejich povrchu byly hieroglyfy, které přinutily péro Abdula Latifa k následujícímu podivnému popisu:

„Kameny jsou popsány starobylými znaky, nyní nesrozumitelnými.

V celém Egyptě jsem se nesetkal s člověkem, který by jim rozuměl. Těchto nápisů je tak mnoho, že jen opisy těch, které lze vidět na povrchu dvou pyramid, by zaplnily více než šest tisíc stran.“

Dnes jsou kdysi hladké boky pyramidy terasovitě uspořádány do jakýchsi schodů, přičemž nelze najít ani jediný nápis. Ze všech těch tisíců kamenů, které ji obkládaly, zbylo jenom několik holých bloků u základny. Z těchto zbytků je patrné, že materiál k obložení byl brán z pohoří Mokkatam, které leží na jihovýchod od Káhiry. Za dva roky po návštěvě Abdula Latifa trásl a chvěl se Egypt, když veliké zemětřesení rozbilo město Káhiru na kusy. A pak se vrhli Arabové na Velkou pyramidu pro stavební materiál, aby toto rozbité město obnovili, právě tak jako Turci a Řekové proměnili ušlechtilý Partheon na lomy a odvezli většinu jeho kamenů, aby si vystavěli své domy. Chtivě odlupovali vyleštěné šikmé bílé obkládací bloky a dováželi je do Káhiry. Kolik starých domů, mešit a tvrzí tohoto egyptského hlavního města ukrývá ve svých dnešních tlustých zdech hieroglyfické nápisy, které kdysi pokrývaly čtyři strany Velké pyramidy? Část krásné mešity sultána Hassana, oceněna za nejkrásnější ze tří set káhirských mešit, byla vystavěna z těchto obkládacích kamenů.

Ve stavbě Pyramidy je dost kamene, aby z něho mohlo být postaveno celé město domů slušné velikosti – taková je ohromná spousta materiálu, který obsahuje. Také by byly celou Pyramidu odnesli, ale přesvědčili se, že náklad a práce a čas k odlomení pouze jediného z oněch ohromných balvanů, které tvoří její tělo, byly zcela nepřiměřeny jeho ceně a vzdali se této

myšlenky jako beznadějně. Nicméně k tomuto názoru došli, až když odstranili nejvyšší vrstvu zdiva a tak oloupili Pyramidu o její vrchol.

Také vstup, který dnes návštěvníci používají, není původním vstupem, který užívali staří Egyptané. Tento starý vchod zůstal tajemstvím, bylo to mystérium, které střežila a udržovala Pyramida po několik století, než byl objeven jedním rozhodným arabským králem, který vydal celé jmění a poslal celou armádu dělníků do práce, aby vyrval toto tajemství zapečetěného vchodu z jejího váhavého objetí. Vnitřní chodby a komory Velké pyramidy vzdorovaly stejně řeckým jako římským vladařům, tak jako vzdorovaly nezasvěceným Egyptanům, a s odchodem Římanů byly zapomenuty, i když pověst o nich přetrvala.

Od doby, kdy byla Pyramida uzavřena a zapečetěna, přešla staletí pokojně přes její nedotknuté nitro, až konečně byl vchod prolomen lidmi, hledajícími vybájený poklad a dlouhý svah Pyramidy byl porušen. Teprve roku 820 po Kr. byla určena poloha tohoto vchodu, když kalif El Mamún shromáždil své nejlepší inženýry, stavitele, architekty a dělníky na malé vyvýšenině u Gízy a nařídil jim, aby otevřeli Pyramidu. „O králi, není možné to provést!“ řekli jeho přední lidé. „Já si přeji, aby to provedeno bylo,“ odpověděl.

Museli pracovat bez návrhu nebo plánu, ale byli vedeni starou tradicí, že vchod je na severní straně. Přírozeně si zvolili jeden bod uprostřed této strany ke svému velkému pokusu. Celý čas byli popoháněni bdělou přítomností kalifa, který chtěl dokázat pravdu starých legend, že uvnitř Pyramidy byly obrovské poklady ukryté zapomenutými faraóny. Byl to náhodou syn kalifa Hatúna el Rašída, slavné postavy ze slavné knihy

Tisíc a jedna noc.

Tento kalif El Mamún nebyl obyčejným kalifem. Nařídil svým učencům, aby přeložili spisy řeckých mudrců do arabštiny. Nepřetržitě připomínal svým poddaným hodnotu studia a sám se s radostí připojoval k nejučenějším mužům své země při jejich rozpravách.

Jeho královské sídlo bylo v Bagdádu a z tohoto slavného města přišel do Egypta. Zanedlouho po svém pokusu otevřít Pyramidu se vrátil do Bagdádu a tam dokončil svůj život.

Avšak stavitelé Velké pyramidy předvíдали, že jednoho dne lidská chtivost bude chtít porušit jejich stavbu a umístili vchod několik stop stranou od středu a značně výše než by kdokoli rozumně očekával, že budou umístěny dveře. Výsledkem toho bylo, že lidé El Mamúnovi pracovali několik měsíců, aby vnikli do nitra Pyramidy, aniž našli nějakou stopu po chodbě nebo prostoru; jejich očím se neobjevovalo nic než pevné zdivo. A kdyby se byli spoléhali jenom na kladivo a dláto, jejich podnik by byl trval tak dlouho jako vláda jejich krále, a možná i déle. Ale byli natolik chytří, že zakládali malé ohně mezi kameny a když byly balvany rozžhaveny do ruda, lili na ně studený ocet, dokud nepopraskaly. Ještě dnes můžeme vidět zčernalé a popraskané povrchy balvanů, které unikly dlátům, která zde před více než tisíci lety tak pilně pracovala. Dva kováři po celý den brousili dláta, která se rychle otupovala na tvrdých kamenech. Byly zbudovány dřevěné stroje, aby pomáhaly úsilí unavených lidí, když si násilně razili cestu dovnitř. Ale přesto původní vchod, koridory a vnitřní prostory zůstaly neobjeveny.

Výkopové práce v úzké chodbě dusily lidi prachem a vedrem, obtíž vniknout do nejtvrděší masy pevného zdiva na světě primitivními, tehdy dosažitelnými nástroji je unavovala nad únosnost a naprostý nezdar, který byl jedinou odměnou za jejich námahu, je deprimoval až k zoufalství. Vykopali tunelovou cestu dovnitř v délce více než jednoho sta stop a už chtěli odhodit své nástroje v otevřené vzpouře, a odmítnout pokračovat v takové marné práci, když zvuk nějakého těžkého kamene, padajícího ze svého místa, zazněl k jejich sluchu – a tento zvuk přicházel z nitra jen malý kousek cesty za nejzazším místem, kam pronikli.

Osud zasáhl svou rukou do hry. Potom pracovali s horlivostí a pílí a brzy se prolomili do původní vstupní chodby. Velká pyramida byla znovu otevřena.

Potom už bylo dost snadné vystoupit touto chodbou a nalézt skryté dveře: a byly to dveře tak chytře skryté, že nikdy by nebyly odhaleny zvenčí. Po tolika stoletích tyto tajné dveře nebyly

již schopny provozu. Neodvolatelně zůstaly zavřeny. Tyto dveře dnes zmizely, ztratily se ve všeobecném loupení, k němuž došlo po zemětřesení v Káhiře. Byly to právě takové dveře, jaké staří Egypťané upevňovali u vchodu do nejtajemnějších staveb, které vztyčovali. Ve skutečnosti to byla pohyblivá kamenná deska, sama se zavírající a zevně tak dokonale upravena, že se zcela podobala vedlejším obkládacím kamenům. Těsně se hodila do otvoru a sama byla pevným kamenným blokem. Když byla zavřena, nemohla být rozeznána od ostatního zevního povrchu. Když byla otevřena, otáčela se okolo své vlastní délky, odhalujíc dutinu. Byla krásně vyvážena a otáčela se na ose, střed přitažlivosti byl umístěn pod touto osou a vyrovnávací závaží bylo přizpůsobeno tak, aby pracovalo proti její veliké váze. Nemohla být otevřena jinak než silným nárazem na jednom konci, po němž muselo následovat mohutné táhnutí na straně druhé. Tento tah musel být dost silný, aby byla zdvižena ze svého místa a potom do výše. To umožňovalo návštěvníkovi, aby se po čtyřech proplazil do chodby vzadu. Otáčející se kámen se pak zvrátil nazad ve svých osách a dokonale uzavřel vchod.

Ale i to nebylo vše, neboť pak byly v cestě těžké dřevěné dveře. A po této překážce musel procházet dalšími deseti dveřmi, než se mu podařilo dospět do Královské komory. Většina těchto dveří byla ze dřeva. Ale jedny byly opět zhotoveny jako tajná pohyblivá kamenná deska. Ale to vše již nenávratně zmizelo.

*

Když lidé kalifa El Mamúna vnikli do původní vstupní chodby, shledali, že jejich práce v žádném případě nebyla dokončena. Zjistili, že chodba skončila před obrovským kamenným blokem žuly. Ale nezdálo se pravděpodobné, že vchod a chodba byly budovány jenom proto, aby končily ve slepé uličce, proto se pokusili prorazit si cestu skrze tuto strašlivou žulovou přehradu. Ale nepodařilo se jim to. Nástroje, které měli k dispozici, nemohly proniknout tímto kamenem. Stavitelé Pyramidy museli hledat po celém Egyptě nejtvrďší kámen, než si vybrali tento zvláštní druh.

Naštěstí pro úsilí vetřelců byl materiál na straně tmavého žulového bloku z bílého vápence, z kamene mnohem měkčího, a proto bylo možno se tudy mnohem snadněji prolámat. Obrátili tedy pozornost sem a prolamovali tunel skrze tento kámen, souběžný se žulovým blokem. Několik stop bylo prolomeno a dělníci se dostali na konec onoho bloku do jiné chodby. Ukázalo se, že vchod do této druhé chodby byl kdysi úmyslně uzavřen tímto obrovským žulovým klínem, který měl kuželovitý tvar, vážil mnoho tun a hodil se přesně do ústí chodby.

Tato další chodba šla vzhůru ve stejném úhlu, ve kterém první chodba šla dolů a to v úhlu 26 stupňů. Důstojníci a dělníci El Mamúna vlezli do tohoto příkrého koridoru, který byl méně než čtyři stopy vysoký a o něco více než tři stopy široký. Světlo jejich pochodní neodhalovalo nic než holé zdi, až se dostali k místu, kde chodba šla vodorovně. Toto místo bylo ve skutečnosti spojkou, kde chodba se setkávala s vystupujícím koridorem sedmkrát vyšším a se sestupující úzkou šachtou, která se ztrácela v hlubinách Pyramidy.

Sklánějící se vetřelci pokračovali dále vodorovnou chodbou s hlavami skloněnými až k zemi a ocitli se konečně ve velkém prostoru, který k jejich zklamání byl naprosto prázdný. Jeho stěny byly zcela prosté, bez nápisu a jenom veliký výklenek na východní straně poskytoval lehký příslib nějakého pokladu jako odměnu za jejich těžkou práci. Aby se tam dostali, museli se vyšplhat na vyvýšenou plošinu, a pak projít hrubě udělanou chodbou, tak nízkou, že se museli plazit po zemi jako hadi. Ale tato chodba se náhle končila v pevném zdivu srdce Pyramidy a i když v dalších dnech značně tento konec rozšířili, přece jen jediný poklad, který tam našli, byly vápencové balvany.

Když se vrátili ke spojce, začali pátrat v dlouhé a vysoké chodbě, která v pozdějších dobách byla pojmenována Velká galerie. Ta měla zvláštní, sklánějící se strop, zbudovaný v sedmi přes sebe přesahujících vrstvách. Její podlaha se skláněla přesně v témže úhlu jako chodba, vedoucí ke Galerii. Lidé začali šplhat po hladké a kluzké podlaze Galerie, pohybovali se mezi leštěný-

mi žulovými stěnami vzhůru do výše jednoho sta a padesáti stop. Obě stěny byly lemovány dlouhými, rýhovanými, kamennými lavicemi. Na konci Galerie jim náhle zahradil cestu vysoký schod. Vylezli na něj a kráčeli po rovné podlaze do nízké, úzké chodby, kterou přišli do předsíně. Několik dalších kroků a sklonění se pod pevné padací dveře je přivedlo ke vchodu do velké komnaty, která je umístěna v pravém srdci Pyramidy, neboť je stejně vzdálena od všech jejích stran. Je to prostor, který. později nazvali „Královskou komorou“. První objevenou komnatu nazvali „Komorou královný“. Ale tato jména staří Egyptané nikdy neužívali.

Stěny Královy komory tvořily obrovské krychlové balvany z tmavé žuly. Její strop tvořilo devět ohromných trámů z téhož materiálu. Nyní víme, že to jsou největší kameny v celé Pyramidě. Jediný z nich váží sedmdesát tun. Jak je tam vůbec stavitelé umístili, dvě stě stop nad zemí, bez použití parních nebo elektrických jeřábů, to je záhada, o které naši architekti teoretizují, ale kterou neumí rozřešit.

Kalif El Mamún a jeho lidé byli zase hluboce zklamáni. Neboť kromě otevřené kamenné rakevy byla tato komora naprosto prázdná. A tato rakev neobsahovala nic než prach.

Zdálo se neuvěřitelné, že staří Egyptané postavili takovou nesmírnou prázdnou hrobku, jako tuto Pyramidu, bezúčelně, mysleli si, a tak v zimničném spěchu strhli část kamenného stropu, prorazili jeden kout komnaty a sekali nazdařbůh do pevných zdí v divém hledání skrytého pokladu. Ale nemohli zvítězit nad důmyslem oněch starých chytrých stavitelů a nakonec odešli zklamáni, rozhořčení a sklíčení.

Zbývala ještě další dvě místa pro jejich pátrání: podzemní pokračování původní vstupní chodby a hluboká úzká šachta. Chodba je dovedla do malého tunelu, po kterém museli rychle sestupovat a kde jejich nohy klouzaly, neboť byla vytesána v pevné skále na vzdálenost asi tři sta padesát stop. Končila v hrubě vytesané komoře, jejíž strop byl tak nízký, že se ho mohli dotknout rukama, a jejíž nedokončená skalní podlaha byla tak drsná, že museli šplhat vzhůru a dolů, aby ji překročili. Nazvali ji „Prohlubní“. Nebylo v ní nic kromě rumu a prachu. Na jejím zadním konci byla do skály vytesána další malá chodba. Tam mohli vejít jenom, když lezli po bříše jako hadi, s tvářemi několik palců nad podlahou. Ani tento podzemní tunel nic neposkytoval, protože náhle skončil pevnou skalní stěnou.

Zbyla šachta. Byla téměř dokonale svislá a mohla být zkoumána pouze jedním mužem, který byl na provaze spuštěn dolů, do černé hlubiny. Po sestupu šedesáti stop byla nalezena malá komora, která byla hrubě vytesaným rozšířením šachty. A tato šachta zase pokračovala od podlahy komory a vedla zdánlivě nekonečně dolů. Vypadala jako hluboká studna a badatelé rozhodli, že jí skutečně byla. Nikdy nedokončili její propátrání .

Bud' jak bud', nesmírné poklady, které se podle jejich představy povalovaly v Pyramidě, neexistovaly.

Tak skončilo veliké dobrodružství kalifa El Mamúna při otevření Velké pyramidy. Dnešní učení arabští historici vám poskytnou mnoho rozdílných vyprávění k líčení tohoto příběhu, ale toto jsou skutečná autentická fakta.

*

Staletí se převalila přes zkomolený vrchol Pyramidy od té doby, kdy syn Harúsa el Rašída násilím dal prolomit otvor do její severní strany. Pyramida byla brzy obklopena legendami plnými pověřivého strachu a příšernými hrůzami, takže Arabové se vyhýbali jejímu nitru, jako se vyhýbali malomocenství. Jenom několik málo odvážných duší pátralo znovu v jejím srdci a hloubce. Většinou však její temné chodby a holé komory odpočívaly nerušený v majestátním tichu. Teprve ve druhé polovině XVIII. století, když necitliví, věcní a nepověřiví Evropané začali šlapat po okolních písčinách, zazněla znovu kladiva a dláta badatelů uvnitř staré stavby.

Podnikavý Nathaniel Davison, alžírský konzul Jeho Britského Veličenstva, v šedesátých letech sedmnáctého století si vzal dlouhou dovolenou a odešel do Egypta, kde se zamyšleně díval na Velkou pyramidu. Věděl, že staří Egyptané obvykle pochovávají jisté množství šper-

ků se svými slavnými mrtvými. Věděl také, že se mluví o tom, že pyramidy jsou obrovskými hrobkami.

A také objevil v otevřeném vchodu Královské komory zvláštní ozvěnu, která, když hlasitě zavolal, se vracela více než jednou. Domníval se tedy – a správně – že někde za žulovými balvany tohoto pustého prostoru existuje další komora. Bylo tedy možné, ba pravděpodobné, že v oné komoře leží do plátna zabalená mumie se svými doprovodnými klenoty.

Najal několik dělníků a dal se do práce. Do podlahy Královské komory již před stoletími marně kopal El Mamún. Ozvěny Davisonova hlasu se zdály přicházet shora, a tak obrátil svou pozornost ke stropu. Pečlivé prozkoumání uspořádání této komory a sousedních chodeb ukázalo, že nejsnadnější cestou, jak proniknout nahoru, bylo prorazit otvor skrze vrchní vrstvu východní zdi Velké galerie, a tak se dostat do boku komory, která tam snad je. Opatřil si dlouhý žebřík, aby si prohlédl ono místo, a byl překvapen, když objevil, že takový otvor tam již je; vlezl tedy dovnitř.

Nalezl komoru dvacet stop dlouhou. Její poloha byla přesně nad Královskou komorou. Její strop byl tak nízký, že musil lézt po kolenou při hledání pokladu, který ho lákal. Prostor byl zcela prázdný.

Davison se vrátil do Alžíru: nezískal nic více než problematickou čest, že jeho jméno bylo archeology, kteří po něm následovali, spojováno s nově objevenou komorou.

V prvních letech devatenáctého století ho u Pyramidy následoval podivný badatel, který byl zároveň snílkem, mystikem i archeologem. Byl to Ital, kapitán Caviglia, který věnoval tolik času staré stavbě, že se stal podle vlastních slov, „*tout-a-fait Pyramidale*“. Lord Lindsay se s ním setkal při jedné své návštěvě v Egyptě a napsal domů do Anglie:

„Caviglia mi řekl, že pronikl svými studiemi v magii, zvířecím magnetismu a podobně tak daleko, že ho to málem zabilo – až na samý okraj, toho, co je člověku zakázáno vědět, a byla to pouze čistota jeho záměrů, co ho zachránilo ... Má podivné, fantastické představy. A říká, že by bylo nanejvýš nebezpečné, kdyby je sdělil.“

Zatímco se Caviglia zabýval svými archeologickými pracemi, žil skutečně po nějakou dobu v Davisonově komoře a proměnil onen ponurý prostor v obytný pokoj!

Caviglia neomezoval svou práci jen na Velkou pyramidu. Učinil objevy ve Druhé a Třetí pyramidě, probádal pohřební sklepení v oblasti mezi pyramidami a Sfingou a vykopal zajímavé sarkofágy a menší památky starého Egypta.

V době, kdy se mladá a krásná žena Viktorie neočekávaně stala korunovanou anglickou královnou, poslal osud do Egypta jednoho odvážného britského důstojníka, dokonalého anglického džentlmena a bohatého příznivce Britského muzea – tři vlastnosti, spojené v elegantní osobě plukovníka Howarda Vysea. Ten zaměstnal na sta dělníků při nejrozsáhlejších vykopávkách, jakých nebyly všechny tři pyramidy i okolní oblasti svědky tisíce let. Na jistou dobu si zajistil služby Cavigliovy, ale povaha vysoce citlivého Itala se srazila s povahou naprosto střízlivého Angličana – a tak se brzy rozešli.

Plukovník Vyse věnoval 10 000 liber na tyto egyptské vykopávky a jejich hmatatelné výsledky věnoval Britskému muzeu. Bedny se zajímavými památkami byly dopravovány přes moře, ale jeho nejzajímavější objev zůstal doma. Nalezl čtyři další komory vysoko ve Velké pyramidě nad Davisonovou komorou a to s určitými obtížemi a s velkým nebezpečím. Jeho dělníci riskovali pád s výše třiceti stop po celou dobu, kdy vykopávali malou chodbu vzhůru skrze pevné zdivo. Tyto prostory byly tak nízké a měly tak malé rozměry jako prvá komora. A také ony byly prázdné, kromě prachu.

S jejich objevením a po prostudování lomenicového stropu ze šikmých vápencových trámů nad nejvyšší komorou byl účel této řady pěti nízkých komor objasněn. Tyto komory byly konstruovány, aby ulevily stropu Královské komory, aby zmenšily přemáhající tlak, který způsobují

tisíce tun pevného zdiva nahore a tak působí jako polštářovité zařízení. A nejen to, ale chrání také Královskou komoru před zřícením se tohoto zdiva na její podlahu při nepravděpodobném, ale možném zemětřesení, které by těleso pyramidy rozpoltilo. Pak by působily jako obdivuhodné zařízení nárazníků, které by zadržely náraz sesednutí se po zemětřesení tak, že by zabránily, aby Královská komora byla rozdrčena obrovskou kamennou masou shora. Plynutí tisíců let nad Pyramidou dokázalo dokonalost a důmyslnost tohoto stavitelského plánu.

Podivnou věcí, kterou Vyse našel, byla první a jediná řada hieroglyfů, které byly kdy nalezeny uvnitř Pyramidy od té doby, kdy nápisy na jejím zevním obložení byly strhány. Byly to značky lamačů kamene z lomu na drsných plochách kamenů v pěti stavebních komorách. Mezi těmito značkami byly také kartuše neboli obrazové značky v oválných rámcích tří královských jmen, – Chufu, Chnem Chufu a Chnem. Nebyly napsány, nýbrž namalovány červenou barvou, jako bývaly značky zedníků ve starém Egyptě.

Egyptologové mohli jen odvážně hádat, co znamená Chnem, ale nikdy neslyšeli o žádném egyptském králi, který by měl toto jméno. Nemohli dát vhodné vysvětlení o přítomnosti tohoto jména. Ale věděli velmi dobře, kdo byl Chufu: byl to faraón čtvrté dynastie, jemuž pozdější řečtí historici dali nešťastně jméno Cheops. Tento objev Vyseův konečně ustanovil datum pro egyptology, kdy byla pyramida vystavěna, postavil ji Chufu a nikdo jiný.

Ale nikde v celé pyramidě nebyla nikdy nalezena Chufuova mumie.

IV.

NOC UVNITŘ VELKÉ PYRAMIDY

Spící káhirske kočky otevřely své zelené oči, řádně si zívly a potom pŕuvabně natáhly své měkké tlapky, jak nejvíce mohly. Snášel se soumrak a se soumrakem se začínala jejich činnost, která je jejich skutečným životem – jsou to přátelské hovory, shánění potravy, chytání myší, otevřené bitvy a milování. A se soumrakem jsem i já začínal jednu ze svých nejpodivnějších činností v životě, třebaže tichou.

Předsevzal jsem si, že strávím celou noc uvnitř Velké pyramidy, že budu sedět dvanáct hodin v Královské komoře, bdělý a čilý, zatímco temnota se bude pomalu přesouvat přes africký svět. A byl jsem tedy zde, usazený v nejpodivnějším útulku, jaký kdy byl na naší planetě postaven.

Ale nebylo snadné dospět až k tomuto bodu. Zjistil jsem, že i když je Velká pyramida stále přístupná veřejnosti není veřejným majetkem. Patří egyptské vládě. Člověk do ní nemůže vstoupit a strávit v jejích prostorách neobvyklou noc o nic snadněji, než by mohl vstoupit do domu zcela cizího člověka a strávit noc v jeho nejlepší ložnici.

Pokaždé když chceme navštívit vnitřek Pyramidy, musíme si koupit vstupenku za pět pi- astrů v oddělení historických památek. Proto jsem se odebral do oddělení historických památek a optimisticky jsem žádal o dovolení, abych mohl strávit noc uvnitř Velké pyramidy. Kdybych byl žádal o dovolení letět na Měsíc, obličej úředníka, který mne vyslechl, by nemohl vyjádřit větší úžas.

Pustil jsem se do krátkého a omluvného vysvětlování své žádosti.

Překvapení bylo vystřídáno pobavením, úředník se usmál. Cítil jsem, že mne považuje za vhodného kandidáta jistého ústavu, do kterého málokdo z nás by chtěl vstoupit jako jeho pacient. Konečně prohlásil:

„Ještě nikdy jsem neslyšel takovou žádost. A myslím, že není v mé pravomoci vám vyhovět.“

Pak mne poslal k jinému a vyššímu úředníkovi téhož oddělení. Komická scéna, ke které došlo v jeho kanceláři, byla opakováním prvé. Můj optimismus se počal vytrácet.

„Vyloučeno!“ prohlásil druhý úředník laskavě, ale rozhodně. Myslíl si, že má před sebou krotkého blázna. „Je to neslýchané! Lituji – „ jeho hlas slábl, zatímco krčil rameny.

Povstal ze své židle, aby mne s poklonami vyprovodil z kanceláře.

A tehdy můj žurnalistický a redaktorský výcvik, ukolébaný na několik let, ale nikoliv mrtvý, se pustil vzpurně do boje. Započal jsem se s ním přít, vytrvale jsem opakoval svou žádost v jiných formách a nechtěl jsem se hnout z místnosti. Úředník se mne nakonec zbavil tím, že řekl, že tato záležitost nepatří do pravomoci oddělení historických památek. Tázal jsem se, do čí pravomoci tedy patří. Nebyl si tím zcela jist, ale myslel, že bude nejlépe, když se obrátím s touto žádostí na policii.

Uvědomil jsem si, že moje žádost je přinejmenším výstřední a při nejhorším by stačila, abych byl označen za blázna. Nicméně, nemohl jsem se toho vzdát. Rozhodnutí to provést se stalo posedlostí.

Na policejním ředitelství jsem objevil oddělení pro povolování. Potřetí jsem žádal, aby mně bylo dovoleno strávit jednu noc uvnitř Pyramidy. Úředník nevěděl, co si má se mnou počít, a tak mne poslal ke svému šéfovi. Ten si vyžádal trochu času, aby mohlo věci uvažovat. Když jsem se tam vrátil druhého dne, odkázal mne na oddělení historických památek.

Šel jsem domů v beznaději, zda vůbec kdy dosáhnu svého cíle. Avšak „obtíže jsou často k tomu, aby byly překonány“ je přísloví, jehož nudná otřelost nijak nezmenšuje jeho nesmrtelnou pravdivost. Mým dalším krokem bylo zajistit si rozhovor s bodrým velitelem městské káhirské policie El Lewa Russel Pašou. Z jeho kanceláře jsem vyšel s písemným rozhodnutím, v němž byl policejní šéf oblasti, ve které stojí Pyramida, žádán, aby mi poskytl veškerou pomoc, nutnou k dosažení mého záměru.

A tak jsem se jednoho večera hlásil na policejní stanici v Meně u místního velitele, majora Mackerseye. Podepsal jsem knihu, kterou mi předložili a učinil tak policii zodpovědnou za svou bezpečnost až do příštího dne. Byl mi přidělen staniční strážník, který mne měl doprovodit až k Pyramidě a informovat ozbrojeného policistu, hlídajícího každou noc tuto stavbu.

„Podstupujeme určité riziko, když vás uvnitř necháme zcela samotného celou noc. Nechcete snad vyhodit pyramidu do vzduchu, že ne?“ řekl major Mackersey s humorem, když jsme si podávali na rozloučenou ruku.

„Nejenže slibuji, že to neudělám, ale já z ní ani neuteču!“

„Musíme vás bohužel uvnitř zamknout,“ dodal, „zavíráme vždy za soumraku vchod do Pyramidy železnou mříží na zámek. A tak tedy budete na dvanáct hodin vězněm.“

„Výborně! Dnes pro mne není žádný palác žádoucnější než toto vězení!“

*

Přístup k pyramidám je po cestě stíněné *lebekovými* stromy. Domy se objevují po jejich stranách jen v řídkých intervalech. Konečně se cesta vine nahoru podél vyvýšeniny, na které jsou pyramidy zbudovány a končí příkrým svahem. Když jsem jel po cestě, uvažoval jsem, že ze všech cestovatelů, kteří se během minulých staletí ubírali tímto směrem, jich bylo málo nebo možná vůbec nikdo, kdo by přicházel za tak zvláštním cílem jako já.

Vystoupil jsem na malý pahorek na západním břehu Nilu, kde Velká pyramida a její dobrá společnice Sfinga drží tichou stráž nad severní Afrikou.

Monumentální pomník se tyčil přede mnou, jak jsem krácel přes písek, smíšený s kamením. Znovu jsem pohlédl na trojúhelníkové šikmé stěny, které objímají nejstarší stavbu, jakou svět zná, na obrovské balvany, které se táhnou od základny až k vrcholu a v perspektivě se zmenšují. Dokonalá jednoduchost této stavby, bez stopy ozdob, nepřítomnost jakýchkoli křivek mezi všemi těmito naprosto přímými liniemi, to vše nijak nezmenšuje mohutnou velkolepost tohoto díla.

Vstoupil jsem do ticha Pyramidy zejícím otvorem, který kalif El Mamún dal udělat v jejím boku a zahájil jsem průzkum této titánské stavby, ovšemže ne poprvé, ale poprvé s tímto zvláštním záměrem, který mne znovu přivedl do Egypta. Když jsem ušel kus cesty, dospěl jsem ke konci tohoto horizontálního otvoru a vstoupil do původní vstupní chodby Pyramidy. Potom s baterkou v ruce a s hlavou skloněnou téměř ke kolenům jsem sestupoval dlouhým, nízkým, příkrým, úzkým a kluzkým pokračováním této chodby. Toto nepřirozené držení těla bylo nanejvýš nepohodlné, a přitom sklon kamenné podlahy zvyšoval rychlost mého sestupu.

Před svým pobytem v Královské komoře jsem si chtěl prohlédnout podzemní oblasti Pyramidy, k níž byl v moderních letech přístup zahrazen padací mříží, která nedovoluje veřejnosti vstoupit do této smutné oblasti a zpola se udušit. Neočekávaně mi přišlo na mysl staré latinské přísloví: „Facilis descensus Averni,“⁵⁾ tentokrát byl v těchto slovech jakýsi ponurý, ironický humor. Při žlutavém světle baterky jsem neviděl nic než otesanou skálu, skrze kterou byla tato chodba proražena. Když jsem konečně došel k malému výklenku na pravé straně, využil jsem této příležitosti a vklouzl jsem do něj, abych si na pár minut narovnal záda. Objevil jsem, že tento výklenek není nic jiného, než dno téměř kolmé šachty, nazývané Studna, která začíná v místě,

5) Pozn. překl.: *Avernus je vulkanický kráter u Kumae s děsivým okolím, který je podle Virgilia vstupem do podsvětí. Volně přeloženo to tedy znamená: snadný vstup do podsvětí.*

kde se spojuje vzestupná chodba s Velkou galerií. Toto staré jméno se stále udržuje, protože téměř dva tisíce let si lidé mysleli, že je na dně voda. Teprve když tuto šachtu vyčistil Caviglia od spousty šterku, který se tam nahromadil, bylo objeveno, že dno je dokonale suché.

Tento nepřitažlivý a hrubě vytesaný otvor, zející do pevné skály, byl užší než chodba, kterou jsem právě opustil. Objevil jsem, že po obou stranách jsou malé výklenky, které poskytovaly záchytné opory pro nohy a ruce při poněkud nebezpečném sestupu.

Tato šachta vedla nepravidelně a křivolace vzhůru, až konečně dospěla k velké, hrubě vytesané komoře ve tvaru mísy, která se nyní nazývá Grotto (Jeskyně) a která je na úrovni náhorní roviny, na které byla Pyramida vystavěna. Tato jeskyně byla z části vybudována v rozšířené přirozené skalní rozsedlině. Kromě toho byla studna zřejmě vylámána skrze zdivo a nikoliv vystavěna z balvanů, jak tomu je u všech ostatních chodeb stavěných nad úrovní základny Pyramidy. Tato část studny se rozšiřovala v průměru, a proto bylo v ní těžší lézt než v užší části pod Jeskyní.

Konečně jsem se vynořil z rozervaného a nerovného otvoru, který tvoří ústí oné šachty a ocitl jsem se v severozápadním rohu Velké galerie.

Proč a kdy byla tato šachta vytesána skrze tělo Pyramidy? Tato otázka se dostavila automaticky, a když jsem o ní hloubal, bleskla mi odpověď. Ti staří Egypťané, kteří uzavřeli jednu epochu dějin Pyramidy tím, že uzavřeli vchody do horních komor a do Velké galerie třemi obrovskými žulovými klíny, museli si vytvořit únikovou cestu, neboť jinak by se nikdy nedostali z Pyramidy ven.

Vím z vlastního pátrání, že šachta a Jeskyně byly vytesány v téže době, kdy byla Pyramida stavěna, ale že v oné době Studna nesahala dále než k Jeskyni. Po tisíce let neexistovalo přímé spojení mezi horními a podzemními chodbami.

Když Velká pyramida splnila svůj tajemný účel, pak ti, kteří byli za to odpovědní, ji zapečetili. Toto zapečetění bylo předvídáno původními staviteli, kteří k tomu potřebný materiál zanechali na místě a kteří dokonce zhotovili v nižší části vzestupné chodby zúžení, kde měly být umístěny tři žulové klíny.

Ti, kdo zůstali v Pyramidě poslední při plnění svého úkolu, vytesali spodní část Studny skrze pevnou skálu jako únikovou cestu. Když byla práce skončena a oni odcházeli, bylo pouze třeba bezpečně zahradit východ v nově vytesané části v místě, kde se spojuje se sestupnou chodbou a pak vystoupit tři sta stop k původnímu vchodu. A tak Studna, ačkoli původně sloužila k dosažení Jeskyně, se nakonec stala cestou k opuštění uzavřené Pyramidy.

Vrátil jsem se pak snadnější cestou do dlouhého šikmého tunelu, který spojuje vnitřek se zevním světem, abych pokračoval ve své cestě dolů, do skalnaté gízežské vyvýšeniny. Jednou, když jsem byl na rohu, mi náhle vstoupil do cesty veliký stín, takže jsem polekaně uskočil. Pak jsem poznal, že je to můj vlastní stín. Na tomto příšerném místě může člověk očekávat vše – nic není tak zvláštní, aby se to nemohlo stát! Zbývající, poměrně krátkou vzdálenost jsem klouzal a plazil se a oddechl jsem si, až když jsem zjistil, že jsem na konci sestupu a na rovné půdě, ale uvnitř ještě užšího tunelu. Lezl jsem dále ještě asi deset metrů, až jsem se dostal k otevřenému vchodu do nejpodivnější místnosti, jakou jsem kdy viděl do tak zvané Prohlubně. Její delší strana od zdi ke zdi byla o něco kratší než padesát stop.

Toto temné sklepení, které leží přesně pod středem Pyramidy, dělalo dojem, jakoby práce zde byla náhle přerušena; tato do pevné skály vytesaná komora byla nedokončena. Strop byl vytesán dobře, ale podlaha se vlnila nahoru a dolů jako zákop, který byl bombardován. Staří egyptští dělníci pracovali obvykle směrem dolů, když vytesávali skalní hrobky, proto dokončovali podlahy až nakonec. Proč právě tato podlaha nebyla nikdy dokončena, když přinejmenším více než jeden lidský život dřiny byl později věnován stavbě horní budovy, která se tyčí nad úrovní skály, to je archeologický oříšek, který se dosud nikomu nepodařilo rozlousknout. Avšak ve skutečnosti je celá Pyramida takovým oříškem.

Obrátil jsem svou elektrickou lampu do husté tmy sklepení a soustředil světelný kužel na střed podlahy. Pak jsem se přiblížil a díval se přes okraj hluboké zející jámy, která je němým svědectvím přítomnosti hledačů pokladů, kteří marně a pracně vykopali jámu v této Prohlubni. Pocítil jsem nepříjemný dotek křídel netopýra, který přeletěl nad mou hlavou a pištěl a poletoval v tomto prostoru, kde nebyl téměř žádný vzduch. Zpozoroval jsem, že dole v prohlubni světlo mé svítilny vyrušilo ze spánku tři jiné netopýry, kteří viseli hlavou dolů na hrubě otesaných stěnách. Odstoupil jsem a probudil jsem další dva netopýry, kteří viseli ze stropu. Poděšení a zmatení, když jsem na ně nemilosrdně svítil, mňhali se sem a tam, pištěli a potom zmizeli ve tmě vstupní chodby.

Přelezl jsem nerovnou podlahu a dostal se tak na nejzazší konec komory, kde jsem ve zdi objevil malý, rovný tunel. Byl právě dosti široký, aby se člověk do něho mohl vsoukat, ale příliš nízký, aby dovolil něco jiného než lézt úplně ploše po břiše. Podlaha byla silně pokryta prachem mnoha tisíciletí a cesta tam byla vše, jenom ne příjemná. Vydržel jsem to však proto, abych mohl prozkoumat konec tunelu. Když jsem pronikl skoro dvacet metrů do skály, zjistil jsem, že tunel náhle končí. Zdálo se, že tento tunel nebyl nikdy dokončen.

Téměř udušen tápal jsem zpět a vrátil se do Jámy bez vzduchu, ještě jednou jsem si prohlédl tuto místnost, a pak jsem počal svou zpáteční cestu do horních částí Pyramidy. Když jsem došel na začátek nízké chodby, která se táhne šikmo do výše dokonale přímo na vzdálenost tři sta padesáti stop v pevné skále, a pak pokračuje jako budovaná chodba, protínající zdivo, natáhl jsem se na podlahu a díval se vzhůru otevřeným otvorem na setmělou oblohu jako skrze obrovský dalekohled bez čoček. A tam jako snadno viditelný mňhající se stříbrný bod v indigově modrém prostoru byla Polárka. Ověřil jsem si tento směr kompasem, který jsem měl na zápěstí a který ukazoval přímý sever. Tito staří stavitelé nejenže vykonali obrovské dílo, ale také velice přesné dílo.

Potom jsem lezl zpět příkrou chodbou, až jsem se nakonec dostal do horizontálního koridoru, který vede do Královniny komory. Ještě něco více než dvacet kroků a stál jsem pod jejím skloněným lomenicovým stropem. Prohlížel jsem dvě větrací šachty, které vedou šikmo vzhůru od severní a jižní zdi. Zde je jasný důkaz, že tato místnost nebyla nikdy hrobkou, ale bylo úmyslem ji používat. Mnoho lidí bylo uvedeno do rozpaků, když byly tyto šachty v roce 1872 odhaleny, když bylo zjištěno, že končily pět palců před vlastní komorou a že zřejmě nebyly původně vytesány skrze zdivo až do konce. Ve stavu, ve kterém byly objeveny, nemohly propouštět vzduch, a tak se předpokládalo, že měly jiný, neznámý účel. Ale nejlepší vysvětlení je to, že nadešla doba, kdy posloužily svému účelu a jako ostatní horní chodby Pyramidy byly dokonale zapečetěny ve svých ústích novými kamennými bloky.

Waymann Dixon, civilní inženýr, který byl tehdy zaměstnán na některých pracích poblíž Pyramidy, objevil náhodou tyto větrací šachty, když prohlížel ze zvědavosti zdi Královniny komory. Zpozoroval, že jedna zeď, která na jednom místě zněla dutě, byla také na tom místě lehce popraskaná. Dal toto místo prolomit a ve vzdálenosti pět palců od povrchu našel malou šachtu. Potom stejným postupem odhalil druhou šachtu na protější straně komory. Obě šachty se táhnou skrze celé tělo Pyramidy. To bylo později dokázáno sondovacími tyčemi, které do nich byly zasunuty až do vzdálenosti asi dvě stě stop.

Vrátil jsem se do horizontální chodby a postupoval k místu, kde se spojuje s Velkou galerií. A potom jsem pomalu stoupal do vzdálenosti asi padesáti stop k vrcholu této příkré chodby, jejíž boky jsou opatřeny podpurnými trámy po stranách krakorci opatřené vystupující chodby. Když jsem stoupal po tomto svahu, počala mne znepokojovat lehká slabost, způsobená třídenním postem. Konečně jsem si na několik vteřin odpočinul na stupni vysokém tři stopy, který zakončuje Velkou galerii a je tak umístěn, že je rovnoběžný se svislou osou Pyramidy. Pak ještě několik kroků předsíní, hluboké sehnutí pod žulovým balvanem, který visí napříč chodbou, uložen v prohlubních bočních stěnách a který zahrazuje východ z této vodorovné chodby, a ocitl jsem se v nejdůležitější místnosti, ve slavné Královské komoře.

*

Také zde pár větracích šachtic, z nichž každá má průměr asi devět palců, zničilo teorii o pohřební komoře. Jejich otvory do komory nebyly nikdy zapečetěny, jak tomu bylo v Královině komoře, ale byly zcela zaplněny volně loženým kamením, které musil plukovník Vyse nechat odstranit, když chtěl zjistit povahu těchto šachtic. Je nanejvýš pravděpodobné, že toto vyplnění šachtic bylo provedeno v téže době jako všechny ostatní pokusy ukrýt vnitřní zařízení nadzemní části Pyramidy.

Nasměroval jsem světlo lampy na holé zdi a plochý strop a znovu jsem si s obdivem všiml přesného spojování obrovských leštěných žulových balvanů v jejich styčných místech. Pak jsem začal pomalu obcházet stěny a pečlivě jsem prohlížel každý jednotlivý kámen. Růžově zbarvené skály dalekého Asuánu byly rozpolceny, aby vytvořily tyto bloky. Tu a tam hledači pokladů rozdrásali stěny stejně jako podlahu ve svém marném hledání. Na východní straně podlahy část kamenných dlaždic zmizela a na jejich místě byla udupaná země, zatímco na severozápadní straně zůstala hluboká čtyřlímá jáma nevyplněna. Dlouhý drsný balvan, který kdysi tvořil část podlahy a tuto jámu zakrýval, stál opřen na jedné straně o zeď. Zanechali ho tam asi kdysi staří Arabové. Souběžně s ním a vzdálen od něj jenom několik palců byl sarkofág v podobě rakve s plochými boky. Tento osamělý předmět bez víka je tím jediným, co lze v tomto holém prostoru spatřit. Byl umístěn od severu k jihu.

Vylomený balvan z podlahy se hodil jako sedadlo a tak jsem na něj usedl se zkříženýma nohama a zůstal tak po celou zbývající noc.

Vpravo jsem položil svůj klobouk, kabát a střevíce; vlevo dosud svítící baterku, termosku s horkým čajem, dvě láhve s ledovou vodou, zápisník a své plnicí pero. Ještě poslední pohled kolem komory, konečný pohled na mramorový sarkofág, který byl vedle mne a pak jsem zhasl světlo.

Baterka, připravená k rozsvícení, ležela vedle mne.

Toto náhlé ponoření do naprosté tmy vyvolalo ve mně zvědavou otázku, co asi noc přinese. To jediné, co se dalo v této situaci dělat, bylo čekat ... a čekat ... a čekat!

Minuty se pomalu vlekly a já zvolna začal „vycit'ovat“, že Královská komora má svou vlastní mocnou atmosféru, kterou mohu označit jen slovem „psychickou“. Úmyslně jsem zaujal neutrální postoj, vnímavý v mysli a pasivní v citech, abych mohl dokonale zaznamenat jakoukoli nadhmotnou událost, která by se zde mohla odehrát. Nechtěl jsem, aby nějaký osobní předsudek nebo předpojatý názor mi zabránily přijmout cokoli, co by ke mně mohlo přijít z pramene, který je nepřístupný pěti fyzickým smyslům člověka. Pozvolna jsem zmenšoval tok myšlenek, až konečně mysl vstoupila do poloprázdného stavu.

A ticho, které pak sestoupilo do mého mozku, způsobilo, že jsem si jasně uvědomoval ticho, které sestoupilo do mého života. Svět se svým hlukem a ruchem byl nyní naprosto vzdálený, jako by vůbec neexistoval. Z temnoty ke mně nepřicházel žádný zvuk, žádný šepot. Ticho je skutečným vládcem království Pyramidy, a je to ticho, jehož počátek spadá do předhistorického dávnověku, ticho, které nemůže narušit žádný hovor sem přicházejících turistů, neboť každé noci se sem znovu vrací v dokonalosti, která vzbuzuje posvátnou hrůzu.

Začal jsem si uvědomovat mocnou atmosféru této místnosti. Je to naprosto normální a všední zkušenost pro vnímavé lidi, že vycit'ují atmosféru starých domů. Má vlastní zkušenost začala s něčím podobným. Plynutí času to prohlubovalo, zvyšovalo pocit nezměrné věkovitosti, která mne obklopovala a vyvolávala ve mně pocit, že dvacáté století mi mizí pod nohama. A já, veden svým vlastním rozhodnutím, jsem neodporoval tomuto pocitu a dovolil jsem, aby vzrůstal.

Zvláštní pocit, že nejsem sám, se mi počal s jistou zákeřností vnučovat. Pod pláštěm naprosté tmy jsem cítil, že něco živoucího a pohyblivého zde vstupuje do existence. Byl to pocit nejasný, ale skutečný. A bylo to právě toto, co spojeno se vzrůstajícím pocitem vracející se minulosti vytvářelo mé vnímání něčeho „psychického“.

A přece nic určitého, nic jasně vyjádřeného se nevynořovalo z nejasného a všeobecného pocitu, jakéhosi příšerného života, který pulzoval touto temnotou. Hodiny ubíhaly a proti mému očekávání přinášela postupující noc vzrůstající chlad. Účinek tří denního postu, jemuž jsem se podrobil, abych zvýšil svou citlivost, se nyní projevil vzrůstajícím pocitem chladu. Studený vzduch se plížil do Královské komory úzkými větracími šachtami a pak do mne vnikal mým lehkým oděvem. Mé prochládlé tělo se počalo chvět pod tenkou košilí. Vstal jsem a oblékl jsem si kabát, který jsem pro veliké vedro svlékl jen před několika hodinami. Tak tomu je na Východě – tropické vedro ve dne a velký pokles teploty v noci.

Do dnešních dnů nikdo neobjevil ústí těchto větracích kanálů na zevní straně Pyramidy, ačkoli je známo přibližné místo jejich vyústění. Někteří egyptologové dokonce pochybují, že tyto průchody byly vůbec kdy vedeny navenek, ale naprosté ochlazení vzduchu podle mé zkušenosti tuto věc dokonale potvrzuje.

Posadil jsem se podruhé na kamenné sedadlo a znovu se odevzdal onomu tísnivému, smrti podobnému tichu a vše pronikající temnotě komory. S vnímavou duší jsem čekal a byl jsem zvědav. Bez jakéhokoli důvodu jsem si mimoděk vzpomněl, že někde na východě běží Suezský průplav svým přímým korytem přes písky a bažiny, a že mohutný Nil je skutečnou páteří této země.

Podivné hrobové ticho tohoto prostoru, prázdná kamenná rakev vedle mne, to nebyly věci, které by uklidňovaly mé nervy, zatímco přestávku v mém nočním bdění přerušilo ještě něco jiného, neboť jsem teď velmi rychle zpozoroval, že neviditelný život okolo mne se stává naprostou jistotou. Bylo zde skutečně něco pohyblivého a živého v mé blízkosti, ačkoliv až dosud jsem neviděl naprosto nic. S tímto objevem jsem si náhle uvědomil svou osamělost. Zde jsem seděl sám v ponuré místnosti, která je situována více než dvě stě stop nad zemí, vysoko na celém milionem lidí v Káhiře, jsa obklopen naprostou tmou, zavřen a uvězněn v podivné stavbě na okraji pouště, která se táhne do vzdálenosti mnoha set mil, zatímco před touto stavbou – která sama je nepochybně nejstarší na světě – leží zasmušilé pohřebiště, poseté hrobkami, jež kdysi bylo částí starobylého hlavního města.

Velký prostor Královské komory stal se pro mne – který jsem hluboce bádal v oblasti psychiky, v tajemstvích okultismu, v čarodějství a kouzelnictví Orientu – oživen neviditelnými bytostmi, duchy, kteří strážejí tuto věkovitě starou stavbu. Člověk každým okamžikem očekával, že se ozve nějaký děsivý hlas, zvedající se z všeobjímajícího ticha.

Byl jsem nyní vděčen starým stavitelům za ony úzké větrací šachty, které dodávaly stálé, třebaže malé množství chladného vzduchu do tohoto stářím omšelého prostoru. Tento vzduch musel putovat skoro tři sta stop skrze Pyramidu, než sem vstoupil; ale na tom mně nezáleželo, byl stejně vítaný. Jsem člověkem zvyklým na samotu – skutečně jsem rád, když jí mohu užívat, – ale přece zde v této osamělé komoře bylo něco příšerného a děsivého.

Vše obklopující temnota se tiskla na mou hlavu jako železné závaží.

Začal mne pronikat stín nechtěné hrůzy. Ihned jsem jej zapudil. Sedět v srdci tohoto pomníku pouště nevyžadovalo žádnou tělesnou odvalu, ale vyžadovalo jistou morální sílu. Nebylo pravděpodobné, že nějakí hadi by vylezli z děr nebo rozsedlin a také žádní poutníci, protivící se zákonu nemohli vyšplhat po stupňovitých bocích Pyramidy a uprostřed noci do ní vstoupit. Skutečně, jediné známky zvířecího života jsem viděl v podobě vyplašené myši, se kterou jsem se setkal brzy zvečera ve vodorovné chodbě a která pobíhala sem a tam mezi žulovými zdmi bez puklin v sílené námaze uniknout z dosahu paprsku elektrické svítilny. A dále to byly dvě neuvěřitelné staré, žlutavě zelené ještěrky, které jsem objevil, jak se držely na stropě úzkého žlábků, který se táhne do nitra z výklenku v Královnině komoře; a konečně to byli netopýři v podzemním sklepení. Je také pravda, že několik cvrčků cvrkalo dosti hlasitě při mém vstupu do Velké galerie, ale ti brzo přestali. To vše teď pominulo, a nepřerušované ticho drželo celou Pyramidu ve svém zajetí. Nebylo zde nic hmotné povahy, co by mohlo člověku ublížit a přes-

to – nejasný neklid, pocit, že mne pozorují neviditelné oči, se vrátil podruhé. Toto místo mělo jakousi snu podobnou tajemnost, strašidelnou neskutečnost...

*

Existují vibrace síly, zvuku a světla, které leží mimo normální dosah našeho vnímání. Veselé písně a vážná řeč letí rychlostí blesku přes celý svět k čekajícím posluchačům rádia, ale ti by je nikdy nemohli vnímat, kdyby jejich přijímače nebyly správně naladěny. Ze stavu pouhého přijímacího čekání jsem se uvedl do stavu soustředěné mysli, která celou svou pozornost soustředila na úsilí proniknout černé ticho, které mne obklopovalo. Jestliže výsledkem bylo, že má schopnost vnímání byla na čas silným vnitřním soustředěním zvýšena do neobyčejného stupně, kdo by mohl popřít, že jsem začal vnímat přítomnost neviditelných sil?

Vím jenom to, že když jsem se „naladil“ metodou vnitřního soustředění, které jsem se naučil dávno před touto druhou návštěvou Egypta, zpozoroval jsem, že do komory vnikly nepřátelské síly. Bylo tu něco, co jsem vycítil jako zlo a nebezpečí. Nevylíčitelná hrůza vstoupila do mého srdce a vracela se znovu brzy potom, když jsem ji zapudil. Stále jsem sledoval svou metodu intenzivní jednobodové, do nitra obrácené koncentrace a zpozoroval jsem, že vycit'ování následovalo svůj obvyklý běh a měnilo se ve vidění. Stíny se počaly kmitat sem a tam v místnosti beze stínů.

Postupně tyto stíny přijímaly určitější tvary a zlovlné obličej se náhle objevovaly zcela blízko mé tváře. Zlověstné obrazy se jasně objevovaly před mým duševním zrakem. Potom se přiblížil jakýsi temný zjev, díval se na mne upřeným, zlovlným pohledem a zvedl ruce v hrozivém posunku, jako by mně chtěl nahnat hrůzu. Věky staří duchové se zdáli vylézat ze sousedního pohřebiště, tak starého, že samotné mumie v něm se rozpadávaly ve svých kamenných sarkofágách. Stíny, které k nim byly připoutány, u nich setrvaly, vystupovaly nevítaně do místa mého bdění. Veškeré pověsti o zlých duchách, kteří straší v místech okolo Pyramid, se vracely do mé mysli s nepříjemnými podrobnostmi, jak mi je vyprávěli Arabové z nedaleké vesnice. Když jsem jednomu svému arabskému příteli řekl o svém úmyslu strávit noc v této staré stavbě, snažil se mne odradit.

„Každá stopa půdy je naplněna strašidly,“ tak znělo jeho varování.

„V onom území je celá armáda duchů a džinů.“

A nyní jsem sám mohl vidět, že jeho výstraha nebyla planá. Strašidelné postavy vylézaly do temné místnosti a byly všude kolem místa, kde jsem seděl. Nepopsatelný pocit úzkosti, který se mne dříve zmocňoval, byl teď plně a dokonale ospravedlněn. Kdesi uprostřed tiché věci, která je mým tělem, jsem věděl, že mé srdce bije jako kladivo pod tímto napětím. Hrůza před nadpřirozeným, která číhá na dně každého lidského srdce, se mne nanovo dotkla. Strach, hrůza a děs mně střídavě a vytrvale ukazovaly své tváře. Mé ruce se bezděčně pevně sevřely jako svěráky. Ale byl jsem rozhodnut pokračovat a ačkoliv ony fantómy, které se pohybovaly v místnosti, probouzely ve mně pocit zděšení, skončilo se to tím, že ve mně vyvolaly rozhodnutí vykřesat ze sebe poslední rezervy odvahy a bojovnosti, kterých jsem byl schopen.

Oči jsem měl zavřené, a přesto ony šedé, klouzající a mlhovité tvary se vtíraly do mého vidění. A stále s nimi přicházelo nesmiřitelné nepřátelství, zlé odhodlání odvrátit mne od mého úmyslu.

Obklopoval mne kruh nepřátelských bytostí. Bylo by bývalo snadné ukončit to vše buď rozsvícením svítilny, anebo že bych vyskočil a vyrazil z komory a běžel zpět několik set stop ke vchodu, uzavřenému mříží, tam, kde ozbrojená stráž by mně poskytla svou společností útěchu. Byla to zkouška, která člověku ukládala jistý druh muk, která pustošila duši, ale tělo zanechávala nedotčené. A přece jen něco ve mně naznačovalo stejně nesmiřitelně, že musím tuto věc prožít.

Konečně přišlo vyvrcholení. Nestvůrní elementární tvorové zlé hrůzy z podsvětí, formy groteskního, šíleného ohavného a ďábelského aspektu, se okolo mne shromáždili a naplnili mne

neuvěřitelným odporem. V několika minutách jsem prožil něco, co zůstane navždy zapsáno v pozadí paměti. Tento neuvěřitelný výjev zůstává živě vyfotografován v mé paměti. Nikdy bych nechtěl znovu opakovat takovýto pokus, nikdy bych nechtěl znovu zvolit nitro Velké pyramidy ke svému nočnímu pobytu.

Konec přišel neuvěřitelně rychle. Zlovolní a příšerní útočníci zmizeli v temnotě, odkud se vynořili, zmizeli do stinných říší zemřelých a vzali s sebou zároveň všechny stopy nočních hrůz. Mé zpola otřesené nervy zažily nesmírnou úlevu, asi takovou jakou cítí vojín, když náhle přestane prudké bombardování.

Nevím, jak dlouhá doba uplynula, než jsem si uvědomil, že v komoře je přítomna nová bytost, přátelská a dobrotivá, která stála u vchodu a dívala se na mne laskavými očima. S jejím příchodem se atmosféra dokonale změnila – a změnila se k lepšímu. Přišlo s ní něco čistého a zdravého. Nový element počal působit na mou citlivou, velmi vzrušenou bytost, uklidňující a konejšivou silou. Zjev se přiblížil k mému kamennému sedadlu a já viděl, že je následován postavou druhou. Obě se postavily po mém boku a dívaly se na mne vážným pohledem, plným prorockého významu. Cítil jsem, že se přiblížila významná hodina mého života.

Zjevení těchto dvou bytostí v mé vizi bylo něčím nezapomenutelným.

Jejich bílá roucha, nohy obuté do sandálů, jejich moudré vzezření, jejich vysoké postavy – to vše se vrací před můj duševní zrak. Kromě toho měly na sobě královské odznaky svého úřadu velekněží starého egyptského kultu. Kolem nich byl lehký přísvit, který tajemným způsobem osvětloval onu část komory. Vypadaly skutečně jako více než lidé, majíce jasnou tvář polobohů; neboť jejich obličej vyzařovaly klášterní klid.

Obě postavy stály nehnutě jako sochy, s rukama zkříženými na prsou a setrvaly v na- prostém mlčení.

Ocitl jsem se v nějakém čtvrtém rozměru, procítl jsem do nějakého období daleké minulosti? Vrátil se můj smysl pro čas do dnů starého Egypta? Ne; to se nemohlo stát, neboť jsem rychle zpozoroval, že ti dva muži mne vidí a že se chystají mne oslovit.

Jejich vysoké postavy se nahnuly dopředu, rty jednoho z duchů se zdály pohybovat, přičemž jeho tvář byla zcela blízko mé, jeho oči svítily duchovním ohněm a jeho hlas zazněl v mém sluchu.

„Proč přicházíš na toto místo, a snažíš se Volat tajné moci? Což ti nestačí cesty smrtelníků?“ tázal se.⁶⁾

Neslyšel jsem tato slova svým tělesným sluchem a je jisté, že žádný zvukový záchvěv neporušil ticho komory. Zdálo se mi však, že slyším ona slova tímž způsobem, jako hluchý člověk, který užívaje elektrického ušního mikrofonu, může slyšet slova zvučící na svém umělém ušním bubínku; rozdíl byl v tom, že jsem je slyšel na *vnitřní* straně svého bubínku. Hlas, který jsem slyšel, by mohl být ve skutečnosti nazván hlasem mentálním, poněvadž jsem jej slyšel uvnitř své hlavy, to ale by mohlo vzbudit nesprávný dojem, že to byla pouhá myšlenka. Nic podobného by nebylo vzdálenější pravdě. *Byl to hlas.*

A já odpověděl: „Nestačí!“ A on pravil:

„Pospolitost davů ve městech utěšuje chvějící se srdce člověka. Vrat' se, připoj se ke svým druhům a brzy zapomeneš na lehké nadšení, které tě sem přivedlo.“

6) *Pozn. autora: Bylo by lépe pro spisovatele i čtenáře, kdyby tento zastaralý styl oslovení byl přeložen do moderní formy, ale já dávám přednost tomu, aby zůstal tak, jak se dostavil, i když se uvádím do nebezpečí nepochopení a výsměchu. Každý je také oprávněn pochybovat o možnosti, že by egyptský duch mohl mluvit anglicky a já bych o tom pochyboval také, kdybych sám neslyšel ona slova. V každém případě, i když tyto vize mají dostatečně platnou závažnost pro mne i pro ty, kteří mi důvěřují, nemohu očekávat a ani neočekávám od jiných, že je tak snadno přijmou. Neboť je neuvěřitelné, že by se takové události děly v tomto prozaickém dvacátém století. a že by takové duchovní bytosti existovaly.*

Ale já jsem znovu odvětil: „Ne, to nelze!“

Ale on se snažil mne znovu přemluvit. „Cesta Snu tě zavede daleko z oblasti rozumu. Někteří kráčeli onou cestou – a vrátili se šílení. Obrat' se teď, dokud je ještě čas a ubírej se stezkou, která je určena nohám smrtelným.“ Ale já jsem zavrtěl hlavou a zašeptal: „Musím jít touto cestou. Teď už pro mne neexistuje žádná jiná!“

Potom postava kněze přistoupila ke mně ještě blíže a sklonila se k místu, kde jsem seděl.

Viděl jsem jeho starou tvář narýsovanou obklopující temnotou. Potom mi zašeptal do ucha:

„Ten, kdo získá spojení s námi, ztrácí příbuznost se světem. Dovedeš jít sám?“

A já jsem odpověděl: „Nevím.“

Pak zašeptal znovu: „Pojď tedy se mnou a až uvidíš, odpovíš znovu.“ A pak jsem spatřil jako v dalekém vidění jakési velké město s bludištěm ulic. Obraz se rychle přibližoval, až jsem zpozoroval zcela blízko jakýsi starý dům, který stál poblíž mřížemi obehnaného náměstí. Viděl jsem temné schodiště, které vedlo k malé brance v horním poschodí. Můj duchovitý průvodce se náhle objevil v pokoji, seděl u postele nějakého starce, jehož rozčuchané vlasy a neupravené šedé vousy tvořily vhodný rámec k jeho drsné tváři. Musil již dávno překročit soumrak svého života, neboť jeho kůže popelavé barvy visela volně na jeho kostech. Jeho vyčerpaná hubená tvář probouzela ve mně soucit, ale když jsem se na něj lépe podíval, zamrazilo mne, neboť jsem viděl, jak jeho duch zápasí, aby opustil tělo a v této přízračné bitvě mohl být vítězem jenom jeden.

Můj průvodce se díval soucitnými očima na postavu na lůžku. Potom zvedl ruku a pravil: „Ještě několik minut, bratře, a pak budeš mít mír. Hle, přivedl jsem jednoho, který hledá tajné síly. Promluv k němu jako poslední svůj odkaz několik slov.“

A tak náhle jsem se stal hercem stejně jako svědkem této podivné scény. S krákoravým těžkým vzdechem, který bylo úděsné slyšet, obrátil umírající svou hlavu a podíval se mi do tváře. A kdybych putoval i do daleké Číny, nezapomenu nikdy na onu hrůzu, kterou jsem viděl v jeho očích.

„Jste mladší než já,“ zamumlal. „Ale já jsem přešel celý svět jednou, dvakrát, třikrát. Také já jsem je hledal. – Oh, jak jsem pátral!“ Na minutu se odmlčel a zatímco jeho hlava spočívala na polštáři, on pátral v listech paměti. Potom se zvedl na lokty a napřáhl dlouhou hubenou paži. Jeho ruka s kostnatými prsty a s neohebnými klouby vypadala jako ruka kostlivce. Vzal mne za ruku a sevřel mé zápěstí jako svěrákem. Díval se mi do OČÍ a já jsem cítil, že pátrá v mé duši.

„Blázne! Blázne!“ skřehotal. „Jediné síly, které jsem našel, byly síly těla a ďábla. Žádné jiné neexistují. Oni lžou! Slyšíš mne?“ vykřikl téměř, „Oni lžou!“

Tato námaha byla pro něj přílišná. Klesl na polštář – mrtev!

Můj průvodce neudělal žádnou poznámku, ale čekal plnou minutu u lůžka. Pak bylo toto vidění setřeno a já jsem se opět ocitl v Pyramidě.

Díval se na mne mlčky a já jsem opětoval jeho pohled se stejným mlčením. Četl mé myšlenky.

Pak přišla ze tmy jeho poslední slova: „Budiž tedy. Volil jsi. Zůstaň při své volbě, neboť nyní není odvolání. Měj se dobře,“ a zmizel.

Zůstal jsem o samotě s druhým duchem, který až dosud hrál úlohu mlčícího svědka.

*

Přiblížil se, takže nyní stál před mramorovým sarkofágem. Jeho tvář prozradila, že je tváří muže velmi, velmi starého. Netroufal jsem si odhadnout jeho věk.

„Synu můj, mocní vládcové tajných sil tě vzali do svých rukou. Máš být dnešní noci uveden do Učebny,“ klidně vysvětloval. „Polož se na tento kámen! Za starých časů by to bylo tam na lůžku z pyrusových třtin,“ a ukázal na sarkofág.

Nezbývalo mi nic jiného, než uposlechnout mého tajemného hosta.

Natáhl jsem se tedy na záda.

Co se stalo ihned potom, není mi dosud zcela jasné. Bylo to, jako by mi neočekávaně podal dávku nějakého zvláštního, pomalu působícího omamného prostředku, neboť všechny mé svaly se napjaly, načež se do všech mých údů počala vkrádat ochromující strnulost. Celé mé tělo se stalo těžkým a strnulým. Nejprve více a více chladla má chodidla. Tento pocit se vyvinul v jistý druh ledovosti, která se pohybovala v nepozorovatelných stupních do mých nohou, dosáhla kolien a odtud pokračovala na vzestupné cestě. Bylo to jako bych se propadl až po pás do hromady sněhu při nějakém šplhání na horu. Veškeré pocity v dolních končetinách byly otupeny. Pak jsem měl pocit, že přecházím do stavu jakéhosi polospánku a do mé mysli se vloudila tajemná představa blížící se smrti. Ale to mne neznepokojovalo, neboť již dávno předtím jsem se zbavil starého strachu ze smrti a dospěl k filozofickému přijetí její nevyhnutelnosti.

Když tento podivný pocit chladu pokračoval, aby se mne zmocnil a když procházel mou chvějící se páteří, aby přemohl celé moje tělo, cítil jsem, jak mé vědomí klesá do nitra k nějakému ústřednímu bodu v mém mozku, zatímco můj dech byl stále slabší a slabší.

Když chlad dosáhl mých prsou a když i zbytek mého těla byl zcela ochrnut, nastalo něco jako ochrnutí srdce, ale přešlo to rychle a já jsem věděl, že konečná krize je nedaleko.

Kdybych mohl pohybovat svými strnulými čelistmi, byl bych se snad zasmál myšlence, která do mne vstoupila. Bylo to toto:

„Zítra naleznou uvnitř Velké pyramidy moje mrtvé tělo – a to bude můj konec.“

Byl jsem zcela jist, že všechny tyto pocity měly svůj původ v tom, že můj duch opouštěl fyzický život a vstupoval do oblastí, které jsou za smrtí.

I když jsem velmi dobře věděl, že procházím všemi pocity umírání, veškerý můj odpor nyní zmizel.

Konečně mé soustředěné vědomí spočívalo jedině v hlavě a v mém mozku existoval poslední šílený vír. Měl jsem pocit, jako bych byl chycen tropickým cyklónem a zdálo se mi, že stoupám vzhůru nějakým úzkým otvorem. Potom nastal okamžik strachu, že jsem vymršťen do nekonečného prostoru, skočil jsem do neznáma – a byl jsem *Svobodný!*

Žádné jiné slovo nemůže vyjádřit rozkošný pocit osvobození, který se mne tehdy zmocnil. Proměnil jsem se v mentální bytost, ve tvora myšlenky a citu, ale bez omezování těžkým fyzickým tělem, ve kterém jsem byl uvězněn. Vyšel jsem čistý jako duch ze svého pozemského těla, jako mrtvý, který vstává ze svého hrobu, ale určitě jsem neupadl do žádného bezvědomí. Ve skutečnosti můj pocit existence byl intenzivnější a živější než dříve. A především, s tímto odchodem do vyššího rozměru jsem se cítil *svobodný*, blaženě a klidně *svobodný*, v této čtvrté dimenzi, do které jsem pronikl.

Nejprve jsem shledal, že ležím na zádech, právě tak vodorovně jako mé tělo, které jsem právě opustil, a že se vznáším nad kamennou deskou podlahy. Pak jsem měl pocit, že mne nějaká neviditelná ruka obrátila kolmo na paty, a trochu mne postrčila vpřed a postavila mne správně na nohy. A konečně jsem měl zvláštní kombinovaný pocit, že stojím a zároveň se vznáším.

Díval jsem se dolů na opuštěné tělo z masa a kostí, které nehnutě leželo na kamenném balvanu. Bezvýrazná tvář byla obrácena vzhůru, oči byly přivřené, ale zorničky se dostatečně leskly, což dokazovalo, že víčka nejsou skutečně zavřena. paže byly zkříženy na prsou – a to určitě nebyla poloha, o které bych si pamatoval, že jsem ji zaujal. Zkřížil snad někdo mé paže, aniž bych tento pohyb zpozoroval? Mé nohy byly nataženy a vzájemně se dotýkaly. Zde ležela moje zdánlivě mrtvá postava, tvar, ze kterého jsem vystoupil.

Povšiml jsem si, že ze mne, z mého nového já, tryská paprsek slabého stříbrného světla směrem ke strnulé bytosti, která ležela na balvanu. To bylo překvapující, ale ještě více překvapující byl můj objev, že tato tajemná psychická pupeční šňůra přispívá k osvětlení onoho rohu Královské komory, kde jsem se vznášel, takže bylo vidět kameny ve zdi v jistém měkkém světle, podobném měsíčním paprskům.

Byl jsem teď pouze fantómem, bytostí bez těla, vznášející se prostorem. Poznal jsem konečně, proč oni moudří Egypťané ze starých časů zobrazovali ve svých hieroglyfech lidskou duši symbolem ptáka. Pociťoval jsem také, že se má výška i šířka zvětšily, jako bych měl pár křídel. Cožpak jsem se nevznesl do vzduchu a nesetřval tak, vznášeje se nad

svým opuštěným tělem právě tak, jako se vznáší k nebesům pták a krouží kolem jednoho bodu? Cožpak jsem neměl pocit, že jsem obklopen velkou prázdnotou? Ano, tento symbol ptáka je pravdivý.

Ano, vznesl jsem se do prostoru, odpoutav svou duši od jejího smrtelného obalu, rozdělil jsem se na dvě spojené části a opustil svět, který jsem znal tak dlouho. Zakoušel jsem pocit, že jsem zéterizován, pocit nesmírné lehkosti v tomto druhém těle, které jsem nyní obýval. A když jsem se díval dolů na chladný, kamenný blok, na němž leželo mé tělo, tu jediná myšlenka osvítila mou mysl, jediné poznání mne zaplnilo. Vyjádřilo se pro mne v několik stručných, nevslovených slov.

„Toto je stav smrti. Nyní vím, že jsem duši, že mohu existovat odděleně od těla. Vždy budu tomu věřit, neboť jsem si to ověřil.“

Toto poznání mne sevřelo jako železné kleště, zatímco jsem se vznášel lehce nad svým prázdňným tělesným obydlím. Ověřil jsem si přežití tělesné smrti, a to, jak jsem se domníval, způsobem nanejvýše uspokojivým – totiž tím, že jsem skutečně zemřel a pak žil dále! Stále jsem se díval na ležící pozůstatek, který jsem zanechal za sebou. Fascinoval mne. Byla tato odložená postava tím, co jsem po tolik let považoval za sebe? Pozoroval jsem teď s dokonalou jasností, že to není nic více než hromada neinteligentní, nevědomé tělesné hmoty. Když jsem se díval na tyto nevidoucí, nereagující oči, ironie celé této situace mne ohromila. Mé pozemské tělo mne skutečně věznilo – mne, mé skutečné „já“, ale nyní jsem byl volný. Pohyboval jsem se sem a tam po této planetě organismem, který jsem si dlouho pletl se svým opravdovým ústředním jástvím.

Pocit přitazlivosti jako by mizel a já jsem se doslova vznášel ve vzduchu s oním podivným pocitem, jako bych byl zcela zavěšen, zcela stál.

Náhle se po mém boku objevil starý kněz, vážný a neproniknutelný.

S očima obrácenýma vzhůru, s tváří, která byla ještě ušlechtilější a s uctivým tónem se modlil: „Ó Amone, ó Amone, který jsi na nebesích, obrat' svou tvář k mrtvému tělu svého syna a učin, aby mu bylo dobře ve světě duchů. Je dokonáno.“ A pak oslovil mne:

„Nyní jsi zažil velké poučení. Člověk, jehož duše se zrodila z Neumírajícího, nemůže nikdy skutečně zemřít. Vyjádři tuto pravdu slovy, pochopitelnými lidem. Pohled!“

A potom se z prostoru objevila zcela zapomenutá tvář, tvář ženy, jejíhož pohřbu jsem se zúčastnil před více než dvaceti lety. Dále pak známý obličej muže, který mi byl více než přítelem a kterého jsem naposledy viděl před dvanácti lety, jak byl ukládán k odpočinku do rakve. A konečně sladký, usmívající se obraz dítěte, které jsem znal a které zemřelo při nehodě.

Tito tři se na mne klidně dívali a jejich přátelské hlasy zaznívaly opět kolem mne. Měl jsem velmi krátkou rozmluvu s takzvanými mrtvými, kteří se brzy rozplynuli a zmizeli.

„Oni také žijí právě tak jako žiješ ty a právě tak jako tato Pyramida, která viděla smrt poloviny světa, stále žije,“ řekl velekněz.

„Věz, můj synu, že v tomto starém chrámě leží dávno zapomenutý zápis prvních ras člověka a Smlouvy, kterou uzavřela se svým Stvořitelem prostřednictvím prvního z Jeho velkých

proroků. Věz také, že v dávných dobách sem byli přiváděni vyvolení, aby jim byla tato Smlouva ukázána, aby se mohli vrátit ke svým druhům a udržovat naživu toto velké tajemství. Vezmi s sebou výstrahu, že když lidé opustí svého Stvořitele a když se na své druhy budou dívat s nenávisť, jak to bylo u knížat Atlantidy, v jejichž době byla tato Pyramida vystavěna, budou zničeni váhou své vlastní nepravosti, právě tak jako byli zničeni lidé z Atlantidy.

Nebyl to Stvořitel, který potopil Atlantidu, ale sobectví, krutost, duchovní slepota lidí, kteří žili na oněch odsouzených ostrovech. Stvořitel miluje všechny, avšak životy lidí jsou ovládnány neviditelnými zákony, které On nad nimi ustanovil. Vezmi s sebou tedy tuto výstrahu.“

A tu se ve mne probudila velká touha spatřit onu tajemnou Smlouvu a duch musel číst mé myšlenky, neboť rychle řekl:

„Vše má svou určenou hodinu. Ještě ne, synu můj, ještě ne!“ Byl jsem zklamán.

Díval se na mne několik vteřin.

„Dosud nikdo z tvého lidu neobdržel svolení spatřit onu věc. Ale protože jsi člověk znalý těchto věcí a protože jsi přišel mezi nás s dobrou vůlí a s pochopením v srdci, dostane se ti jistého uspokojení. Pojď se mnou!“

A pak se událo něco zvláštního. Zdálo se mi, že padám do jakési poloviční mdloby, mé vědomí bylo na okamžik setřeno a následující věcí, kterou jsem si uvědomil, bylo, že jsem byl přenesen na jiné místo. Ocítl jsem se v nějaké dlouhé chodbě, která byla měkce osvětlena, ačkoli nebylo vidět žádnou lampu ani okno. Domníval jsem se, že toto světlo pochází od svitu podobného svatozáří okolo mého společníka, jakož i ze záření svítivé éterické šňůry, která se táhla za mnou, ale uvědomoval jsem si, že tyto dva zdroje to nemohou dostatečně vysvětlit. Zdi byly vystavěny z lesknoucích se růžových, terakotových kamenů, spojovaných těmi nejtenčími spáry. Podlaha se skláněla dolů přesně v témže úhlu, jako se sklání vstup do Pyramidy. Zdivo bylo dokonale provedeno. Chodba byla čtverhranná a dosti nízká, ale nikoliv nepohodlně nízká. Nemohl jsem vypátrat zdroj onoho tajemného osvětlení, a přece byl vnitřek tak jasný, jako by tam zářila nějaká lampa.⁷⁾

Velebně mne vyzval, abych ho následoval kousek cesty dolů chodbou.“Neohlížeť se,“ varoval mne, „a také neobracej hlavu“. Prošli jsme určitou vzdálenost po svahu dolů a já jsem spatřil velikou, chrámu podobnou komoru, otvírající se na druhém konci. Věděl jsem s určitostí, že jsem uvnitř Pyramidy nebo pod ní, ale nikdy předtím jsem neviděl takovou chodbu nebo komoru. Bylo zřejmé, že jsou to místnosti tajné a že až do dnešního dne vzdorovaly odhalení. Nemohl jsem si pomoci, byl jsem nesmírně vzrušen tímto úžasným objevem a zmocnila se mne stejně nesmírná zvědavost, kde a jaký je sem vchod. Nakonec jsem *musel* obrátit hlavu, abych vrhl rychlý pohled nazad, kde, jak jsem doufal, byly tajné dveře. Do tohoto místa jsem totiž nevstoupil žádným viditelným vchodem, ale viděl jsem, že na jeho zadním konci, který měl být východem, bylo toto místo uzavřeno čtverhrannými bloky zřejmě spojenými maltou nebo cementem. Shledal jsem, že se dívám na prázdnou stěnu; pak jsem byl rychle uchopen jakousi neodolatelnou silou a ve víru odnesen, takže celý výjev mně byl setřen a já jsem se vznesl zase do prostoru. Slyšel jsem slova: „Ještě ne, ještě ne!“ opakovaná jako ozvěnou a za několik málo okamžiků jsem viděl své tělo, ležící nehybně na kameni.

7) *Pozn. autora: Dr. Abbate Paša, místopředseda Egyptského institutu, strávil noc v poušti poblíž pyramid společně s panem Williamem Groffem, členem tohoto institutu. V úřední zprávě o svých zážitcích pan Groff praví: „K osmé hodině večer jsem pozoroval jakési světlo, které se zdálo zvolna otáčet kolem třetí pyramidy téměř u jejího vrcholu. Bylo to jako malý plamen. Toto světlo udělalo tři okruhy okolo pyramidy a pak zmizelo. Větší část noci jsem se pozorně díval na tuto pyramidu. K jedenácté hodině jsem pozoroval totéž světlo, ale tentokrát bylo modravé barvy. Vystupovalo zvolna, skoro přímočaře, a když dosáhlo určité výše nad vrcholem pyramidy, zmizelo.“ Pan Groff se pak dotazoval mezi beduíny a zjistil, že toto tajemné světlo bylo v minulosti viděno více méně často a že pověst o jeho existenci se táhne celá staletí nazad do minulosti. Arabové si to vykládají tak, že to jsou strážní duchové Pyramidy, avšak Groff se pro to snaží najít nějaký přirozený výklad, ale bez úspěchu.*

„Synu můj,“ ozval se šepot velekněze, „nesejde na tom, zda jsi odhalil dveře či nikoliv. Jenom nalezni tajnou chodbu ve své mysli, která tě dovede do skryté komory tvé vlastní duše a pak nalezneš něco, co věru stojí za to. Tajemství Velké pyramidy je tajemstvím tvého vlastního já. Tajné komnaty a staré zápisy jsou vesměs obsaženy ve tvé vlastní podstatě. Poučení Pyramidy je, že se člověk musí obrátit do nitra, musí se odvážit vstoupit do neznámého středu své bytosti, aby našel svou duši, právě tak jako se musí odvážit do neznámých hlubin tohoto chrámu, aby našel jeho nejhlubší tajemství. Buď sbohem.“

Má mysl se točila v jakémsi víru, který se mne zmocnil. Padal jsem bezmocně, jako bych byl sát dolů, stále dolů. Zmocnila se mne těžká strnulost a pak se mi zdálo, že se rozplývám zpět do svého hmotného těla. Napínal jsem svou vůli a snažil se jí pohnout jeho strnulými svaly; ale nepodařilo se mi to. Nakonec jsem omdlel...

Otevřel jsem oči s úlekem v naprosté tmě. Když ztuhlost přešla, tápaly mé ruce po elektrické svítelně a rozsvítil jsem. Byl jsem zase v Královské komoře, ale dosud jsem byl velmi rozčilen, tak rozechvěn, že jsem vyskočil a vykřikl, přičemž se můj hlas vracel ozvěnou přítlumenými tóny. Ale místo abych pocítil pod svýma nohama podlahu, shledal jsem, že padám do prázdna. Zachránil jsem se jenom tím, že jsem rozpřáhl obě ruce, zachytil se na okraji kamenného bloku a vyšplhal po jeho straně. Pak jsem pochopil, co se stalo. Když jsem vstával, posunul jsem se bezděčně ke druhému konci kamene a mé nohy pak visely nad vykopanou jámou v severozápadním koutě podlahy.

Zvedl jsem se a vrátil se do bezpečí, chopil se lampy a vrhl paprsek světla na své hodinky. Sklo bylo na dvou místech prasklé, tam, kde jsem udeřil rukou a zápěstím na stěnu při vyskakování, ale stroj dosud vesele tikal a když jsem pak viděl, kolik je hodin, téměř jsem se zasmál, přes vážnost svého okolí.

Byla totiž přesně dramatická půlnoční hodina, obě ručičky ukazovaly na dvanáctou, o nic více ani o nic méně!

* * *

Když brzy po rozednění ozbrojená policejní hlídka otevřela železnou mříž, tu vyklopýtala z temného vchodu do Velké pyramidy postava s unavenými očima, zaprášená a zemdlená. Sestupovala po velkých čtverhranných kamenných schodech do slunečního světla časného jitra a dívala se přimhouřenými očima na plochou, známou krajinu. Prvým jejím činem bylo několik hlubokých vdechů, jeden po druhém. Potom instinktivně obrátila svůj obličej směrem k Reovi, ke slunci, a tiše mu poděkovala za požehnaný dar světla, který skýtá lidstvu.

V. U KÁHIRSKÉHO MÁGA

Život v Káhiře je životem dvou světů. Do starého arabského světa vejdete, když jdete na východ od velkého centrálního náměstí, Ataba el Khadra, a do moderního evropského světa se vrátíte, když zamíříte na západ. Je to podivný život, zde, kde se Orient a Západ, středověk a moderní doba, orientální barva a špína a západní šed' a čistota setkávají a stojí proti sobě v neodolatelném tlaku naší doby.

A bylo to zde v Káhiře, kde jsem objevil spoustu médií a mágů, lidí, kteří předpovídali ze sazí a hvězdopравců, čarodějníků a věštců osudu, fakírů a světců. Jsou zde ve všech svých nescetných rozmanitostech navzdory tomu, že se vláda mračí a omezuje jejich činnost zákonem a neváhá používat tento zákon velmi často. Musím se přiznat, že přes svou sympatii s některými z nich měla vláda všechny důvody, aby zavedla toto omezování. Podvodníci okrádali důvěřivé lidi, nezodpovědným žvanilům bylo nasloucháno s posvátnou hrůzou a zřeci, kteří sami sebe klamali, byli přijímáni podle svého nesprávného hodnocení. Škody, které napáchali hadači, jejichž proroctví byla přijímána jako vodítko pro různé akce, nebudou nikdy zcela známé, ale byly známé natolik, že donutily vládu, aby vzala věc do svých rukou. Přesto zde bylo několik jedinců, jejichž osobnost mne zajímala, nehledě k jejich povolání. Byl zde jeden čaroděj, který před mými očima svými evokacemi a svou magií usmrtil slepici. Byla zde jedna súdánská černoška, šamanka, která přesně jmenovala Indii jako zemi, která pro mne znamená dobrý osud, ale potom přidala několik naprosto nepřesných předpovědí. Byl zde jeden mladý Egypt'an, potomek syrských křesťanů, který pevně věřil, že je vtělením proroka Eliáše a který dokonale žil životem takového proroka opovrhujícího světem. Byla zde jedna Francouzka, bydlící v evropské čtvrti, která, když byla uvedena do hypnotického stavu, zcela snadno četla tištěné písmo pevně zavázanými očima. Byl zde jeden podivný stařec, který žil se svými následovníky ve velkém domě, sousedícím s jednou ohromnou mešitou a který byl tak ztracen pro tento svět, že trávil skoro veškerý svůj čas hlasitým hovorem s duchy. Byla zde také statečná a smělá pani, která se protivila zákazu krále Ibn Sauda a která fotografovala svatou Mekku a nyní se zabývala studiem posvátných věcí pod vedením andělských učitelů. Byl zde také slavný fakír Tahra Bey, který si nedělal nic z toho, že si dýkou probodl hrdlo anebo hruď právě nad srdcem a který po těchto nepřijemných operacích nikdy nekrvácel. Bylo zde ještě několik dalších, kteří probudili můj zájem a upoutali mou pozornost. Nemohu-li psát o všech v rozsahu knihy, který mám k dispozici, mohu se o některých z nich alespoň letmo zmínit v tomto odstavci.

Pak zde byla ještě jiná stránka života Káhiry, která mne velice zajímala a to byla stránka náboženská, protože Káhira byla ohniskem islámské kultury po více než tisíc let. Průměrný člověk ze Západu toho ví velmi málo o velikém náboženství islámu a jeho představy o něm jsou tak zkresleny, že jsem se domníval, že bude vhodné, věnovat otázce islámu, jak jsem ho já pomal, jednu celou kapitolu.

*

Čaroděj, který provedl onu zvláštní věc se slepicí, musí zůstat v tomto popisu beze jména, protože jsem slíbil jednomu vysokému egyptskému vládnímu úředníkovi, že o jeho osobnosti nic neuvěřím. Není třeba zde vysvětlovat důvody pro tuto žádost, ale já je přijal jako dostatečné a , ponechám ho v anonymitě a rovněž nezveřejním výborné fotografie čaroděje, jeho domu a jeho skutku, které jsem pořídil.

Objevil jsem ho jednoho dusného odpoledne po nespočetných dotazech a nekonečném pátrání. Šel jsem jednou z hlavních tříd, která je dosud dlážděna starobylými kameny, Pak jsem odbočil do hlučné, přelidněné, malebné starobylé čtvrti s úzkými uličkami, která se rozkládá mezi mešitou El Amar a smutným hřbitovem Bab el Wazir.

Do města přišla řada velbloudů. Malé zvonky byly připevněny ke každému zvířeti, takže celý průvod byl doprovázen veselým cinkáním.

Razil jsem si cestu temnými uličkami pěšky a sám a snažil se najít dům čaroděje.

Prošel jsem bludiště hemžících se vedlejších uliček, které byly tak úzké, že se obloha jevila mezi střechami domů jako nepravidelná šterbina. A přece jenom sluneční světlo, pohrávajíc si na těchto nepravidelných ulicích, tvořilo malebný obraz světla a stínu.

Zamířil jsem konečně do vinoucí se ulice, která mne přivedla k jeho domu, krácel jsem silnou vrstvou bílého prachu, navátého z temných hor mokkatámských, které se tyčily za okrajem města.

Jeho dům byl velký a středověký, průčelí bylo zbudováno z obdélníkových kamenných bloků, jejichž přední strana byla vesele zbarvena. V horní části bylo několik oken, uzavřených těžkými okenicemi. Velmi těžké, vyřezávané dvojité dveře vedly do malého, ale vysokého vestibulu, kde jsem našel dvě křesla a nízký kávový stůl, ale kde nebylo po nikom ani stopy. Nahlédl jsem jinými dveřmi do sousedního pokoje, ale ani tam nikdo nebyl. Vydal jsem se tedy malou chodbou, vydlážděnou kameny, do vnitřního nádvoří, které bylo poseto hromadami papírů a objemných spisů, tak pokrytých prachem, že to ve mně budilo dojem, že toto otevřené nádvoří je užíváno jako letité skladiště mágova archivu. Bloudil jsem bezúspěšně asi pět minut po tomto místě, tázaje se sám sebe kdy a kde se někdo objeví, ale protože jsem stále nemohl nikoho najít, vrátil jsem se na ulici a oslovil jednu sousedku, která se ubírala do hořejších částí domu. Asi za dvě minuty se vrátila s mladíkem asi sedmnáctiletým.

Ten mne oslovil měkkým a váhavým hlasem: „Co si přejete, prosím?“ Když jsem vyslovil mágovo jméno, mladík překvapeně couvl. Bylo zřejmé, že Evropané nepatří mezi jeho klienty.

„To je můj otec!“ zvolal. „A proč ho chcete navštívit, prosím?“

Vysvětlil jsem mu účel své návštěvy a podal mu tužkou psaný lístek, který byl mým doporučením. Když spatřil jméno na konci lístku, jeho oči se rozzářily na uvítanou.

„Pojďte! Posadte se!“

Zavedl mne do pokoje vedle vestibulu a ukázal zdvořile na divan, pokrytý prostým bílým plátnem.

Pak zase zmizel kdesi nahoře, odkud se však brzy vrátil. Slyšel jsem zvuky volných, šoupatých krůčků a za mladíkem vstoupil do pokoje muž silné postavy, asi šedesátiletý, který, když se objevil ve dveřích, se dotkl čela na pozdrav.

Jeho hlava a ramena byly zahaleny do bílého šálu, ze kterého vyčnívala kadeř vlasů jako havran černých. Měl široký dobrosrdečný obličej, pod nosem velké kníry, ale na bradě jen málo vousů. Jeho oči byly nepochybně veliké, ale on je neustále klopil k zemi; zřejmě vědomě ovládal svá oční víčka, takže oči se jevily zcela úzké. Žádal mne, abych opět usedl a sám se posadil do velké lenošky.

*

Rozhlížel jsem se po pokoji, který byl vzdušný a chladný a v němž byla spousta podivných věcí. Zdi byly ozdobeny podélnými výplněmi, na nichž byly krásné nápisy výroků z koránu, červené na žlutém podkladě. V jednom výklenku ve zdi stály dvě vycpané hnědé vydry. Hromady listin pokrývaly okenní parapety a soudě podle prachu, pod nímž byly pohřbeny, nikdo se jich nedotkl po léta. Na polštáři vedle mne ležel tištěný arabský kalendář, zatímco několik prázdných lahví na inkoust stálo tu a tam po celém pokoji.

Několika jednoslabičnými slovy mne mág informoval, jak je poctěn mou návštěvou a prosil mne, abych se zúčastnil lehkého občerstvení, než přistoupíme k něčemu dalšímu. Poděkoval jsem mu, ale jelikož jsem znal zvyky egyptských hostitelů, žádal jsem ho, aby si nedělal starosti

s kávou pro mne, protože ji nikdy nepiji. Navrhl tedy perský čaj, lahodný to nápoj a já jsem ochotně přijal. A tak, zatímco horlivý sluha odběhl do nejbližšího bazaru, snažil jsem se přimět starého muže ke sdílnému hovoru. Moje námaha však byla marná, neboť kromě jednoslabičných výrazů, diktovaných egyptskou etiketou, nechtělo sobě nic říci. Místo toho hovor obrátil a podrobil mne jemnému křížovému výslechu. Odpovídal jsem na jeho otázky přímo a upřímně, takže když sluha přinesl misky s typickými egyptskými cukrovinkami – byly to velké koláče, upečené z bílé mouky, smíchané s medem, dále banány, keksy a malé sklenky perského čaje – byl již mág o stín méně zdrženlivý. Skutečně, když viděl, že nechci pátrat po metodách, abych se jim vysmíval, nebo abych vydal na pospas jeho *možné* šarlatánství, stal se člověkem velmi příjemným. Ale za jeho chováním jsem přece jen po celou dobu vycíťoval jistou opatrnost, jako by se nechtěl odvážit odhalit něco ze svého života zvědavému cizinci z daleké země.

Navrhl mi však, že by pro mne sestavil horoskop, kdybych mu řekl své jméno, jméno svého otce, den a místo svého narození. Snažil jsem se mu vysvětlit, že jsem proto nepřišel a že tak jako tak předpovědi jednotlivých jasnovidců si tolik odporují, že dávám přednost požehnané nevědomosti, než abych se pokoušel sladit to, co se zdá beznadějně nesladitelné. Ale starý pán se nedal tak snadno odbýt a prohlásil, že ať chci nebo nechci, má teď o mne takový zájem, že vypočítá mapu oblohy při mém narození a napíše výklad, který uspokojí jeho vlastní zvědavost a, jak doufá, i moji. Nakonec jsem ustoupil jeho naléhání a pověděl jsem mu žádaná data.

Požádal mne pak, abych položil ruku na arch papíru, a sám tužkou načrtl obrys mé ruky kolem dlaně. Do tohoto náčrtku napsal několik arabských slov. Proč to udělal, jsem se nikdy nedozvěděl.

Začal jsem hovořit o jeho magii. Ale on mne odbyl neurčitou odpovědí.

Slyšel jsem, že je snad největším mágem v Káhiře, ačkoli nevím, jakou hodnotu bylo možno přikládat takovému doporučení.

Dovedně obrátil hovor jiným směrem, takže jsem strávil všechn čas svého pobytu u něj líčením života v Evropě. "Přijďte sem zase za pět dní," řekl, vstává ze svého křesla.

Přišel jsem přesně a po obvyklých předběžných zdvořilostech, obvyklých při návštěvách, vyňal několik archů papíru, pokrytých arabským písmem a poučil mne, že je tam napsán můj horoskop, a to ve verších. Byl jsem tak donucen přijmout něco, oč jsem nežádal a nabídnout za to odměnu, kterou po jakémsi zdráhání přijal.

Ale potom se stal neočekávaný obrat v jeho chování. Nabídl, že mi ukáže něco ze své magie. "Dejte mi svůj kapesník," řekl. A když jsem uposlechl, skoro ihned mi jej vrátil. "Dobrá! A teď jej roztrhněte na dvě poloviny." Udělal jsem to. Vzal pak jednu utrženou polovinu a napsal na ni něco perem, které namočil v kalamáři, který stál na stolku. Když psaní dokončil, složil onen kus plátna, vrátil mi jej a žádal mne, abych jej položil na měděný popelníček, který ležel vedle mne na divanu.

Čekal jsem se zájmem na další postup. Starý muž vzal kus papíru, nakreslil na něj velký trojúhelník a do něj napsal několik tajemných maček a několik arabských číslic. Podal mi papír a žádal mne, abych jej položil na složený kus plátna. Uposlechl jsem. Potom bylo asi minutu ticho. Muž zamumlal několik vět v nesrozumitelném žargónu, přičemž měl pevně zavřené oči. Pak náhle otevřel svá těžká víčka.

Roztržený kapesník skoro okamžitě vzplál a na popelníku vedle mne shořel. Plamen se k mému překvapení vznesl vysoko do vzduchu a pak se proměnil v hustý oblak kouře, který zcela zaplnil místnost. Bylo obtížné dýchat, oči mne počaly pálit a tak jsem rychle vstal, abych ustoupil ke dveřím. Ale mág tam byl přede mnou, zavolal sluhu a nařídil mu, aby otevřel všechna okna a vyvětral.

Zdali tento kousek byl pravou magií anebo kouskem dobrého kejklřství, přičemž bylo použito zápalných sloučenin, to mne nijak neznepokojovalo, poněvadž v celém tomto pokusu jsem neviděl nic závažného. Bylo však zřejmé, že starý muž byl na to velmi hrdý.

„Jak jste zapálil kapesník?“ ptal jsem se.

„S pomocí svého džina!“ bylo vysvětlení – které nic nevysvětlilo. Ale nechal jsem ho tak. Je to obvyklý výklad, který v Egyptě slyšíme o všem, co má i ten nejslabší stupeň nadpřirozeného.

„Přijďte sem zase za tři dny,“ řekl, „ale nezapomeňte s sebou přinést bílou slepici. Protože ve vás pozoruji něco, co mne těší, prokáži vám zcela zdarma jistou službu. Přineste mi bílou slepici a já s ní provedu jistou magickou proceduru, abych vám dal k službám jednoho ducha džina. Pamatujte však, že slepice nesmí být ani příliš mladá, ani příliš stará a že nesmí mít žádnou jinou barvu.“

Při vzpomínce na africké čarodějně lékaře, kteří podřezávají bílým kohoutům hrdla a pak stříkají krev na hlavu svého klienta, odmítal jsem jeho velkodušnou nabídku. Ale on na mne nepřetržitě naléhal a přesvědčivě mne ujišťoval, že magická operace, kterou má na mysli, mně přivede pomoc mocného džina, který bude pracovat k mému prospěchu. Avšak já jsem stále odmítal. Nakonec však mne přece „dostal“. Řekl jsem mu, že takové obřady mne plní odporem a že se raději vzdám domnělého dobrodiní. On mně však ihned slíbil, že nedojde vůbec k nějakému prolévání krve a po tomto jeho ujištění jsem povolil.

*

A tak znovu jsem zvedal malá mračna prachu, když jsem krácel úzkou uličkou vedoucí ke starému rozlehlému domu. Tentokrát jsem přišel z drůbežního bazaru, který je nedaleko za náměstím Ataba el Khadra, s tlustou, malou slepicí skrčenou pod mou pravou paží. Cítil jsem teplé chvění jejích prsou pod tlakem své ruky, a tázal jsem se, jaký zlý osud jí starý muž určil.

Když jsem přišel, mágova tvář ztratila svou obvyklou vážnost a on se usmíval. Vyslovil svou radost nad tím, že jsem uposlechl jeho přání. Požádal mne, abych posadil slepici doprostřed koberce na podlaze a pak jsem musel třikrát překročit pánev s kadidlem, která stála v koutě. Když jsem to udělal a prošel oblakem vonícího kouře, posadil jsem se na divan a pozoroval muže i ptáka. Mág vzal arch papíru a nakreslil na něj malý čtverec, který potom rozdělil na devět menších čtverců. Do každého malého čtverce napsal buď kabalistickou mačku nebo arabské písmeno. Pak počal mumlat jakousi zpola slyšitelnou tajemnou zaklínací formulku. Přitom pevně upíral oči na slepici. Jeho šepot byl chvílemi zdůrazňován velitelským pohybem ukazováčku jeho pravé ruky, který byl napřažen jako by dával rozkazy. Ubohý tvor se polekal a zaběhl do kouta pokoje, kde se uchýlil pod jednu židli. Mág mne žádal, abych slepici chytil a přinesl ji zpět doprostřed podlahy. Ale já jsem se jí již nechtěl dotknout a řekl jsem to. Jeho syn, který právě vešel a připojil se k nám, ptáka chytil a položil ho na místo, odkud prchl.

Slepice se ještě jednou otočila a zdálo se, že chce utéci do kouta podruhé, ale mág jí pevným hlasem nařídil, aby se vrátila.

Slepice ihned uposlechla.

Pak jsem pozoroval, že se začala chvět po celém těle tak, že její peří se sem a tam třáslo.

Mág mne požádal, abych překročil třikrát pánvici s vykuřovadlem, jako jsem to udělal předtím. Když jsem se vrátil na divan, pozoroval jsem, že slepice se již nedívá na mága, nýbrž že obrací své lesklé oči v mém směru; tento směr již nezměnila.

A pak jsem pozoroval neobyčejnou věc. Dech malé bytosti se stal namáhavým a těžkým. Každý dech byl doprovázen ostrým sykotem, zatímco zobák vůbec nezavírala, tak jako by neustále bojovala o vzduch.

Mág položil svůj kabalistický papír na podlahu vedle slepice, zvolna ustupoval, až vyšel z pokoje a stál v otevřených dveřích, kde počal mumlat svá podivná kouzla, zíraje přitom neustále upřeně na slepici. Jeho zpola zpívaná nesrozumitelná slova, vyjadřovaná rozhodným velitelským hlasem, nabývala postupně na síle. Slepice zvolna upadala do stavu zpola neživotného.

Nakonec pták natolik zeslábl, že mu klesly nohy a padl na podlahu, tělo dosud udržel vzpřímené. Po několika minutách i to bylo slepici znemožněno. Převrátila se na bok a natáhla se na podlahu. Její duch se bouřil proti osudu. S ohromnou námahou se pokoušela vstát na nohy, aby však znovu klesla vyčerpáním. Zanedlouho se již jen křečovitě zmítala a chabě třásla peřím. Její pohyby se zpomalovaly, až konečně naprosto ustaly. Tělo ztuhlo, hlava byla strnulá, a já jsem poznal, že teplá, malá bytost, kterou jsem sotva před půlhodinou přinesl z bazaru, byla teď mrtvolou. Vstal jsem, neschopen slova, nad tímto příšerným pohledem. V mém srdci byl silný pocit odporu.

Starý muž mne požádal, abych přes slepici položil svůj kapesník. Řekl důrazně:

„Magický pokus měl úspěch. Od této chvíle džin, který zničil život této slepice, na znamení, že je ochoten vám sloužit, bude pracovat ve váš prospěch. Někdy, když jsem to prováděl, slepice nezahynula, což bylo znamením, že džin nechce oné osobě pomáhat.“

Můj podivný hostitel měl oči nepřetržitě sklopeny na podlahu, skutečnost, kterou jsem pozoroval přes celý obřad. Jeho následující poznámka mně poskytla zvláštní vysvětlení této věci.

„Když mluví kouzelná slova, abych vyvolal džina, a když mu potom rozkazuji, jakmile byl vyvolán, nikdy se na něj nedívám. To je jedno z pravidel, kterých musí být uposlechnuto. Ale oběť není ještě dokonána. Poslouchejte! Musíte ptáka zabalit a vzít si ho domů a mít ho stále zabaleného až do zítřka. Když potom nadejde půlnoční hodina, postavíte se na most Kasr-el-Nil a hodíte jeho tělo do nilských vod. Jakmile ho budete vrhat přes zábradlí, nezapomeňte vyslovit nějaké přání a jednoho dne džin způsobí, že se vaše přání vyplní.“

Můj kapesník byl příliš malý, aby zakryl celou slepici, a tak, rozhlédnuv se po pokoji, zvedl jsem výtisk *Al Ahramu* (Pyramida), populárního káhirskeho časopisu, a zabalil jsem do něj zcela zakrytého ptáka. Když jsem se vrátil domů, dal jsem slepici svému mladému arabskému sluhovi s pokynem, aby balíček nerozbaloval a dokonce aby se ho ani nedotýkal až do následujícího večera. Ale tato výstraha nebyla nutná. Jen mimoděk jsem se zmínil, že je to obětní slepice, která byla zabita mágem a že za žádných okolností nesmí být snědena. Sluha ustrašeně ustoupil a od té chvíle se vyhýbal blízkosti ptáka, jak nejvíce mohl.

Téhož večera jsem obědval v restauraci se dvěma přáteli, jedním Američanem a druhým Egyptanem a vyprávěl jim celou historii o slepici a jak byla magicky obětována. Oba byli zcela jisti, že byla zabita nějakými jinými prostředky než magií, ale já jsem se zdržel jakéhokoli úsudku a udržoval svou mysl otevřenou. Když jsem jim líčil všechny podrobnosti, smíchem se skoro zajíkali a po celý zbytek večera byla slepice hlavním předmětem našeho hovoru. Přiznám se, že i já jsem se musel občas usmát některým chytrým, vtipným narážkám na nepřítomného mága, který se stal terčem jejich žertů. Náhle však všechna světla v restauraci zhasla, a to v době, kdy jsme byli ještě uprostřed jídla. Přes veškerou námahu majitele restaurace se nepodařilo osvětlení obnovit. Nakonec musel poslat pro svíčky a my jsme dokončili svůj oběd v poměrné temnotě.

Můj egyptský přítel, který je přesvědčeným skeptikem a který byl vychován na Sorbonně, ztratil v té chvíli všechnu břitkost svého vtipu a svou lehkovážnou náladu.

„Tohle učinil ten váš mág,“ zanařikal. A já jsem rozpoznal určitý nádech strachu pod jeho žertovnou poznámkou.

Celá věc mohla být ovšem pouhým náhodným zkratem, ale stalo se to za okolností, které mi připomněly dvě jiné zvláštní události, ne nepodobné této. První se stala mně osobně a druhou jsem slyšel ze rtů slavného romanopisce Roberta Hichense, který znal hlavní osoby při tom zúčastněné.

První případ se udál před mnoha lety, když jsem pátral v rozmanitých kultech, které zvedaly své hlavy po celé Evropě a Americe. Jeden z nich měl jako vůdce člověka pochybného charakteru. Byl to bývalý kněz, vyloučený z církve, nicméně člověk značných vědomostí a silná osobnost. Mé pátrání mi odhalilo skutečnost, že má velkou hypnotickou sílu a že této síly zneužívá k nevhodným cílům a kromě toho že má peníze na důvěřivých lidech. Varoval

jsem oběti, které jsem znal, ale jinak jsem si tento objev nechal pro sebe, jednaje podle svého pevného přesvědčení, že každý darebák nakonec dojde odplaty od Nemesis. K vyvrcholení došlo zdánlivě náhodou, když jsem asi v deset hodin večer potkal na ulici dámu, jejíhož manžela jsem velmi dobře znal. Dáma se chovala tak podivně, že jsem se s ní zastavil, abych s ní pohovořil a byl jsem naplněn úžasem, když jsem slyšel, že je právě na cestě k onomu duchovní hodnosti zbavenému knězi, aby s ním strávila noc. To mi řekla zcela klidně.

Dovedl jsem ji k nejbližší pouliční lampě, kde jsem zvedl její obličej ke světlu a prohlédl jsem v jejích očích bělmo a zorničky. Co jsem viděl, bylo dostatečným důkazem, že je zcela zhypnotizovaná. Domníval jsem se, že je mou povinností ji odhypnotizovat a přemluvit, aby se vrátila domů.

Následující den jsem navštívil jednoho přítele, abych se s ním poradil tomto případu. Byl to Ind a nikdo jiný, než můj přítel z druhé kapitoly mé knihy: *Tajnosti indické*. Vyprávěl jsem mu všechny podrobnosti, které jsem vypátral o nepravostech, které tento bývalý kněz prováděl mezi lidmi slabých povah a dodal jsem, že cítím, že nadále nesmí být dovoleno člověku tak nebezpečnému, aby pokračoval neomezeně ve svých ničemnostech. Ind se mnou souhlasil, ba co více, velice se rozhorlil a prohlásil, že proti onomu člověku vyšle těžkou kletbu. Věděl jsem, že tento Ind má výcvik v józe a v umění orientálních fakírů a že taková kletba, vyslovená jeho rty, nebude lehkou věcí. Soudil jsem, že by to bylo silnější, než je třeba a řekl jsem mu, aby udělal, co pokládá za vhodné, ale já že jsem přemýšlelo způsobu mírnějším a to, nařídil onomu člověku, aby odešel a aby se zde již nikdy neukázal. Ind mi odpověděl, že to mám udělat také, ale že pokud se jeho týká, chce provést kletbu, a to také udělal.

Po skončení tohoto obřadu jsem ihned odešel, abych provedl svůj plán a vyhledal onoho člověka, oběť kletby. Nalezl jsem onoho falešného proroka obklopeného spoustou jeho žáků v jednom malém sále, kde se právě odehrávala scéna nepopsatelného zmatku.

Sál byl ponořen do naprosté tmy.

Lidé klopytali jeden přes druhého, snažíce se dostat ke dveřím, bylo slyšet vzdechy a mumlání těch, kteří padli na zem a nad vším tím hřmotem a nepořádkem se ozýval pronikavý hlas jejich mistra, hlas, v němž bylo slyšet strach a zoufalství.

„Dábel je zde!“ křičel. „Tohle je dílo ďáblov!“

Rozškrtl jsem několik zápalek a našel jsem ho ležícího na podiu, zřejmě v hysterickém záchvatu.

Konečně byly přineseny svíčky a jeho žáci ho donesli do blízkého hotelu, kde se ho snažili oživit jeho oblíbeným nápojem – whisky. Zatím jsem se od ostatních dozvěděl, co se stalo.

Všichni klidně seděli na svých židlích, naslouchaje přednášce svého vůdce, když vtom všechny elektrické lampy zcela náhle vybuchly jako bomby a jejich sklo se rozlétlo na všechny strany. Sál byl okamžitě ve tmě a v následující temnotě a chaosu slyšeli, jak jejich vůdce těžce padl na podlahu podia a jak ze sebe vyrážel hlasité výkřiky strachu.

Odebral jsem se za ním do hotelu, vešel do haly a napsal krátký dopis, který jsem vložil do obálky a zapečetil. Dopis jsem předal vedoucímu členu jeho klamně společnosti a požádal ho, aby dopis odevzdal vůdci, jakmile bude schopen číst.

Obálka obsahovala ultimátum. Onen muž musí opustit město do dvaceti čtyř hodin a nikdy se již nevrátit, jinak uvedu na jeho stopu policii.

Odešel. Za dvanáct měsíců potom jsem slyšel o jeho smrti v jedné zapadlé vesnici.

A nyní něco o zvláštním bodu celé události.

Sál byl ponořen do tmy právě v okamžiku, kdy obřad kletby mého indického přítele dosáhl vyvrcholení!

Můj druhý příběh se týká nešťastného lorda Carnarvona, který financoval vykopávky, které vedly k otevření Tutanchamonovy hrobky. Celý svět ví o tomto úžasném objevu a co se přitom dělo a jak nešťastný šlechtic brzy po otevření hrobky zemřel na otravu krve. Někteří lidé také vědí, že staří Egyptané zanechali kletbu proti těm, kdo by tuto hrobku znesvětili. Rychlost, se kterou se jeho nemoc vyvíjela, byla příčinou, že byl poslán do Káhiry, aby mu byla poskytnuta nejlepší lékařská pomoc, jakou mělo toto město po ruce.

Nemocný byl uložen v hotelu Continental Savoy, jednom z největších káhirských hotelů. Večer, zanedlouho po jeho příchodu, byl přerušen elektrický proud a všechny lampy v hotelu zhasly. Skoro celou hodinu byl celý dům ponořen do tmy. A když bylo světlo zase opraveno, ošetřovatelka lorda Carnarvona ho našla na lůžku mrtvého!

Musím se však vrátit ke své slepici.

Následujícího dne o půlnoci byste byli mohli pozorovat kohosi, jak si kradmo prohlíží most Kasr-el-Nil a jak čeká na příznivou příležitost, aby se mohl zbavit obětované slepice. Tento úkol nebyl tak snadný, jak by se zdálo. Most je totiž uprostřed evropské káhirske čtvrti. Na jedné straně stála před ním velká kasárna britské armády a na straně druhé byl policií výborně strážný hlavní stan britského vysokého zmocněnce. Hodit tedy tajemně vypadající věc, zabalenou do papíru, dolů do temných vod a s takové výšky a v-takové chvíli, by vedlo každého rozumného pozorovatele k jedinému závěru, že se totiž nějaký vrah snaží zbavit nějaké části těla nebo údů své oběti! Ale konečně se přece jen dostavila vhodná chvíle a já jsem hodil balíček přes zábradlí. A když ona věc dopadla do vody se slabým žbluňknutím, tu si onen půlnoční host úlevou oddechl a utíkal z onoho místa.

Můj arabský sluha chválil Alláha, že jsem se vrátil zdrav. Vypadal šťastně jako kotě, které chytilo svou první myš.

*

Při jedné z dalších návštěv jsem se snažil přimět mága, aby mi detailně vysvětlil své skutky, tak abych mohl posoudit, zda snad přece jen nejde o kouzelnické triky. Ale starý muž nechtěl příliš mluvit o tomto předmětu a upadal stále do dlouhého mlčení, jako by vstupoval do jiného světa – snad do světa jeho džinů. Pomal jsem, že otevřít jeho nesdílná ústa bude přece jen tvrdým oříškem. Jeho vlastní syn mi po několikerém dotazování sdělil, že jeho otec nikdy nikomu neprozrazuje svá tajemství a že on, jeho syn již dávno otce žádal, aby ho vyučoval, aby on sám se mohl věnovat témuž povolání. Ale otec odmítl s tím, že je to povolání stejně obtížné jako nebezpečné. Otec mu vyprávělo něčem, co je typické a co se stále opakuje, totiž příběh o jednom mágovi, který vyvolal džina, ale neuměl ho zase zapudit, což mělo za následek, že džin se obrátil proti němu a způsobil mu vážná zranění. A tak byl mladík poslán na poměrně neškodné studium práv.

Chápal jsem, proč nebylo možno očekávat od starého muže, že by odhalil svá tajemství, ať byla pravdivá nebo falešná, neboť právě to bylo oním mystériem, které mu dodávalo jeho moc a pověst. Rozhodl jsem se tedy, že již na něj nebudu naléhat. Bylo přece zcela přirozené, že nechtěl poskytnout informace, na nichž záležela jeho sláva a zdar.

Jestliže jsem tedy nemohl prolomit jeho mlčení, myslel jsem si, když jsem zase jednou seděl v jeho zaprášeném pokoji, že se mi snad podaří přemluvit ho, aby mi vysvětlil všeobecné teorie, které jsou základem těchto tajemství. Snad by se mi podařilo vypátrat z této studnice vědění údajného znalce, co znamenají všechny ty řeči o džinech, které jsem v Egyptě stále slyšel. A právě když jsem s ním o tom rozmlouval, doléhalo k nám zamřížovaným oknem jednotvárné bušení na tamtam. V sousedním domě se totiž snažil jistý bezvýznamný šaman, šejk, vypudit z těla nemocného muže bubnováním a evokacemi džina, o němž se předpokládalo, že nemocného posedl a je původcem jeho choroby.

„Vaši lidé nevěří v naši starou magii,“ přerušil mé myšlenky mág, „ale jen proto, že používá síly, kterým vy nerozumíte, totiž síly džinů.“

Mlčel jsem. Chápal jsem jeho orientální postoj bez veliké námahy, neboť jinak bych nemohl mít zájem o Východ.

Džinové jsou všude. Jestliže někdo onemocní, má neštěstí nebo nezdar věří se, že zlý džin se vetřel do jeho těla nebo života. A když je člověk šťastný nebo mocný, tu je za to zodpovědný zase dobrý džin.

„A co jsou tito džinové?“ tázal jsem se konečně starce. Povšiml jsem si, že je v přátelské náladě.

„Věřte, že tyto neviditelné bytosti skutečně existují, třebaže lidé naší doby zcela ztratili schopnost je vidět, „vysvětloval.“ Právě tak jako existují ve hmotném světě zvířata, tak také existují tvorové – duchové ve druhém světě, a ti nejsou lidští, nikdy nebyli duchy smrtelných lidí, ale byli zrozeni přímo ve světě duchů. To jsou džinové. Ale nesmíte je omylem považovat za duše zvířat, neboť jsou zcela jiné povahy. Někteří mají téměř inteligenci nadaného člověka, jiní jsou ve své dobrotě jako svatí, zatímco existuje mnoho těch, kteří jsou vpravdě „syny svého otce ďábla. Vlastně lze obyvatele světa duchů rozdělit na tři třídy: džiny, duchy lidí a anděly. Andělé jsou většinou dobří a nikdy nežili na zemi. Džinové jsou dobří nebo zlí a také nikdy nežili na zemi. A lidští duchové jsou ovšem ti muži a ženy, kteří žili na zemi a po smrti odešli ze svých těl.

Vězte také, že právě tak jako zvířata jsou často donucena, aby sloužila na zemi člověku – pes, kůň a velbloud jsou nuceni se podrobit jeho vůli – tak existují jisté druhy těchto džinů, které mohou být podrobeny vůli lidského pána, aby mu sloužili buď ve viditelném nebo neviditelném světě. Samozřejmě jenom některé řady těchto džinů mohou být poddajně podrobeny rozkazům lidského pána. Magie starých dob byla většinou – jako je i dnes u těch několika pravých mágů – věděním, jak získat služby těchto džinů. Zkrátka je to jistá forma spiritismu.“

„Jaký postup používáte, abyste nad nimi získal tuto vládu?“

„Než jim můžeme poroučet, musíme nejdříve mít jejich jména. Pak musí být na papír napsána kouzelná formule, obsahující jméno džina a jistý odstavec z koránu, pak jisté uspořádání řady čísel uprostřed diagramu – což je obvykle dvojitý čtverec nebo také někdy trojúhelník. Za třetí musí být také použito pálení kadidla nebo jiných vonných látek, které se však svým složením různí podle druhu džina, kterého vyvoláváte. Za čtvrté musí být vyslovována jistá evokace neboli ‚mocná slova‘. A konečně je zapotřebí jisté síly, získané od učitele při zasvěcení.“ Na minutu se odmlčel a pak pokračoval:

„Ale ovládnout toto mistrovství vyžaduje tvrdé a nebezpečné ucednictví. Magie vždy byla a musí být uměním jen pro málo lidí. Mohu vám říci v co věřím právě nyní, ale odhalit praktická, skutečně cenná tajemství, to jsem se zavázal svému učiteli, že nikdy neudělám, leda přijatému žákovi po mnoha letech žakovství. Bylo by zlé pro lidstvo, kdyby naše tajemství byla odhalena všem, neboť potom by je mohli zlí lidé použít k tomu, aby škodili jiným pro své vlastní cíle, zatímco my bychom ztratili své postavení moci, z něhož jsme se vždy těšili. Dovolte, abych vám řekl, že jsem skutečně až dosud odmítal přijmout třeba jen jediného žáka. Nakonec budu muset podle zákonů našeho bratrstva někoho zasvětit než zemřu, tak aby bylo toto vědění udrženo v lidstvu naživu. Protože mám přesné datum své smrti, provedu tento svůj závazek včas.“

Starý muž se opět odmlčel. Měl jsem radost, že se mi podařilo úspěšně prolomit jeho mlčenlivost, ale bude pokračovat? Nabídl jsem mu další námět, tentokrát v podobě otázky o jeho vlastním zasvěcení.

„Dovolte, abych vám řekl něco ze svého příběhu,“ odpověděl. „Narodil jsem se před šedesáti lety v městě Suagu, které je v provincii Girga. Můj otec byl slavným mágem a astrologem z povolání. Kam až moje paměť sahá, umění, kterým se zabýval, mě nesmírně přitahovalo. Ve skutečnosti mne okouzlovalo. Můj otec pozoroval tento můj zájem a řekl mi, že mne jednou zasvětil a vyučil, abych ho mohl následovat v též povolání. Měl mnoho starých arabských rukopisů a vzácných knih o umění magie, a dovolil mi, abych je četl a studoval. Jakmile mne

zasvětil, což se stalo v mém osmnáctém roce, opustil jsem domova odešel do Káhiry, kde jsem vstoupil na univerzitu El Azhar. Tam jsem se věnoval studiu literatury a náboženství, ale svá tajemství jsem si nechával zcela pro sebe. Vzal jsem si s sebou několik otcových rukopisů a v těch jsem doma nadále studoval. Jednou věcí, které jsem se naučil, bylo, že jsem pomal různě lidské povahy, až jsem se v tom natolik zdokonalil, že jsem na jediný pohled pomal povahu i touhy kteréhokoli člověka.

Ve věku jedenadvaceti let jsem odešel z univerzity a žil většinou osaměle, dále se cvičil, až jsem cítil, že jsem dostatečně silný, abych dokonale ovládl své džiny. Teprve tehdy jsem se chopil tohoto povolání a dovolil, abych se stal známým. Ale dokud člověk nezíská tuto sílu, je mnohem lépe se touto věcí nezabývat. Moji synové mne prosili, abych jim dovolil vyučit se mému umění, ale já jsem je dal učil jiným předmětům, protože jsem viděl, že se jim nedostává odvahy, které je zapotřebí, aby z člověka byl úspěšný mág.

Také jsem se zabýval astrologií a občas mne vyhledávali *mnozí* vysoce postavení Egyptané a přicházeli, abych jim předpověděl jejich osudy. Princové, ministři, pašové a bohatí obchodníci vyhledávali moji radu. Radil se se mnou jeden habešský ministr, a loni mne navštívila dcera habešského císaře. Jednou mi zaslal marocký sultán po zvláštním poslovi určité dopisy.

Před časem se vloupali do mého domu v noci čtyři lupiči, kteří mne chtěli zabít a ve tmě oloupit. Ale zahnal jsem je, pouhou hůlkou na procházku. Následující den jsem se posadil a použil své magie, abych odhalil jejich jména. Když jsem to vykonal, sebral jsem dostatek důkazů, abych je mohl dát zatknout a oni pak byli posláni na pět let do vězení.

Před nedávnem jsem byl povolán do jednoho strašidelného domu, kde v noci házely neviditelné bytosti židlemi, koberci a kuchyňskými hrnci. Postavil jsem tam svou pánvici s vykuřovadlem a šeptal své evokace duchům. Za patnáct minut se objevilo několik džinů. Byli příčinou těchto nepokojů a já jsem jim nařídil, aby odešli a nechali dům v klidu. Potom duchové zmizeli a strašení přestalo.“

*

Stařec zatleskal, načež se objevil sluha s mísou bílých cukrovinek v želé, koláčů a s malinkými skleničkami perského čaje.

„Je možné učinit tyto džiny viditelnými pro obyčejné lidi?“ tázal jsem se přes stůl.

„Ano, po dlouhých přípravách a po velké námaze to lze udělat. Tyto přípravy se končí pálením vykuřovadla a pomalým prozpěvováním evokací; z kouře se pak objeví v setmělé místnosti džin a hlasitě mluví. Já se však již této stránky magie nechci ani dotknout, neboť jsem příliš stár, než abych se mohl podrobit takové hrozné námaze.“

Znovu jsem žasl nad tímto zvláštním člověkem, který tvrdil, že je ve spojení s těmito podivnými tvory. Byl to opravdu člověk nanejvýš tajemný. Ale přitom dovedl být velmi lidský. Když totiž jeho malá vnučka, asi šestileté a hezky oděné dítě, neočekávaně vběhla do pokoje, sklonil se k ní, laskavě ji políbil a dokonce se tak snížil, že si s ní nějakou chvíli hrál.

Vrátil jsem se k svému pátrání.

„A jak je to s nebezpečím, o němž jste se předtím zmínil?“ Vážně se na mne zadíval.

„Je to pravda. Kdokoli získá moc nad džiny, vystavuje se riziku!

Džinové nejsou v jeho rukou pouhými loutkami, jsou to inteligentní bytosti, které mají svou vlastní vůli. Proto je vždy možné, že se mohou vzbouřit proti člověku, který je zotročil. I když bezpodmínečně svého pána poslouchají a ochotně mu slouží, přece jen, když mág ztratí sebevládu nebo když jeho vůle slábne, nebo když zneužije svých sil ke zlým cílům, nebo když se zhroutl jeho nejvyšší odvaha, vždy existuje možnost, že někteří z jeho džinů se obrátí proti němu a rozervou ho, způsobí mu nepředvídané nesnáze, neštěstí nebo dokonce smrt. S pomocí těchto duchů lze dělat i ty největší zázraky. Ale kde mág ovládl tyto duchy - jenom nedokonale, tu když se pozvednou ve vzpouře, mohou být vůči němu nelítostní.”

„Domníváte se, že také staří Egypt’ané znali tyto džiny?“ „Samozřejmě, toto vědění bylo právě hlavní částí moci jejich kněží.“

Džinové byli používáni jako strážci nad nejdůležitějšími hrobkami a poklady. Byli také vyvoláváni při chrámových obřadech, ale byli také užíváni k nejhorším účelům.“

Vyprávěl jsem mu o své zkušenosti ve Velké pyramidě, kde jsem strávil noc v Královské komoře, a jak jsem ve vidění spatřil dva duchy kněží, jakož i tajnou chodbu.

„Uvnitř Pyramidy a ve spojení se Sfingou je zvláštní druh džinů,“ poznamenal. „Tito džinové byli zajati starými egyptskými velekněžími a uvězněni v oněch místech, aby střežili jistá tajemství. Vrhnu jisté okouzlení na mysl každého, kdo by snad chtěl vniknout na tajná místa a tak je chrání před vetřelci. Ano, i já věřím, že ve Velké pyramidě jsou tajné chodby a komnaty a skryté zápisy. Jednou jsem tam šel, abych po nich pátral, ale protože hlídky nedovolují nikomu sejít dolů do podzemní chodby, musel jsem se vrátit zklamán. Přitom je možné přemoci džiny, kteří střeží tajemství Pyramidy a Sfingy – jenomže k tomu je nutné mít jejich zvláštní tvar, evokaci, jméno a psanou mačku. Naneštěstí toto vědění zmizelo se starými Egypt’anu.“

Položil jsem otázku, týkající se sil mága, o nichž tvrdil, že je má.

Starý muž souhlasil, že jsou omezeny.

„Samozřejmě nemůžeme tvrdit, že dokážeme vše. Jisté věci můžeme vykonat, ale nic více. Jediný Alláh má vše a všemu rozkazuje. My se můžeme jenom pokoušet užívat své umění, ale konečné slovo má Alláh.“

Vyšel jsem do zaprášené ulice pod jasné perlově se třpytící světlo káhirske oblohy. V kapse svého kabátu jsem nesl ohromný, rudohnědý vyleštěný achát v podobě vejce, který mi dal mág na památku a o němž řekl, že kdysi patřil jednomu faraónovi. Když moje prsty hladily lesklý povrch kamene, myslil jsem na muže, kterého jsem právě opustil a na neviditelné sluhy, kteří, jak tvrdil, byli ochotni vykonávat jeho vůli. Bylo mi jasné, že zde člověk kráčí po nebezpečné půdě na samém okraji čarodějství, kouzelnictví a černého umění.

Jsou snad tito džinové jenom nepodloženými výtvary starých národů?

Nikoli – nebylo obtížné přijmout teorii, že skryté říše přírody jsou obydleny ještě jinými bytostmi než člověkem. A k tomuto závěru bylo možno dospět pouhým analogickým uvažováním. A bylo také docela možné, že tito tvorové mají ve svých řadách jedince, kteří jsou nesmírně zlomyslní, jakož i jiné, kteří jsou mírumilovně blahosklonní. Zda mohou vykonat vše, co mág tvrdil, je jinou věcí. Možná, že prudké egyptské slunce ovlivnilo jeho mozek. To jsem nemohl v tuto chvíli rozhodnout.

V Indii jeden jogín tajemně vrátil život mrtvému ptáku a to před mýma očima. I když toto oživení bylo pouze dočasné. Zde v Egyptě jsem pozoroval stejně překvapující opak onoho výkonu.

Nepokoušel jsem se zapsat vše, co mi mág tikal, neboť někteří lidé se bojí, když si před nimi jejich výroky zapisují. A já jsem vycítil, že mág je jedním z nich. Jeho Výroky jsem si vryl do paměti a přenesl jsem je na papír, jakmile jsem byl sám. Ale jak podivné se pak zdály! Chtěl jsem zkoumat domorodou magii. Toto byl první podivný výsledek.

VI.

DIVY HYPNOTISMU

Někdy nalézáme věci tam, kde bychom je nejméně očekávali. A bylo to během mého pobytu v evropské čtvrti Káhiry, kde jsem našel jiný podivný projev oněch sil, kterým říkáme nadpřirozené, ale které jednoho dne věda vysvětlí tak snadno, že je už za nadpřirozené nebudeme považovat.

Objevil jsem pozoruhodný mladý manželský párek, který žil v ulici vedoucí přímo ke kasárnám britské posádky. Káhira je takovým kosmopolitním úlem, že jediný blok domů je běžně obýván půl tuctem různých národností. V této čtvrti převládají Francouzi a tento mladý pár žije v Egyptě již mnoho let. Jméno manžela bylo monsignore Eduard Ades a jeho manželka byla známa jako madame Marguerite. Manžel byl nadán jistým stupněm hypnotické síly, ona byla zase výjimečně citlivým subjektem pro jeho pokusy. Po několika letech praxe a cvičení dospěli k jistému stupni obratnosti ve svých silách, jimiž mohli demonstrovat neobyčejné možnosti, které spočívají nedotčeny v myslích a tělech lidstva. Zkoušel jsem je různými způsoby. Naše pokusy nebyly nijak senzační a byly zajímavé jediné pro vědecké badatele, ale dva či tři výkony byly takové povahy, že by uvedly v úžas i materialistu s-nejtvrdší kůží, který nikdy o podobných možnostech nepátral.

První výkon, který chci popsat, byl proveden za zkušebních podmínek a pozval jsem k nim trochu skeptickou manželku jednoho prominentního britského úředníka, aby byla svědkem. Ta musela přiznat, že to byl výkon dokonale pravdivý a že žádná teorie nějakého podvodu to nemohla vysvětlit.

Všichni čtyři jsme seděli v prostě zařízené pracovně monsignora Adesa.

Byl to hezký muž, něco přes třicet let. Hlavu měl pokrytou spoustou vlnitých vlasů, čelo vysoké a intelektuálské, oči pevné a pronikavé, rovný řecký nos. Mluvil živým způsobem svého národa. Byl neobyčejně výmluvný a dovedl udržovat proud hovoru po celé hodiny, přičemž se mu slova přímo překotně řinula z úst. Jeho celá osobnost dělala dojem síly a mohutnosti.

Madame Marguerite zase Vyjadřovala vše, co lze očekávat od dobrého hypnotického subjektu. Byla laskavá, citlivá, klidná, zdrženlivá a zahloubaná. Byla malé postavy a trochu silnější, její oči byly pozoruhodně velké, měkké a zasněné. Pohybovala se zvolna a jakoby ospale.

Seděla v křesle s rovným opěradlem. Monsignore Ades se postavil vedle ní a začal své pokusy. Přitiskl svůj pravý palec mezi obočí madame Marguerite a držel jej tam asi dvě minuty, přičemž se jí pevně díval do tváře. Neudělal nic více, žádný pokus o nějaké tahy rukama přes její tělo a také nepoužil žádné jiné prostředky, které jsou obvykle součástí hypnotické techniky.

„Když jsem poprvé před mnohými lety začal hypnotizovat madame Marguerite,“ vysvětloval rychle francouzsky, „užíval jsem složité metody a musel jsem velmi dlouho čekat, než vstoupila do prvního stupně transu. Ale teď, když tak často spolu pracujeme, nemusím používat žádné jiné přípravy a zhypnotizuji ji skoro ihned, ačkoliv jiný hypnotizér by s ní neměl stejný úspěch. Hleďte! Nyní je zhypnotizována.“

Tělo madame Marguerite bylo trochu strnulé, oči měla zavřené, a jak se zdálo, ztratila pojem o svém okolí. Žádal jsem o dovolení, abych ji mohl prohlédnout. Zvednul jsem její oční víčka a shledal jsem obvyklé znamení necitlivosti: její bulvy byly obráceny vzhůru svými osami a v této nepřirozené poloze byly nehybné. To byl vědecký důkaz, že vstoupila do prvního stupně hypnotického transu.

Začali jsme s jednoduchými a nenápadnými pokusy: Monsignore Ades jí nařídil, aby se podívala přes pokoj. „Jaký ohromný výjev tam je,“ sugeroval jí. „Podívej se, jak ta ubohá osoba trpí. Jak je to smutné, že se takové věci dějí! Jak smutné!“

Madame Marguerite se dívala do zadního kouta pokoje a vypadala ihned nešťastně. Brzy plakala. Asi za dvě minuty jí tekly přes tvář hojně slzy.

Náhle jí hypnotizér poručil, aby se podívala na veselý průvod v druhém koutě a aby se tomu zasmála. Po několika vteřinách se její smutek zmenšil, brzy se usmívala, a konečně se pustila do srdečného a přirozeného smíchu.

A tak se postupně stala tříletým dítětem, vojínem, člověkem s vymknutým kolenem, a vždy dokonale odpovídala na vyslovené sugesci a zdálo se, že dokonale žije v každé své nové úloze.

Potom, po návrhu monsignore Adesa jsem její oči uzavřel tím, že jsem přes její obočí, oční víčka a tváře připevnil kusy gumové pásky, kterou sem s sebou přinesl. Tím jí bylo naprosto znemožněno otevřít oči. Ale abych ještě zdokonalil podmínky tohoto pokusu, převázal jsem jí přes oči a hlavu kus silné červené sametové látky: jistota teď byla dvojnásobně zabezpečená.

Ades mne žádal, abych mu tiše pošeptal do ucha nějaké pokyny, které by hypnotizovaná měla provést. A tak jsem tedy zašeptal: „Zvedněte svou pravou paži.“ On se k ní vrátil, podržel svou pravou ruku na několik palců od ní a pak ji zvedl do vzduchu. Nařídil jí, aby jeho pohyb napodobila.

Ačkoliv oči madame Marguerite byly tak pečlivě zapečetěny, že nebylo možno, aby viděla, co její manžel dělá, přesto ihned zvedla svou pravou paži, právě tak jako on!

Pak přistoupil k nám a žádal dámu, která zde byla jako host, aby navrhla jiný pohyb. A ona zašeptala: „Sepněte prsty obou rukou!“ Vrátil se k nevidoucímu subjektu se sepjatými prsty a jeho manželka ho bez váhání napodobila.

*

A nyní přišel na řadu pokus nejzajímavější. Ades uvedl svou paní do druhého stupně hypnotického transu, dotkl se jejího čela a přitom jí dal slovní sugesci. V tomto stavu se probudí latentní síly podvědomé mysli k překvapivé činnosti.

Nařídil jí, aby si sedla k jeho psacímu stolu. Ona ihned uposlechla.

Vypadala velmi podivně s tlustým červeným obvazem přes oči.

Pak nás monsignore Ades požádal, abychom si namátkou vybrali kteroukoli větu z knihy, kterou si sami zvolíme. Zvolili jsme jedno francouzské vědecké dílo, otevřeli jsem knihu namátkou na stránce padesáté třetí, naznačili jsme určitý odstavec a pak jsme knihu položili na stůl před madame.

Madame Marguerite vzala do ruky tužku, zatím co monsignore Ades položil na stůl arch papíru. Pak řekl pevným hlasem:

„Nyní vyhledejte v knize vybranou větu. Budete ji číst bez obtíží, a potom na tento papír napíšete, co jste četla. Začněte!“

Hypnotizovaná žena držela tužku asi minutu ve vzduchu a dívala se skrze obvaz na potištěnou stránku. Potom zvolna začala psát na papír. Když napsala tři nebo čtyři slova, vrátila se ke knize s hlavou skloněnou nad stránkou, právě tak, jako by měla oči otevřené a mohla číst každou řádku. Ale my jsme bezpečně věděli, že jsme udělali vše, aby jí to bylo znemožněno.

Pokračovala v tomto postupu, střídavě četla a psala a my jsme vše pozorovali se sotva potlačeným vzrušením. Ades nás ujišťoval, že přesně opisuje každé slovo odstavce. Sám po dobu celého pokusu tiše stál.

Žádal jsem ho, aby jí nařídil, aby jistá slova podtrhla, a sice druhé slovo ve druhé řádce a třetí slovo ve třetí řádce. Rozkaz byl vysloven a my jsme se dívali, jak madame zvolna podtrhuje ona dvě slova.

Konečně byl úryvek dokončen a my jsme dychtivě přistoupili ke stolu a prohlíželi písmo, porovnávali jsme slovo za slovem s tištěným originálem. Věta v knize zněla:

„Toutefois le danger scientifique est ici beaucoup moins du côté des statisticiens trop zélés que du côté de ceux qui tendent à conclure d'après leur intuition sur un nombre limité...“

Podíváme-li se na doprovázející reprodukci písmo v rukopisu madame Marguerite, vidíme, že její opis byl úžasně přesný a že také správně podtrhla dvě naznačená slova. Dopustila se jen jediné chyby: místo „statisticiens“ napsala „statistiques“. Zvláštní, ale pochopitelný omyl.

Madame Marguerite nedokončila odstavec, poněvadž jsme se domnívali, že to, co bylo napsáno, postačí, aby její zvláštní schopnost byla prokázána.

Toutefois le danger scientifique
est ici beaucoup moins du côté
des statistiques trop zélés
que du côté de ceux qui
tendent à conclure d'après leur
intuition sur un nombre limité

15	15	7
89	89	90
0	0	1312
13	13103	1409
103	13204	
	13207	

Skutečné písmo madame Marguerite psané se zavázanýma očima.

Dalším zajímavým pokusem bylo to, že napsala přesně stejný odstavec svou levou rukou. Normálně není levačkou, ale v hypnotickém stavu provedla snadno i tento úkol.

Potom jí monsignore Ades nadiktoval řady číslic, aby je sečetla. My jsme mu ovšem tato čísla napřed pověděli. Podle doprovázejícího obrázku, který reprodukuje skutečné písmo, je vidět, že nepochopila poslední číslice v prvním součtu, totiž 13103 a že musela začít znovu. Ačkoliv byla zcela oslepena, dovedla napsat dva součty, a sice s čísly ve správných sloupcích a přesně je sečíst.

Následující pokus ukázal, jaké ohromné možnosti v nás skrytě spočívají a nejsou rozvinuty. Dáma, kterou jsem s sebou přivedl jako hosta, vzala madame za ruku a silně se soustředila na představu svého manžela. Po krátké době madame Adesová popsala povahu, vlastnosti, tem-

perament a dokonce i vzezření nepřítomného pána. Nanejvýš neobyčejný byl její údaj, že je vládním úředníkem.

„Správně!“ poznamenala překvapená dáma po tomto čtení jejích vlastních myšlenek.

A přesto, při jiné příležitosti, když jsem byl u madame Marguerite a ona byla ve stejném stupni hypnotického stavu, pokusila se na vlastní přání nahlédnout do mé budoucnosti s výsledky naprosto neuspokojujícími. Vnitřně jsem se bouřil nad nesprávností některých jejích předpovědí a za málo měsíců se prokázalo, že se mylila. Ale když se pokoušela uhodnout mou povahu, cíle, aspirace a přání, ukázalo se vše jako zcela správné. Je jasné, že předpovídání budoucnosti, zde stejně jako jinde, je a musí zůstat postupem nanejvýš pochybným, i když může být předpovězen všeobecný postup událostí, vycházející nutně z naší povahy.

Nakonec byla madame uvedena do třetího stupně hypnózy, což je hlubší stav, ve kterém jsou jisté části těla necitlivé k bolesti a v němž je hypnotizér schopen ovládnout i ty orgány, které pracují bez naší vůle.

Ades přetřel kouskem bavlny dlaň její levé ruky a pak vzal jehlu a podal nám ji k prohlédnutí. Jehlu jí vrazil do masité části ruky, až se její hrot objevil na druhé straně a vyčníval na půl palce. Bylo zřejmé, že ona žádnou bolest necítí. Naopak, když jí vsugeroval, že před námi stojí herec a že pronáší vtipy, počala se otřásat smíchem. Po několika minutách vytáhl jehlu z její ruky. Nebylo vidět ani kapku krve, ani na její kůži, ani na jehle! Jenom malinký černý bod na dlani naznačoval, kde jehla prošla.

*

Tázal jsem se monsignore Adesa na jisté věci o hypnotismu. Je to velmi vzdělaný muž, absolvent univerzity, a určitou dobu byl učitelem psychologie na jedné škole. Proto si rád nechával říkat profesor Eduard, což je trochu přirozené a neškodné marnivosti. Obvykle jsem ho oslovoval tímto titulem.

Když jsem ho žádal o vysvětlení jeho pokusů, obrátil na mne svůj pronikavý pohled a zvolal:

„Pane! Chci k vám být zcela upřímný. My skutečně nevíme nic o tajemných silách, které vyvolávají hypnotické jevy. Ale máme techniku, která dovede tyto jevy vyvolat a víme, za jakých podmínek se to podaří a za jakých ne.

Objevili jsme, že ve všech lidech sídlí jistý druh síly, kterou nazýváme magnetickým vlivem, a že v některých lidech jako ve mně tento vliv je tak silně vyvinut, že ho může být použito k působení na jiné lidi pozoruhodným způsobem, jehož jste byl svědkem. Na druhé straně to vyžaduje lidi, kteří jsou přirozeně vnímaví, kteří se podrobují naší vůli s nejmenším odporem. Když jsem objevil svou sílu, začal jsem ji zvětšovat, až dostoupila bodu, jaký jste dnes viděl. Ale jenom díky mnoha pokusům s madame Marguerite jsme schopni provádět tyto věci. Zpočátku zabralo mnoho času uvedení do hypnotického stavu, a jen po dlouhém úsilí a mnoha zkušenostech se mi podařilo tuto dobu zkrátit na několik minut.

Co se děje, když je v tomto stavu? Stává se určitým druhem somnambula, náměsíčníka,“ vysvětloval, „takže i kdybyste před ní vystřelil z pistole, neprobudilo by ji to z jejího polotranstu. Lékaři Preyer a Berger, kteří se zabývali speciálními studii se somnambuly, shledali, že takové osoby mohou zcela dobře vidět skrze zavřená víčka, když jsou v somnambulním stavu. Tento tajemný stav dokazuje, že vědomí může být rozděleno a že existuje opravdu to, co psychologové nazývají podvědomou myslí. A vyplývá to i z našich pokusů, že toto podvědomí je velmi jasnovidné a že není omezené hmotou. Může potom provádět s tělem věci, které táž osoba ve vědomém stavu pokládá za nemožné. To dokazuje, že naše víra v omezení je falešná a že my všichni jsme schopni vykonávat mnohem více, než si myslíme. Hypnotický stav osvobozuje člověka od takovýchto zatěžujících názorů.“

„Jaká je vaše teorie, která vysvětluje, re madame Marguerite může číst knihu skrze utěsněné obvazy?“

„Říkám pouze, re se neodvažujeme klást hranice silám podvědomí a že jasnovidnost se zdá být jednou z jeho přirozených schopností. Jinými slovy, podvědomí má svou vlastní schopnost vidění, cítění a slyšení, a nezávisí na tělesných orgánech, jako je ucho, oko, aby mohlo jednat.⁸⁾ Hypnotický stav odtahuje pozornost subjektu od těchto fyzických orgánů – ve skutečnosti od celého těla – a zcela je soustřeďuje na podvědomou mysl, jejíž tajemné schopnosti takto vstupují do hry. Ale opravdu těžko mohou říci něco více než toto. Dovedu jenom navodit nezbytné podmínky a potom pozorovat tyto schopnosti při práci.“

„Všiml jsem si, že neprovádíte žádná gesta rukama. Pokládáte je za zbytečná?“

„Myslím si, že pro některé hypnotizéry mohou být nezbytná,“ energicky odpověděl, „ale já se bez nich mohu obejít. Já se spoléhám pouze na sílu své vůle a na vyslovenou sugesci, kterou dám subjektu. Moje vlastní zkušenosti mne přesvědčily, že opravdové tajemství hypnózy spočívá v těchto dvou metodách, především v sugesci, dané klidně a autoritativně, a že magnetická gesta jsou potřebná jenom pro ty, kteří se necítí být dostatečně zkušení, aby se bez nich obešli.“

*

Po jistou dobu každého roku bydlí v Káhiře muž, o němž se dá s jistotou říci, že je nej-slavnějším fakírem moderního Egypta. Není to nikdo jiný než slavný Tahra Bej. Kolem jeho skutků je mnoho dohadů. Mnozí kritici se snaží probodnout jeho pověst právě tak, jako on sám probodává své tělo šípy a noži. Zůstává však skutečností, že mnoho vynikajících lidí shledává, že jeho činy jsou přinejmenším zajímavé a přinejlepším přesvědčující. Dále je pravda, že mezi jinými ho egyptský král Fuad, rumunský král Carol a italský král Viktor Emanuel poctili pozváním. A dále, že místo aby se vyhýbal nějakému zkoumání, obvykle k němu vybízel. Já, který jsem viděl některé z jeho skutků, prováděné alespoň půl tuctem neznámých fakírů v různých částech Indie a Afriky, docela dobře věřím, že jsou možné. Vím také, protože mám onoho muže, že skutečně má síly, na které si dělá nárok. Jenom tehdy, když se ponižuje, jako to na neštěstí dělá nyní, aby uspokojil lidové šílenství po předpovídání budoucnosti a po kouzlech, věnuje se činnosti, s kterou nemohu souhlasit. Ale možná, že vůbec nezasluhuje pokárání.“ Svět mne nutí, abych své síly používal komerčně, abych se stal artistou, když jsem chtěl být učencem,“ přiznal se mi jednou smutně nad šálkem čaje. Nicméně se mu velice obdivuji, neboť je to první orientální fakír s tak neobyčejnými silami, který je odmítá oblékat do roucha nesrozumitelné záplavy slov neb náboženských nepatřičností.

Sám si přeje poznat pravdu o zázracích fakírů, oddělenou od nesmyslů, kterými jsou tradičně vyzdobeny. Má svěže zdravý a moderní postoj ke svým vlastním výsledkům a principům, které jsou jejich základem, postoj, který je jedinečný v řadách lidských bytostí se středověkými dušemi, nepokročilých, iracionálních, které milují mystéria a nazývají se fakíry. Zkrátka, snaží se nahradit pověru vědou.

8) Pozn. autora: Indičtí jogíni mi poskytli podobný výklad těchto jevů. Tvrdili, že každý člověk má neviditelné „duševní tělo“ a že je v něm sedm nervových center, situovaných přibližně v oblasti mozkomíšní soustavy a velkého mozku a že každé z těchto neviditelných center je pravým vládnoucím činitelem našich hmotných smyslů. První středisko umístí uť do oblasti křížové kosti a to ovládá čich. Druhé je ve slezině a ovládá chuť Třetí je v pupku a ovládá zrak a tak dále. Jejich nauka říká, že zevní předměty našich smyslů jsou ve skutečnosti vnímány tímto „duševním tělem“, které je vnitřním činitelem a jehož spolupráce je nezbytná ke zdárné funkci všech tělesných smyslů člověka. Ty jsou pouhými nástroji a bez této spolupráce by nebyly schopny plnit své úkoly. Jinými slovy: zrak, sluch atd., jsou v první řadě schopnosti mentální a jenom druhořadě jsou to schopnosti tělesné. Jogíni tvrdí, že při vědomém ovládání pozornosti, jako se to děje při hluboké koncentraci, lze všechny skutky, které vykonávají zhypnotizované osoby, vykonávat z vlastní vůle bez hypnotizéra.

Dříve než je možno pochopit jeho činy, je třeba pochopit onoho muže, a nejlepší cestou k tomu je krátký náčrt jeho života. Napíši jej zde tak, jak mi jej sám vyprávěl. Ale nejprve se s ním musíte setkat.

Možná byste očekávali hubenou, vyhladovělou postavu askety. Místo toho si představte malého, distingovaně vypadajícího muže s černými vlasy a olivovou pletí, vážného, klidného, s vousatou tváří, který někdy nosí arabský burnus přes hlavu a jindy zase obyčejný evropský měkký klobouk. Je trochu podprůměrné výšky. Vyklouzne ze svého arabského

roucha a obleče se do pěkně střížených evropských šatů a v obojím se cítí stejně dobře. Jeho pronikavé krásné oči jsou nanejvýš zajímavé, neboť jeho světlé duhovky jsou silně nápadné a dodávají hloubku a tajemství jeho jako uhel černým zorničkám. Jeho chování je vždy mírné a laskavé, a přitom je dvorný a vybroušený, jako jsou vždy všichni vzdělanější Egypťané. Šeptá své věty tak rychle a tak pokorně, že by nikdo z jeho tónu nehádal, že je to člověk, který ovládá a řídí některé z nejtajemnějších sil přírody. Vystupuje s klidnou lehkostí a sebevládou, s výrazným *rysem* sebekázně, tak jak to vždy pozorujeme u skutečně pokročilých fakírů. Za den vykouří nesčetné množství cigaret.

„Narodil jsem se roku 1897 v městě Tanta, což je malé, ale rušné město v nilské deltě, kde je také hrobka slavného fakíra, šejka Ayda Ahmada el Badawia, který žil ve 13. století a jehož hrob navštěvují poutníci ze všech částí Východu. Moje matka zemřela, když mne porodila a můj otec byl členem národa Koptů, egyptských křesťanů. Můj otec byl dobře obeznámen s učením fakírů a měl přátele podobných sklonů. A tak jsem vyrostl v ovzduší přímivém mé budoucí práci. Již v časném věku jsem byl zasvěcen do cvičení a praxe, kterými se fakírové tradičně obírají; můj vlastní otec byl jedním z mých učitelů. Dokud jsem byl ještě dítětem, přinutily nás věčné nepokoje v zemi Z111ěnit sídlo. A tak můj otec a já a jeden učitel jsme odešli do Turecka, kde jsme se usadili v Cařihradě. Tam se mi dostalo dobrého moderního vychování, studoval jsem lékařství a získal jsem doktorský diplom. Toto vzdělání bylo pro mne psychologicky velmi cenné, neboť mi umožňovalo podrobovat své vlastní psychické zkušenosti vědecké analýze. V Řecku jsem si otevřel kliniku a krátkou dobu jsem ji vedl. A právě tam jsem vykonal skutek, který považuji za nejzáračnější ze všech fakírských schopností – vstání z mrtvých. Dovolil jsem, abych byl pochován na celých 28 dní, abych byl ponořen do skutečné propasti smrti, ze které jsem se vynořil živý a zdravý. Význačné osoby hlavního města a další křesťanští hodnostáři se postavili proti mně a snažili se mi v tomto skutku zabránit, protože měli dojem, že je v něm, jakož i v naukách, které takový skutek ilustrují, hrozba proti jejich náboženství. Nicméně státní úřady mne bránily a odpověděly, že jsem doktorem a mám právo se dát pohřbít, když si to přeji. Moje vědecká výchova a doktorský diplom mi pomohly urovnat cestu i při jiných příležitostech.

Navštívil jsem Bulharsko, Srbsko a Itálii. V Itálii jsem dovolil zkoumat nejlepším učencům mé skutky, a tak jsem dovolil, aby mne vložili do olovené rakve. Moje tělo bylo úplně pokryté pískem. Víko bylo připevněno a pak jsem byl ponořen na dno plaveckého bazénu. Asi za půl hodiny se do toho vložila policie a zastavila pokus, který se do jisté míry podařil. Potom jsem přišel do Francie a tam nejen že mi dovolili opakovat týž experiment, ale dokonce jej prodloužili. Dvacet čtyři hodiny jsem zůstal v rakvi pod vodou, moje tělo bylo strnulé a zatím policie a jiní střežili po celou tu dobu pokus, aby zamezili podvodu. Zde jsou dvě fotografie, které byly pořízeny na onom místě. Na první je vidět moje strnulé tělo, jak je vkládají do rakve. Druhá ukazuje, jak je rakev vytahována z vody, ve které ležela dvacet čtyři hodiny. Byl jsem rád, že jsem mohl podniknout tento důkaz kvůli mnoha kritikům, kteří tvrdili, že odhalili výkony indických fakírů, kteří se dávají pochovat za živa. Tyto skutky jste sám popsal ve své knize o Indii. Tito lidé říkají, že fakíři si napřed nechají vykopat skrze zem tajný vzdušný průchod a že jeho prostřednictvím mohou dále dýchat. Není pochyby, že se tak děje u nepravých fakírů, kteří jsou pouhými eskamotéry a iluzionisty, ale naprosto to není nutné v případě těch, kteří se naučili pravému tajemství našeho umění a dovedou tedy podle své vůle vystoupit z těla. Z toho důvodu jsem také upravil tento důkaz tak, že probíhal pod vodou, kde je okolí průhledné a kde

může být vše kontrolováno pozorovateli. Obzvláště lékaři se zajímali o tento pokus a snažili se všemi prostředky zkoumat jeho pravost, a to zcela správně, ale protože je založen na přirozených zákonech, neměl jsem se čeho obávat.

Ačkoliv miluji pohodlí evropského života, přece jen lnu také ke své vlasti a proto rozdělují svůj čas každý rok mezi Egypt a Evropu. Mám rád Evropany a někteří z nich mne oceňují a vítají. Jednou, když mi španělská královna telefonovala, abych navštívil její zem, poslala dokonce úřední eskortu, aby mne doprovázela. Necítím se nikterak domýšlivý na své úspěchy. Minulost přechází nyní před mýma očima jako podivuhodný film. Pravý fakír je povznesen nad takové věci, jako je domýšlivost a chtivost. Žije vnitřním životem a je odpoután od přílišných světských přání. Vy znáte fakíry východní a já se domnívám, že můj případ je skoro jedinečný, protože ostatní, jsou-li praví, nejezdí do Evropy, a jsou příliš hrdí, aby se podrobovali kritickému zkoumání. Ve skutečnosti se domnívají, že je marné ukazovat své skutky, protože vy Evropané je připisujete buď podvodům nebo eskamotáži – zkrátka všemu, jenom ne pravým příčinám. A co je ještě důležitější, ti praví fakíři nemají vaše jazyky – já umím italsky a francouzsky – a také se nepamatují na nikoho z nich, který by studoval na univerzitě lékařství a jiné vědy a který by považoval moderní vzdělanost za věc, která má nějakou hodnotu. Jak jste sám pozoroval, tito lidé obyčejně opovrhují takovýmto vzděláním a považují je za překážku. Já s nimi ovšem nesouhlasím.“

*

Sebral jsem malou skupinku lékařů a jiných odborníků, jejichž zájem tyto bludařské předměty jsem probudil a pak se nám dostalo výsady pozorovat celou řadu udivujících, i když často hrůzných pokusů, které prováděl Tahra Bej s překvapující snadností a rychlostí.

Fakír odložil své evropské šaty; na sobě měl dlouhou řízu z lněné bílé látky. Arabský šátek byl uvázan okolo jeho hlavy dvojitými modrými a zlatými šňůrami. Pěticipá, zlatá hvězda, odznak řádu, do kterého byl zasvěcen, visela mu na řetízku okolo krku na prsou. Okolo pasu měl zlatý opasek. Stál tak s pažemi zkříženými na prsou. Kolem na podlaze v pokoji ležely různé předměty, které potřeboval ke svým demonstracím – byl zde stůl plný dýk, jehlic do klobouků, nožů, jehel, krátkých mečů a kousků skla. Dále tu byl jiný stůl, na němž bylo prkno, plné hrotů dlouhých ostrých hřebíků. Potom těžký kamenný balvan, váha a veliké kladivo. Dále zde byla bílá slepice a šedý králík, přičemž obě zvířata měla svázané nohy a ležela v košíku. Pak tu byly lesknoucí se čepele kos, několik podstavců, dlouhá rakev, potom ještě delší a větší bedna, hromada červeného písku a dvě lopaty. A konečně tu byly ručníky a trochu bavlny a ještě jiné podivné věci. Pánev s hořícím kadidlem naplňovala pokoj jemnou vůní. Dva mladí muži, jeho zaměstnanci, zde stáli jako asistenti. Pak předstoupil sám Tahra Bej, ale zcela beze slov. Vypadal velmi vznešeně v měkkém světle elektrických lamp.

Prohlédli jsme všechny předměty velmi pečlivě, abychom se ujistili jejich pravosti a zbavili se každého možného podezření na podvod, pokud šlo o tyto věci.

Fakír se dotkl zadní části svého hrdla a pevně si stiskl svými prsty kůži trochu výše, než je důlek v týlu. Druhou rukou si tiskl spánky na čele. Pak se zdálo, že trhaně vtahuje ústy vzduch s tím výsledkem, že se na okamžik v jeho hrdle chvělo takzvané Adanlovo jablko. V minutě se jeho oči zavřely a on byl v transu; zároveň ze sebe vyrazil zvláštní, prudký výkřik. Jeho vytržení vyvrcholilo zcela náhle ve strnulost tak velikou, že by byl padl na podlahu, kdyby ho jeho dva asistenti nebyli zachytili.

Jeho tělo bylo ztuhlé jako kus dřeva.

K prvnímu pokusu byl obnažen až po pás.

Jeden z jeho asistentů připevnil dlouhé čepele kos na dva podstavce, a to ostřím do výše. Na tyto koso byl pak Tahra Bej položen tak, že jedna podpírala jeho ramena a druhá jeho kotníky. Když byl v tomto stavu, jeden lékař zkoumal jeho tep a byl překvapen, když shledal, že mu bije nadnormální rychlostí 130 tepů za minutu.

Pak byl přinesen a zvážen veliký kus kamene. Viděli jsme, že váží skoro devadesát kilogramů. Byla to hrubá kostka skalní žuly. Asistenti ji položili na žaludek Tahra Beje. Jeden z nich se potom chopil kovářského perlíku a začal s ním bušit ránu za ranou do kamene. Fakírovo tělo zůstávalo napjaté a ztuhlé, jako by bylo ze železa, a ani jednou ani o nejmenší částičku nepovolilo pod touto kombinací děsného tlaku a váhy. Konečně se kámen rozpoltil na dva kusy, které spadly s hlukem na podlahu. Tahra Bej byl zvednut, postaven na nohy a podporován oběma muži. Bylo zřejmé, že si naprosto nebyl vědom toho, co se dělo, a že netrpěl žádnou bolestí. Lékaři ho se zájmem prohlíželi a shledali, že ostří kos nezanechala ani nejmenší stopy na jeho kůži! Nicméně kamenný kus žuly zanechal silnou červenou stopu na celém jeho žaludku.

Účinek celé této zkoušky na fakíra byl asi takový, jako by byl ležel na posteli z květin. Připomínalo mi to výkony nižšího řádu jogínů, s nimiž jsem se setkal v Benaresu, kteří sedí a spí na ostrých hrotech a od nichž jsem odešel, jsa spíše odpuzován než poučen.

Potom ho položili na prkno se hřebíky, velmi dlouhými; jejich hroty vystupovaly do vzduchu. Jeden asistent vyskočil a stál na něm jednou nohou na jeho prsou a druhou na jeho žaludku. A přece jen, když ho pak lékaři prohlíželi, nejevila jeho nallá záda ani nejmenší stopu po vniknutí hřebíků! Jeho tep teď byl 132 tepů za minutu.

Pak byl postaven na nohy.

Pozoroval jsem, jak se fakírova oční víčka chvějí a pak se jeho oči pomalu otevřely. Asi za dvě vteřiny potom, kdy se probрал, se počaly jeho oči pohybovat. Podobal se člověku, který se právě probudil ze snu, který ho unesl někam velmi daleko. V následující půlhodině jeho oči zůstaly neskutečně nehybné. Ponenáhlu se vracel do života. Učinil násilný pokus vdechnout vzduch a přitom otevřel ústa tak daleko, že jsme mohli vidět, jak je jeho jazyk svinut nazad do hrdla. Po vdechnutí si vložil prst do úst a vytáhl si jazyk do normální polohy.

Potom se plně vynořil ze stavu strnulosti, do kterého se tak rychle uvedl.

Pak si asi dvě minuty odpočinul a podrobil se dalším zkouškám, které měly dokázat, zda je jeho tělo skutečně necitlivé k bolesti.

Požádal lékaře, aby probodli jeho tváře dvěma kloboukovými jehlicemi, což jeden z nich ihned udělal. Probodnul jehlicemi každou jeho tvář v takovém úhlu, že konec jehlice se vynořil z úst.

Lékaři vědí, že v těle existují jistá místa, kde maso mezi dvěma svaly nebo mezi dvěma nervy může být bez poranění probodnuto. Proto velmi dbali na to, aby tentokrát vybrali skutečně nebezpečná místa ve fakírově obličejí. Potom mu probodli tlustými dýkami tváře, přičemž Tahra Bej byl zcela v bdělém stavu a věděl dokonale, co se s ním děje, a přesto se zdálo, že při tom necítí nejmenší bolest.

Hrozivější zkouškou bylo, když dovolil jinému lékaři, aby vbodl velkou dýku do jeho hrdla před hrtanem, přičemž její hrot se objevil, když dýka prošla masem skoro v délce jednoho palce. Někteří lékaři, kteří byli přirozeně a zcela správně skeptickými, pozorovali zorničky jeho očí co nejbedlivěji, aby viděli, zda se stahují nebo roztahují. Tak bylo možno zjistit přítomnost nebo nepřítomnost nějakého omamného prostředku v jeho těle. Měli totiž podezření, že se tajně před představením omámil, aby se učinil necitelným vůči bolesti. Zjistili však, že jeho oči jsou naprosto normální. Když pak byly všechny zbraně vytaženy, nebylo vidět na jeho kůži ani jediné kapky krve. To bylo pro některé lékaře tak úžasnou věcí, že chtěli *rozříznout* jeho obličej kouskem skla a bodat jehlami do jeho hrdla. Ale fakír i z této zkoušky vyšel naprosto bez krvácení. Bodali šípy a kloboukové jehlice do jeho ramen a prsou se stejným výsledkem. Aby ukázal jinou tajemnou schopnost, kterou má, dovolil Tahra Bej, aby byl velký ostrý nůž vražen do jeho prsou a pak vytažen. Rána nekrvácela. Jeden lékař projevil přání vidět téci krev, aby se přesvědčil, že fakír byl skutečně poraněn. Ihned potom fakír způsobil, že mu počala rudá tekutina vytékat tak, že zaplavila jeho prsa, což byl pohled dosti příšerný. Když byl lékař uspokojen, tu Egypt'an

zastavil všechny výron krve pouhou silou své vůle – a to byl důkaz, který způsobil ještě větší úžas než všechno předcházející. Za deset minut potom byla rána skutečně zahojena.

Jeden z jeho asistentů přinesl planoucí pochodeň a přešel jí po celé délce fakírovy levé nohy až do poloviny stehna. Slyšeli jsme, jak horkem praská kůže i maso, ale jeho obličej zůstal klidný, nehnutý, naprosto nevzrušený.

Jiný lékař, dosud nepřesvědčený, se domníval, že Tal1ra Bej požil nějaký omamný prostředek, zkoumal tepy jeho srdce, když fakírovo tělo olizovaly plameny. Tep srdce nejevil nejmenší změny. Kdyby byl trpěl nějakou bolestí a zakrýval ji, nebo ji dokonce ovládal nějakou zázračnou silou vůle, to by pak srdce muselo ohromně zvýšit tep, jeho obličej by zbledl a jiné známky by dokazovaly jeho tajné utrpení. Dále pak, kdyby byl vzal něco podobného jako kofein, jeho dech by nezůstal normální.

Při jiných pokusech bylo probodeno jeho maso právě nad srdcem dlouhými šípky a také přímo skrze jeho paže, až hroty vyčnívaly na druhé straně.

*

Potom nám ukázal moc nad zvířaty, kterou někdy také ukazují indiští jogíni. Na fakírovo přání jsem přinesl s sebou králíka a slepici a dal jsem je do košíku, který stál na jednom stole. K nim teď obrátil svou pozornost.

Vzal králíka a položil jeho zadní tlapy okolo jeho hrdla. Zvíře dvakrát či třikrát odporovalo, ale fakír stiskl jedno nervové středisko na jeho týle a udělal přes zvíře svými rukama dva tahy. Potom leželo zvířátko natažené na zádech přesně v pozici, která mu byla dána, tiše, jako by bylo mrtvé. I jeho oči zůstaly zcela otevřené a my jsme pozorovali, že přes ztuhlost těla se otáčely oční bulvy čas od času, což dokazovalo, že zvíře bdí, třebaže je bezmocné. Abychom to dokázali, jeden z nás se přiblížil ke králíkovi a dotkl se jeho oka prstem. Ihned se oko zavřelo a zase otevřelo. To prozradilo, že zvíře je si zcela vědomo, co se s ním děje, ale že nemůže použít svou vůli.

Tal1ra Bej je lehce ťukl do týla a zvíře vyrazilo výkřik, vyskočilo, postavilo se na nohy a vesele běhalo po stole. Nijak mu nebylo ublíženo a po své smutné zkušenosti nejevilo žádné újmy.

Týž pokus byl vykonán se slepicí, která se podrobila stejně poslušně jako králík. Tal1ra Bej jí mohl dát každou polohu a udržet v jakémkoliv postavení a to tak dlouho, jak si přál.

Potom nám fakír sdělil, že jeho tělo není již necitelné k bolesti, protože tato necitelnost netrvá déle než asi dvacet nebo dvacet pět minut po jeho prvním vstoupení do transu. Jinými slovy – byl zase úplně v normálním stavu.”Kdybyste mne teď náhle a nenadále bodli nožem, tu bych nepochybně vykřikl bolestí,“ přiznával se.

Konečně došlo k nejpozoruhodnějšímu výkonu tohoto večera, totiž k pochování za živa. Tento neobyčejný výkon byl proveden za zkušebních podmínek, které nepřipustily ani nejmenší pochybnosti o jeho pravosti.

Tal1ra Bej řekl, že napřed stanoví přesně hodinu a minutu, kdy se probudí z transu, do kterého se uvede. Žádal nás proto, abychom ho nenechali pochovaného déle než přesně jednu a půl hodiny, protože určí své probuzení pět minut po této době.

Rakev byla přinesena doprostředjeviš1ě, přičemž byla nejdříve prohlédnuta podlall a pokoje. Byla kryta dlaždičkovou mozaikou, jako jsou obyčejně egyptské podlall y a pod ní nebylo nic jiného než strop jiného pokoje, neboť jsme byli ve zcela moderním domě, kterých je v evropské čtvrti Káhiry stále více. A tak možnost tajných padacích dveří byla velmi rychle odmítnuta, ale aby i poslední pochybovači byli uspokojeni, byl položen přes podlahu obyčejný koberec. Rakev byla postavena na tento koberec.

Tal1ra Bej vstoupil svým obvyklým postupem do stavu auto-katalepsie (strnulosti). Přitiskl si prsty na tepny záhlaví a na nervová střediska na spáncích. Svinul jazyk nazad do hrdla

a prudce vtáhl vzduch. Za dvě minuty byl zcela strnulý. Jeho dech se úplně zastavil, krevní oběh přestal obíhat a jeho celé tělo bylo necitelné. Klesl do náruče svých asistentů a zatímco ti ho podporovali, lékaři ho prohlédli a zjistili: srdce nebije, žádný dech!

Jeho ústa, uši a chřípí zacpali jeho asistenti bavlnou, jeho strnulé, soše podobné tělo bylo položeno do rakve. Bylo by obtížné říci, jaký byl rozdíl mezi Talra Bejem v rakvi a kterýmkoliv jiným mrtvým člověkem v rakvi. Bylo jisté, že nebylo ani známky života u této „živé mrtvoly“ s popelavou tvář.

Asistenti začali pracovat lopatami a rychle naplnili rakev měkkým červeným pískem. Fakír byl pískem úplně pokryt. Pak přinesli dřevěné víko a pevně ho přibili na rakev.

Potom byla přinesena na koberec dlouhá, dřevěná bedna a postavena vedle rakve. Ta byla zdvižena a přenesena do bedny. Asistenti se dali znovu do práce a nalázeli přes rakev písek, až byla truhla po okraj naplněna.

Posadili jsme se na půldruhé hodiny a čekali, zatímco Tahra Bej nehnutě ležel ve své provizorní písečné hrobce. Prohlíželi jsme vše, čeho bylo použito a pečlivě jsme kontrolovali každý krok výkonu. Jestliže přežije tuto zkoušku, budeme nuceni se poklonit jeho neobyčejným silám.

Konečně přešla určená doba a my, věrni svému slibu, jsme odhrabali a vyházeli písek; rakev byla uvolněna, zvednuta a víko otevřeno. Tam ležel fakír natažen ztuhle jako mrtvola, a jeho kůže měla barvu tupě šedou jako u mrtvého člověka. Podle všech známek byl rozhodně mrtvým člověkem.

Pak byl vyňat; ztuhlost zmizela a on byl posazen do křesla. Po několika minutách se objevily první známky vracejícího se života. Oční víčka se chvěla; pak byl pozorovatelný rytmus klidného dýchání a postupně oživovalo celé tělo.

Asi za dvanáct minut po vyjmutí z rakve byl zase jako kdy jindy a hovořilo své zvláštní zkušenosti.

„Můj spánek byl tak hluboký, že nevím nic, co se se mnou dělo,“ řekl nám. „Vzpomínám si pouze, že jsem zavřel oči v tomto pokoji a že tajemným postupem sugesce jsem se zase v tomto pokoji probudil přesně v okamžiku, který jsem stanovil.“

Tak se skončil úžasný večer s tímto úžasným mužem, který dovede konat zázraky!

Odcházel jsem s pocitem, že potácející se postava materialismu bude dovedena v tomto století k popravčímu špalku. Nikdy nevykonala příliš mnoho k vysvětlení tajemství mysli.

Jsou pesimističtí učenci, kteří předpovídají, že konec naší Země bude zmrzlá planeta, otáčející se v prázdnotě. Možná. Ale konec člověka nemůže být nikdy tak beznadějný jako konec jeho Země, protože člověk je více než tělo.

VII.

ROZHOVOR S NEJSLAVNĚJŠÍM EGYPTSKÝM FAKÍREM

Tahra Bej kouřil jednu ze svých nesčetných egyptských libě vonících cigaret, zatímco mi jedno odpoledne vykládal teorie a principy, které jsou podkladem jeho pozoruhodných skutků. Seděli jsme v luxusním bytě v oné rostoucí čtvrti, která v Káhiře je evropským dědictvím. Slíbil, že mi poví mnoho, a tak jsem očekával jeho odhalení s mírným rozechvěním. Je jisté, že jsem obdržel na své otázky některé osvětlující odpovědi.

Je vždy zajímavé a někdy i užitečné zajistit si vysvětlení neobyčejných a abnormálních skutků od těch, kteří je skutečně provádějí a ne od knižních učenců, kteří o nich dovedou jenom teoretizovat.

„Musíme začít s tím, že v sobě uznáme velké možnosti, které máme všichni,“ začal. „A pokud to neuděláme, musíme zůstat spoutáni na rukou i nohou, kdy zbytečné omezování brání bádání v našich zázračných psychických i hmotných silách. Lidé, když vidí jevy, které mohou ukazovat, si myslí, že jsou buďto nějakým druhem kejklřství, nebo něčím naprosto nepřirozeným. Klamou se v obou případech. Zdá se, že nemohou pochopit fakt, že tyto věci jsou dokonale vědecké a že se řídí přírodními zákony. Je pravda, že užívám psychických zákonů, které jsou málo chápány, ale přesto *jsou to* zákony. Nic, co dělám, není ani nadpřirozené, ani svévolné, ani proti těmto zákonům. Pokud se týká těch, kteří se domnívají, že jsem nějakým jevištním iluzionistou, musím mít útrpnost s jejich omezenými myslmi, s jejich neschopností počítat s některými vyššími možnostmi lidstva, než jsou omezené zkušenosti, které oni dostali údělem.“

Mé pero psalo stenografické poznámky posledních vět a já jsem zvedl oči a zachytil zadumaný výraz, který se někdy vloudil do jeho mystických očí, když se zmiňoval o svých kritikách. Bylo cítit, že by si byl raději dělal přátele než nepřátele, že by raději nacházel pochopení, než probouzel nepochopení.

„Oni si například myslí, že když si probodnu jehlicí nebo dýkou tváře, že když to není chytrý trik, pak jsem omámen a jestliže tu není žádná z těchto věcí, pak je to napětí mé vůle odolat bolesti. Ale kdyby to byla pravda, proč nejsou na mém těle jizvy, když jsem byl tak vážně zraňován a řezán? Faktem je, že nemohou opustit svůj navyký způsob myšlení: nemohou přijmout možnost pravdy mého vysvětlení. Necht' se jenom pokusí vrážet nože a dýky do svých vlastních hrdel a tváří. Pak brzy uvidí rozdíl. Mohou stále říkat, že to necítí a mohou se snažit jak chtějí, ale určitě to cítit budou.“

Po této rozhorlené poznámce se odmlčel.

„Ale vy chcete moje vysvětlení. Dvě tajemství – ačkoliv je to sotva správný význam, přece jen postačí – která mi umožňují provádět mé činy, jsou za prvé stisknutí jistých nervových center na mém těle; za druhé schopnost vstoupit do kataleptického kómatu. Každý, kdo se k tomu hodí a kdo se podrobí dlouhému cvičení, jemuž jsem se podrobil já, abych ovládl a úspěšně prováděl aplikaci těchto dvou tajemství, může konat stejné skutky. Bez takové aplikace bych nemohl tvrdit, že mám odvahu odolávat bolesti těchto pokusů bez hnutí, neboť nejsem tak stavěn jako ti indiští fakíři, které jste viděl a kteří s blažeností hledají pro sebe muka a kteří dobrovolně snášejí děsná utrpení, diktována jim jejich naukami o askezi. Odpoutal jsem se od takových barbarických nauk a rozhodně odsuzuji přehnaná cvičení, která si tito asketi ukládají. Jedinou věcí, kterou s nimi sdílím, je po stránce teoretické žít vnitřně odpoután a po stránce praktické spolknutí jazyka nazad a vstup do strnulosti.“

Mluvil s upřímností, která překvapovala, protože mám způsob myšlení orientálních fakírů. Přesto jsem se ho tázal: „Byl byste tak laskav a vysvětlil mi lépe první tajemství?“

„Ano,“ odpověděl jeho měkký hlas. „Zkrátka, není třeba, abych vám říkal, že nervy jsou vodiči veškeré bolesti, ale je nutno poukázat na to, že tlakem prstu tak, aby byla odvedena krev z mozku, totiž tlakem na určité nervové centrum, je toto centrum zasaženo necitlivostí. Pamatujte však, že ani na okamžik nenavrhuji, aby to někdo zkoušel, protože bez dlouhého a vhodného cvičení, které je nutné, takové pokusy bez odborného vedení by prostě byly bláznovstvím a nebezpečím. Je-li takový tlak sloučen s koncentrací myšlenek na stav ztraceného vědomí a s dokonalým uvolněním svalstva a nervů, i když po tom všem následuje dokonalé spolknutí jazyka nazad a prudké vtažení vzduchu, je jisté, že nastoupí pevné kataleptické kóma. A potom, asi na dvacet pět minut se tělo samovolně stává naprosto necitelným k bolesti, přičemž nezáleží na tom, jak je tato bolest prudká nebo krutá.“

„Na která místa provádíte tlak?“

„Jsou to hlavně krkavicové arterie, které slouží hlavě, hypnotická střediska spánku a bloudivý nerv. Ale jak jsem řekl, člověk si nesmí s nimi pohrávat. Každý, kdo by se snažil stisknout si například krkavici a když by se mu podařilo odvést krev z mozku, nepochybně by shledal, že si vyvolá v hlavě bzučení, způsobené krví, která opouští v hrdle jeho týl. A pak by padl bezradně nazad a nevyhnutelně by omdlel. Já to mohu dělat zcela bezpečně, protože mne k tomu od dětství cvičili znalci.“

„A spolknutí jazyka...?“

„Ach, to jste samozřejmě viděl v Indii u jogínů. Velmi brzy, když jsem byl sotva čtyřměsíčním dítětem, obracel mi otec jazyk nazad svým prstem. Výsledkem toho byla jakási křečovitá mdloba. Když byla příliš prudká, bylo to znamení, že cvičení bylo přehnáno, a že je třeba na chvíli přestat. Dnes mohu spolknout jazyk snadno; ačkoliv dosud někdy mám obtíže vrátit jej do normální pozice a musím jej vytáhnout prsty. Vaši Indové se někdy oddávají cvičení s prodloužením jazyka, aby mohli provádět tento obtížný výkon svinutí jazyka nazad a ucpat dýchací trubici. To také zamezuje přístupu nebezpečného hmyzu nebo i bakterií, když tělo bezmocně leží pod zemí.“⁹⁾

„Předpokládejme, že jste vstoupil do onoho spánku – co se pak stane?“ „Než vstoupím do tohoto stavu, vždy určím napřed okamžik svého probuzení. Jakmile se tento okamžik dostaví, probudím se. Mnozí lidé používají tuto formu autosugesce jednoduchým způsobem, když si večer řeknou, aby se probudili ze spánku v určitou hodinu, včas, aby mohli následující den pokračovat ve své práci. To je důkaz, že podvědomá mysl nikdy nespí. Je to jenom vědomá mysl, která se oddává takovému průběhu. A to také vysvětluje, proč náměsíční lidé často vykonávají zcela rozumné skutky, aniž si pamatují, co dělali.“

Vraťme se však. Začátek kataleptického transu přináší s sebou přestávku dvou důležitých životních činností, totiž dechu a oběhu krve. Víme dobře, že většina lidí prohlásí, že když se tak stalo, musí nevyhnutelně nastat smrt. Ale já vám nepotřebuji tuto věc dokazovat, poněvadž jste již veřejně dosvědčil, že jste byl v Indii svědkem opaku. Jedině fakíři mohou zastavit dech a oběh krve a přece žít dále. Stačí říci, že veškerý krevní oběh se zcela zastaví, když jsem v kataleptickém kómatu.

Ve skutečnosti je zastaven celý běh mého života. Je podstatné, abych zdůraznil fakt, že to není strnulost dosažená někdy při hypnotických pokusech na jiných osobách, protože v těchto případech oběh krve je obyčejně zrychlený. Proč? Protože používané metody jsou totálně rozdílné a naprosto nesouvisející. Tento rozdíl vidíte zcela jasně v metodě, která používá pouze

9) Pozn. autora: Vzpomínám si, že indický jogín Brama v mé knize *Tajnosti indické*, který studoval podobné věci jako Tahra Bej, mi jednou řekl, že každý jogín, který podniká pokus pochování za živa, má určenou dobu a nechce být pohřben na místě, které se hemží malými, ničivými tvory, známými jako bílí mravenci, kteří se mohou prokousat skrze dřevěné rakve a zničit tělo, uvedené do vytržení.

hypnotickou sugesci, kdežto já používám prostředky čistě fyziologické, to je, tisknutí nervů a spolknutí jazyka. Jiný rozdíl je v tom, že moje necitlivost proti bolesti netrvá déle než dvacet pět minut po probuzení z druhého stupně transu. Případy hypnotizovaných osob nejsou vymezeny pevně stanoveným obdobím. Hypnotické stavy navozené sugescí obvykle činí tělo subjektu necitelným k bolesti – to je pravda ale být necitelný k bolesti, když onen stav přešel, tak jako u mne, to je něco jiného. Ale nejdůležitějším rozdílem je přece to, že se uvedu do transu naprosto svou vlastní vůlí, ale který hypnotizér může sám sebe hypnotizovat?“

„Je pozoruhodné, že vaše tělo je bez jizev po tak mnohém bodání, které jste musel zakusit během svého života. Jak to vysvětlujete, doktore?“

„Abych toho dosáhl, dělám dvě věci. První je zrychlit na čas oběh krve. Víte, že lékaři zjistili, že můj tep vzrostl při pokusech onoho večera na 130 tepů za minutu. To zrychlí moje srdce, ale nepřezene je a jeho rychlost mne neunaví. Taková rychlost toku krve pomáhá přirozeně k hojení ran s úžasnou úspěšností. Nezapomeňte, že to dělám pouhou vůlí. Za druhé je tu zvýšení tělesné teploty až ke stupni horečky. To zničí veškeré choroboplodné zárodky, které mohly být zaneseny do ran a také to skutečně dezinfikuje. Moje rány nikdy nehnisají a vždy se hojí po několika minutách, nebo v případech vážnějších nejdéle za několik hodin.“

Pak jsem se dotkl jeho závažnějšího výkonu, totiž pohřbení za živa.

Odhodil zbytek cigarety a ihned si počal zapalovat druhou. „Nemusím vám vyprávět, že již před tisíciletími ve starém Egyptě,

právě tak jako ve staré Indii, byly stejné skutky prováděny zcela běžně,“ odpověděl. „Tehdy všeobecný materialismus, který dnes převládá, teprve začínal. Každý věřil v duši a proto pokusy, jako jsou moje, byly dokonale chápány. Tehdy každý věřil, jako to dnes děláme my fakírové, že je to právě duše, která tajemně vede život těla, a také vědomí myslí. My věříme, že duše může žít odděleně od těla a že, když chemické atomy, které skládají tělo, se vrátí do země ve formě uhlíku, draslíku, vodíku, kyslíku a tak dále, duše sama, která je jejich životní silou, se vrátí ke svému prameni, k Neznámé Moci, která je věčná. Nemusím vám říkat, že nebezpečí moderního materialismu je v tom, že dává falešný návyk myšlení, který olupuje lidstvo o nezměrnou sílu, o sílu duše. Tolik, pokud jde o teorii.“

Zkrátka, mohu vám říci, že v nejhlubším transu, spojeném se strnulostí, je tělesný život potlačen, ale neviditelná jiskra duše nicméně pokračuje ve své činnosti. Dokázat toto tvrzení vyžaduje dlouhý a velmi obtížný výcvik, který obvykle začíná již v časném mládí. Zmínil jsem se již, že můj vlastní otec mne začal cvičit, když mi byly sotva čtyři měsíce. A nyní si mohu dovolit dát se pochovat na několik dní, jestliže chci, a objevím se zcela bez úrazu.“

„Skeptici mají vždy námitky,“ poznamenal jsem. „Vždy se táži, jak je možné žít pod zemí bez dýchání?“

„Vezměme prostý příklad. Lovci perel u pobřeží východní Afriky vydrží pod vodou bez dýchání osm až devět minut. To je nejvyšší rekord pro normální lidskou bytost, pokud je mi známo. Nyní se obraťme k říši zvířat. Žába dýchá velmi rychle, ale může zůstat pod vodou bez vzduchu celé čtyři hodiny. Jak to může dělat? Prohlédněte ji a zjistíte, že je přitom její tělo strnulé. Ve skutečnosti je v katalepsii. Také uvidíte, že má oči zavřené, ale ne očními víčky, nýbrž zvláštní ochrannou kůží, která chrání před nebezpečím dlouhého styku očí s vodou. Vezměte vodní želvu. Žije zcela volně na vzduchu a přece jen může strávit i několik hodin pod vodou. Kdybyste však zbavili želvu vzduchu a donutili ji, aby zůstala pod vodou proti své vůli, zadusí se a zemře. Důvodem k tomu je, že neměla čas připravit se na svůj život pod vodou. Krokodýli, kteří mají podobnou schopnost žít v obou živlech, přezimují, aniž dýchají, po několik měsíců při snížené životnosti. Věda sotva dovede vysvětlit, jak tito tvorové dovedou žít bez kyslíku. Některé druhy netopýrů nám také poskytují známé případy přezimování, přičemž zůstávají zavěšení bez dýchání.“

Dovolte, abych vám hned řekl, že klíčem k těmto nepochopitelným výkonům je okolnost, že tito živočichové vstupují do jistého stavu zvláštní strnulosti. A když to svedou živočichové, proč ne lidské bytosti, které přece jen mají živočišná těla? Kdyby lidské bytosti používaly tohoto klíče, také ony by mohly získat stejné výsledky. A to jsme my, fakíři, dokázali. Kdybych nebyl při svém experimentu, kdy se dám zaživa pochovat, v kataleptickém transu, zadusil bych se za deset minut. Skutečně existují okolnosti, za kterých můžeme žít bez dýchání.“

Pozoroval jsem ho, jak odfukuje šedý kouř z vonící cigarety a pak jsem se tázal:

„Jestliže, jak říkáte, během období pohřbení se duše odpoutává od těla, vchází pak do onoho světa? A co nám můžete povědět o svých zkušenostech v oné sféře?“

„Na neštěstí vám nemohu říci téměř nic. Nechci se vydávat za člověka, který by znal tajemství onoho světa. Ačkoliv jsme probudili překvapující síly z podvědomé mysli do takového stupně, stále existují tajemné hlubiny, do nichž jsme proniknout nemohli. Nesnáž je v tom, že když my fakírové vystoupíme z těla, ocitneme se ve stavu, který je podobný náměsíčníku, to jest nejsme si vědomi života, ačkoliv existujeme, a když se vrátíme do tělesného života, nejsme schopni vzpomenout si na nic ze svých zdánlivě nadpřirozených dobrodružství. Možná, že jsme pátrali v oblastech světa duchů, ale protože se na nic ze svých zkušeností nepamatujeme, nemůžeme o tom světě nic říci. Náš spánek je tak hluboký, že se zcela podobá spánku přezimujících zvířat, o nichž jsem se vám zmínil.“

To bylo ovšem k politování. Že člověk, který „mnohokrát“ zemřel, jako to učinil Tahra Bej, nemohl přinést žádnou jasnější zprávu – to bylo rozhodně zklamáním. Jestliže by za hrobem byla úplná prázdnota, dokonalé bezvědomí – pak by to paradoxně byla živá prázdnota. Vyslovil jsem své zklamání nad tímto negativním výsledkem.

Pokrčil rameny.

„Musíme respektovat fakta, jak je nalézáme,“ odpověděl. „Nicméně, já věřím, že jako ve skutečné smrti spojuji svou duši s Univerzální Duší, s Neznámou Silou. V tom smyslu věřím, že jsme nesmrtelní.“

Divil jsem se, jak taková Univerzální Síla – nebo Bůh, chcete-li – by mohla být nekonečným stavem dokonalého bezvědomí, neboť jsem nemohl pochopit, jak vědomá bytost – Člověk – by mohl odvozovat svou mysl od bezvědomé Bytosti – Boha. Ale nezmínil jsem se o této věci, protože by mne to zavedlo do teologických argumentů, a já jsem zde měl co dělat s vědeckými fakty. Přesto jsem přijal upřímné vysvětlení doktora Tahra Beje, neboť jsem byl přesvědčen, že popisuje své zkušenosti přesně tak, jak se udály.

Potom mi začal vyprávět příběh zvláštního případu takového pohřbu.

Jeden dobře známý fakír byl pohřben zaživa roku 1899 v městě Tanta. To je rodné město doktora Tahra Beje. Fakír určil, že se neprobudí dříve než dne 17. května 1925. Když se přiblížilo určené datum, byl vykopán a zjistilo se, že dosud žije. Tělo bylo v dokonalém stavu a veškeré orgány byly zdravé a on jenom ztratil schopnost řeči. Za šest měsíců potom onen muž zemřel.

Tázal jsem se doktora Tahra Beje, proč onen muž zemřel tak brzy. A on řekl:

„Bylo to proto, že v podzemí unavil svoje tělo. Takové dlouhé pohřbení zkracuje život fakíra. Na druhé straně však, je-li člověk pohřben ne déle než na velmi krátkou dobu, řekněme od jednoho do tří dnů, je pak výsledkem zázračné posílení a uzdravení. Před staletími to objevili egyptští dervišové. Tehdy byli pověřeni trestáním určitých zločinců, kteří, místo aby byli odsuzováni k smrti, se musili podrobit dlouhému období pohřbení, když předtím dervišové jejich tělo vhodně připravili. Tato období se různila, pokud jde o délku, podle povahy zločinců. A bylo objeveno, že i když tato zkouška zkracovala jejich životy, byli zase na druhé straně zázračně vyléčeni ze svých chorob jakéhokoli druhu, když leželi pohřbeni v horkém písku.“

Mým vysvětlením k tomu je, že takové pohřbení poskytuje veškeré dobrodiní prodlouženého odpočinku a postu. Učba postem, která je dnes tak oblíbená, dovoluje přírodě, aby se dala

do práce a vyléčila tělo z jeho nemoci. Pohřbení na pár dní se rovná postu na stejnou dobu s datečným dobrodiním dokonalého odpočinku veškeré tělesné činnosti a toto dobrodiní mohou nejlépe ocenit naše přepracované nervy. Tato hluboká letargie při krátkém pohřbení uvádí do činnosti mocné léčebné síly, čímž dokazuje moc duše nad hmotou a úžasnou inteligenci, která spočívá v našem podvědomí.“

„Ale neexistují nějaká nebezpečí, když se dáte pohřbít zaživa?“ Rozpřáhl ruce s přísvedčujícím výrazem.

„Ovšemže existují, ale vhodným opatřením jim lze předcházet. Použitý postup musí být proveden s největší pečlivostí, neboť zde je hra o život a smrt. Jeden mladý fakír, Said, si tímto způsobem připravil smrt. Byl to velmi slibný, mladý muž, osmnáctiletý, který se bez rozpaků zasvětil životu fakíra a byl vycvičen v procesu uvádět se do strnulosti, jak jste to viděl u mne. Jednoho dne se rozhodl, že podnikne odvážný skutek, že se dá pochovat pod zem a sice na celých šest let. Dobrá – bylo to vykonáno a jeho tělo bylo uloženo do zvláštní hrobky. Aby zde byla jakási kontrola nad tímto činem a aby mu bylo pomozeno, otvírali někteří zbožní muslimové jeho hrobku jednou do roka, a to během svátků ramadánu, prohlédli stav jeho těla, a potom se nad ním modlili. Ve dvou prvních letech bylo jeho tělo nalezeno v dokonalém stavu zachovalosti. Ale při třetím otevření objevili ke svému zármutku, že červi vnikli do rakve, v níž byl uzavřen, a že zničili část jeho těla.“

„Jak to vysvětlíte, doktore?“

Odvrátil se ode mne, aby se podíval z okna.

Sledoval jsem jeho pohled a viděl jsem, že spočívá na Nilu, na této podivuhodné řece, která sytí a podporuje miliony lidí po tisíciletí a která přijala do svého laskavého náručí Egypt jako otec. Pak se obrátil zpět.

„Mám k tomu dvojí vysvětlení. První je, že přípravy před pohřbením nebyly provedeny dokonale. Fakír, který chce podniknout takové dlouhé pohřbení, si má dát tělo dokonale pokrýt měkkým voskem, jako by celé jeho tělo bylo odlito do vosku. Pak by měl být uložen do rakve zavřené a zapečetěné, ze které byl odstraněn všechen prach. Ubohý Said nenařídil, aby byla provedena tato předběžná opatření. Můj názor je, že otvor v jeho rakvi udělal nějaký had, některého velmi malého, ale silného druhu, který žije v Egyptě; že tento had vlezl dovnitř a přes jeho tělo a že konečně si prorazil cestu jedním z jeho chřípí a tak vnikl až do mozku. Toto zranění Saidova těla by dovolilo, aby kyslík vnikl do jeho těla. Připisuji část účinnosti strnulého stavu faktu, že zbavuje tělo kyslíku. Jsem přesvědčen, že pokud kyslík je zdržován, aby nevnikl do těla, ležícího v transu, žádní mikrobi ani červi se ho nedotknou. Výsledkem tohoto vniknutí bylo, že ztratil do jisté míry obranu své strnulosti proti červům. Ti vlezli do rakve a počali se živit jeho masem, přičemž vnikli nejprve do vnitřních orgánů.“

Doktor Tahra Bej vykreslil příšerný obraz nebezpečí, která očekávají fakíra, který úspěšně nenaplňuje závěr svého dobrovolného pohřbení. Člověk počal chápat, proč staří Egyptané, jestliže chtěli zachovat své královské, šlechtické a kněžské mrtvé, nejenže balzamovali a mumifikovali jejich těla, ale také je zavírali do tlustých kamenných sarkofágů z téměř nezničitelné žuly, do nichž nebylo možno vniknout.

„Po tom všem chápete, že člověk musí nazvat nesmyslem kritiku, že když provádím své pohřbení, mám skryté roupy, které mi přivádějí vzduch. Když jsem byl o několik let mladší, dal jsem se pohřbít na hodinu v otevřené zahradě a lidé tančili nad mým hrobem. Nicméně mým účelem není uvádět lidi v úžas, jako to dělají divadelní kejklíři, ale ukázat, jaké velké, málo známé a ještě méně chápané síly v nás spočívají.“

Někdy se stalo, že jsem neměl úspěch, když jsem chtěl udělat některý pokus, ale byl jsem vždy dosti upřímný, abych to přiznal. Ale protože mám takový dlouhý výcvik a zkušenosti, dochází k takovým neúspěchům zřídka.“

„Je možné, doktore, provádět nějakou vnitřní operaci na vás, dokud jste v onom kataleptickém kómatu, bez použití omamných prostředků?“ otázal jsem se.

„Věřím, že je to dokonale možné, ale nikdy jsem se nepokusil tuto věc dokázat. Jednou jeden lékař omamoval, že moje rány dýkami a kloboukovými jehlicemi mohou být pouze povrchní a tázal se, zda bych mohl snést bez bolesti nějakou operaci. Odpověděl jsem, že si myslím, že je to možné, a že jsem ochoten podrobit se některé, za předpokladu, že by to nebyla operace nebezpečná. Ale protože lékař odpověděl, že zákon naší země zakazuje operace, které nejsou nutné, a protože jsem nebyl nemocen, nemohli jsme v této věci pokračovat.“

Tím jsme vyčerpali jeho speciální zkušenosti a chtěl jsem se nyní dotknout jeho všeobecného názoru na tyto věci. Jeho nezávislé názory se tak lišily od obyčejných orientálních fakírů, že jsem je chtěl mít vysvětleny ještě hlouběji. Usmál se, když jsem se zmínilo této věci a nedovolil mi ukončit větu. Učinil lehký pohyb rukou a odpověděl:

„Rád bych, aby to vše bylo postaveno na vědeckou základnu, aby to bylo zbaveno všech falešných sugescí a autosugescí, většinou náboženských nebo pověrečných, s nimiž byly tyto věci nerozlučně spojovány. Byl jsem svědkem škod, která pravda tím vším utrpěla. Naprosto jsem se odpoutal od tradic fakírů. Naše věda je jednou věcí a jinou je náboženství. A oboje nelze slučovat. Není to snad proto, že bych nevěřil v náboženství – toho jsem dalek. Dívám se na ně s úctou a jako na něco, co je nutné pro lidský život, protože poskytuje morální sílu. Ale jak jste pozoroval v Indii, sklon člověka připisovat Bohu nebo duchům nebo andělům to, co vzniká jedině z jeho duševních sil, z jeho podvědomí, je tak mocný, že cítím, jak je nutné odpoutat se od pověry, jestliže naše učení má být očištěno a vědecky vysvětleno. Mnozí fakíři jsou obětmi svých vlastních sugescí, zatímco jiní jsou obětmi sugescí, které jsou jim dávány jejich tradicemi. Mohou provádět pravé skutky, ale mají falešné teoretické vysvětlení. Podívejte se na tančící dervise, kteří se vírem dostanou do hypnotického stavu a pak se řežou dýkami a noži, aniž by cítili bolest. Tyto skutky zahajují složitými obřady a mnohými modlitbami což podle mého názoru je naprosto zbytečné a je prostě jistou formou jak vyvolat autosugesci, aby vstoupili do stavu, do něhož já mohu vstoupit rychle a bez modliteb prostě tím, že rozumím přirozeným zákonům, které se tu uplatňují. Mým přesvědčením je, že tito fakíři používali vždy své zázračné skutky, aby dělali dojem na mysl lidí, dříve než jim vnucovali své náboženské přesvědčení. Zaujali tajuplnou pózu, aby zvětšili moc dojmů, které chtěli vyvolat. To vše je zbytečné ve dnech, kdy věda a vzdělání dělají takový pokrok. Tito kupčící s tajemstvím by udělali lépe, kdyby studovali vědu a kdyby své činy vysvětlovali vědecky.“

Doktor Tahra Bej měl pravdu. Věk „abrakadabry“ je ten tam. Tajemství a mystifikace patří do temnější doby, než je naše. V těchto osvícených dnech musí být pravda vyjadřována přímo nikoli překroucenými a křivolakými metodami bajek a výmyslů, symbolů a podobenství, zlomky narážek a hrůzu probouzejícími šepoty.

„Ale jak je to s fakíry, kteří tvrdí, že vstupují do náboženské extáze?“ „Nepopírám, že mohou mít tyto zkušenosti, ale ty patří do sféry náboženství, která je mimo mé experimentální bádání. Pro mne stačí pracovat v oblasti, kterou jsem si zvolil. Je dost na tom, když mohu prokázat, jak podvědomí, duše, přežívá a vrací se, když tělo prošlo stavem, který se rovná smrti. Jenom v tom nalézám dosti poučení. Kdo by mohl pochybovat o skutečnosti duše po takové zkušenosti? Stačí, že mohu demonstrovat zázračné síly této duše, která podpírá mé tělo, když je velký kámen na mém těle roztříštěn na kusy, aniž by mi bylo nějak ublíženo. Když jeden můj přítel, vycvičený atlet, si myslel, že může můj skutek napodobit a když se o to pokusil, tu mu byla rozbita páteř. Vyvinul svoje tělo, ale zapomněl vyvinout také podvědomé síly své duše. Naděje nabízená lidstvu, kdyby pěstovalo tyto síly, je tak vznešená, že si někdy myslím, že by to mohlo přinést nový zlatý věk. Věda již nemůže považovat divy podvědomí za plody chorobné fantazie, ale musí je vážně a opravdově studovat, aby tak splatila daň Neznámé Síle, která, sama nestvořená, stvořila vesmír.“

A tak věčná Sfinga vlastní lidské mysli nás vyzývá k dotazování a vybízí nás k bádání. Nemusíme se bát. Člověk, který vystoupil od protoplazmy k ráji, je starou hádankou, které je určeno, aby byla vyřešena moderním bádáním. Dvacáté století plně potvrdí toto proroctví.

VIII. VE JMÉNU ALLÁHA, SOUCITNÉHO, MILOSRDNÉHO!

Za jedním ušlechtilým sloupem mešity jsem padl na kolena a nechal křídla své duše tiše se třepotat v uctivé oddanosti k Vyšší Moci, kterou lidé okolo mne nazývají Alláhem, Mocí, které jsem nikdy nemohl přisoudit žádné lidské jméno, ale kterou jsem za svého pobytu v Egyptě souhlasně nazýval Alláhem. Věděl jsem, že my všichni v tomto směru míníme stejnou věc, stejné Nejvyšší Bytí, které nás všechny drží dlaní Své neviditelné ruky, a velmi dobře jsem ho mohl přijmout pod jedním jménem, jako pod žádným.

Nevím, jak dlouhá doba uplynula, než někdo začal číst z těžkého starobylého foliového svazku koránu, Alláhova posvátného písma pro tuto zemi, tóny zpěvavými a sotva slyšitelnými. A když příjemné arabské mumlání vycházelo z jeho rtů, vzhlédl jsem a rozhlédl se kolem po ostatních věřících, kteří uposlechli Prorokova nařízení shromáždit se na počátku soumraku a připomenout si na několik minut Božský Pramen, jemuž vděčíme za svůj život a jsoucnost. Vedle mne byl nějaký stařec, oděný v dlouhou řízu z bílého modře pruhovaného hedvábí. Jeho pleť měla barvu bledého ořechu a tvořila výtečné pozadí řadě nádherně bílých zubů. Zatímco šeptal své modlitby, dotýkal se čelem měkkého červeného koberce a neustále se zvedal a skláněl. Někdy si položil ruce ploše na stehna, pokračoval ve svém šepotu a za chvíli zase sklonil svoje čelo na zem.

Byl tam také jiný stařec, který vstoupil a přivoloval milosrdenství Alláhovo, i když jsem se díval, a který se rovněž brzy ve svém zbožnění kolébal sem a tam. Vypadal nanejvýš chudě a jeho roztrhané roucho, které kdysi bylo bílé, bylo teď tupě šedé a v nebezpečí, že se brzy stane hromadou hadrů.

Jeho zjizvená a vráscitá tvář se zdála trochu unavena bitvou, kterou život a Alláh na něj vložili. Ale zde v této úctyhodné budově, zasvěcené klidné zbožnosti a zapomenutí světa, se jeho duše hroužila do odpolední modlitby, zmizely některé vrásky z jeho kůže a jeho obličej pomalu zaléval měkký mír. Bylo tak snadno číst jeho pocity. Což neříkaly:

„Ó Alláh! Vítězný, Milostivý, Tys vpravdě nařídil, aby život Tvého služebníka plynul těžce, ale jistě jsi věděl, co je pro něj nejlepší. Je dobré klanět se zase před Tebou a chválit Tě. Což Tvůj Prorok, mír budiž s ním, neprohlásil: „Nebojte se a nebuďte zarmoucení, ale radujte se z naděje na ráj, který vám byl přislíben!“ Povýšen tedy budiž Alláh, Všemohoucí Král, Pravda!“

Zde byl tedy muž, který měl odvahu svěřit svůj život slepě, všemohoucí péči Alláhově, a zřejmě toho nikdy nelitoval. Přijal vše, co přišlo – stejně dobré i zlé s posvátnou frází: „Inšalláh!“ (Chce-li Bůh!)

Odvrátil jsem svou tvář a zahlédl jsem zbožného muslima, který vypadal, jako nějaký kupce; který právě přišel ze své boudy v bazaru. Stál v předepsané poloze, obličejem k východu, s nohama lehce rozkročenýma, při čemž jeho otevřené ruce byly zdviženy po obou stranách jeho tváře a dotýkaly se uší. Zvučně pronesl pozdrav: „Bůh jest nejvyšší!“ Potom spustil své ruce k pasu a chvíli šeptal počáteční kapitolu koránu. Potom jeho ruce s rozevřenými prsty sklouzly na kolena, trochu naklonil tělo a pravil: „Kéž Bůh slyší toho, kdo ho chválí!“ A tak pokračoval čas od času, v polohách třináct set let starých a předepsaných pravověrným muslimům. Nakonec obrátil hlavu, díval se dolů na své pravé rameno a pravil, jako by oslovoval ostatní shromáždění: „Mír budiž s vámi a milost boží!“ Obrátil hlavu vlevo a opakoval stejné požehnání. Chvíli zůstal sedět, než se zvedl a tiše opustil mešitu. Jeho duše vyhlila svoji lásku Alláhovi a on se nyní mohl v míru vrátit ke svému zboží.

A byli tam ještě různí jiní, všechno muži zabraní do modliteb, jak se zdálo úplně do nich pohroužení, a kteří prozrazovali, že nepozorují vůbec své zevní okolí. Oči a myšlenky musí být upřeny na Alláha, tak řekl Prorok Muhammad a oni provádějí tento příkaz s doslovností, která je vysoce doporučitelná. Přišli sem, ne aby si prohlíželi zbožné účastníky, ani aby byli posuzováni. Jejich jedinou myšlenkou byl Alláh a jemu se vzdávali s vroucností, která je nezapomenutelná citlivému cizímu pozorovateli.

Káhiřané v dlouhých řízách se ukláněli nebo vrhali na zem blízko obchodníků evropsky oděných s fézy na hlavách, chudí lidé skládali svou poctu Alláhovi mezi boháči. A učenec, jehož hlava je přecpána obsahem tisícerych svazků, neodmítal postavit se za nevzdělaného tuláka z ulice. Jejich hluboká úcta a dokonalé soustředění muselo udělat dojem na každého diváka. Taková je demokracie, kterou Muhammad založil v těchto starých, rudých, bílých a zlatých zdech a pod zahrocenými saracenskými klenbami této krásné mešity.

Káhirske mešity v sobě uchovávají srdce jímající krásu, která mne zcela zajme, kdykoliv v nich prodlévám. Kdo by se mohl podívat od základu až k hlavicím sta nádherných sloupů z bílého mramoru, které tvoří arkády v této budově a obrátit své oči k ušlechtilým obloukům klenuté, zdobené, hnědé a zlaté střeše, aby nevyjadřoval svůj nelíčený obdiv? Kdo by mohl upřít oči na geometrické arabesky, které zdobí kameny hlavní klenby a necítil opravdového potěšení?

Vstal jsem a váhavě jsem odcházel. Moje nohy v trepkách kráčely volně, zatímco jsem se znovu díval na barevnou scénu. Byly tam výstupky, opatřené koberci a zábradlím, odkud nám muž s bílými vousy zpíval verše z koránu; byly tam posvátné výklenky k modlení, po jejichž stranách byly dva štíhlé sloupy a byly tam jemně vyřezávané dřevěné pulty, jejichž slonovinou vykládané dveře z ořechového dřeva měly na sobě starodávné nápisy – a to vše neslo pečeť umění, kterým Arabové obohatili svět. Podle zdí se táhly pásy lesknoucích se arabských vět, psaných zlatým písmem a vybraných z koránu. Spodní část zdí byla lemovaná mnohobarevnými mramory. Vše bylo velkolepě prostorné, jako by stavitelé nešetřili místem pro budovu, kde se lidé mají shromažďovat, aby se klaněli Alláhovi.

Přešel jsem dlaždičkovou, mozaikovou podlahu a přišel jsem na velký dvůr – skoro dvě stě stop široký – což je mramorový obdélník bez stropu, otevřený nebeským větrům. Uzavírají jej čtyři široké kolonády, které samy jsou obklopeny vysokými, cimbuřím opatřenými zdmi. Oddělují zevní svět tak důkladně, že by to mohlo být jedno z nádvoří ráje podle koránu místo nějakým dvorem ve hlučné Káhiře. Měkké rohožky běžely od sloupořadí k sloupořadí a na nich buď seděly, anebo se nakláněly malé skupiny mužů s vážnými tvářemi – snad zbožní učenci v turbanech anebo chudí občané, kteří měli dost času a málo práce. Někteří se modlili, jiní četli; někteří spali a jiní zde prostě lenošili. Cvrlikající vrabci se míhali sem a tam mezi oblými sloupy v rozčilení, když učenci přerušili svá studia a vyndali svou potravu.

Zakrytá zdobená mramorová fontána stála uprostřed dvora a její bílá kopulovitá střecha byla podepřena kulatými sloupy, vykládanými barevným emaillem. Palmy, které okolo nich tvořily přístřešek, zvedaly vysoko své hlavy. Obrovský obdélník byl půvabným obrazem jednoduchosti, krásy a klidu. Mír stejně jako Alláh byli jeho mocnými vladaři. Bylo ovšem slyšet cvrlikání a trylkování malých ptáčků, kteří si vystavěli svá hnízda pod klenutými střechami a mezi ozdobnými hlavicemi sloupů – ale jejich nepřetržitá uklidňující hudba poskytovala výtečné pozadí onomu tichu. Blízko fontány byla malá nádrž s čerstvou vodou, kam usedali opeření zpěváčci a kde si zobáky čechráli peří a ukojovali svou žízeň. Máchali svá malá tělíčka na povrchu vody a prováděli svoje omývání jako praví věřící, jimiž jsou, a pak odlétali, aby se znovu chopili svého dědičného povolání – sborového zpěvu.

Jasně dopolední slunce vrhalo obrovské stíny tu a tam přes otevřené nádvoří. Lenošili se na mne dívali s krátkou otázkou v očích, ale brzy na mne zapomínali jako na něco, co nestojí za to, aby si namáhali svou mysl, a pokračovali ve své práci – v půvabné nečinnosti. Scéna, kterou jsem viděl dnes, byla přesně toutéž scénou, kterou musel před mnoha staletími spatřit i některý

sem proniknu vši vítězný křížák v helmici a brnění, když sestoupil ze svého vzpínajícího se koně a vstoupil do staré mešity. Káhira se rychle mění, ale její nesčetné mešity dosud stojí, tak jako mnohé její opevněné věže, proti nimž se vojáci modernosti vrhají nadarmo. A možná, že je dobře, že tato místa existují ještě dnes, neboť připomínají naší stále spěchající generaci, jaký klid mohl být nalézán v období, když lidé byli o něco méně důmyslní, než jsou dnes. Pod těmito stinnými palmami nebo uvnitř těchto arkád mohli zbožní lidé vzpomínat na ochranu boží nebo se oddávat přepychu snů. Za všech okolností mohli, jestliže si přáli, zde najít příjemné místo, odkud lze pozorovat městskou činnost z perspektivy, a odkud také lze dělat inventuru života podle jeho pravé ceny. Tichounce jsem vychutnával starobylý mír tohoto místa.

Při vstupu do tohoto obrovského prostoru jsem si zul boty, neboť je přísně nařízeno, že nikdo nesmí kráčet po svaté půdě mešity obut, aby tam nezaneseš nevítanou špínu z ulic. Podal jsem střevíce sluhovi z mešity, který se objevil z nějakého temného kouta, sestoupil jsem po kamenném schodišti, jehož hladký povrch jednotlivých stupňů byl vyšlapán v dolíky kroky statisíců zbožných nohou; a pak vraceje se, vyšel jsem zase do úzké zalidněné uličky.

*

Kráčel jsem několik kroků a pak jsem se zastavil a obrátil, abych se podíval na průčelí a okolí této staré budovy, zasvěcené uctívání Alláha. Zdálo se mi, že je škoda, že část dlouhé průčelní zdi je ukryta za řadou starých domů, ale dostatečná náhrada zůstávala při pohledu na tyčící se minarety a na velkou těžkou kopuli, na lesknoucí se cibulovité menší kopule a na okna, opatřená vysokými mřížemi a konečně na obrovské a umělecky provedené vstupní brány.

Z těchto minaretů má každý osm stran a tři balkóny. Ty se vznášejí do výše ze svých čtvercových základů na mešitě, jako myšlenky a duchovní touhy se vznášejí vzhůru v nitru mešity. Minarety byly jako dva vysoké růžové prsty, ukazující k nebesům. Kopule měly zploštělé vrcholy a podivně připomínaly velikánské bílé turbany ve srovnání s obrovským barevným ústředním dómem. Leskly se, když jsem se na ně díval ve žhavém slunci, až mne z jejich záře rozbolely oči. Cimbuřím opatřené vrcholy zdí se rozpínaly, aby vytvořily dokonalý čtverec. Vysoké oranžové a červené zdi oddělovaly náš svět obchodu a kupčení.

Mé oči se zase sklopily dolů. Zde na ulici prodavači cukrovinek, tureckého medu a plochých koláčů stáli v řadách po obou stranách vchodu a nabízeli své zboží na malých přenosných stolcích nebo jenom na plátně, rozložené na holém chodníku. Prodavači seděli trpělivě u svých stánků a očekávali své příležitostné zákazníky s výrazem klidné spokojenosti. Několik žebráků sedělo poblíž schodiště a dva nebo tři zbožní se zastavovali cestou buď z mešity nebo do mešity, aby spolu vyměnili pár slov. Prodavač limonád, oděný v pestré pruhované roucho růžové barvy, naznačující jeho obchod, nesl obrovskou baňatou mosaznou urnu a řadu pohárů, podíval se čtverácky na mne a odcházel. Podivný starý muž s obrovskými vousy seděl na malém, šedém mezku, který klusal kolem se svým patriarchálním břemenem. Obvyklé pouliční davy se pohybovaly sem a tam. Vzduch se chvěl odpoledním vedrem, zatímco slunce viselo v klenbě nádherné modři.

Uvnitř posvátných předsíní mešity byl staletí starý mír. A venku byly zase tyto vroucí, strkající se a kupčící zástupy, hlučně se sklánějící nad svou prací. Dvě tváře života pod obrovskými křídly Alláha, poskytujícími oběma útočiště.

Jednou brzy z večera jsem se procházel po náměstí Ismailia, když jsem zpozoroval jakéhosi vozku, který opustil svůj prázdný povoz na stanovišti a přešel nízké, zeleně natřené zábradlí, které ohraničovalo malou zavřenou městskou zahradu. Tam se vrhl na zem při zapadajícím slunci, obrácen k Mekce a asi šest nebo sedm minut se modlil, zapomínaje přitom na okolní svět. Neohlížel se ani vpravo ani vlevo, zcela ponořen do své pobožnosti a zřejmě překonán svými náboženskými city. Tento nádherný čin se mne hluboce dotkl, stejně pro svůj umělecký efekt jako pro důkaz duchovní věrnosti. Policista, řídící na náměstí provoz, ho lhostejně pozoroval a jeho přestupek nechal bez nejmenšího zákroku..

Jiný večer kolem desáté hodiny jsem si vyšel na osamělou procházku podél břehu Nilu. Pod elektrickým světlem jedné osamělé lampy jsem zpozoroval jakéhosi mladíka s březovým koštětem. Byl to zametač ulic, zaměstnaný městskými úřady. Opíral se zády o železný stojan svíteln. Bylo zřejmé, že chvíli odpočívá od své práce pod noční oblohou, která se podobala kopuli z lazuritu. Zpíval hlasitě radostnými tóny a četl přitom z roztrhaných stránek malé knížky, do které se díval při světle lampy krátkozrakýma očima. Zpíval s takovým upřímným zanícením a byl tak unesen svými slovy, že ani nezpozoroval můj příchod. Jeho oči zářily ohněm radostné touhy po Alláhovi. Dovolil jsem si podívat se na jeho knihu: byl to laciný výtisk koránu v papírové obálce. Chlapcův oděv byl špinavý a rozedraný, neboť jeho práce byla uboze placena; přesto byl jeho obličej obrazem štěstí. Nebylo třeba, abych ho pozdravil slovy:

„Budiž mír s tebou!“ On již mír nalezl.

Třetí večer jsem změnil místo svého obvyklého oběda a jedl jsem v jedné restauraci Šaria Muhammad Ali, kterou Evropané nikdy nenavštěvují. Bylo to uprostřed staré čtvrti a proto tam byly dobře zachovávané staré zvyky. Přišel jsem, abych poznal a naučil se vážit si majitele v červeném fezu, který má jemnou povahu a vrozenou zdvořilost, neprýštící z jeho kapsy, nýbrž z jeho srdce. Bíle oděný číšník sotva mi položil na stůl talíře se vzdálil rychle do jednoho kouta a chopil se něčeho, co stálo opřeno o zeď. Zacházel s tím s takovou něhou, že by člověk mohl myslet, že je to nějaký drahocenný majetek. Ale ukázalo se, že to není nic jiného než vybledlá slaměná rohožka. Rozvinul ji a rozprostřel na podlahu a jeden její konec umístil východním směrem k Mekce. Když to vykonal, klesl na její tvrdý, nepohodlný povrch. V dalších deseti minutách vykonal všechno klanění se člověka zbožného, odříkáváje své modlitby sice tiše, ale jasně srozumitelně. Jeho myšlenky byly v tu chvíli zahaleny Alláhem. V restauraci bylo sedm nebo osm hostů a jen jeden další číšník. A byla to hodina, kdy bylo možno očekávat, že přijde každým okamžikem značný počet hostů. A přesto starý majitel se na to díval s pochvalou a dokonce kýval hlavou, takže střepec na jeho turbanu se kýval sem a tam, současně s jeho chválou. Nikdy se nevzdálil ze svého malého ohraničeného výstupku, kde seděl a přehlížel domácí scénu, jako nějaký sultán, který přehlíží vnitřek svého paláce. Sám nikdy neobsluhoval u stolů ani nikdy přímo nebral peníze. Byl to prostě orientální vladař, který dával rozkazy, ale nechal je provádět jinými. Pokud se týká hostů, přijímali tuto situaci jak se sluší na dobré muslimy a byli dokonale spokojeni, čekajíce, až se bude číšníkovi hodit je obsloužit. Když se *znovu a znovu*, důrazně a vroucně ujistil – případně také své posluchače – že „Není Boha kromě Jediného“ a že „V Bohu je vítězství“, uvědomil si své okolí, vzpomněl si, reje přece jen pouze číšníkem, svinul svou rohožku a postavil ji zase do kouta. Rozhlédl se kolem sebe s mírným štěstím, zachytil můj pohled, usmál se a přišel, aby přijal mou objednávku. A když jsem odcházel z restaurace, loučil se se mnou s prostým:

„Kéž vás Bůh chrání!“

Člověk může pochopit náboženství islámu, když je takto projevováno, v činnosti a praxi. Vzpomínám si, jak jsem jednou cestoval dráhou, spojující Káhiru s přístavem v Suezu a jak jsem přijel na jednu odlehlou stanici. Vystrčil jsem hlavu z okna, abych zjistil, kde jsem a zpozoroval jsem jednoho chudě oděného dělníka, jednoho ze skupiny, pracující na kolejích, jak se oddělil od ostatních se zpěvem z koránu na rtech a dotkl se země svým čelem. Usadil se k modlitbě na písčité půdě jen několik centimetrů od ocelových kolejí. Jeho práce byla důležitá, neboť mu skýtala chléb, ale ne tak důležitá, aby si mohl dovolit zapomenout na svou povinnost k Alláhovi. Studoval jsem jeho obličej a zjistil jsem, že je to tvář muže, který žije světlem vědomí, který dosáhl jistého druhu vnitřního míru, ačkoliv to byl jen obyčejný dělník.

V poledne jsem vstoupil do jedné z těch kaváren, kterých je v Káhiře mnoho. Přišel jsem na šálek čaje a několik egyptských koláčů. Zatímco jsem míchal lahodný hnědý mok, aby se kostky cukru dříve rozpustily, majitel kavárny padl na zem a počal své polední modlitby. Ty byly jen tiché, neboť je šeptal pouze sobě; či spíše Alláhovi. Nemohl jsem jinak, než obdivovat vroucnost, kterou projevoval, a nemohl jsem než uznat moudrost Proroka Muhammada, že tak

obratně naučil své následovníky mísit život náboženské pobožnosti se životem rušného světa. Nemohl jsem jinak, než porovnávat praktickou cenu islámu s méně zjevnou-cenou oněch náboženství Dálného východu, která jsem tak dobře znal, která se tak často snaží nepropustně oddělovat světský život od duchovního.

To jsou jenom čtyři případy z mnohých; čtyři případy, které mi ukázaly, čím je islám chudým a pokořeným, nevzdělaným a neučeným lidem, takzvaným nevědomým vrstvám. A co znamená pro třídy střední a vyšší? Pokud jsem mohl zjistit, znamená pro ně víru ne již tak silně udržovanou, protože útok západní vědecké výchovy oslabil základy náboženství zde stejně jako ve všech ostatních orientálních zemích, kterých se dotkl. Nekritizuji, ale pouze zaznamenávám tento fakt jako nevyhnutelný jev, neboť pevně věřím, že jak víra, tak věda jsou nutné k životu. Tolerantnější myslí mezi muslimy přicházejí dnes ke stejnému závěru. Vidí, že dříve nebo později se musí islám podrobit dvacátému století a modernímu duchu, ale vědí také, že jejich víra nemusí proto vypít jed ducha popírajícího materialismu. Ale i když přijmeme veškeré tyto polehčující okolnosti, faktem zůstává, že vyšší třídy Egypta lpějí na svém náboženství mnohem silněji než vyšší třídy v Evropě a Americe. Vůle věřit sídlí v samých krevních buňkách Orientálce a on se jí nemůže zbavit, ať se jakkoli snaží.

Ale nyní chci vyprávět, co jsem viděl v kanceláři jednoho přítele a co je typické pro to, co jsem viděl v kancelářích stejně jako v panských domech. Měl jsem příležitost navštívit tohoto přítele těsně před polednem a musel jsem vypít nevyhnutelně sklenici perského čaje, zatímco vyřizoval své záležitosti, neboť byl vládním generálním inspektorem a tudíž velmi zaměstnaným člověkem.

Kancelář jeho Excellence Chaled Hasaneina Beje byla dokonale moderní a kromě velikého zarámovaného arabského nápisu z koránu byla velice podobná každé evropské kanceláři. Jeho Excellence seděla u stolu, pokrytého skleněnou deskou, nepřetržitě užívala telefonu a své listiny měla uloženy v automaticky se otvírajících zásuvkách se svinovacími příklopy.

Těsně před polednem přišel jiný host, byl to vlastně jeden z inspektorů vysokého úředníka a za několik minut potom se jeho Excellence zeptala:

„Nebudete nic namítat, když nyní vykonám svoji modlitbu?“ a já samozřejmě přisvědčil.

Pak byly rozvinuty koberce, oba muži si zuli obuv a obvyklým způsobem se začali klanět. Plných dvanáct minut byli zaměstnání svými modlitbami, zatímco úředníci v kanceláři pracovali dále, poslové vstupovali, zanechávali zde listiny a odcházeli v ovzduší naprosté lhostejnosti.

A ti dva muži se modlili, jako by byli naprosto sami; zcela zapomněli na mou přítomnost. Když byla jejich pobožnost ukončena, vstali a posadili se do svých křesel ke stolu se skleněnou deskou a pokračovali ve svém úředním hovoru.

Tato věc na mne udělala silný dojem jako něco, co jsem nikdy neviděl v žádné západní kanceláři. Nikde v Evropě ani v Americe nemůžete nic podobného vidět. Tam v poledne lidé spěchají na oběd; zde v Egyptě tito dva muži se nejprve modlili a teprve pak myslili na jídlo.

Kdybychom my na Západě opravdu věřili, pomyslíl jsem si, pak by tato příhoda byla příkladem hodným následování i napomenutím, které máme uposlechnout. Ale mohli bychom svou víru vést tak daleko? Pochyboval jsem.

A právě to mně bylo v Egyptě tak nápadné. Pro muslimy je Bůh, Alláh, velmi skutečnou Bytostí a ne jenom nějakým odtažitým filozofickým pojmem. Obchodníci, sluhové a dělníci, šlechtici, pašové a úředníci se nijak nerozpakují přerušit svou činnost, poklekají a vrhají se na zem před Alláhem v kanceláři, v obchodě, na ulici nebo doma – zcela nezávisle na mešitě. Lidé, kterým nikdy ani nenapadlo, aby ráno při vstávání a večer při uléhání se krátce s úctou nepoklonili před Alláhem, nás snad v ničem jiném nemohou poučovat, ale alespoň v této jediné věci mohou poučit západní svět, tak rušný a zaměstnaný jinými záležitostmi. Nechci zde rozebírat myšlenky islámské nauky, které vysvětlím na jiném vhodném místě, ale něco jiného, totiž to, v čem spočívá naše víra ve Vyšší Moc; nazývejte tuto Moc jak chcete.

Představte si člověka v Londýně nebo New Yorku, který si klekne na veřejné ulici nebo na náměstí na kolena, aby se takto veřejně klaněl Bohu, protože cítí vnitřní popud, aby si vzpomněl na existenci Toho, který svoluje, aby naše vlastní existence pokračovala! Takovému člověku by se buď vysmáli, zesměšlili ho a případně by naši příliš chytrí modernisté s ním měli soucit, anebo by byl zatčen jako někdo, kdo překáží a omezuje pohyb chodců nebo vozidel.

*

Znamení půlměsíce se vznáší nad Blízkým, Středním a Dálným východem. Nedávno se některé jeho paprsky rychle rozšířily přes velmi vzdálené části Afriky. Avšak síla islámu se nedá měřit podle počtu jeho příslušníků, nýbrž podle vřelé oddanosti, jakou mu každý příslušník věnuje. My na Západě obvykle rádi vsunujeme jako kvalifikační přídavné jméno slovo „fanatický“ před slovo muslim. A jestliže nemáme docela pravdu, tak se ani docela nemýlíme. Zde jsou lidé, kteří se drží zásad svého náboženství s vroucností, kterou jsme my ztratili.

Proč?

Začněme od počátku. Jistý muž jednou poklekl ve skalnaté jeskyni na rozervaných svazích hory Hirá v Arábii a modlil se k Všemohoucímu, aby čistá, neposkvrněná víra prvních patriarchů byla nanovo oznámena jeho lidu, který poklesl do nejhrubšího modlářství, do pověřivého materialismu, který omylem považuje za náboženství.

Tímto mužem byl Muhammad.

Byl střední postavy, nosil dlouhé, vlající vlasy, byl bledého obličeje, který byl jen na tvářích trochu zbarven. Jeho čelo i ústa byly širší a nos poněkud vystupující. Jeho oděv byl prostší, než jak to vyžadovalo jeho životní postavení. Byl to bývalý obchodník, který si získal jméno v mnohých městech pro svou dokonalou poctivost, bezúhonné jednání a absolutní spolehlivost. Obchodně cestoval s velbloudími karavanami až daleko do Sýrie. Rok za rokem si dlouhá řada jeho pachtících se velbloudů razila cestu odměřenými kroky přes vlnící se žlutohnědé písečné duny a přes skalnaté rokliny, nesouc veliké náklady zboží, které vůdce karavany v černém turbanu prodával na vzdálených tržištích. V noci, když jeho mužstvo spalo, odcházel Muhammad zcela sám a usedal na měkký písek pouště, aby uvažovalo tajemství života a podstatě Boha. A mystické hvězdy vrhaly své stříbrné paprsky na jeho osamělou tvář, obrácenou vzhůru, koupaly ji ve svém vlastním tajemství, a označily ho za své vlastní dítě osudu.

Po sňatku s vdovou Chadídžou věnoval se stále více hluboké meditaci

nejvážnějších otázkách lidského života. A tak se stalo, že si bolestně uvědomoval nedostatky hrubého náboženství své doby a jeho neschopnost uspokojit hlubší instinkty současníků. Nakonec se uchýlil do svého oblíbeného útulku – byla to osamělá jeskyně na hoře Hirá blízko města Mekky – a tam strávil celou noc, pozvedaje až do rána své srdce v úpěnlivé modlitbě k Nekonečnu. Nežádal však sobecky jedině o osobní osvícení, nýbrž také o prospěch svého lidu. Modlitba přešla po nějaké době ve vizi, vize přešla v přeměnu a ta ve vědomý styk s Bohem. Závoj za závojem byl trhán na kusy. Podivný paradox – tento muž našel zářící Pravdu uvnitř temné jeskyně!

A přišel k němu Hlas a pravil:

„Ty jsi ten muž. Ty jsi Prorokem Alláha!“

Potom kupec Muhammad přijal plášť, který mu byl nabídnut, opustil balíky svého zboží a stal se novým hlasatelem Slova, toho Slova, jehož ozvěna měla za jedno století hřmět přes tři kontinenty.

Sibyllské věštírní v Říme oznámily budoucí příchod Kristův a potom umlkly. Kristus konečně přišel, promluvil svá Slova k těm, kteří Ho chtěli slyšet a potom odešel ve věku, kdy většina lidí sotva nalézá své místo ve hmotném životě, nemluvě o životě duchovním. Za méně než 600 let od této události přišel tento další Prorok Neznámého Boha.

Byl dosti šťastný, že našel prvního žáka ve své vlastní manželce, neboť manželka může udělat velmi mnoho, aby pokazila nebo povznesla život muže. Dalším člověkem, kterému vyprávěl své zkušenosti z jeskyně, byl Varaka; starý, skloněný a slepý mudrc, který ho varoval:

„Je jisté, že tě vyženou do vyhnanství, neboť nikdy smrtelný člověk nepřinesl to, co jsi přinesl ty, aby se nestal obětí nejtrpčího pronásledování. Ach, jestliže Bůh bude ráčit prodloužit mé dny až do oné doby, věnuji veškerou svou sílu, abych ti pomohl zvítězit nad tvými nepřáteli.“

A však inspirovaný Prorok musí vždy na sebe vzít kříž opuštěnosti a nepochopení; existují pro něj náhrady, které jsou příliš neviditelné a nehmatatelné, aby je davy chápaly.

Každé nové náboženství musí být připraveno, že bude při svém zrození kamenováno tupými a hloupými lidmi.

Jeho přátelé a příbuzní vytvořili první skupinu obrácených. Scházeli se a modlili v jednom tichém domě mimo město.

V Mekce samé se lidé oddávali svým obřadům primitivní magie, pokoušeli se naklonit si neviditelné síly z psychického prahu¹⁰⁾, klaněli se mnoha modlám – a ti zde se klaněli Jedinému Bohu.

Po tři roky se pomalu rostoucí skupina scházela a modlila v naprosté tajnosti, neboť určená hodina k veřejnému zjevení, chvíle určená Osudem, dosud nepřišla. A potom Hlas *znovu* promluvil k Prorokovi:

„Oznam Rozkaz, který ti byl dán.“

Načež Muhammad neváhal a svolal veliké shromáždění svého lidu a varoval je, že, neodhodí-li starobylé karikatury náboženství a nevrátí se k pravé zbožnosti, padne na ně hněv Alláhův. Vyslechli ho neobrácení a odešli s nelibostí.

Ale oheň byl v něm nyní zažehnut a on chodil z místa na místo, kázal poselství, které mu bylo svěřeno. Oblékal se do hrubých šatů a jedl prostě. Rozdal skoro vše, co měl, chudým. Ba dokonce vstoupil mezi tři sta šedesát šest model svatyně Káby, aby horlil proti modloslužebníkům tam přítomným, jako Ježíš statečně vkročil do chrámu, aby káral penězoměnce. A rozhněvaná chátka se na něj vrhla a jeden z jeho věrných byl zabit, když se snažil ho chránit.

Kříž Proroků může nést jenom ten, kdo věří všemu, co prorokuje, až do posledního písmene posledního slova.

Úřady zjistily, že nemohou umlčet tohoto výřečného muže, snažily se ho podplatit bohatstvím a postavením. Muhammadovou, odpovědí byla ještě mocnější výstraha před přicházejícím hněvem Alláhovým.

Od té chvíle byl veřejně pronásledován a poradil jistému počtu svých věrných, aby hledali útulek v Etiopii, což oni udělali. Pomstychtivost úřadů z Mekky je pronásledovala i tam a černý král byl požádán, aby uprchlíky vydal. Místo, aby uposlechl, zavolal jejich mluvčího, jistého Džafara, a tázal se: „Jaké je to náboženství, na jehož základě jste se oddělili od svého lidu?“

A Džafar řekl, že dříve vedli život polodivochů, klaněli se modlám, pojídali zdechliny a utlačovali slabé. Potom přišel Muhammad jako Prorok Alláhův a vybídl je, aby se stali opravdu duchovními a oddanými Jedinému, pravdivými, milosrdnými a ctnostnými. A Džafar ukončil předcítáním několika odstavců z koránu, což pohnulo krále k poznámce:

„Vpravdě toto a ono, co přinesl Mojžíš, vzniká z jedné lampy. Jdi!

Neboť při Bohu, nedovolím, aby vás napadli. Odejděte do svých obydlí a žijte a klaňte se po svém způsobu a nikdo vám v tom nesmí bránit.“

10) Pozn. překl.: Neviditelné síly z prahu – tzv. strážci prahu, nebezpečné démonické bytosti.

V Arábii se zatím pronásledování muslimů zhoršilo. Když někteří z jeho pronásledovatelů žádali Muhammada o nějaký zázrak, aby dokázal své apoštolství, zvedl tvář k obloze a odpověděl:

„Bůh mne neposlal, abych činil zázraky. Poslal mne k vám. Jsem pouze nositelem Alláhova poselství lidstvu.“

A v této trpké době se stalo, že Muhammad vyprávělo neobyčejné zkušenosti, která k němu přišla za noci. Byl vyzvednut v duchu ze svého těla andělem Gabrielem a setkal se s duchy velkých, starých Proroků s Adamem, Abrahámem, Mojžíšem a jinými – v neviditelném světě andělů. Také mu bylo ukázáno, jak je napsán osud světa.

Zanedlouho po této zkušenosti následovalo rychlé šíření Muhammadova učení, čehož nevyhnutelným výsledkem bylo ještě větší pronásledování. A těsně před tím; než se jistý počet lidí rozhodl ho usmrtit, Prorok dostal poslední inspiraci, aby potají opustil Mekku a odebral se přes poušť do města Medíny, kde byl velkolepě uvítán a kde položil základ k vůbec první mešitě. Den jeho vstupu se stal prvním dnem prvního roku nového muslimského kalendáře, ačkoliv to bylo roku 622 podle křesťanského kalendáře.

A to byl bod obratu v osudu islámu.

Obyvatelé Mekky vyhlásili válku obyvatelům Medíny. Malé vojsko vedené Muhammadem odešlo z Medíny, setkalo se s nepřítelem a úplně ho porazilo. Vítězové šli dále a vybojovali další bitvu, která se skončila nerozhodně. A pak došlo k dalším bitvám, jejichž výsledkem bylo posílené postavení Muhammada. Poslal vyslance s dopisy k řeckému králi, k etiopskému králi, ke králi perskému a králi egyptskému, kteří je poučovali o Prorokově poslání a poselství a zvali je, aby vstoupili do náboženství islámu.

Sedm let po svém útěku z Mekky se Muhammad vydal se svým vojskem na cestu do tohoto města. Protože nechtěl zbytečně prolévat krev, donutil své věrné, aby složili na hromadu zbraně osm mil před městem a vstoupili tam jako mírumilovní lidé. Bylo jim dovoleno učinit tuto návštěvu a zase odejít bez obtěžování. Ale zanedlouho potom obyvatelé Mekky pomáhali některým lidem z kočujících kmenů pobíjet muslimy, kteří hledali v jejich chrámu útočiště a Muhammad byl *znovu* nucen vést svá vojska na východ proti Mekce. Dobył toto město, rozbil kamenné sochy, mírumilovně obrátil obyvatelstvo na svou víru a ustanovil tam svou vládu.

Islám se pak šířil po celé Arábii, přivedl divoké kmeny k jeho nohám a učil je vyšší víře. Muhammad pronesl svou poslední řeč ke svým věrným ze hřbetu svého velblouda, na pahorku Arafát.

„Zanechávám vám knihu, korán,“ řekl jim svým obvyklým volným a rozvážným způsobem. „Držte se jí pevně, jinak zbloudíte. Neboť toto je nepochybně má poslední pout'. Nepřijímejte *znovu* své předislámské zvyky a nevrhejte se jeden druhému po hrdle, až odejdu. Neboť jednoho dne budete stát před Alláhem, který vás požádá, abyste se zodpovídali za své hříchy!“ Napomínal je, že Prorok je jako oni člověkem, i když poslem Alláha, a varoval je, aby se neklaněli pouhým hrobům.

Brzy nato, jednoho odpoledne se vrátil do velkého Neznáma, odkud přišel. Jeho poslední slova byla: „Není teď většího přítele nad Něho.“

To se stalo šestistého třicátého druhého roku našeho letopočtu a v šedesátém prvním roce Muhammadova života. On zvrátil spolehlivost výroku, že Prorok ve své vlasti nedojde cti.

IX.

ROZHOVOR S DUCHOVNÍ HLAVOU MUSLIMŮ

Byl bych rád poznal kvalifikované odpovědi na několik otázek stran islámu, na něž jsem si vytvořil svůj názor, založený na základě povšechné zkušenosti, ale přitom jsem neznal přesné zásady o Prorokovi a jeho knize. A tak jsem se odebral k Jeho Eminenci Šejku el Islam, muži, který pod okrouhlými minarety a za cimbuřím opatřenými zdmi mešity a univerzity al-Azhar řídí náboženský život v Egyptě. Jeho osobní jméno je Šejk Mustafa el Maraghi. A ústav, kterého je rektorem, je úctyhodný svou tisíciletou autoritou jako muslimské centrum, jehož slovo, pokud se týká otázek víry a náboženství, je rozhodující. Je to muž pontifikální moci. Je sice pravda, že Arábie má Svatý Kámen, tzv. Kábu v Mekce, tedy posvátné místo, a každý zbožný muslim doufá, že k němu jednoho dne vykoná svou pout'. Nicméně je to však Egypt, který má Živý Kámen, totiž mozek a nervové centrum islámu. Rektor není jenom předním hodnostářem islámu v Egyptě, ale pro mezinárodní povahu al-Azharu je také autoritou pro všechny ostatní země. V al-Azharu, jenž je pýchou muslimů, byli vyučováni hlubším aspektům náboženství již od prvních dnů ti, kteří si přáli se zdokonalovat v jeho naukách a kteří chtěli pochopit v dokonalých podrobnostech poselství jejich zjevovatele Muhammada.

„Korán správně čten podporuje vědecké bádání, pokud se týká poznání Boha a vesmíru,“ řekl mi Šejk el Maraghi v rozmluvě dále popsané. „Neexistuje věda, která by mohla být Stvořiteli a jeho stvoření cizí, a v žádné vědě není nic, co by odporovalo předpisům islámu. A my stojíme před otázkou, jak vyčistit naše náboženství od pověřivých a fanatických výkladů. Tato studia nás v tom podporují. Je v zájmu islámu v tomto století, kdy věda dělá takový pokrok, dát do rukou studujících naše náboženství stejné prameny znalostí.“

Situace je o něco lepší než před sto lety, kdy Eduard Lane oznámil, že muslimové velmi neradi poskytují zprávu o otázkách, týkajících se jejich náboženství, osobám, které podezřívají, že jejich city se liší od jejich citů, ale trochu té staré uzavřenosti stále přetrvává.“

Nebylo snadné pro člověka, který není muslimem – alespoň ne v ortodoxním smyslu – získat rozmluvu, o kterou jsem žádal. Ale po několika předběžných jednáních k ní nakonec přece jenom došlo díky pomoci našich dobrých oboustranných přátel.

Cesta mne vedla přes nejstarší hemžící se káhirskou čtvrť po široké ulici, která rozděluje okrsek bazaru na dva díly, až k samým dveřím nejstaršího střediska muslimského učení na světě, ke vchodu do al-Azharu. Prošel jsem pod rozměrnou klenbou, plnou proplétajících se arabesek, do velkého slunného nádvoří, právě tak jako tam přede mnou v dlouhých dějinách tohoto místa prošly statisíce studentů, kteří potom učili slovům proroka Muhammad a ve východním světě. Přišli, aby podávali autentické výklady o svatém koránu a udržovali plamen islámské kultury stále planoucí.

Když jsem byl doveden do audienční síně před Jeho Eminenci a když jsme vyměnili obvyklé pozdravy, měl jsem čas studovat vážnou tvář tohoto muže prostřední postavy, který se těší jedinečné moci v islámském světě.

Šejk el Maraghi, který byl dříve velkým kádím v Sudánu, má značný vliv nejen v náboženských kruzích, ale také u jisté části prominentních, veřejně vystupujících osob.

Pod bílým turbanem jsem viděl dvě pevné, pronikavé oči, rovný pravidelný nos, malé šedé knírky, pevná ústa a na bradě našedlé strniště vousů.

Velký ústav, jemuž Jeho Eminence předsedá, dává své poučení tisícům studentů, budoucím učitelům Muhammadovy nauky, a přijímá fondy od nadací a bohatých vládních činitelů. Chudší studenti mají bezplatnou stravu a byt, anebo dostávají peněžité podpory. Stará budova již dávno nemůže všechny pojmout, a tak bylo vystavěno v jiných okresech několik poboček. Tímto rozšířením došlo také ke změně ve vyučování. Byla zavedena moderní vědecká studia, byly otevřeny dobře vybavené laboratoře a posluchárny pro fyziku a chemii a praktikují se zde nejmodernější vyučovací metody. Tyto reformy však byly zavedeny pečlivě – tak opatrně, že staré ovzduší zůstalo a obě výchovné metody, stará i nová, jsou prováděny bok po boku.

Uvnitř univerzitních zdí, které uzavírají řady kolonád a klášterů, galerií a minaretů, jsem viděl postavy s černými vousy, sedící a nahlížející do svých arabských knih. Ozvěny hlasů studentů, kteří zpívali své úlohy a přitom se v rytmu lehce kolébali sem a tam, zaznívaly do mých uší. Studenti seděli ve dřepu na rohožkách v malých skupinách ve stínu klášterních střech, zatímco jejich učitel seděl uprostřed.

To je tradiční vyučovací metoda, která se vhodně udržela ve starých budovách. Ale jinde ve velkých moderních přístavbách jsem již shledal, že Jeho Eminence přiměla tuto náboženskou univerzitu přijmout nový způsob života přizpůsobený dnešním podmínkám. V této věci měl rektor nadšenou podporu mladší muslimské generace, ale musel po nějakou dobu bojovat proti zkosnatělým teologům, kteří nechápali, že se al-Azhar musí přetvořit k práci v proměněném světě. Zápas byl dlouhý, ale jeho vítězství je dokonalé.

Tak, jako si sluneční světlo krok za krokem razí cestu do úzkých uliček staré Káhiry, tak, jako vyhrává zdravotnictví svou mnohaletou bitvu se starými čtvrtěmi a čerstvý vzduch zmenšuje sílu staletých pachů, tak také moderní myšlení rázně ovlivňuje starý Orient. Přicházející generace pádí vpřed na své cestě ke spojení starých a nových idejí. Toto spojení je nevyhnutelné.

Studenti přicházejí ze všech koutů muslimského světa, od Persie až k Zanzibaru; jsou přitahováni jako ocelové piliny k magnetu autoritativní kultury univerzity al-Azhar. Jsou oděni červenými fezy nebo bílými turbany a v roucha všech barev. Očekával jsem, že uvidím také nějaké Číňany ve skupinách studentů, a našel jsem je. Ale byl jsem překvapen, když jsem našel i několik mladých Japonců.

Šejk el Maraghi byl oděn v dlouhou černě a bíle pruhovanou hedvábnou košili, přes kterou měl delší roucho se širokými rukávy, zhotovené z černého hedvábí. Okolo pásu měl ovinut bílý opasek. Na nohou měl měkké, žluté střevíce ze safiánu, jejichž špičky byly obráceny do výše. Celý dojem tohoto ustrojení měl jakousi prostou výraznost.

Vážný klid v jeho tváři se mi líbil.

Začal jsem se dotazovat na ústřední poselství islámu. Jeho Eminence o odpovědi hluboce zauvažovala.

„První zásadou je, že je pouze jeden Bůh. To bylo nejdůležitější poselství Muhammadovo. Je to poselství, které bylo Bohem dáno prorokům (Mojžíšovi a Kristovi) před tím, než bylo dáno také Muhammadovi. Muhammad opakoval toto poselství židům a křesťanům jako výzvu k jejich kněžím, aby se spojili, avšak shledal, že jsou to tupci.

Dále je to víra v jedinečnost tvůrčího Boha, který nemá společníka.

Boha, který jediný má být oslavován a zbožňován a který nepotřebuje žádného prostřednictví mezi sebou a lidmi, které stvořil. Proroci a apoštolové jsou pouhými spojovacími články, které sdělují jeho zákony a příkazy a vyzývají lidi, aby se mu klaněli a poslouchali ho. On je Jediný, jehož pomoci se máme dovolávat k úlevě našich nedostatků a k nikomu jinému se nemáme obracet pro odpuštění nebo s prosbou v době potřeby. Pán, (budiž pochválen), pravil:

„Nevzývej nikoho kromě Alláha, nikoho, kdo ti nemůže ani pomoci, ani ublížit.“

Neboť činíš-li to, určitě se staneš nespravedlivým.

Jestliže tě Alláh postihne neštěstím, pak ho nemůže nikdo odstranit, jen On; a jestliže ti popřál něčeho dobrého, tu ne ni nikoho, kdo by mohl zastavit jeho přízeň. On uděluje svou milost komu se mu zlíbí mezi svými služebníky a On je odpouštějící, milosrdný.“

„Jak chápe Vaše Eminence ideu duše?“

„Korán toto slovo nedefinuje. A tak představitelé islámu mají o něm různé názory v různých dobách. Takové názory mohou být rozumově studovány. Ale nesmějí být připojovány ke koránu, k inspirované knize. Ale my samozřejmě věříme v den soudu pro každou duši, kdy spravedlivá sklídí svou odměnu a zlá obdrží svůj trest, čímž je položen základ k podstatě morálky. Tak řekl Alláh:

„A komu přísluší jediný atom váhy dobra, bude za to odměněn a komu zase jediný atom váhy zla, bude za to potrestán.“

„V jakém směru se liší Muhammad od jiných proroků, seslaných Bohem?“

„Prorok Muhammad se neliší od ostatních proroků, neboť byli všichni zvoleni Pánem, aby jeho poselství podali lidstvu a protože všichni obdrželi od něho zjevení. Muslimové se těší z víry v proroctví všech bez rozdílu. A tak praví Pán:

„Řekni svým věřícím: Věříme v Alláha a v to, co nám bylo sesláno a v to, co bylo sesláno Abrahámem a Ismaelem a Jákobem a jeho potomstvem a v to, co bylo dáno Mojžíšovi a Ježíšovi a v to, co bylo dáno prorokům jejich Pánem. Nečiníme mezi nimi rozdílu a Alláhovi se oddáváme.“

Tato odpověď přišla teprve, když si jí Eminence dobře rozmyslela. „Domníváte se, že člověk člověku nemůže pomoci, aby našel Boha?“

Zmiňuji se o tom proto, že nepřítomnost kněží ve vašem náboženství je tak nápadná.“

„Ano, v islámu nejsou kněží mezi člověkem a Bohem. Nicméně máme učené muslimy, kteří mohou poučovat o cestě k Bohu, jak je uložena v koránu, a ve výrocích a skutcích Proroka Muhammada.

Jsou jisté zásady, stanovené islámem, bez nichž není nikdo hoden, aby byl nazván muslimem a tyto zásady se neliší od zásad všech náboženství, která Alláh seslal k nám dolů prostřednictvím svých apoštolů. Islám, který není jediným náboženstvím, jež se těší z víry v jednotnost Boha, a které nařizuje poslušnost božím příkázáním, nebyl seslán výlučně Muhammadovi (Mír budiž s ním), ale je to Boží náboženství, které Bůh seslal dolů skrze všechny proroky a apoštoly. Řekl Alláh:

„Vpravdě pravé náboženství s Alláhem je islám a žádné jiné On nepřijímá. A těm, jimž byla dána Písma, neliší se od něho nepřátelstvím a vzájemnou žárlivostí, když poznali pravdu.“

A tak dělíme naše lidi na ty, kteří hluboce studovali naše náboženské učení a na ty, kteří je nestudovali. Prvé třídy si vážíme a nasloucháme jí, ale nepovažujeme tyto lidi za inspirované – nýbrž jen za vzdělané. Žádný muslim nemůže říci, že to nebo ono je vám zakázáno, protože k tomu má autoritu jedině Bůh. V naší víře neexistují žádné spojující články s Bohem. A to je základní kámen islámu. Ale uznáváme a ctíme ty, kteří věnovali svůj život posvátným studiím a chodíme k nim pro jejich názory a radu. Proto také každý, kdo je učený ve věcech náboženských, má právo, aby jeho názory byly vyslechnuty uctivě. V našich dějinách máme takový

příklad, kdy jeden kalif na trůně přijal radu od černého otroka, který dobře znal Prorokovo učení a jeho výroky. Ovšemže takový člověk nezůstal pak již otrokem.“

„Mohu se zeptat Vaší Eminence, zda jsou mešity pro vaše náboženství důležité?“

„Nikoliv. Lidé je užívají jako míst k modlitbám a chodí tam také, aby v pátek vyslechli kázání, ale protože nejsou ani kněží ani obřady, nejsou mešity podstatné k provádění islámu. Muslimové se mohou modlit kdekoliv a ne jen v mešitě – postačí každý kousek čisté půdy. Stavění mešit má za účel přinést do zbožnosti společenskou soudržnost. Nicméně, i když nejsou mešity podstatné, přece jen pobožnost v mešitě je vhodnější.“

„Jaká je povaha vašich modliteb?“ Poté se ozval klidný a tichý hlas:

„Když se muslim modlí, to znamená, že opakuje část koránu, kterou umí z paměti. Obvykle taková modlitba obsahuje věty, které jsou tradičně známé, že jsou v nich věci, na něž má člověk myslet při modlitbě. Musím říci a opakovat, že účelem naší modlitby není jen konat naši povinnost k Bohu, nýbrž se také duchovně vychovávat v době, kdy se modlíme. Muslim, který tato slova opakuje den za dnem, si je neustále připomíná. Neexistují lepší slova pro modlitbu než ta, která jsou mu k tomu předepsána koránem. ‚Modlíme se k Tobě a jenom k Tobě. Nežádáme jiné pomoci než od Tebe.‘ Takové jsou dvě věty často užívané. Kromě toho stanovené věty pomáhají lidem nevzdělaným.

Naše modlitby jsou zcela krátké a skládají se ze zahajovacích odstavců koránu a sedmi dalších textů. Ale lidé, kteří si přejí, mohou přidat kterýkoli jiný text, který si vybrali. Ale žádné modlitby, které by si člověk sám vytvořil, nesmí být přidávány k těmto textům.

Muslim se musí modlit pětkrát denně. Kdyby mu snad mocné okolnosti zamezily vykonat tyto modlitby ve správnou dobu, musí to nahradit později. Je zapovězeno promeškat jedinou hodinu modlitby.“

*

„A co člověk, který je vážně nemocen?“

„Jestliže nemůže stát nebo sedět v předepsané pozici k modlitbě, pak se musí modlit vleže. A jestliže nemůže mluvit, musí zvednout obě ruce ke spánkům na znamení úcty k Bohu. Nezapomínejte, že naše pozice nutí lidi projevovat svou pokoru před Bohem, neboť je nutí, aby se klaněli až na zem. Je dobré pro lidi takto uznávat velikost boží.“

„Nezdá se, že pětkrát denně je pro lidi přílišné?“

„Ne. Tyto modlitby jsou důležité, neboť neustále lidem připomínají Boha a zároveň je duchovně vychovávají, jak jsem již dříve řekl. A tak když Boha oslovují jako Milosrdného, učí se tím, že milost je v jeho očích přijímána a je to pro ně sugescí, aby se stali i oni ve svých vlastních životech milosrdnými. Podobně je to s jinými vlastnostmi, které připisujeme Bohu.“

Vtom vstoupil jakýsi úředník. Chopil se ruky, kterou mu rektor podal, pak se sklonil, vroucně ji políbil a potom se dotkl svého čela. Když se posadil, tázal jsem se: „Jaký je účel pouti do Mekky?“

„Právě tak jako mešity zvětšují v islámu místní soudržnost, tak zase pout' do Mekky zvětšuje v islámu soudržnost mezinárodní. V islámu jsou všichni lidé bratry. A mešita stejně jako pout' jim poskytuje možnost scházet se jako takoví. Rovnost je zásluhou islámu. Islám je v podstatě demokratický a ničí třídní nenávisť. Islám řeší problém chudoby tím, že předepisuje almužny, tím, že jisté procento peněz bere bohatým, aby byly rozdělovány potřebným. Kdyby to dělali všichni lidé, tu dobrá Vůle, mír a slitování by měli nejvyšší vládu mezi lidstvem. Také by byla založena zdravá rovnováha mezi třídami. Každý, kdo věří v Alláha, setkává se v mešitě nebo na pouti s každým jiným věřícím jako se sobě rovným. A tak král může kráčet vedle žebráka, anebo se vedle něho modlit. Islám vyzývá lidi, aby odložili rozdíly národnostní nebo jiné a při tom tvoří náboženskou jednotu a lidské zásady, které spojují lidstvo. Islám neposkytuje nikomu

uznání za nic jiného než za spravedlivost a dobré skutky. Neboť tak pravil Alláh, (jenž budiž povýšen):

„Ó lidé, stvořili jsme vás z Adama a Evy a učinili jsme z vás národy a kmeny, abyste se vzájemně poznali. Vpravdě mezi vámi zasluhuje nejvyšší úcty před zrakem Alláha ten, kdo je nejspravedlivější. Alláh je všemohoucí a zná vaše nejvnitřnější myšlenky!“

„Na Západě vládne všeobecná domněnka, že muslimové jsou fanatičtí a nesnášenliví. Je to správné? A také, že islám byl šířen výhradně mečem. Co byste k tomu chtěl poznamenat?“

Šejk el Maraghi se usmál.

„Islám se stal pevnou a neochvějnou vírou. Muslimové se stali údajně přísnými zastánci této víry. Straničtí kritici islámu proto nesprávně obviňují naše náboženství, že je fanatické. Ve skutečnosti to, co nepřátelé nazývají fanatismem, není nic jiného než pevná víra – ať to jmenují jakkoliv.

A pokud se týká tvrzení, že islám byl rozšiřován pouze mečem, tu je třeba připomenout historická fakta, analyzovat pravé příčiny válek, do nichž byl islám v prvních dnech zapleten. Pak poznáme, že tyto války neměly nic společného s rozšiřováním islámu. Byly většinou vedeny v obraně sebe a příbuzných, v obraně věřících proti pronásledování a tyranství, jež na ně vnášeli nevěřící, kteří je vyháněli z jejich domovů. Z těchto důvodů dovolil Bůh svému Prorokovi, aby se chopil zbraně proti narušitelům. Pán pravil:

„Alláh vám nezakazuje, abyste byli laskaví k těm a jednali spravedlivě s těmi, kteří proti vám nevedou válku pro vaše náboženství a nevyhánějí vás z domovů. Neboť vpravdě Alláh miluje spravedlivé. Jenom vám Alláh zakazuje přátelit se s těmi, kteří vedou proti vám válku pro vaše náboženství a vyhánějí vás z domovů a kteří pomáhají těm, kteří vás zahnali.“

A dále:

„Je dán souhlas těm, kteří se chopili zbraní proti nevěřícím, neboť oni trpěli pronásledováním. A vpravdě Alláh jim může pomáhat. Těm, kteří byli ze svých domovů nespravedlivě vyhnáni jenom proto, že říkali: Náš Pán je Alláh.“

To jsou krátce některé příčiny, které donutily Proroka a jeho druhy chopit se zbraní. Zprvu navrhoval, aby ho jeho druzi nechali samotného volat k Arabům, aby přijali islám. Ale setkal se s potupou a oni nechtěli přijmout novou víru a obtěžovali ho a snažili se jeho poselství přerokoutit. Nezbylo mu nic jiného než bránit sebe a své následovníky proti útokům nepřátel, aby mohl podporovat věc Alláhovu.

Válka a vítězství, ke kterým došlo později, neměly bezpochyby jiný účel než chránit islám. Vítězové dávali poraženým tři různé podmínky:

- a) přijmout islám a stát se jejich druhy,
- b) platit daň, která by zmenšila chudobu Arabů a za to přijmout ochranu života a majetku,
- c) anebo dále pokračovat v boji.

Není však pochyb, že tyto války začaly částečně z důvodů politických, částečně z důvodů sociálních a částečně z důvodů ekonomických. Ale výtku, že islám byl rozšiřován pouze mečem, je nepravdivá, neboť později se islám šířil bez válek. Což Mongolové a Tataři, kteří zaplavili Asii a ničili nádhernou islámskou civilizaci a byli nejkrutějšími nepřáteli muslimů, nepřijali sami islám a nestali se jeho horlivými podporovateli? Obrátíme-li se k dějinám a prohlížíme-li nestranně jejich zápisy, musíme v nich najít dostatečný důkaz k odmítnutí takového tvrzení.“

„Jaký je osobní názor Vaší Eminence z orientálního hlediska o západních lidech a institucích, pokud jste je viděl, anebo o nich slyšel?“ byla další moje otázka.

„Můj osobní názor o západních lidech je ten, že dosáhli vysokého stupně kultury, jak vědeckého tak sociálního, ale postřehl jsem, že západní civilizace postrádá duchovní pohnutky. Nemůžeme považovat civilizaci za dokonalou, jestliže nebere v úvahu hmotnou stejně jako duchovní podstatu lidí, neboť ty se vzájemně doplňují a musí být ve vzájemné rovnováze.

Pokud jde o evropské instituce, obdivujeme se jim a mnohé z nich se snažíme převzít, neboť jsme k tomu nuceni samotným textem Svaté Knihy:

„Ohlašuji radostné zprávy mým služebníkům, kteří naslouchají napomenutím a kteří se řídí z nich tím nejlepším. To jsou ti, které Alláh vede do svého náboženství a jsou to lidé chápající.“

Náš Prorok to podporuje také, neboť řekl:

„Moudrost je ztracený poklad pravého věřícího a on se ho chopí, kdekoliv jej nalezne.“

Vše, CO odmítáme v západních institucích, je přílišná osobní svoboda, poněvadž ta vede k vážným nevhodnostem, které směřují k podkopávání samotné existence těchto zřízení.

Zatímco připouštíme, že tato zásada individuální svobody je přirozeným právem člověka, nemůžeme říci, že je jí vhodně užíváno. V islámu tato zásada je užívána vhodně a člověku je dovoleno vše, co není škodlivé pro něho, ani to neškodí bližnímu.“

*

„V prvních dnech islámu autority oddělovaly části mešit k vyučování náboženského a laického vědění. Velké mešity přijaly vzhled univerzit, zvláště když k nim byly připojovány příbytky studentů a učitelů. Peníze byly věnovány na udržování těchto ústavů. Al-Azhar byla jednou z takových mešit. Když pak necelých sedm set let po útěku-Proroka ležel Bagdád ve zříceninách u nohou Tatarů, kteří tam vpadli, a když kalif byl odstraněn, tu král Az-Záhir Bajbars vzal do své ochrany jednoho ze synů princů Abbásovců a učinil ho kalifem. Král Bajbars znovu otevřel al-Azhar, když tamní vyučování bylo na čas zastaveno a zasypal ho dary. A tak al-Azhar získal slávu a vábil mnoho studentů, kteří se tam uchylovali zdaleka i zblízka, hledající učenost. Zakrátko se stala tato mešita nejvyšší a nejdůležitější islámskou univerzitou na světě. Postupně se vyvíjela, až se stala veřejným ústavem pro všechny muslimy. Bezpochyby je to veliké vyznamenání, kterého se nedostalo žádné jiné mešitě.

Reformy, které zavádím do al-Azharu jsou takové, aby poskytly studentům příležitost rozšiřovat svůj duševní i kulturní obzor ve všech odvětvích vědění.

Ve svém pátrání po pravdě islám doporučuje logické uvažování.

Zatracuje slepé napodobování a kárá ty, kteří ho praktikují. Praví Pán:

„A když je jim řečeno: ‚Sledujte to, co vám Bůh seslal,‘ tu řeknou: ‚Ne, my se řídíme zvyky, které jsme našli u svých otců.‘ Ale co z toho, když jejich otcové neměli nic a když byli bez vedení?‘

„Může islám vyhovovat potřebám moderního věku, který je stále více vědecky vzděláván a směřuje k tomu být zcela praktickým?“

„Jak by mohl islám, který je založen na požadavcích lidské povahy a rozumu a který žádá, aby jeho věřící hledali a odůvodňovali své vědomosti a vykonávali řádně své povinnosti – jak by takováto víra mohla být neschopná nebo se neshodovala s potřebami našeho moderního

věku, věku vědy a kultury? Islám opravdu nutí lidi, aby pěstovali vědění. V tomto smyslu praví Pán:

„Pravím: Uvažujte o všem, co je na nebesích i na zemi.“

Praví věřící jsou popisováni v koránu jako ti, kteří hloubají o stvoření nebes a země.

Dřívější muslimové podali důkaz, že je možné smířit náboženství s praktickým životem a vědou bez bloudění. Používali řecká a římská filozofická a vědecká díla. Překládali je, kritizovali je a zdokonalovali se z nich. Vykonyvali všechna odvětví světského zaměstnání, včetně zemědělství, obchodu i průmyslu.

Jeden z důvodů, proč se tak rychle šířil islám, je ten, že je to náboženství praktické a nikoliv teoretické. Vydává zákony a nařízení, kterých se má uposlechnout, a zásady, které lze uplatnit v životě.

Islám si také všímá různých požadavků lidské povahy a stanovuje zásady, které berou v úvahu potřeby těla stejně jako duše. Nepřekročil žádnou z nich ve prospěch jednoho nebo druhého. Když islám uzákonil radovat se z dobrých věcí života, předepsal omezení, která drží na uzdě lidské choutky a zapovídá jim dělat to, co by jim škodilo nebo je kazilo. Nezanedbává ani duchovní stránky člověka, ale věnuje jim plnou pozornost.”

„Proč jsou ženy zahaleny a přestane tento zvyk? Na Západě vládne všeobecná představa, že ženy v islámských zemích jsou utlačovány v polootroctví a že je s nimi zacházeno jako s bytostmi naprosto méněcennými. Co k tomu můžete říci?“

„Pokud se týká zahalování žen závoji,“ zněla odpověď, „islám pro to předepisuje určitou formu, totiž, aby ženy neodhalovaly své půvaby cizincům a aby se na veřejnosti neodívaly nápadně. Tímto způsobem si podrží ženy své dekorum a muži jsou chráněni, aby neupadli do jejich kouzla. Není pochyby, že se islámu tímto nařízením podařilo položit zdravou zásadu, jak chránit stejně muže i ženy před zlem pokušení a hříchu.“

Islám však nezavádí zahalování žen příliš daleko. Dovoluje jim odhalit tváře a ruce, když nehrozí pokušení.

Západní názor, že muslimské ženy jsou utlačovány, zpola zotročovány a že je s nimi zacházeno jako s bytostmi méněcennými, není ani pravdivý, ani v souladu s naším náboženským učením, neboť islám dal ženám plná práva. Dovoluje jim, s rozumným omezením, vše, co je může dělat šťastnými. Dovoluje jim konzervativní formu volnosti a učinil je paními v jejich okruhu. Nezakazuje jim vzdělávat se v jakémkoliv stupni. Naopak, doporučuje jim, aby se zdokonalovaly, jak je to jen možné. Dovoluje jim mít osobní vlastnictví a dal jim právo zacházet s ním. Ženy mohou být státními zástupci, mohou být strážníky, kurátory, a mohou být soudci, kromě trestních případů. Některé muslimské ženy dosáhly značné učenosti, některé jsou známé svou spravedlností, zatímco jiné dosahují velkého významu v literatuře. Pověsti, že muslimské ženy jsou polovičními otrokyněmi, mají svůj původ ve skutečnosti, že někteří nevědomí lidé vlivem svého okolí si osvojili špatné zacházení se svými ženami. Není třeba říkat, že islám nemůže nést odpovědnost za takové ponižování.”

Nevědomost průměrného Evropana o tomto významném náboženství je něco, zač nemůže být kárán, ale jeho falešné názory o něm mu neslouží ke cti. Mnozí moji přátelé v Anglii vědí pouze, že muslim je člověk, jehož víra mu dovoluje mít čtyři ženy. Kromě toho nevědí nic! Nepochybují, že v pozadí jejich mysli je představa, že islám se rozšířil daleko na východ a lákadlo oněch čtyř manželek s tím má mnoho co dělat. Pro rozvážného člověka, který v nich vidí čtvero dalších zodpovědností, čtvero dalších finančních břemen, se stává lákadlo těchto možných manželek méně přitažlivým. Osobně jsem se setkal jen se dvěma muslimy, kteří měli čtyři manželky a to byli maháradžové, kteří k nim měli ještě více než čtyřicet dalších žen. Znam několik obyčejných lidí, kteří mají po dvou manželkách, ale nikdy jsem se nesetkal s běžným

člověkem, který by měl harém čtyř žen. Asi devadesát sedm procent všech muslimů, s nimiž jsem se kdy setkal, měli jen jednu manželku. A tak je mi líto, ale musím uvést na pravou míru klamnou představu, kterou si my lidé ze Západu bláhově udržujeme. A když byl tento klam rozptýlen, tu z našeho vědění o islámu mnoho nezbylo.

Obžaloba z mnohoženství, která je tak často vznášena proti islámu a které je tak často užíváno, aby zamlžilo jeho cíle, není nic, čeho by se muslimové měli bát. Mnohoženství samo o sobě není nic ohavného nebo nemravného. A ze stanoviska psychologického a vědeckého by někdy mohlo být dokonce žádoucí. Ale buď jak buď, procento polygamií manželství na Východě je skutečně velmi malé, ne vyšší než na Západě, kde taková spojení existují, ale za okolností hanby, tajnosti a nezákonnosti. V každém případě, veřejné mínění v Egyptě je dnes všeobecně proti mnohoženství.

Připomněl jsem si, že polygamie byla široce rozšířena mezi starými národy a že Muhammad ji v Arábii našel jako zavedenou instituci. Nezavedl ji, ani ji nešířil jako novou nauku, ale prostě přijal situaci a snažil se ji etickým způsobem upravit. Připomněl jsem si také, že našel dosti barbarské manželské poměry mezi Araby oněch dávných dnů, které byly mnohem nepříznivější ve srovnání s poměry, které později zavedl. Například, ženy muže mohly být zděděny jeho synem. Shledal, že rozvod je tak snadný jako vytažení džberu vody ze studně. Ačkoliv se nepokoušel udělat ho obtížnějším, přece jenom své věrné varoval, že „rozvod je nejohavnější ze všech dovolených věcí před Bohem“. A dal rozvod pod zákon, který byl pro obě strany poctivější. Je otevřenou otázkou, zda by se mu měla dát přednost před legalizovaným pokrytectvím našeho vlastního rozvodového zákona.

Obžaloba, že by islám dovoloval mužům oddávat se jejich vášním, je směšná. Uložil posty každému věřícímu, aby jim tak pomohl odpoutat se od jejich vášní. Zapověděl alkoholické nápoje, aby přispěl k jejich úsilí ovládat se.

Ale chtěl jsem vědět, co Muhammad skutečně ustanovil o mnohoženství a tak jsem se tázal Jeho Eminence:

„Jaké je učení týkající se polygamie? Jaká je skutečná praxe?“ Jeho odpověď bylo:

„Islám dovoluje polygamii, jestliže muž dovede se svými ženami zacházet nestranně a rovnoprávně. Svátý korán zakazuje mnohoženství, jestliže ze strany manžela nelze dosáhnout nestrannosti. Pravit Alláh, jehož jméno budiž povýšeno:

„A nebude ve vaší moci, abyste zacházeli se svými ženami stejně, třebaže byste to rádi činili.“

V každém případě islám nepodporuje mnohoženství a nikdy to nedovoloval bezpodmínečně. Měl jen v úmyslu zabránit vlnám mužům, kteří se nemohou spokojit s jednou ženou, aby neupadali do hříchu cizoložství. A těm bylo dovoleno mnohoženství, jenom když splnili podmínku nestrannosti.

Současná praxe mezi většinou muslimů je mít jen jednu manželku, s výjimkou několika málo, kteří z tělesných nebo hmotných důvodů se ožení s více než jednou ženou, buď aby se chránili před cizoložstvím, nebo aby podporovali chudé ženy, které nemají nikoho, kdo by se o ně staral.”

Než jsem odešel, ukázal mi knihovnu nesmírné ceny, umístěnou v místnostech se stropy nádherně vyřezávanými z cedrového dřeva. Staré korány, psané na pergamenu, knihy s miniaturomi na stránkách a s pozlacenými iniciálami, rukopisy velmi starobylé, přecházely před mým zrakem po tisících. Pouze zde je uchováno patnáct tisíc rukopisů.

A s tím bylo mé slyšení ukončeno. Naslouchal jsem napjatě, neboť veliká moc Šejka el Maraghia poskytovala jedinečnou autoritu každému jeho výroku.

Začal jsem mnohem jasněji chápat, proč Muhammadova víra se tak rozšířila. Proč islám mohl tak rychle získat úctu divokých beduinů z pouště právě tak jako vzdělaných měst v Persii a množství kmenů a národů, které sídlí na Blízkém i Středním východě.

Muhammad, jako Mojžíš, ale nepodoben Buddhovi, směřoval hlavně k tomu, aby založil na zemi nebe viditelné a hmatatelné, chtěje zároveň zorganizovat společnost lidí, která by žila dále normálním denním životem, ale aby v něm uplatňovala taková pravidla, která on, posel boží, jim přinesl. Buddha a dokonce i Ježíš stranili hlasu, který dával nauky asketické, a intuicím, které se týkaly tajných úkrytů lidského ducha. Muhammad, jako Ježíš, vášnivě miloval Boha, ale zatímco Ježíš věnoval tuto svou lásku nalezení vnitřního království, Muhammad ji věnoval nalezení království zevního. Nejsme povoláni k tomu, abychom posuzovali, nýbrž jenom, abychom zaznamenávali fakta. Muhammad, Mojžíš, Ježíš a Buddha byli opravdovými a ryze inspirovanými vyslanci božími, ale Muhammad se lišil od ostatních orientálních proroků tím, že se stavěl proti odvrácení se od společenských a veřejných povinností života, což obvykle doprovází nejvyšší náboženskou oddanost. Jasně ukázal, že mniši a kláštery jsou v islámu nežádoucí. A neschvaloval mnišské nauky, které obsahují usmrcení lidských náklonností.

Je skutečně škoda, že průměrný člověk ze Západu zná tak málo o islámské víře, a že dokonce i to málo je obvykle zčásti mylné, ne-li zcela nesprávné.

Muhammad učil lidi, aby se nestyděli pokleknout a klanět se neviditelnému Králi, aby poklekli na kolena na veřejné ulici.

Je čas, abychom se zbavili některých z těchto mylných představ o tomto velkém muži, Muhammadovi, a o jeho významném náboženství, islámu, představ, které zatemňují naši mysl. Je čas, abychom pochopili, že kouzlo jeho jména je takové, že miliony lidí, skoro jedna sedmina lidského pokolení, od západních břehů Afriky až k východním břehům Číny, svolávají na něj denně své požehnání. Je čas, abychom uznali skutečnost, že vroucnost těchto lidí, muslimů, je pravá, a že rychle vyslovené jméno „Alláh“ podle evropské výslovnosti, je bídrou zkresleninou vroucího, protaženého, srdcem procítěného, dvouslabičného „Alláh“ podle zvyku východního, podle kterého lidé druhou slabiku zbožně protahují.

Noc otevřela své oči jiskřící tisícerými hvězdnými klenoty na svém rouchu, když jsem stál zase na ulici před al-Azharem, dívaje se roztržitě do prázdna. Srp měsíce svítil skrze mlhu, obklopen indigově modrou oblohou. A potom silný, tenorový hlas muezzina z mešity zazněl ve vzduchu, prohlašuje zvučně ze své vysoké věže jedinečnost Boha.

Nyní po celém městě, které se skládá z mnoha uměle vytesávaných bran, prolamovaných geometrických oblouků a dlážděných dvorů, které jsou střeženy Alláhem a jeho anděli, padají lidé na kolena s tvářemi obrácenými k Mekce, opakujíce tato prostá slova: „Bůh je největší!“

X.

V MÍRU STARÉHO ABYDU

Více než před sedmi tisíci lety, dříve než Muhammad probudil arabské kočující kmeny k uctívání čistě duchovního Boha, kvetlo v této zemi čiré oblohy náboženství, jehož přívrženci vytesali obrovské kamenné modly, jimiž Prorok opovrhoval. A přece jen nejlepší duchové tohoto náboženství se klaněli témuž Neznámému Bohu jako on; jejich víra nebyla pouhým vyznáváním nějakého modloslužebnictví. Učení egyptologové naší doby mohou říci velmi málo o tomto náboženství, poněvadž patří do předhistorického období, období, tak skoupého na materiál, že nemohou zvednout jeho roušku a mohou jenom opatrně hádat o jeho lidech a událostech.

V moderním Egyptě jsou místa, kde chrámy starých národů a mešity muslimů stojí bok po boku – jako v Luxoru – a když si toho povšimneme, shledáváme úžasný kontrast v této zemi.

Jak tak píší, zdá se, že mé uši zaslechly dusot kopyt a oči mé mysli pozorují lehkou jízdu arabských vetřelců, jak vztyčují zelenou vlajku Prorokovu po celém Egyptě. Ale čas čeká s hrozivou trpělivostí ... a zelená vlajka ustupuje rudé, bílé a modré a pak zase zelené. Avšak za tím vším – ozývá se jemné cinkání starobylého chrámového sistra!

Egypt nemůže se sebe setřást symboly své původní víry. Minulost jako Fénix povstává před naším zrakem z podivuhodných objevů archeologů. Tyto viditelné kamenné památky připomínají Egyptu minulost, k níž se někdy hlásí, ale kterou mnohem častěji zanedbává.

A přece jen hraniční linie mezi minulostí a přítomností je nejistá. Ovzduší onoho zmizelého lidu a jeho starobylého náboženství se vznáší těžce nad zemí, což potvrdí každý citlivý člověk. Jestliže jejich chrámy jsou dnes smutně zmenšeny a často stojí rozbořeny nebo beze střeš, při čemž netopýři s velikými křídly se míhají okolo jejich sloupů za temné noci; jestliže tito lidé zanechali jenom několik pochovaných těl, aby vyprávěla o jejich existenci, těl zbavených krve, s odstraněnými vnitřnostmi a proměněných dovednými balzamovači v mumie, zavínuté do obinadel, přece jenom mnoho jejich duchů dosud straší na oněch starých místech, které tito lidé tak dobře znali. Moc takzvaných mrtvých přetrvává v Egyptě více než v kterékoliv jiné zemi, kterou znám.

Znovu jsem objevil přítomnost tohoto nehmatatelného dědictví, když jsem seděl na zkřížených nohou uvnitř jednoho ze sedmi výklenků ve zdi, které jsou v Abydu ve sloupové síni chrámu Setchiho, zatímco podivné postavy zíraly na mne dolů, anebo se objevovaly na malovaných stěnách. Po dvouhodinové jízdě po zvýšené silnici, která přetíná plantáže cukrové třtiny a boby rodící pole, opustil jsem příjemný, svěží a osvěžující ranní vzduch – neboť jsem se vydal na cestu před východem slunce a překročil jsem dlážděný práh staré svatyně, zbudované faraónem Setchim I. Mohutný pocit minulosti se mne rychle zmocnil a, zatímco jsem zde seděl, vnucoval očím mé mysli vize o zmizelých dobách.

Bezděčně jsem viděl starodávné průvody přecházet po dlážděné kamenné podlaze a ubírat se odměřeným rytmickým krokem k oltářům. Nevyhnutelně jsem cítil mohutný vliv oněch starých kněží – mágů, kteří učinili z tohoto místa jeden ze svých ohniskových bodů k přivolávání Usirova požehnání – boha, kterého symbolizovali s ozdobou hlavy v podobě vysoké trojité koruny. A ozvěny některých jejich evokací byly tak mocné, že se zachvívaly skrze nebesa století za stoletím. A veliký klid jakési vysoké přítomnosti mne začal zahalovat a okouzlovat a pod jejími žehnajícími křídly jsem viděl svůj pozemský život naplněný touhami odpadávat, jako když písek klouže skrze naše prsty.

Vhodně napsal Strabón, klasický zeměpisec, o tomto prachem pokrytém období: „V Abydu se klaní Usirovi. Ale v chrámě není dovoleno žádnému pěvci zpívat, ani hudebníkům na píšťalu nebo citeru hrát při počátku obřadů, slavených na počest tohoto boha, jako je obvyklé při ob-

řadech prováděných na počest bohů jiných.“ Mír pronikal skrze bílé zdi této dvorany, zasněný mír, který zevní svět nezná a ani nemůže pochopit. Marta za veškeré svoje spěchání a pobíhání byla Kristem pokárána a Marie, klidná a zadumaná, obdržela jeho pochvalu. Nikoliv ve hluku a rozčilení nalézáme své nejlepší chvíle, ale jenom když tiše sestoupí klid na naši duši, vstupujeme v důvěrné spojení se Štěstím, Moudrostí a božskou Mocí.

Seděl jsem pohodlně ve svém malém výklenku ve zdi, jako možná v něm sedával před sta generacemi některý hnědý chrámový kněz, a dovolil jsem, aby jeho lehký vliv na mě spočinul jako kouzlo. Ó, bylo tak dobré být na chvíli sám a zapomenout na všechen hluk, který přinesl pokrok jako nevyhnutelného průvodce svých mnohých dobrodiní. A bylo také dobré zapomenout na hrubé sobectví, nevyhnutelné nepochopení, nehodné nenávisti a trpké žárlivosti, které zvedají své hlavy jako brejlovci, aby plivaly a útočily, když se člověk vrací do světa neosvícených lidí.

A já jsem se tázal: Proč se máme vracet?

Považujeme osamělost za kletbu, ale když dosáhneme moudrosti, díváme se na ni jako na požehnání. Musíme se vyšplhat na horu Everest svých snů a zvyknout si žít mezi vrchoły osamělosti. Neboť hledáme-li duši mezi zástupy, nalézáme pouze bezduchost, a hledáme-li pravdu, tu odhalujeme většinou neupřímnost.

Společenství je z duše a nikoliv z těla. Můžeme strávit večer ve velkém salónu, kde je přítomno čtyřicet lidí a přece jen tam můžeme chodit tak osaměle, jako bychom byli na Sahaře. Těla se mohou k sobě vzájemně přiblížit, ale když srdce a mysl zůstávají vzdáleny, je každý z nás sám. Někdo myslí, že je jeho povinností pozvat nás do svého domu, díky pravidlům formální etikety. A my přijdeme, ale náš hostitel zde není, aby nás přijal. Zanechal zde pouze své tělo, aby se s námi setkalo, ačkoliv dobře ví, že propast mezi našimi dušemi je příliš široká, aby ho přiměla zůstat. Uvedení k takovému člověku učiní vše jiné, kromě toho, 4 bychom byli uvedeni. Koho Bůh rozloučil, toho necht' člověk nespojuje!

Vzal jsem si jízdenku do nebeské říše, do oné veliké země, kam naše drobné a triviální novinky neprosakují. Jsem snad člověkem, který nenávidí své bližní? Ale jak byste mohli nazvat misantropem toho, kdo si hraje s malými dětmi a rozděluje své drobné peníze mezi chudé?

Proč tedy nezůstat oddělen a nepřijmout nabízené požehnání osamělého uzavřeného života, prostého všech zbytečných obav, na klidných místech, jako je tato svatyně v Abydu?

Opovrhujeme člověkem, který opouští společnost, aby hledal vyšší život, i když se možná vzdaluje jenom proto, aby se mohl vrátit a svým bližním sdělit několik dobrých, nových zpráv. Neboť vzpomínka mi vrátila slavný slib, který jsem musel složit těm, kterých si vážím – ba co více, které uctívám – a já jsem věděl, že návrat je nevyhnutelný. Ale toto vědění mě nermoutilo, neboť jsem věděl také, že když mne svět unaví, mohu se ponořit do hluboké studně svého duchovního bytí a později se zase navrátit, osvěžený, klidný, spokojený a šťastný. V onom velkém, požehnaném tichu mohu slyšet jasný hlas boží právě tak, jako ve velkém tichu této chrámové síně mohu slyšet slabší hlasy zmizelých bohů. Když se obrátíme navenek do světa, tu kráčíme uprostřed stínů a zmatků, ale když se obrátíme dovnitř, můžeme se pohybovat mezi jistotami a věčnými krásami.“Bud' tich,“ radil žalmista, „a věz, že Já jest Bůh.“

Ztratili jsme staré umění být o samotě a nevíme, co si počít, když jsme sami. Nevíme, jak se učinit šťastnými z vnitřních zdrojů, a tak musíme platit osobám, které nás baví nebo jiným, aby nás učinily na chvíli šťastnými. Nejenže nejsme schopni být o samotě, ale ještě méně jsme schopni sedět tiše. A přece, kdybychom mohli načas udržet tělo v jedné poloze a při tom používat svou mysl správným způsobem, mohli bychom získat hluboké vědění, které stojí za to, a do svých srdcí načerpat hluboký mír.

A tak jsem odpočíval téměř dvě hodiny, až konečně nepřetržité tikání času zaznělo zase v mých uších a já jsem znovu otevřel oči.

Díval jsem se okolo sebe na tlusté rýhované pilíře, které stály v řadách ve dvoraně a podpíraly těžký strop, přičemž se podivně podobaly obrovským papyrusovým třtinám, držícím pevně kopule. Jejich stvolů byly tu a tam osvětleny paprsky slunce, které pronikaly otvory ve střeše a odhalovaly tak jejich malované a barevné nízké reliéfy. Zde byl faraón, stojící obřadně v přítomnosti některého boha, tehdy uctívaného, anebo zase byl veden přímo k velikému Usirovi; zde zase byly řady nalinkovaných hieroglyfů, tak tajemných pro nezasvěcené oko. Sám Setchi viděl tytéž popsané a pomalované sloupy s vystupujícími podstavci.

Natáhl jsem na minutu své ztuhlé nohy a pak jsem vstal, abych se prošel po těchto místech. Přes vzdušné komnaty a skrze klenuté svatyně jsem přešel k bližšímu studiu nástěnných maleb, jejichž modrá, zelená, červená a žlutá barva vypadala právě tak čerstvě na bílém, mramoru podobném, vápencovém podkladě jako tehdy, když je před třemi tisíci pěti sty lety opustila umělcova ruka.

Delikátní krása žen s nalíčenou pletí musí dříve nebo později být zničena nemilosrdným lupičem – časem, ale tato tvrdá, do kamene vyrytá krása těchto obrazů se zdála posmívat každému takovému lupu. Jaká to byla tajemství starých roztíračů barev, jejichž jasný cinobr a skvělá modř si podržely svou svěžest; a proč je nemůžeme dnes napodobit? Živost barev závodila s krásnou kresbou a nádherným tesáním oněch umělců, kteří kdysi stáli a pracovali tam, kde jsem stál teď já a přemýšlel, a kteří malovali na bílém kameni tajemný život zmizelého Egypta. Všude vidíte obrazy krále, klanícího se vysokým bohům a přijímajícího od nich požehnání. V tomto zvláštním chrámě, který není celý věnován nějakému jednotlivému božství jako obvykle, bylo uctíváno několik bohů starého egyptského panteonu. Každý měl svůj oltář, každý měl svou nástěnnou malbu nebo vytesanou postavu v nějaké náboženské scéně, ačkoliv Usir zůstával mezi nimi všemi nejvýše. Sedm klenutých prostor, vytvořených z velikých kamenných bloků, z nichž každý sahá od jednoho architrávu ke druhému, bylo zde zbudováno k počtě Hora, Esety, Ptaha, Herachteje kromě jiných.

Eset, vznešená Matka Moudrosti, zpodobněná ve veškeré své mateřské něze, natahuje svou paži a dotýká se ramene zbožného faraóna. Nablízku pluje její posvátný člun, lotosy ozdobený překrásný oltář, zbudovaný uprostřed, zatímco laskavé vodstvo a poslušné větry jsou nablízku, aby člun donesly do rajských říší, které jsou příbytkem bohů, bohůň a těch lidí, kterým tito bohové požehnali. Pošetilci, kteří vídají takovéto obrazy, se táží, jak mohli staří národové být tak hloupí, že věřili těmto věcem, těmto božstvům, která dnes tak naprosto zmizela, a posvátným bárkám, které unášely do nebe ty, kteří měli přízeň bohů. Je pravda, že čluny byly pouhými symboly, že byly částí posvátného jazyka, kterému elita starého světa dobře rozuměla, ale jehož význam moderní svět sotva chápe – ale božstva sama byla daleka pouhého výmyslu. V nekonečném božím vesmíru je dost místa pro jiné a vyšší bytosti, než je člověk, a třebaže tyto bytosti měly různá jména a tvary v různých dobách, přece jenom tato božstva nezměnila svůj vrozený charakter. Domnívám se jako Plutarch, že:

„Nikoliv různí bohové mezi různými národy, barbarů nebo Řeků; ale jako jsou slunce, měsíc, obloha, země, moře obecným majetkem všech lidí a přitom jsou různými národy nazývány různými jmény.“

I když se dnes zdá, že se tato božstva vzdálila z našeho dohledu, jejich práce nemohla být skončena. Tento jejich ústup může být ústupem pouze do říší méně hmatatelných pro naše tělesné smysly, ale my jsme přesto ve sféře jejich vlivů. Ona dosud bdí nad světem, který byl svěřen jejich péči, dosud ovládají směry lidského vývoje, i když již nesestupují do viditelných pozemských tvarů. Věřím v bohy, tak jako v ně věřili staří Egyptané – jako ve skupinu nadlidských bytostí, které bdí nad vývojem vesmíru a blahem lidstva, které řídí skryté osudy lidí a vedou jejich důležitější záležitosti. A konečně věřím, že vedou každého a vše směrem ke konečné dokonalosti.

Těchto sedm zasvěcených kaplí v chrámu bylo svědky zapalování ohňů a kropení vodou, obětování kadidla a postojů při modlitbách a obřadech, které byly buď modloslužebné, anebo duchovní podle chápání a vroucnosti těch, kteří se toho všeho zúčastnili. Člověk, který si myslel, že tyto hmotné skutky stačí, aby nahradily vnitřní ctnosti, stával se tím modloslužebníkem; člověk, který z nich učinil symbolické připomínky na zbožnost a oběti, které dával svému Stvořiteli v denním svém životě, byl tím posilován v pravém náboženství; zatímco kněz, který užíval všech těchto věcí jako částí magické soustavy, které se mu dostalo tradicí, zdědil velikou zodpovědnost, neboť mohl přivolat na své shromáždění síly ďábelské nebo andělské.

Davům nebylo nikdy dovoleno vstupovat do těchto sedmi vnitřních svatyní, jejichž zmizelé oltáře zářily zlatem – skutečně ve většině egyptských chrámů to byly pouze rozsáhlé vnitřní dvory, kam mohl lid vstupovat. Taková byla výlučná povaha tohoto náboženství, kde kněžská nadvláda hrála hlavní úlohu. Myslil jsem na svobodu měřit a chrámů a pochopil jsem, proč kněží, kteří zacházeli příliš daleko ve svém úsilí získat a udržet moc, nakonec ztratili každý kousek svého vlivu. "Zdarma obdržíte a zdarma musíte dávat," to byla věta, které se v oněch dnech neužívalo. Oni brali, ale dávali s největší zdrženlivostí a opatrností.

*

Jak podivné jsou proměny času, myslil jsem si, neboť hrobka muže, který zbudoval tento chrám, prázdná, alabastrová schránka faraóna Setchiho odpočívá ve vzdálenosti tři tisíc mil v malém muzeu, založeném v Lincoln's Ion Fields, mezi londýnskými právníky a státními úředníky. Kdyby ji byl dal pochovat o sto stop hlouběji, mohla uniknout svému bouřlivému převozu okolo Biskajského zálivu.

Díval jsem se vzhůru na stropy, pomalované blankytně modře, a poseté množstvím hvězd, a na tlusté střechy, prolomené tu a tam časem, jimiž bylo vidět přesné obdélníky oblohy. Nikde na světě se nejeví obloha v takové prudké modři jako v Egyptě – znovu jsem si uvědomil. Vstoupil jsem do zaprášené chodby a studoval slavnou Tabuli Abydu, tento hieroglyfický seznam všech egyptských králů až do doby Setchiho, která pomohla archeologům stanovit přesněji dějiny této země. Je zde sám Setchi, společně se svým mladším synem Ramessem, zobrazen, jak obětuje svým sedmdesáti šesti předkům. Faraónova královská hlava, výrazné rysy a pyšný, strnulý postoj, jsou v profilu dobře vidět. A když mé nohy kráčely po jemném měkkém písku, který pokrývá na některých místech chrámovou podlahu, studoval jsem další reliéfy na zdech, obrazy lemované královskými kartušemi¹¹⁾, anebo krásnými hieroglyfickými nápisy vytesanými hluboko do kamene.

Byl zde Hor s hlavou sokola a lidským tělem, sedící se vzpřímenou páteří na zvýšeném krychlovém trůnu a držící v obou rukou trojnásobné žezlo Egypta – důtky, pastýřskou hůl a berlu Anupa. Jsou to tři symbolické znaky pravé vlády. Důtky znamenají moc nad tělem, pastýřská hůl znamená ovládání citů a berla se šakalí hlavou kontrolu myšlenek. Pevný krychlový trůn naznačoval toto dokonalé ovládání pozemské přirozenosti. Jeho krychlovitá podoba je znamením, že zasvěcenec má vždy jednat „v pravém úhlu (jako rovný s rovným, otevřeně a čestně)“. A z toho vzniklo heslo moderních svobodných zednářů „pro čestné chování“. Svobodné zednářství má totiž předky mnohem starší, než si mnohý zednář myslí. "Ó, srovnej se k užítku do pravého úhlu; kámen, který se hodí do zdi, nezůstane ležet na cestě," zní jeden velmi starý perský nápis zednářského významu. Podél základny trůnu běží řada křížů s oušky, slavného „klíče k mystériím“ starých Egyptanů a jiných národů, symbolů života podle egyptologů; ale při hlubším čtení symbolů zasvěcení do nesmrtelného vyššího života ducha.

Velkým cílem, který byl uložen egyptským zasvěcencům, byla sebevláda. Proto vidíme tak často na podobiznách ony klidné, neproniknutelné výrazy na tvářích. Před Horem stojí jeho oddaný král s napřaženými rukama; v obětování vylévá vodu na kvetoucí lotosy, stojící

11) Pozn. překl.: Tyto tzv. kartuše jsou obdélníčky, uzavřené na obou kratších stranách oblouky. Do nich psali starí Egyptané jména králů a kněží.

v květináčích. Lotos byl posvátnou rostlinou Egypta, tak jako jiných starých zemí, a v rozvitém tvaru krásně naznačoval probuzeného lidského ducha. A tak král na tomto obraze naznačoval svou zbožnou péči o vzrůst a vývoj své duchovní podstaty. Tento král má na sobě trojhrannou zástěru s pásem, zakrývající pohlavní ústrojí, roucho, které má přesně týž význam jako dnešní zástěra svobodných zednářů. A tak zástěrou opatřená figura faraónova, procházející v chrámu obřadem před jeho božským Pánem, má svou moderní obdobu u svobodného zednáře z dvacátého století, který prochází v lóži obřadem před svým ctihodným Mistrem. Abydos jako první sídlo usirovského náboženství je také první Velkou lóží vnitřních tajemných obřadů tohoto náboženství – to je „mystérií“, která jsou předky raného svobodného zednářství.

Proplétal jsem se mezi bachratými sloupy a naslouchal vrabcům, kteří nepřetržitě cvrlikají na starých střeších. Opustil jsem chrám, obrátil se k západu a prošel jsem jedním vchodem do sklánějící se podzemní chodby, jejíž stěny byly pokryty texty a postavami z nejdůležitějšího egyptského spisu: *Knihy mrtvých*. Tato chodba vedla do několika vykopaných prostorů, o nichž se archeologové domnívají, že tu byly zbudovány jako kenotaf Setchiho.

Celá tato stavba, velmi starého vzeření, byla vykopána z rumu hlubokého více než čtyřicet stop. Ústřední prostor měl sedlovitou střechu a měl tvar obrovského sarkofágu. Tato střecha byla ozdobena krásnými soškami a vytesanými podobami Šova, boha vzduchu, zvedajícího mrtvého faraóna ze země a chránícího jej pažemi. Náhle jsem pocítil, že v tomto obraze spočívá nějaký skrytý symbol. Celá stavba je vůbec nanejvýš pozoruhodná. Byla zbudována z velikých kamenů. Příkop naplněný vodou zcela obklopoval tuto kryptu a odděloval ústřední síň. Že tento příkop je spojen s Nilem nějakým skrytým podzemním průplavem, je více než pravděpodobné. Hérodotos popsal velmi podobné místo a tvrdil, že existovalo pod Velkou pyramidou, ale nikdo dosud nedovedl ověřit to, co mu sdělili kněží. Tato tajemná krypta v Abydu, prakticky jedinečná mezi vykopanými podzemními komnatami, mohla ovšem být Setchim přebudována, aby sloužila jako jeho kenotaf; ale já jsem měl jasný pocit, že původně sloužila nějakému vyššímu účelu. Jaký byl tento účel? – Tuto otázku jsem na čas pustil z hlavy.

Vrátil jsem se, abych se posadil na starý plochý kámen ve stínu sloupového nádvoří. Staré tradice vyprávějí, že zde v Abydu byl bůh-člověk Usir tajně pochován v královském pohřebišti Thinidy, zmizelého města, které kdysi stávalo na tomto místě. Král Neferhotep zaznamenal, že našel Abydos jako zřícenou spoustu rozbitého zdiva, když se chopil žezla faraónů, a vypravuje, jak pátral v kněžské knihovně v Heliopolis po archivech, vztahujících se k Usirově chrámu, který zde za starých dob stával; jak po prostudování těchto archivů (mohl znovu zavést zapomenuté obřady). Jeho následovníci použili dále tyto doklady, aby znovu vybudovali ze zřícenin krásné stavby a přidali k nim budovy další. Tyto chrámy stály uprostřed domů města Thinidy. Ale čas je všechny pohltil.

V časných dnech starého Egypta byla Usirova mystéria slavným náboženským aktem a Abydos byl pro tyto oslavy prvním místem ze všech zemí. Proto se stal Abydos nejposvátnějším místem a já jsem věděl, že je to duchovní vůně tohoto starobylého ovzduší, jehož závan jsem pocítil – nikoli formální obřady, které se denně odehrávaly v tomto krásném, ale pozdějším chrámě krále Setchiho. Neboť dávná historie Abydu byla spojena s dějinami samého Usira a uvádí kalendář zpět do období bez dat, tam, kde léta splývají, do předhistorických dob Egypta, do nezmapovaného období před vznikem faraónů. A to byly dny, kdy bohové nemizeli z dohledu lidí, kdy „polobohové“, jak je nazývali egyptští historikové, vládli lidu. Jak podivuhodné, uvažoval jsem, že nějakým tajemným postupem psychicky přenášenými záchvěvy tato vznešená atmosféra předhistorického Abydu zde dosud žije a může být znovu zachycena citlivou lidskou přijímací stanicí.

Zde v Abydu byla založena první a hlavní svatyně Usirova v celém Egyptě; ale kdo byl Usir? Historické legendy opakují fantasticky neuvěřitelný mýtus o někom, kdo byl zabit a jehož rozházené kusy těla byly později zase sebrány.

Ponořil jsem olovnici myslí do této záhady a čekal jsem na odpověď ... A potom, z ticha minulosti, přišla odpověď: Jeden ze vznešených v Atlantidě předvídal potřebu připravit nový domov pro své mladší duchovní příbuzenstvo a vzal je na východ, tam, kde je dnes Egypt. Dosáhl nadlidského stavu bytí, který je známkou polobohů a tak byl nejenom světským vládařem svého lidu, nýbrž byl pro ně také bohem. Vyvedl tyto jemnější duše z odsouzeného kontinentu, ačkoliv ten byl tehdy na vrcholu své civilizace, neboť bohové připravují nové země dávno předtím, než staré zmizí.

Než Atlantis padla, vystěhovaly se skupiny ušlechtilějších duší. Ti, kteří patřili k západním říším, odebrali se do Střední a Jižní Ameriky, a ti, kteří patřili k východním říším Atlantidy, odešli do Afriky, aby tam položili základ k velikosti Egypta.

Plavili se ve svých křivolakých lodích s příděmi namířenými k málo známému východu, a zbudovali si osady na různých místech a v různých dobách na březích euro-afrických. Společnost pod bezprostředním vedením Usira byla dovedena do předhistorického Egypta, u jehož břehů se zastavili. Zanedlouho potom se plavili vzhůru po Nilu kolem tří pyramid a Sfingy, které byly zbudovány prvním atlantovským přílivem, až jim Usir nařídil, aby se zastavili nedaleko nynějšího Abydu. Shledali, že Egypt je již obydlen původním obyvatelstvem, které je přijalo mírumilovně a které vzhledem k jejich vysoké vzdělanosti postupně podleгло jejich vlivu, takže ho ovládli. Tak se zrodila civilizace Dolního Egypta a než Usir opustil svůj lid, založil náboženská mystéria a zanechal je jako dlouhotrvající odkaz, aby bylo zvěčněno jeho jméno, dílo a učení. A tak tito muži a ženy, tito předhistoričtí Egypťané, byli již vzdělaní a civilizovaní, dříve než se Londýn vynořil z bažin.

Za dlouho potom, když Usir odešel a náboženství potřebovalo oživení a uzákonění, objevil se jiný velký Učitel „polobůh“ jménem Thovt, který založil druhé ústředí mystérií Usirových v Sais. A vše to se událo uprostřed prapůvodních obcí předhistorického Egypta.

A jak tedy vznikla legenda o Usirově vraždě?

Nemohl jsem okamžitě obdržet odpověď a rozhodl jsem se, že na ni budu čekat při jiném zahloubání.

Odcházel jsem přes nerovné dlažební kameny, jejichž původní povrch byl již dávno předtím setřen. Kdysi byly pokryty krásnými mozaikami, ale teď nezůstal ani jediný malý oblázek na této podlaze, zničené časem. Naposledy jsem se zahleděl na nádherné sloupy, jejichž vypouklé vrcholy držely velké, tesané podstřešní trámce po tak dlouhá staletí a stále ještě je statečně podporovaly. Tím se skončila moje pout' skrze tuto starobylou stavbu.

Opustil jsem dvůr a přešel z areálu chrámu do jasné záplavy poledního slunce. Razil jsem si cestu mezi kameny a prachem, kusy skal a hromadami písku, rozbitými a beztvarymi úlomky, mezi kusy zelených ostružin a hroty velbloudích trnovníků, až jsem si vyhledal výhodné místo, abych se mohl naposled podívat na opuštěnou budovu.

Tyčila se v bílé jednoduchosti svými dvanácti roztríštěnými čtverhrannými sloupy, které střeží průčelní linii, prostý, úzký vchod, jímž se do ní vstupuje. Jak jinak, a jak velkolepě musela tato stavba vypadat ve svém rozkvětu! Egyptské stavitelství bylo umění kněžské. Náboženství bylo nití, na kterou jeho umělci a stavitelé navlékali korálky svého obdivuhodného díla.

„Vnitřní palác je velmi ozdoben ryzím zlatem a svěží prací. Když jej člověk spatří, tu srdce jásá a veškerý lid se klaní. Je to jeho ušlechtilost, co propůjčuje nádheru. Jeho brány, neobyčejně veliké, jsou z lesních smrků,“ chlubil se Setchi v zachovaném nápisu, který popisuje jeho velký čin, „jejich tělesa jsou ozdobena ryzím zlatem a jejich zadní strany jsou spoutány bronzem. Veliké pylonové věže jsou z kamene z Anu, jejich hlavní části jsou ze žuly a jejich krása dosahuje boha Rea na obzoru.“

Takový byl Abydos – pověstné pohřebiště boha Usira, ve skutečnosti první centrum tajemných zasvěcovacích „pohřbů“ v Egyptě.

A skřivani dosud kouzelně zpívali mezi rozpadávajícími se střechami tohoto posledního zbytku usirovy první svatyně, když jsem sestupoval k vesnici se svým vlastním snem o minulosti.

Nalezl jsem místo, které jsem miloval, a věděl jsem, že jeho nehmatatelné kouzlo, vložené na mne neviditelnou rukou, mne přitáhne znovu a zase znovu. Tato místa mne drží ve vzpomínce i ve skutečnosti připoutaného ke službě, ze které se nesnažím uniknout.

Jestliže mohu zachytit několik nesmrtelných okamžiků z prchajících hodin, pak jedině tehdy si uvědomuji, že jsem nežil nadarmo. V Abydu jsem takové okamžiky zachytil.

XI.

NEJVNITŘNĚJŠÍ OBŘAD EGYPTSKÝCH CHRÁMŮ

Odpověď, kterou jsem hledal k tajemství Usirovy legendární vraždy, se mi konečně dostavila, když jsem putoval dále vzhůru po Nilu a věnoval se studiu nejlépe zachovaného velkého chrámu v Egyptě, a sice chrámu bohyně Hathory v Dendeře, který byl více než tisíc let zcela pokryt a chráněn teplým, měkkým pískem. Musel jsem šplhat po neobyčejně úzkém rozbitém schodišti na severní straně. Chvillemi jsem se zastavil, abych si při světle své baterky prohlédl vytesané scény, které se objevovaly na zdech po celé délce schodiště. Zobrazovaly nejdůležitější rituální průvod v chrámu – slavnost Nového roku – pohybující se kupředu s faraónem v čele. Kněží, veleknězi mystérií a nosiči odznaků se ubírali svou vytesanou cestou na zdech tak, jako museli jít cestou po těchto schodech za svého života. Vyšel jsem s nimi z přitmy do zářícího slunečního světla a krácel po ohromných střešních kamenech k malému chrámu, který stojí osaměle a opuštěně v jednom koutě střešní terasy. Je podpírán sloupy, jejichž hlavice představují hlavu bohyně Hathory.

Vstoupil jsem dovnitř a poznal jsem v tomto místě svatyni, kde byla prováděna Usirova mystéria až do pozdní Ptolemaiovské doby. Její zdi byly ozdobeny vytesanými vypuklinkami, představujícími Usira, ležícího na pohovce, obklopeného různými sluhy a pánvicemi s kadidlem. Hieroglyfy a obrazy vyprávěly celý příběh Usirovy smrti a jeho zmrtvýchvstání a nápisy udávaly předepsané modlitby pro dvanáct nočních hodin.

Posadil jsem se na podlahu, která byla ve skutečnosti částí chrámové střechy a znovu jsem se oddal hloubání o staré legendě. A když jsem spouštěl svou olovnici dosti dlouho a dosti hluboko, tu bleskla mojí myslí skutečná pravda, jejíž zkroucené úlomky přešly až k nám přes staletí ve formě fantastického příběhu o Usirově rozsekání a jeho pozdějším složení.

Klíčem mi byla náhlá vzpomínka na mou osobní zkušenost uvnitř Královské komory ve Velké pyramidě, když z temna noci se vynořilo vidění dvou velekněží, z nichž jeden uvedl mé tělo do strnulosti a vyvedl mého vědomého ducha z tělesného sevření. Mé spící tělo bylo ve skutečnosti v transu, oživováno pouze sotva vnímatelným bezvědomým dýcháním, zatímco jeho skutečný životní princip unikl. Byl jsem jako mrtvý člověk, jehož duše opustila jeho tělo. A přece jen na konci své zkušenosti jsem se do těla vrátil, a aspekt smrti zmizel. Nebylo to snad opravdové zmrtvýchvstání, návrat do této naší pozemské existence po krátkém vhledu do druhého stavu? Nebyla to vědomá existence po smrti?

Vstal jsem a znovu jsem prohlížel obrazy na zdech, abych potvrdil osvětlení, jehož se mi dostalo. Natažený Usir tu ležel zdánlivě mrtvý, zdánlivě balzamovaná mrtvola v mumiovém obalu, ale vše naznačovalo přípravu k obřadu, který poslouží člověku živému a nikoliv mrtvému. Ano, bylo zde kandidátovo tělo v transu, zde byl přísluhující kněz a zde vykuřovadlo, aby vzkříšení probíhalo snadněji.

Byly zde také noční modlitby. Neboť toto zasvěcování se dělo vždy po příchodu noci. Novic byl uveden do transu na doby různě dlouhé – čím byl pokročilejší stupeň, do něhož vcházel, tím delší a hlubší byl jeho trans – a kněží nad ním bděli v těchto hodinách noci, jak bylo ustanoveno.

Takový byl výjev, jenž se odehrával při obřadech mystérií od nepamětného dávnověku. A jeho význam? Zabití Usirovo nebylo nic jiného, než zdánlivé usmrcení každého kandidáta, který se chtěl účastnit Usirových mystérií, to jest, aby byl spojen s duchem Usira, zakladatele těchto mystérií.

V nejstarších chrámech byl vždy dvojitý plán ve stavitelské úpravě a každý chrám měl dvě oddělení: první pro obyčejné náboženství, druhé pro tajná mystéria. Tato druhá oddělení byla zcela stranou a byla umístěna ve zvláštní části svatyně.

Kandidát byl uveden hypnotickými prostředky, což zahrnovalo používání silných aromatických látek a magnetických tahů, vedených přes celé tělo, kombinované s používáním magicky nabitě hole, do transu podobnému smrti, v němž byl zbaven všech známek života. Zatímco tělo zůstávalo nehybné, duše si ponechávala svou vládu nad ním pomocí magnetického paprsku, viditelného jasnovidným zasvěcovatelem, takže vitální funkce byly zachovány přes dokonalé vyřazení životnosti. Smyslem a cílem tohoto zasvěcení bylo poučit kandidáta, že: „Smrt neexistuje!“ A on o tom byl poučen nade vše jasným a praktickým způsobem, tj. byl donucen zakusit sám na sobě skutečný proces umírání a tajemného vstupu do jiného světa bytí. Jeho vytržení bylo tak hluboké, že byl položen do pomalované a popsané rakve, jejíž víko bylo zavřeno a zapečetěno. Podle všech záměrů a cílů byl skutečně usmrčen!

Ale když určená doba jeho transu přešla, byla rakev otevřena, a on byl příslušnými metodami vzkříšen. A tak symbolicky rozházené údy Usirovy byly zase sebrány a složeny a on byl oživen. Toto vybájené zmrtvýchvstání Usirovo bylo ve skutečnosti a prostě zmrtvýchvstání kandidáta usirovských mystérií!

Kaple, ve které jsem stál, byla jevištěm mnohých takových „vražd“ a „zmrtvýchvstání“. Když kandidát prošel svým stavem vytržení a když byl připraven ku probuzení, byl přenesen na místo, kde první paprsky vycházejícího slunce mohly zcela dopadnout na jeho spící tvář.

Je skutečností, že za starých dnů mnozí egyptští kněží vyšších stupňů a všichni velekněží znali dobře tajemství hypnotismu a magnetismu a mohli přivést ty, s nimiž dělali pokusy, do kataleptického stavu tak hlubokého, že to vypadalo jako smrtelná strnulost. Velekněží dovedli však mnohem více než to, více než dovedou moderní hypnotizéři: neboť oni věděli, jak udržet kandidátovu mysl bdělou, i když jeho tělo bylo v transu a tak mu mohli opatřit nadnormální zkušenosti, na které nemohl zapomenout po svém návratu k normálnímu vědomí.

Tímto způsobem mohli mu vtisknout pochopení podstaty lidské duše a tím, že na čas donutili jeho duši, aby vystoupila z těla, poskytli mu také vnímání existence jiného světa bytí; takzvaného světa duchů, pro který poskytovala symbolika jeho pomalované rakve vhodnou analogii. A tak Egypťané ryli na víka sarkofágů nebo malovali na rakve nebo kreslili do svých posvátných spisů zvláštního malého ptáka-člověka, vyletujícího z mumie, anebo na ní odpočívajícího. Byl to pták s lidskou hlavou, lidskými pažemi a byl často představován, jako by vystupoval z chřípí mumie, drže v jedné ruce hieroglyf napjaté plachty, znamenající dech, a ve druhé kříž s ouškem, čili znamení života.

Ať již napsáno zde nebo na svitku papyru, nebo vyryto do žulového kamene, všude význam těchto zvláštních hieroglyfů učí stejné nauce o existenci světa duchů. Když egyptská *Kniha mrtvých* mluví o zemřelých, mluví ve skutečnosti o žijících-mrtvých – o lidech, uvedených do extáze tak hluboké, jako je smrt, s těly tichými a nehybnými, s dušemi vypuštěnými do druhého světa. *Kniha mrtvých* se vztahuje na zasvěcení. Jakýmsi tajemným způsobem onen druhý svět proniká náš vlastní svět a tyto duchové mohou být velmi blízko nás smrtelníků. I učenci nám říkají, že v přírodě není nic ztraceno. A když člověk zmizí z tohoto světa, zanechává za sebou necitelné nehybné tělo, je přece docela možné, že se objeví v éteru, pro nás neviditelně, ale viditelně bytostem éterickým.

Ačkoliv tento postup zasvěcení měl veškeré zevní známky kvalifikovaného hypnotismu, přece jenom to bylo něco, co daleko přesahovalo uspávací metodu našich moderních experimentátorů, kteří sice sondují v podvědomé mysli člověka, ale kteří nemohou způsobit, aby jejich subjekty nabyly vědomí hlubších úrovní života.

Podle populárních zkazek Usir byl člověk, který byl mučen a zemřel a pak vstal z hrobu. A tak se jeho jméno stalo pro jeho národ skutečným synonymem pokračování života po smrti a jeho vítězství nad smrtelností jim dávalo naději v podobné vítězství po jejich vlastní smrti.

Víra v nesmrtelnost duše a v posmrtný život byla všeobecná. A také se věřilo, že po přechodu do tohoto nového života bohové budou soudit duši a re zapíší míru jejich dobrých a zlých činů z minulosti. Špatní obdrží svůj trest, zatímco dobří odejdou do říše blažených a spojí se s Usirem. Tyto názory sloužily dosti dobře davům a poskytovaly duši pracujícího venkovana tolik, kolik mohla pohodlně pojmout. Bylo by málo užítku z toho, kdyby tyto duše byly mateny nějakou hlubokou filozofií a důmyslnými psychologickými vysvětleními. Všechny tyto populární mýty, legendy a pověsti měly být chápány zčásti obrazně a zčásti historicky, ukrývajíce jistý vnitřní rozumný význam a také jistou vnitřní pravdu, která jediné byla skutečná. A aby toto učení bylo udrženo naživu, používali chrámoví kněží nejenom obřadů, ale také v určitých dobách prováděli dramatická představení, která udržovala v obyvatelstvu příběh o Usirovi. Jen málokteré z těchto her se přiblížily ke kategorii mystérií, totiž ve smyslu poskytovat jejich snadno pochopitelnou, populární verzi. Odpovídaly hrám mystérií ve starém Řecku a pašijovým hrám středověké i moderní Evropy, jako je drama Kristovo, dosud prováděné v Bavorsku v Ober-Ammergau. Ale nesmíme s nimi směřovat pravá mystéria, která nikdy nebyla prováděna veřejně a byla mnohem více než nějaké divadelní představení. Veřejné hry byly symbolické a posvátné, ale neodhalovaly obecnému žádné skryté tajemství. Proto staré a lidové divadlo o smrti a zmrtvýchvstání Usira nesmí být považováno za vnitřní mystéria.

Lidové, osobní oslavy a zevní obřady byly prováděny pro davy, jimž se znamenitě hodily, ale pro inteligenci existovala nauka mnohem více filozofická a tajná praxe. Egypt'ané duchovně vychovaní a poučení, šlechta a osoby urozené, to věděli a když k nim cítili sklon, hledali k nim přístup.

Chrámů měly své zvláštní a oddělené budovy pro mystéria, která byla prováděna malou a vybranou skupinou kněží, kteří se jmenovali hierofanti. A tyto tajné obřady byly prováděny současně a mimo denní ceremonie, sloužící k uctívání bohů. Sami Egypt'ané nazývali tyto obřady „Mystériac

Nadpřirozený charakter „Vyšších Mystérií“, s nimiž rituální dramata měla málo společného, býval naznačován různými zasvěcenci, jako když kdysi jeden z nich prohlásil: „Díky mystériím není smrt pro smrtelníky zlem, nýbrž dobrem.“ To mohlo znamenat jenom tolik, že on sám se stal skutečně mrtvolou a přesto získal veliké dobrodiní z této zkušenosti. Hieroglyfické texty mluví o takovém člověku jako o „dvakrát zrozeném“ a bylo mu dovoleno připojit ke svému jménu slova: „ten, který obnovil svůj život“, takže archeologové dosud objevují na nápisech hrobek tyto věty, udávající duchovní stav zemřelé osoby.

Ale jaká byla nejvyšší tajemství, o nichž byli poučeni úspěšní kandidáti v mystériích?

To záleželo na stupni, kterým prošli, ale všechny jejich zkušenosti mohly být zhruba shrnuty do dvou výsledků, které tvořily jádro zjevení, které Získali.

V prvních stupních se kandidáti seznámili s lidskou duší, malovanou v hieroglyfické soustavě jako malý člověk-pták, rozřešili tajemství smrti. Naučili se, že ve skutečnosti je to zmizení z jednoho stavu bytí, aby se člověk objevil ve stavu jiném; že smrt působí na hmotné tělo, ale že nezničí duši a jáství. Naučili se také, že duše nejen přežívá zničení hmotného obalu, ale že také postupuje dále do vyšších sfér.

V pokročilejších stupních byli seznámeni s božskou duší; byli uvedeni do osobního styku se Stvořitelem. Stáli tváří v tvář Božství. Nejprve byli poučeni o pravém vysvětlení „pádu“ člověka z jeho původního duchovního stavu. Byla jim sdělena tajná historie Atlantidy, historie tak důvěrně spojená s historií „pádu“. Potom byli pozvedáni, úroveň za úrovní, až se konečně ocitli v téměř vysoce duchovním vědomí, jakému se Člověk těšil na počátku. A tak, zatímco dosud putovali v čase, sbírali poklady věčnosti.

*

Nebude na škodu, jestliže na tomto místě svého popisu cest a dojmů vložím několik popisných řádek o různých starých institucích mystérií z jiného pera, než mého vlastního – z pera muže, který žil v klasických dobách, a který sám byl zasvěcen alespoň do nižších stupňů. Byl zavázán přísahou neodhalit detaily toho, co zažil, a tak můžeme nalézt jenom všeobecná vysvětlení a nejasné pokyny. Tento výňatek, který je znám jako nejdokonalejší vylíčení zasvěcence, pochází od Apuleia, zasvěcence prvního stupně do mystérií Esetiných. Jeho autobiografický spis vypráví o jistém Luciovi a ukazuje, jak ten klepal na chrámové dveře ve své horlivosti po tajném vědění.

Egyptská mystéria byla dlouho zapečetěna pro cizince a teprve v pozdějších dobách jich bylo několik přijato a zasvěceno. Ti, kteří byli zasvěceni, téměř vždy dodrželi své sliby, že zachovají tajemství. Pravidla, týkající se vstupu, byla přísná a nekompromisní.

„A má touha, abych byl připuštěn k mystériím, rostla každým dnem více a více, a znovu a znovu jsem navštěvoval velekněze s nejnaléhavější prosbou, aby mne konečně zasvětil do tajemství noci, která je zasvěcena bohyni. Ale on, člověk pevného charakteru, a známý svým zachováváním přísných zákonů víry, odmítal mé naléhání laskavými a vlídnými slovy, takovými, jaká rodiče užívají, když chtějí krotit předčasné žádosti dětí. A tak konejšil veliký nepokoj mého ducha, předkládaje mně utěšující naději na velikou blaženost. Řekl totiž, že den zasvěcení každého člověka je stanoven rozkazem bohyně a že kněz, určený k její službě, je rovněž zvolen její prozřetelností.

Žádal mne, jako jiné, abych očekával veškeré tyto rozkazy se zbožnou trpělivostí a varoval mne, že je mou povinností chránit se z celé duše přílišné horlivosti a prudkosti, vyhnout se oběma těmito chybám, a ani neprodlévat, když budu povolán, ani nespěchat, nebudu-li vyzván.

Neboť brány pekelné a moc života jsou v ruce bohyně a sám akt zasvěcení je považován za dobrovolnou smrt a ohrožení života, neboť bohyně je zvyklá volit si ty, jejichž životní doba se blíží k ukončení a kteří stojí na prahu noci a kteří jsou navíc lidmi, jimž mohou být sdělena mocná tajemství bohyně bez nebezpečí. Takové lidi bohyně svou prozřetelností vede k novému zrození a umísťuje je znovu na počátek nové životní dráhy. Proto i ty musíš čekat na rozkaz nebes.

Ani milost velké bohyně mne neoklamala, ani mne nemučila dlouhým odkládáním, ale v temnotě noci, v rozkazech, ve kterých nebylo temnoty, mi jasně oznámila, že den mé dlouhé tužby nadešel a že chce vyslyšet mé nejvroucnější modlitby.

Takovými a jinými milostivými připomenutími plnila nejvyšší bohyně mého ducha radostí, takže ještě dříve než nastal jasný den, setřásl jsem ze sebe spánek a spěchal přímo do bytu kněze. Setkal jsem se s ním právě, když vyšel ze své ložnice a pozdravil jsem ho. Rozhodl jsem se, že ho budu žádat s ještě větší vytrvalostí, než bylo mým zvykem, abych byl ustanoven ke službě mystérií, jak mi nyní přísluší. Ale on, jakmile mne spatřil, předešel mne a řekl:

„Lucie, jsi šťastný a požehnaný, neboť vznešené božství ti ráčí prokázat dobrou vůli. Den tak dlouho vytoužený tvými neúnavnými modlitbami nadešel, den, ve kterém podle božských rozkazů bohyně mnohých jmen máš být připuštěn máma rukama k nejposvátnějším tajemstvím mystérií.“

Potom vložil svou pravici do mé ruky; laskavý starý muž mne vedl až k samým dveřím velké svatyně a když slavným obřadem provedl bohoslužbu otevřením bran a když také provedl ranní oběť, přinesl ze skrytých míst oltáře jisté knihy, jejichž tituly byly napsány nerozluštitelným písmem.

Pak mne vedl zpět do chrámu a, protože uplynulo více než půl dne, posadil mne k nohám bohyně a když mi sdělil jistá tajemství, věci příliš svaté, aby mohly být vysloveny, nařídil mi veřejně před všemi přítomnými, abych deset za sebou následujících dnů se zdržel všech radostí stolu, abych nejedl nic živého a nepil žádné víno.

Všechny tyto předpisy jsem zachovával s uctivou zdrženlivostí a konečně nadešel den, kdy jsem měl být zasvěcen bohyni. Slunce se sklánělo k západu a přinášelo večer, kdy, hle, ze všech stran se okolo mne shromažďovaly zástupy svatých zasvěcenců, přičemž podle starobylého zvyku každý z nich mne uctil různými dary. Konečně všichni nezasvěcení byli vyloučeni, lněná říza, kterou dosud žádný člověk nenesil, byla přese mne přehozena, kněz mne chopil za ruku a vedl mne do samého středu svatého místa.

Možná, horlivý čtenáři, že hoříš touhou vědět, co pak bylo mluveno, a co konáno. Rád bych ti to pověděl, kdyby mi bylo dovoleno to říci, a ty bys věděl vše, kdyby ti bylo dovoleno to slyšet. Ale jazyk stejně jako ucho by byly postiženy stejnou vinou, kdybych ukojil tvoji ukvapenou zvědavost. Ale poněvadž možná je to zbožná touha, která tě sužuje, nechci tě mučit prodlužováním tvé úzkosti. Slyš tedy a věř, neboť co pravím, je pravda. Přiblížil jsem se ke hranicím smrti, kráčel jsem přes práh Proserpiny¹²⁾, byl jsem nesen všemi živly a vrátil se zase na zem. Viděl jsem slunce zářit jasnou nádherou v temné noci, přiblížil jsem se k bohům nahoře a k bohům dole, a klaněl se jim tváří v tvář. Viz, pověděl jsem ti věci, o nichž, ačkoliv jsi je slyšel, nesmíš vědět nic.“

Za rok potom byl Lucius zasvěcen do mystérií Usirových, která jsou vyšší.

Mezi málem jiných cizinců, kterým bylo dovoleno obdržet egyptské zasvěcení byli: Platón, Pýthagbrás, Thalés, Lykúrgos, Solón, Lamblichos, Plútarchos a Hérodotos. Posledně jmenovaný se ve svých spisech o nich zmiňuje s nejvyšší zdrženlivostí, popisuje podrobně symbolické tradice a veřejné slavnosti, které byly vždy spojovány ve veřejnosti s mystériemi a které měly povahu pouze obřadnou, ale nechce odhalit vnitřní tajné obřady, o nichž poznamenává: „O těchto mystériích, které skutečně bez výjimky jsou mi známy, musím střežit svoje rty ve zbožném mlčení.“

A nyní se obrátíme k listům Plútarcha, životopisce.

„Když uslyšíte o bajkách Egyptanů, kteří vypravují o bozích – o jejich putování, rozsekání na kusy a jiném znetvořování – nesmíte se domnívat, že něco z toho se stalo, anebo že to bylo vykonáno popisovaným způsobem. Národy přijímají a užívají symboly, některé nejasné, některé srozumitelnější, aby vedly rozum do věcí božských. Stejným způsobem musíte naslouchat příběhům o bozích a musíte je přijímat v uctivém a filozofickém duchu jako mýty, k nimž je třeba výklad.

V okamžiku smrti zažívá duše tytéž dojmy jako lidé, kteří byli zasvěceni do velkých mystérií.

Tyto všední a triviální příběhy lidí, kteří ztotožňují legendy, týkající se oněch božství, se změnami počasí nebo s oráním, zaséváním obilí a jeho růstem a kteří říkají, že Usir je pochován, když zrno je zaseté a ukryté v půdě a že vstupuje do života znovu, když počne zrno vyrážet, nechť jsou přijímány velmi pozorně a s obavou, abychom tím bezděčně nesnižovali a neokrádali božské bytosti a nerozpouštěli je do větrů a proudů, zasévání a orání, do stavů země a změn ročních období.

Mystéria měla také zachovat význam cenných úseků historie.

Toto je pouze náznak; vše, co Plútarchos cítil, že smí oznámit. Ale plný význam toho je, že zasvěcenci byla sdělena tajná historie Atlantidy a jejího pádu.

Plútarchos podává psychologický účel mystérií ve svém pojednání *De Esete et Usire*, ve kterém praví:

„Zatímco jsme zde dole, zatíženi tělesnými zálibami, nemůžeme mít žádný styk s Bohem, leda ve filozofické myšlence se ho můžeme lehounce dotknout jako ve snu. Ale když jsou naše duše osvobozeny (mystériemi) a když vstoupily do čistých oblastí neviditelného a neměnitel-

12) Pozn. překl.: Proserpina – bohyně podsvětí.

ného světa, tu tento Bůh bude vůdcem a králem těch, kteří na něj spoléhají a kteří se dívají s nenasytnou touhou na krásu, která nemůže být vyslovena lidskými rty.“

Zmiňuje se o cíli Esetiných mystérií následovně: „Těmito prostředky mohou být lépe připraveni získat vědění o Prvním a Nejvyšším Duchu ti, které Bohyně vyzývá, aby jej hledali. Z toho důvodu je její chrám nazýván Iseion, což nepřímou poukazuje na vědění o věčném Jsoucnu majícím existenci ze sebe sama, které lze získat, blížíme-li se k němu vhodným způsobem.“

Tolik, pokud se týká Řeka Plútarcha. Ale co nám může říci Syřan Lamblichos o egyptských mystériích, do kterých byl zasvěcen?

„Podstata a dokonalost všeho dobra je shrnuta v bozích a první a stará moc z nich je s námi, kněžími. Vědění o bozích je doprovázeno naší rozmluvou se sebou samým a znalostí sebe sama. Pravím proto, že více božská část člověka, která byla dříve spojena s bohy tím, že si byla vědoma jejich existence, později vstoupila do odlišného stavu a stala se spoutanou pouty nutnosti a osudu. Proto je žádoucí uvažovat, jak může být člověk uvolněn z těchto pout. A neexistuje žádný jiný způsob, jak se z nich vyprostit, než vědění o bozích. To je cílem Egyptů, když kněžským zákrokem zvedají duši k božství.“

Jiným zasvěcencem byl Proklos. Necht' zde také promluví:

„Ve všech zasvěceních a mystériích ukazují bohové mnohé své tvary a někdy se také objevují zraku jako beztvaré světlo. Někdy má toto světlo podobu lidské postavy a někdy se ukazuje ve tvarech jiných. Některé z těchto postav nejsou bohové a vyvolávají zděšení.“

A jaké bylo svědectví ušlechtilého filozofa Platóna?

„Vlivem tohoto božského zasvěcení jsme byli pozorovateli jedinečného a blaženého vidění, sídlícího v čistém světle; a my sami jsme byli učiněni bez poskvrny a osvobozeni od obklopujícího nás roucha, kterému říkáme tělo a k němuž jsme nyní připoutáni jako ústřice ke své skořápce.“ On také ujišťoval, že konečným cílem mystérií bylo dovést člověka zpět k principům, od nichž lidské pokolení původně odpadlo.

Homéros, který byl také zasvěcencem, mohl napsat v *Odyseji* následující výzvu svým čtenářům:

*„Pospěšme, leťme již a rozepněme všechny své plachty,
abychom vpluli do naší drahé, naší dávno ztracené rodné země...“*

A to byl básnický způsob vyjádření Platónovy myšlenky.

Jiným zasvěcencem slavné cizí linie byl Mojžíš. Ve skutečnosti byl jenom zpola Hebrejcem, neboť jeden z jeho rodičů byl Egyptan.“Mojžíš byl poučen o veškerém vědění Egyptů,“ praví *Nový zákon*. Co tato věta znamená – je nutno brát ji doslovně – je, že nejhlubší vědění Egyptů mu bylo otevřeno. A tím nemohlo být nic jiného než vědění, sdělené v mystériích.

A dále, táž kniha prohlašuje, že „Mojžíš si vložil přes tvář závoj“.

Můžeme získat jakýsi náznak o podstatě tohoto závoje, když čteme dále, že „až do tohoto dne při čtení *Starého zákona* zůstává tentýž závoj nezvednut“ (Ke Korintským, II. epišt.). To naznačuje, že to nebyl závoj z látky, ale závoj na věci, sdělené slovy, tj. na vědění. Proto závoj, nošený Mojžíšem, byl ve skutečnosti závazkem mlčenlivosti a samoty, který na sebe vzal při svém zasvěcení do mystérií.

Toto vědění, které měl Mojžíš, zvěděl ve slavné chrámové škole v městě Onu, které Řekové, když dobyli Egypt, pojmenovali Héliopolis (V bibli je jmenováno On.) Je to zmizelé město, které kdysi stávalo ve vzdálenosti několik mil severně od Káhiry. Posvátná cesta se táhla od úpatí vyvýšeniny, na níž spočívají pyramidy, přes planinu, ke svatému město Héliopolis. Toto město stejně jako Memfis – jiné zmizelé město v dohledu pyramid – se dívalo na Velkou pyramidu jako na nejvyšší svatyni mystérií. Héliopolis zmizela a chrám s ní. Rozbité cihly z bláta,

zbytky zdí tohoto města a rozbité sloupy chrámů spočívají teď dvanáct stop hluboko pod pískem a půdou. Je tam vše kromě obelisku z červené žuly, který stál u jeho vchodu. Tento obelisk dosud stojí – týž obelisk, který viděl Mojžíš a kolem kterého mnohokrát kráčel – a je to dnes jediný zbývající a nejstarší stojící obelisk, který zůstal v této zemi. Jiní studenti, kteří byli přitahováni jako múry k lampě moudrosti, aby zakleпали na dveře tohoto chrámu, byli filozof Platón a dějepisec Hérodotos. Také oni viděli tento obelisk, který tu dnes stojí v smutné osamělosti, jako vysoký, zbloudilý monolit, k jehož samotné základně dnes rolníci plejí svá pole.

Je to bratr onoho druhého masivního obelisku, který byl vztyčen Thutmosem III. před Chrámem Slunce v Héliopolis a který se dnes dívá v Londýně s nábřeží přes Temži a pod jménem Jehla Kleopatry stále připomíná spěchajícímu světu anglické metropole vzdálenou, antickou a mocnou civilizaci minulosti.

Tento vznášející se obelisk stál jako stráž střežící vchod do chrámu, zatímco nápisy na jeho bocích v hluboce vytesaných hieroglyfech hlásají příběh jeho zbudování. Obelisk byl něco více než vztyčeným kamenným památníkem, aby nesl jisté vyryté nápisy: byl to zároveň posvátný symbol a jeho vrchol se končil malou pyramidou.

Héliopolis bylo důležité středisko učnosti, posvátné a věkovité, s třinácti tisíci studenty kněžství a učiteli, s velkým počtem obyvatel a vynikající knihovnou, která později pomohla vytvořit slavnou knihovnu alexandrijskou.

Mladý Mojžíš procházel obřadnými kroky kolem chrámů nebo byl zahlobán do svých svazků papyru; strávil mnoho hodin v hlubokých myšlenkách a osamělé meditaci.

Mojžíš, který byl neobyčejně vážný již jako dítě, postupoval tak dobře ve svých studiích a rozvoji svého charakteru, že prošel všemi stupni zasvěcení s poctami a dosáhl vzácného a vrcholného stupně Adepta. A tak byl zase on způsobilý stát se hierofantem. A bylo to v téže škole mystérií, kde sám studoval – ve škole připojené k velkému chrámu v Héliopolis, v městě Slunce – kde dosáhl tohoto vyznamenání. Přijímal kandidáty do tajných obřadů Usira, které byly nejvyššími obřady mystérií.

V oněch dnech měl jiné jméno a sice egyptské, tak jak se slušelo na jeho poloegyptský původ. Jeho původní jméno bylo Osarsiph. (Toto není nějakým výplodem fantazie ze strany spisovatele. Beru jeho jméno, jakož i jméno jeho chrámu s ještě několika dalšími fakty ze staroegyptských zápisů kněze Manéthóna: zbytek jsem odhalil soukromým pátráním).

A když nadešla doba veliké změny v jeho životě, když přijal poslání, které na něj bylo vloženo stejně osudem jako bohy, naznačil tuto události tím, že změnil své jméno v izraelské. Všichni o těchto věcech poučení Egyptřané věřili v moc jmen. Pro ně mělo jméno magickou hodnotu. A tak Osarsiph přijal jméno Mojžíš.

Faraón v jeho době byl mužem tvrdé a neduchovní povahy. Byl zatvrzelý a krutý. Jeho zacházení s Izraelci bylo takové, že toto pronásledování probudilo Mojžíšův soucit a pojmulu částí hebrejské krve, která tekla v jeho žilách. Podařilo se mu vysvobodit hebrejské kmeny z jejich služebnosti a zajetí a vyvést je z údolí Hošen po staré historické cestě, která od nepamětných dob byla cestou mezi Afrikou a Asií, touž cestou, po které musel jet jednoho dne na koni Napoleon, aby se málem utopil, když dojel k Suezmu.

Některé části pozdější historie Mojžíšovy lze najít v bibli, ale jsou smutně promíšeny pouhými zprávami z doslechu.

Ve *Starém zákoně* nalézáme řadu knih, které se jmenují *Pentateuch* a které jsou připisovány Mojžíšovi. Obsahují podstatu oné moudrosti, kterou chtěl Mojžíš údajně sdělit svým lidem, spojenou s víceméně historickými fakty o stvoření světa a prvních pokoleních lidstva.

Mojžíš jako Adept znal a užíval svaté písmo zasvěcenců tj. hieroglyfy v jejich třetím neboli tajném duchovním významu.¹³⁾ Když dokončil *Pentateuch*, napsal jeho text v egyptských hieroglyfech. Přístup k těmto textům byl dovolen jen zasvěceným kněžím, kteří rozuměli hieroglyfům. Ale když se Izraelci usadili v Palestině a staletí se převalila přes jejich hlavy, znalost hieroglyfů se stala nejasnou. Kněžstvo poněmhu ztrácelo stále více znalost těchto znaků a mohlo je luštit jen s obtížemi. To není nic překvapujícího, když si připomeneme, že i v samotném Egyptě ve čtvrtém století po Kristu bylo umění vyložit hieroglyfy zcela ztraceno. Když skoro za tisíc let po velikém odchodu Izraelců z Egypta staří Izraelci sebrali sbírku knih, kterou nyní nazýváme *Starým zákonem*, byly obtíže, když se snažili přeložit Mojžíšovy knihy do hebrejštiny, ohromné. Neboť Mojžíš psal jako Adept a tito starší, ač učení, nebyli Adepty. Neporozumění se objevovala velmi často, symbolické výrazy byly přijaty jako doslovné skutečnosti, hieroglyfické obrazy byly přijaty jako obrazy věcí existujících a symbolické fráze byly žalostně nesprávně vysvětlovány. Jediný příklad postačí. Oněch šest dní stvoření znamenalo v duchu Mojžíšově šest obrovských period času, které jsou jmenovány symbolicky dny z důvodů, které znal každý zasvěcenec. Ale učenci, kteří Mojžíše překládali doslovně, si skutečně mysleli, že minil dny po dvaceti čtyřech hodinách.

Proto tyto dávné knihy bible poskytují podivné názory, když jsou čteny doslovně – podivné, poněvadž pouhá všední věda je správně opravuje na základě faktů – ale poskytují nejvyšší plodné vědění, když jsou čteny ve světle pochopení toho, čemu bylo vyučováno v egyptských chrámech mystérií.

Proto je možno tvrdit, že Mojžíš byl jednou z nejdůležitějších osobností, která se probudila ze smrtelného transu při zasvěcení.

13) Pozn. překl.: Hieroglyfy lze číst předně způsobem obyčejného písma, za druhé podle jejich významu psychického a rituálního a za třetí podle symbolického významu čistě duchovního, což umí číst jen zasvěcenec čili Adept.

XII.

STARÁ MYSTÉRIA

Ti, kdo byli zasvěceni do starých mystérií, složili slavnou přísahu, že nikdy neprozradí, co se dělo uvnitř svatých zdí. Nutno připomenout, že v každém případě bylo jen poměrně málo lidí zasvěcováno do mystérií, a proto také počet osob, které znaly mystéria a jejich tajemství, nebyl nikdy velký. A proto také nějaký dokonalý a spojitý popis nebo prozrazení, co skutečně bylo obsaženo v mystériích, nebyl nikdy světu dán žádným spisovatelem starověku. Tak věrně byla ona přísaha zachovávána. Nicméně krátké náznaky, poznámky klasických autorů, příležitostné věty a vytesané nápisy byly objeveny a to postačuje, aby nám to poskytlo několik málo prchavých náhledů do podstaty těchto tajných starověkých institucí. A tyto letmé pohledy nás ujišťují, že účel mystérií v jejich prvém a nepoškozeném stavu byl nepochybně vysoký a že to bylo spojení cílů náboženských, filozofických a morálních. „Měj se dobře ty, jenž jsi zažil to, čeho jsi dosud nikdy nezažil, neboť z člověka jsi se stal bohem,“ zněla věta, kterou slyšel zasvěcenec do orfických mystérií nejvyššího stupně na rozloučenou.

Každému člověku bylo dovoleno klepat na dveře chrámu, kde se odbývala mystéria, ale jinou věcí bylo, zda mu byl povolen přístup. Je to zřejmé ze slov Pythagorových, když odháněl nevhodné žadatele od své Akademie v Krotónu: „Ne každé dřevo se hodí k udělání Merkura.“

První stupeň zasvěcení – ten, který dokazoval přežití těla duší – přinášel s sebou děsivou a strach nahánějící zkušenost jako předmluvu k mnohem příjemnějšímu probuzení v mentálním těle.

V některých začátečních zasvěceních, ale ne ve všech, byla jistá doba, kdy bylo užíváno mechanických prostředků, aby novic věřil, že padá do nebezpečné prohlubně nebo že je zachvácen přílivem valící se vody nebo že na něj útočí divá zvěř. Tak byly zkoumány jeho důvtipnost a odvaha.

Ale nejděsivější zkouškou bylo, když ve vyšších stupních museli stát tváří v tvář děsným tvorům podsvětí během doby, kdy se na čas stali jasnovidnými.

„Mysl je dotčena a rozčilena ve smrti právě tak jako při zasvěcení do Velkých mystérií. První stupeň není nic jiného než omyly a nejistoty, práce, putování a temnota. A pak, když jsme dospěli na okraj smrti a zasvěcení, přijímá vše strašlivé vzezření, všude je hrůza, chvění a děs. Ale když tato scéna přešla, objeví se zázračné a božské světlo... dokonalí a zasvěcení jsou pak svobodní, korunovaní, vítězní, a vstupují do říší blahoslavených.“ Tento odstavec byl zachován Stobaiem ze starého zápisu a potvrzuje zkušenosti všech ostatních zasvěcenců.

Staré papyry zobrazují kandidáta uváděného do tohoto stupně Anupem, bohem se šakalí hlavou, Pánem mystérií. Je to Anup, kdo ho vede přes práh neviditelného světa do přítomnosti děsivých jevů.

Vědění, jemuž bylo vyučováno v těchto zasvěcovacích školách, pocházelo přímo z původního zjevení pravdy první lidské civilizaci a muselo být chráněno, aby si uchoválo svou čistotu. A tak lze pochopit, proč tato tajemství byla pečlivě ukrývána a žárlivě střežena před lidmi nepovolanými.

Stav, do něhož byl kandidát zasvěcení uvržen, nesmí být zaměňován s obyčejným spánkem. Byl to stav vytržení, který osvobodil jeho vědomé já. Byl to magický spánek, ve kterém kandidát zůstával zdánlivě protimyslně bdělý, ale v jiném světě.

Dále, plést si tento vysoký zážitek s mentální prací moderního hypnotizéra by bylo hlubokým omylem. Ten uvede svůj subjekt do zvláštního stavu, jemuž nikdo z nich nerozumí, kdežto hierofant mystérií měl tajné tradiční vědění, které mu umožňovalo používat svou moc člověka

plně vyzbrojeného dokonalým chápáním. Hypnotizér uvede podvědomou mysl uspaného člověka do jistého stavu, aniž sám sdílí změnu tohoto stavu, kdežto hierofant pozoroval a kontroloval každou takovouto změnu svými vlastními vnímavými silami. A především, hypnotizér může vynutit ze svého subjektu jen takové věci, které se týkají pouze našeho hmotného světa a života, případně provádět s hmotným tělem nenormální skutky. Zasnívající kněz šel hlouběji a mohl vést duši kandidáta krok za krokem přes zkušenosti zahrnující duchovní světy – a to je skutek mimo schopnosti kteréhokoli moderního hypnotizéra.

Pozoroval jsem všechny druhy hypnotických jevů, prováděných na Východě i Západě a vím, že i když jsou některé z nich zázračné, patří přece jen nižšímu řádu. Nejsou to posvátné procesy. Mají vědecký význam, ale nemají hlubší duchovní hodnotu. Přestože vyvádějí člověka z hrubých hlubin materialismu tím, že dokazují existencí tajemných podvědomých sil v lidské bytosti, nemohou vést vzhůru k vědomému objevu duše jako žijící, nesmrtelné a samostatné bytosti.

Mohl jsem rekonstruovat jak ze svých vlastních zážitků v Pyramidě, tak z důkazů nástěnných obrazů v chrámech, tajemné drama nejvnitřnějšího tajného obřadu Usira. Onen vznešený obřad nebyl ničím více ani ničím méně než postupem spojujícím hypnotické, magické a *duchovní* síly ve snaze odpoutat duši kandidáta od těžkých okovů jeho hmotného těla na několik hodin a někdy také na několik dní tak, aby potom mohl stále žít se vzpomínkou na tuto epochální zkušenost a podle toho se chovat. To, že duše pokračuje v životě po smrti těla, přijímané většinou lidí prostřednictvím víry v jejich náboženství, mohl od té doby přijímat s přesvědčením, posílněným důkazem osobního vědění.

Co to pro něj znamenalo, může být oceněno jenom těmi, kdo se podrobili podobné zkušenosti. Dokonce i v moderních dobách někteří lidé prošli bezděčně a neočekávaně *částí* takové zkušenosti. Znamám jeden případ, týkající se jistého bývalého leteckého důstojníka, který byl za války před operací uspan. Droga měla zvláštní účinek. Způsobila, že se pacient stal necitlivým ke každé tělesné bolesti, ale neuspala ho. Místo toho viděl, že se vznáší ve vzduchu nad operačním stolem a přitom pozoroval celý postup tak klidně, jako by pozoroval operaci na těle někoho jiného! Tato zkušenost způsobila neobyčejnou změnu v jeho povaze, neboť se přeměnil z materialisty ve věřícího v jsoucnost duše a od té doby žil s novou nadějí a novým cílem.

Kdo byli tito hierofanti, jejichž moc mohla vyvolat u člověka takovou úžasnou změnu?

Tito ctihodní ochránci vyššího učení museli být nutně vždy v malém počtu. Jednu dobu jimi byli všichni velekněží Egypta a někteří vyšší členové kněžstva. Jejich vědění bylo stráženo s největší tajností a udržováno v této výjimečnosti tak, že jméno Egypta se v klasických dobách stalo synonymem tajemství.

V egyptských sbírkách muzea v Louvre v Paříži je hrobka Ptah-Mera, velekněze z Memfidy, na níž je náhrobní nápis, obsahující následující slova: „Vnikl do mystérií každé svatyně a nic před ním nebylo skryto. *Zastřel závojem vše, co viděl.*“ Hierofanti byli nuceni zachovávat tuto neobyčejnou mlčenlivost z jejich vlastních důvodů, ale nutnost zamezit skeptikům a posměváčkům, aby prováděli pokusy, spojené s takovým nebezpečím pro život kandidáta, je zřejmá, stejně jako je zřejmá nevhodnost „házet perly sviním“. Avšak je více než pravděpodobné, že většina lidí nebyla dostatečně ochotna nebo připravena vstupovat do těchto zážitků, které jim snadno mohly přinést šílenství nebo smrt. A tak se to stalo výsadou pro několik málo lidí. Mnozí klepali na dveře chrámů mystérií nadarmo, zatímco jiní, kteří žádali, byli vedeni postupnými řadami zkoušek, které porouchaly jejich nervy, anebo zmenšily jejich touhu po zasvěcení. A tak tímto vylučovacím postupem – a nejvyšším výběrem – se stala mystéria nejvýlučnější institucí antických dob a tajemství, odhalovaná za jejich dobře stráženyými dveřmi, byla vždy sdělována pod slavnostní přísahou, že nebudou prozrazena. Každý člověk, který potom vyšel z těchto dveří, patřil nadále k tajné společnosti, která jednala a pracovala s vyšším cílem a hlubším vědění mezi nevědomými. „Praví se, že ti, kteří se zúčastnili mystérií, se stávají duchovněji, spravedlnějšími a ve všech směrech lepšími,“ napsal Diodóros, návštěvník ze Sicílie.

A toto zasvěcování nebylo omezeno jenom na Egypt. Staré civilizace zdědily tato mystéria ze vzdáleného dávnověku a ona tvořila část primitivního zjevení, které lidské pokolení obdrželo od bohů. Skoro každý národ z dob předkřesťanských měl svoje zařízení a tradici mystérií. Římané, Keltové, Druidové v Británii, Řekové, Kréťané, Syřané, Hindové, Peršané, Mayové a američtí indiáni mezi jinými měli podobné chrámy a rituály se soustavou postupného osvětlení pro zasvěcence. Aristotelés neváhal prohlásit, že považuje blaho Řecka zajištěno mystérii eleusinskými. Sokrates poznamenal, že ti, kteří se seznámili s mystériemi, zajišťují si velmi radostné naděje pro hodinu smrti. Mezi starými, kteří se přiznali, anebo naznačili, že byli zasvěceni do mystérií, můžeme uvést seznam těchto jmen: Aristeidés (státník), Menippos ze Sýrie, Sofoklés (dramatik), Aischylos (básník), Solón (státník), Cicero, Hérakleitos z Efezu, Pindaros a Pýthagorás.

A dokonce i dnes v pokročilých stupních japonské disciplíny džiu-džitsu, což jsou stupně známé jenom vzácně a málokterým lidem, protože se zabývají tajemstvími, která jsou vhodná jenom pro málo lidí, je žák veden řadou duchovních mystérií. Je donucen projít obřadem zasvěcení, které vyžaduje, aby byl svým učitelem uškrcen. Vlastní skutek uškrcení vyžaduje jenom minutu; po něm kandidát leží na pohovce prakticky mrtvý. V tomto stavu je jeho duch osvobozen od těla a získává zkušenost o jiných oblastech mimo náš svět. Potom, když určené období smrti přejde, ožíví ho jeho učitel pomocí tajemného výkonu, jehož nepřeložitelné jméno je „kvappo“. Ten, kdo prošel touto zázračnou zkušeností, stává se potom zasvěcencem. Dokonce i dnes svobodně zednářství si zachovává zbytek a památku na tato zasvěcování. Jeho kořeny leží v Egyptě. Členové zednářstva se odvolávají na Pýthagora jako příklad starého zasvěcení; vzpomenou si, že byl zasvěcen v Egyptě? Ti, kteří sestavili stupně zednářstva, přijali některé významné symboly z egyptských mystérií.

Že nevyhnutelná degenerace lidstva přinesla zmizení nebo ústup pravých hierofantů a nahradila je lidmi neosvěcenými, kteří způsobili zdegenerování mystérií v zlověstné karikatury toho, čím dříve byla, je historickou pravdou. Že zlí lidé, kteří hledali síly černé magie, nakonec zničili toto zařízení v Egyptě i jinde, že to, co bylo původně svaté, výlučné a věnované udržování hořícího plamene duchovního vědění čistých zařízení, se stalo odporným a znehodnoceným nástrojem zkažených sil – tyto věci jsou také historické a vedly k zaslouženému zmizení nej-
skvělejších skvostů doby antické.

A přece, jestliže jejich tajemství zmizela s nimi, vědění, které v jasnějších dnech lidem poskytovala, je dokázáno skvělým seznamem jmen lidí, kteří hledali a našli, nebo jim byla nabídnuta a oni přijali vznešenou zkušenost takového zasvěcení.

Mnohé texty na papýru a nápisy na zdech dokazují, jak nesmírně staří Egypt'ané uctívali Usirovy obřady a s jakou posvátnou hrůzou se dívaly davy na ty, kterým bylo dovoleno vniknout do uzavřených chrámů a posvěcených hrobek, kde byly prováděny nejposvátnější a nejtajemnější fáze tohoto rituálu. Existoval totiž jistý vysoký a konečný stupeň zasvěcení, ve kterém duše lidí nebyly pouze na čas osvobozeny od svého těla ve stavu podobném smrti, aby byla dokázána pravda přežití po velké změně, ale kde byly jejich duše skutečně vyneseny do nejvyšších sfér bytí, do říše samotného Stvořitele. V této zázračné zkušenosti byla konečná mysl člověka přivedena do styku s nekonečnou myslí jeho nejvyššího božství. Na krátkou dobu mohl vstoupit lidský duch do tichého kouzelného styku s Otcem Všeho, a tento prchavý styk v jedinečném vytržení stačil, aby změnil celý jeho postoj k životu. Pojedl nejposvátnější potravu, která existuje v životě. Odhalil nepopsatelný paprsek božství, který byl jeho pravým, nejvnitřnějším Já, a kterému mentální tělo, které přežije smrt, bylo pouhým nehmotným rouchem. Byl tedy opravdově a skutečně znovuzrozen v nejvyšším smyslu. Ten, kdo byl takto zasvěcen, se stal dokonalým Adeptem a hieroglyfické texty o něm mluví jako o jedinci, který může očekávat přízeň bohů v životě a rajský stav po smrti.

Takový zážitek byl spojen s uvedením do vytržení, které bylo sice zevně podobné, ale vnitřně úplně jiné než hypnotické usnutí v prvních stupních zasvěcení. Žádná hypnotická síla

to nemohla přivodit, a ani magický obřad to nemohl vyvolat. Jenom nejvyšší hierofanti, spojeni se svým božstvím, jehož vůle se smísila s vůlí zasvěcovatele, mohli svou úžasnou božskou mocí probudit kandidáta tak, aby si uvědomil svou nejvyšší podstatu. A to bylo nejvzácnější a nejposvátnější zjevení tehdy dosažitelné člověku v Egyptě a dosud dosažitelné, i když jinými cestami, modernímu člověku.

*

Zážitek zasvěcení byl jakýmsi miniaturním duplikátem zážitku určeného pro celé lidské pokolení a sice postupem vývoje – jediný rozdíl je v tom, že první byl vynucen urychleným vzrůstem a byl zde použit umělý postup uvedení do vytržení, kdežto u druhého bude psychický a duchovní vývoj postupovat přirozeně.

A tak zážitek zobrazuje uvnitř duše celé drama lidského vývoje, čili nevyhnutelný osud lidských bytostí.

Principem, který je v pozadí, je to, že lidská normální světská přirozenost může být na čas ochromena hlubokým letargickým spánkem a že jeho obvykle nepozorovaná psychická nebo duchovní přirozenost může být probuzena postupem, který znal pouze hierofant. Člověk, který byl uměle vržen do takového spánku, se zdál pozorovateli člověkem skutečně tělesně mrtvým a v symbolické řeči mystérií se o něm pravilo, že „sestoupil do hrobky“ nebo byl „pohřben v hrobce“. A když byl takto zbaven své tělesné životnosti a síla jeho osobních vášní a tužeb byla na čas ukonejšena, tu kandidát byl opravdu mrtev pro veškeré pozemské věci, zatímco jeho vědomí, jeho duševní jsoucnost, byla na chvíli oddělena od těla. Jenom v takovém stavu mohl člověk pozorovat svět ducha, tak jako je pozorován duchy samými, vidět vize bohů a andělů, být unášen nekonečným prostorem, poznat své nejvnitřnější Já a konečně poznat *pravého* Boha.

Takový člověk mohl oprávněně říci, že byl mrtev a zase vzkříšen, že stejně symbolicky jako doslovně ležel v hrobce a prošel zázrakem zmrtvýchvstání a probudil se, aby odhalil nové chápání významu smrti a aby ve svých prsou nosil život více božský. Zůstala na něm pečeť jeho hierofanta, který to vše přivodil, a i potom byli tyto dva neviditelně spojeni nejhlubším a nejužším poutem. Nauka o nesmrtnosti duše byla více než pouhou naukou. Byla dokázanou skutečností, která mu byla plně ukázána. Když se probudil k dennímu světlu, mohl zasvěcenec o sobě pravdivě říci, že se vrátil do světa zcela proměněn a duchovně znovuzrozen. Prošel peklem i nebem a poznal některá tajemství obou. A jestliže byl zavázán zachovávat tato tajemství neporušená, byl také zavázán od té doby žít a chovat se na základě skutečné existence těchto světů. Pohyboval se mezi lidmi s naprostou jistotou nesmrtnosti a, přestože si nechával prameny této jistoty pro sebe, nemohl jinak než třeba bezděčně sdělovat tuto svou víru alespoň zčásti svým bližním. Obnovoval jejich naděje a potvrzoval jejich víru tajemnou podvědomou telepatii, která mezi lidmi stále probíhá. Nevěřil již ve smrt; věřil jen v Život věčný, mající existenci ze sebe sama, věčně vědomý. Věřil tomu, co mu jeho hierofant odhalil ve střezných úkrytech chrámu – že duše existuje a že je pro něj paprskem ústředního Slunce – Boha. Příběh o Usirovi nabyl osobního významu. Když shledal, že je znovuzrozen, našel také Usira, který v něm existoval jako jeho vlastní neumírající Já.

To bylo právě učení egyptského posvátného textu, *Knihy mrtvých*, která však v nynější své známé formě je směsí textů na papyrech vztahujících se stejně na mrtvé jako na zdánlivě mrtvé – totiž zasvěcence – a proto je trochu nejasná. Že tato kniha patřila ve své dřívější, původní a nepokažené formě k mystériím, je dokázáno zčásti větou: „Toto je kniha nejvyšších vznešených tajemství. Necht' ji nespátí oko žádného (nezasvěceného) člověka – to by bylo ohavností. Utaj její existenci. Jmenuje se: ‚Kniha Mistra Skrytého Chrámu.‘“

A proto v *Knize mrtvých* zemřelá osoba (ve skutečnosti to byl zasvěcenec), předkládá před své jméno vždy jméno Usirovo. V nejstarší podobě tohoto dávného textu praví o sobě: „Já jsem Usir. Postoupil jsem vpřed jako ty a žiji s bohy!“ čímž potvrzuje zde podané vysvětlení, že mrtvý Usir byl ve skutečnosti zdánlivě mrtvý, do transu uvedený zasvěcenec.

A tak vítězný zasvěcenec v malebně ozdobeném papyru Nu volá dále: „Já, právě Já jsem Usir. Stal jsem se slavným. Seděl jsem v komoře, kde se zrodil Usir a byl jsem zrozen s ním a zároveň s ním obnovuji své mládí. Otevřel jsem ústa bohů. Sedím na místě, kde sedí on.“

A v jiném papyru této staré *Knihy* se praví:

„Zvedám se k uctívanému Bohu, k Pánu Velikého Domu.“

Takové bylo poučení obdržené v mystériích, v zařízení tak slavném ve starověku a tak přehlíženém v době moderní.

*

Můžeme pochopit pravý účel starých náboženství, když víme, že jejich hrdinové jsou symbolem lidské duše a že jejich dobrodružství symbolizují zkušenosti této duše při jejím hledání království nebeského.

A tak se Usir stává postavou božského elementu v člověku a symbolickou historií tohoto elementu – jeho sestupu do světa hmotného a jeho výstupu zpět k duchovnímu vědomí.

Jeho fiktivní rozkouskování na čtyřicet nebo čtyřicet dva kusů naznačuje nynější duchovní rozpad lidské bytosti v tvora, jehož někdejší soulad je rozbit. Jeho rozum je vyrván jeho citu, jeho tělo jeho duchu a zmatek a křižující se zájmy jím smýkají sem a tam.

Také příběh o Esetě, která sbírá kusy těla Usirova a vrací je zase životu, symbolizuje navrácení – dříve v mystériích a později vývojem lidské bojující podstaty k dokonalé harmonii, takové harmonii, kde duch a tělo žijí vyváženě a kde rozum je v souladu se směrem citu. To byl návrat k prvotní jednotě.

Nejvyšší nauka starých Egyptanů, ta, která byla teoretickou základnou nejvyšších stupňů zasvěcení, spočívala v tom, že lidská duše se musí konečně vrátit k božskému Bytí, z něhož byla na počátku vyzářena, a oni tento návrat nazývali „stát se Usirem“. Považovali i člověka zde na zemi za bytost, která je potenciálně Usirem. V jejich tajné příručce k zasvěcení, totiž v *Knize mrtvých*, osvobozená duše kandidátova je vedena, aby se chránila na svých dlouhých a nebezpečných cestách podsvětím nejen užíváním amuletů, nýbrž také smělym prohlášením: „Já jsem Usir“.

„Ó slepá duše! Ozbroj se pochodní mystérií a potom v pozemské noci odhalíš svého zářícího Dvojníka, svoje nebeské Já. Řid' se tímto božským vůdcem a on se stane tvým géniem. Neboť on má klíče ke tvému životu, minulému i budoucímu,“ praví totéž Svaté písmo.

Zasvěcení bylo tedy vstupem do nového vidění života, do duchovního vidění, které lidské pokolení ztratilo v daleké minulosti, když padlo z „Táje“ do hmoty. A mystéria byla prostředkem k vnitřnímu znovu vystoupení, vedoucí stupeň za stupněm k dokonalému stavu osvětlení. Nejprve odhalovala ony tajemné světy, které spočívají za prahem fyzické hmoty a potom odhalila také největší mystérium ze všech – vlastní božství člověka.

Ukázala kandidátovi pekelné světy, aby byl vyzkoušen jeho charakter a jeho rozhodnost, a aby byl poučen; a potom před ním rozvinula i světy nebeské, aby byl povzbuzen a požehnan. A jestliže užívala onoho postupu uvedení do transu, neznamená to, že neexistovaly nebo neexistují jiné cesty. To byla jejich cesta; království lze však najít jinými cestami a dokonce bez použití transu.

Kdo z nás může opakovat vznešená slova římského filozofa – zasvěcence, který pravil: „Tam, kde jsme my, není smrti, kde je smrt, tam nejsme my. Je to poslední, nejlepší dar přírody, neboť zbavuje člověka všech jeho starostí. A při nejhorším je to závěr hostiny, ze které jsme se těšili.“

A tak náš postoj vůči smrti nám poskytuje významný pokyn k tomu, jaký postoj máme mít k životu. Mystéria změnila názor člověka o smrti a proto také změnila jeho chování v životě. Dokázala, že smrt je jenom rub mince života.

Vědecké, psychické a psychologické bádání proměňuje názor západního světa o věcech, které kdysi byly pomíjeny jako fantastický nesmysl. Takové bádání zvedá myšlenky starých národů z nezaslouženého opovržení, ve kterém spočívají, zatímco se mladší národy vyšvihly k bujně zralosti. Počínáme odhalovat zdravý smysl ve zdánlivé nesmyslnosti těchto starých národů. Počínáme objevovat, že jejich vědomosti o silách a vlastnostech lidské duše byly v jistých směrech lepší než naše. Objevení nehmotných sil uvedlo v úžas náš agnostický věk. Naši nejlepší učenci a nejpřednější myslitelé se spojují v řadách těch, kteří věří, že existuje psychická základna života. A co si oni myslí dnes, to si budou myslet davy zítra. Začali jsme – a možná, že správně – jako dokonalí skeptikové. A skončíme jako dokonalí věřící: to je moje nevratná předpověď. Zachráníme víru v duši z chladného vzduchu moderních pochyb. První veliké poselství starých mystérií – „*neexistuje smrt*“, které bylo vždy možno vnímat osobním experimentem jenom několika málo lidem, je určeno, aby bylo rozšířeno po celém světě.

Myšlenka o přežití duše nemusí nutně zahrnovat názor, že všichni vystoupíme ze svých rakví jednoho nepředvídatelného budoucího dne. Zaměňovat sebe za obydlí z masa a kostí, ve kterých sídlíme, je těžko uvěřitelnou věcí pro naši inteligenci. Slovo zmrtvýchvstání velmi často znamenalo mylný, čistě materiální pojem, stejně ve středověké evropské mysli jako u nezasvěceného Egypt'ana. A proto je nutno znovu objevit zákony, které ovládají tajnou přirozenost člověka. Nejlepší duchové mezi starými – zasvěcenci do mystérií – znali dobře tyto zákony, ale zatímco jejich rty byly zapečetěny a jejich pravda byla udržována v temnotě chrámových krypt, žádný takový zákaz není výslovně uložen nám v dnešních dnech.

Taková byla mystéria, nejslavnější ze zmizelých zařízení antiky. Neboť nadešel den k ponížení a pádu Egypta – tak jako nastalo ponížení a pád všech ostatních starých národů – kdy předpověď jeho vlastního dávného proroka Herma se doslovně vyplnila:

„Ó, Egypte! Egypte! země, která byla sídlem božství, bude oloupena přítomnost bohů. Nezůstane z tvého náboženství nic než pověsti, nic než slova, napsaná na kameni a vypravující o tvé poslední zbožnosti. Přijde den, běda, kdy posvátné hieroglyfy se stanou pouze modlami. Svět se bude omylem domnívat, že symboly moudrosti jsou bohové a obviní velký Egypt, že se klaněl pekelným netvorům.“

A skutečně nadešel den, kdy ovládání mystérií začalo padat do nepravých rukou; do rukou zlých, sobeckých lidí, ctižádnostivých, kteří začali zneužívat vlivu tohoto mocného zařízení – před nimiž se kdysi skláněli pyšní faraónové – ke svým vlastním osobním cílům. Mnozí kněží se stali ohnisky jedovatého zla, provádějící děsivé rituály a temná zaklínání černé magie. Dokonce i někteří velekněží – určení, aby byli sluhy bohů a jejich prostředníky u lidí – se stali ďábly v lidské podobě a vyvolávali ty nejhroznější bytosti z podsvětí k nejhorším účelům. Na vysokých místech nastoupilo čarodějnictví na místo duchovnosti. Uprostřed duchovní temnoty a zmatku, které padly na zemi, ztratila mystéria velmi brzo svou pravou podstatu a vysoký účel. Bylo obtížné najít důstojné kandidáty – stále méně a méně s míjejícím časem. Nadešla hodina, kdy způsobilí hierofanti jako vlivem nějaké zvláštní Nemesisy počali rychle vymírat a tak všichni přestali existovat jako kolektiv. Odešli, aniž připravili dostatečný počet nástupců, kteří by pokračovali v jejich linii. Na jejich místo nastoupili lidé nehodní. A ti, kteří zůstali, nebyli schopni plnit určenou jim úlohu ve světě, trpělivě snášeli svůj stanovený osud. Připravující se na konec, smutně, ale klidně zavřeli své tajné knihy, opustili své podzemní krypty a chrámové komnaty, vrhli poslední pohled plný lítosti na svá stará bydliště a odešli.

Napsal jsem, že odešli klidně. Neboť daleko na obzoru určení Egypta viděli nevyhnutelnou přípravu Přírody k reakci. Spatřili záblesk světla, kterému bylo určeno, aby proniklo oblohou jejich země a rozšířilo se daleko v čase. Viděli hvězdu Kristovu. Hvězdu toho, který zformuje základní pravdu učení mystérií otevřeně celému světu, bez zdrženlivosti a bez vyloučení kohokoliv.

„Tajemství, které bylo skryto po věky a po celá lidská pokolení,“ Jak prohlásil jeden z apoštolů Kristových, bude odhaleno davům, jež nemají výsad, a obecnému lidu. To, co antické instituce sdělovaly jen několika vyvoleným obtížným postupem, bude sdělováno všemu lidu prostou mocí víry. Ježíš měl ve svém srdci příliš mnoho lásky, než aby stačila jen několika málo lidem, chtěl jich mnoho spasit. Ukázal jim cestu, která nevyžadovala nic více než dostatečnou víru v jeho slova. Nenabízel jim žádný tajemný okultní postup zasvěcení. A přece jen to byla cesta, která mohla dát těm, kteří ji přijali, právě tak velikou jistotu nesmrtelnosti, jako mohla dát mystéria.

Neboť otevřená cesta Ježíšova učila pokoře a přivolávala pomoc vyšší Moci, oné Moci, která je vždy ochotna poskytnout dokonalou jistotu pouze tím, že udělí Svou přítomnost srdcím těch, kteří dovolí, aby Ona vstoupila. Vše, co Ježíš žádal, bylo věřit jeho učení, a přitom se s dostatečnou pokorou zříci tyranství intelektu. Nabízel za to bohatou odměnu – vědomou přítomnost Otce. On věděl, že v této přítomnosti veškeré pochybnosti roztají a člověk sám pochopí pravdu nesmrtelnosti, aniž by musel podstupovat zkušenost uvedení do transu. Člověk to bude vědět, protože Duch Otce zaplaví jeho intelekt a v tomto nevýslovném zaplavení se promění prostá víra v božskou intuici.

*

A tak těžké dveře egyptských mystérií byly zavřeny naposledy a již nikdy nekráčely nohy nadějeplných kandidátů přes posvátné schody, které vedly ke vchodu chrámu, anebo dolů do sklánějícího se tunelu, vedoucího do krypty. Ale historie se pohybuje v cyklech a to co bylo, bude opět. Temnota a zmatek jsou znovu nad námi a vrozená touha člověka nanovo založit spojení s vyššími světy ho opět znepokojuje. A proto je nadějí spisovatele, že nastanou podmínky, okolnosti budou příznivé a objeví se vhodní lidé, aby založili *moderní* verzi oněch mystérií, naprosto pozměněných, aby se hodila naší změněné době na všech pěti kontinentech našeho světa.

XIII. V CHRÁMU V DENDEŘE

Než jsem opustil malou kapli pro mystéria, která spočívá na střeše chrámu v Dendeře, obrátil jsem svou pozornost k znamenitému hvězdářskému zvěrokruhu, který byl vytesán do stropu. Věděl jsem, že je to pouhá kopie a že originál byl vyňat před více než sto lety a odvezen do Paříže, ale je to kopie naprosto věrná.

Celá veliká okrouhlá deska je hustě poseta obrazy – zvířat, lidí a bohů – a to vše je uprostřed kruhu a ohraničeno dvanácti známými znameními zvěrokruhu. A aby tento podivuhodný symbol byl dokonán, je rozloženo okolo kruhu dvanáct postav různých bohů a bohyň, z nichž některé stojí a jiné klečí, se vztyčenými pažemi a s napjatými dlaněmi, pomáhající tak, aby se kruh otáčel. A tak celý vesmír s nekonečným pohybem byl tu věrně, třebaže obrazně, znázorněn tímto uměleckým vytesaným dílem jako památník kulatých světů, které se tak rytmicky pohybují přes naši oblohu; dílo, které musí i ty nejskeptičtější z citlivých duší zanechat s pocitem úžasu nad vznešenou inteligencí, která tento vesmír sestrojila.

Máme-li zvěrokruh v Dendeře vysvětlit správně, musí být čten jako popis nebes v jisté vzdálené době. Jaká byla tato vzdálená doba, je věcí jinou. Není zde místa zabývat se nesnadno srozumitelnými a neznámými astronomickými vysvětlivkami. Postačí, že úprava souhvězdí na této desce nesouvisí s postavením, které vidíme na obloze dnes.

Naznačená pozice jarní rovnodennosti na zvěrokruhu v chrámu v Dendeře se liší od pozice dnešního dne na obloze, neboť slunce vstupuje do souhvězdí, které má jiné jméno.

Jak vznikla tato veliká změna? Odpověď mí, že vlivem pohybu země osa naší zeměkoule ukazuje postupně na jinou polární hvězdu. To ve skutečnosti znamená, že naše vlastní slunce putuje okolo nějakého slunce otcovského. Tento skoro nepozorovatelný rovnodenní pohyb nazad – tak obrovský co do počtu let a tak pomalý ve skutečném pohybu – mění také postavení a východy a západy jistých hvězd ve vztahu k jistým souhvězdím. Podle změřeného průměrného pohybu těchto hvězd víme, kolik desítek tisíciletí uplynulo od jejich prvního postavení. Tento díl času se jmenuje velká precese nebo jinak „precese rovnodenní“. Neboť průsečík rovníku s ekliptikou, naznačující jarní rovnodennost, se díky této precesi na nebi pomalu pohybuje.

Řečeno jinými slovy znamená to, že hvězdy klouzají nazad opačným směrem, než je pořádek dvanácti znamení zvěrokruhu, každý rok o malý zlomek prostoru. Tento velký pohyb nebes, tato pomalá změna polohy našeho vesmíru, tvoří kosmické hodiny, přičemž na jejich ciferníku je celá obloha a my z něho můžeme číst nazad i kupředu a podle něho pozorovat otáčení se světů po tisíce let.

Prozkoumáním starodávné mapy nebes může hvězdář stanovit období, kdy byla mapa zhotovena. Ti, kteří zkoumají vzdálenou minulost, mohou někdy najít na takové mapě nitky nesmírné důležitosti. Když učenci, které s sebou Napoleon přivedl do Egypta, objevili tento zvěrokruh v Dendeře, byli jím nadšeni, domnívajíce se, že jim poskytne klíč ke stán egyptské civilizace. Neboť zvěrokruh v Dendeře umísťuje jarní rovnodennost daleko od jejího nynějšího postavení. Když bylo mnohem později objeveno, že tento chrám byl zbudován teprve v řecko-římských dobách a že zvěrokruh byl smíšen s jedním řeckým, celá tato věc byla odložena a od té doby si jí nikdo nevšímal.

Domněnka, že tento zvěrokruh je zcela řecký, je mylná. Znamená to, že Egyptané neměli svůj vlastní zvěrokruh? Studovali kněžší astrologii a astronomii po dobu nesčetných let, aniž by měli zvěrokruh, dříve než se první řecké lodi dotkly dlouhého písečného pobřeží Egypta, že neměli mapu dvanácti souhvězdí na obloze, která by je vedla? Jak tito kněží, kteří tolik uctívali astrologii, takže byla částí jejich náboženství, mohli praktikovat svůj systém bez zvěrokruhu?

Ne, neboť jestliže bylo nějaké odvětví vědění, kterým se tito kněží chlubili, tak to bylo hvězdářství.

Vysvětlení je v tom, že Egyptané obkreslili část svého zvěrokruhu podle jiného, který před ním existoval v Dendeře, jejíž chrám byl více než dvakrát přestavován. Jedinečný astronomický zápis byl obkreslován a znovu obkreslován, aby bylo zajištěno jeho zachování. A to se dělo i s jinými starobylými zápisy, které nejprve byly zvolna zapomenuty a později zmizely se zmizením strážců těchto zápisů, totiž dávných kněží.

Archeologové, pracující v Mezopotámii, vykopali staré chaldejské hliněné tabulky, na kterých chaldejští hvězdáři zaznamenali, že jaro začínalo, když slunce vstupovalo do znamení Býka. A poněvadž přinejmenším v křesťanské době začíná jaro, když slunce vstupuje do znamení Skopce, to jest kolem 21. března, naznačuje to, že taková ohromná změna datuje chaldejskou vzdělanost jako věc nesmírně starou, tak starou, jak sami Chaldejci tvrdili. Podobně podle naznačení pozic rovnodennosti ukazuje zvěrokruh v Dendeře k nějaké vzdálené staré době, která sahá do minulosti nikoliv staletí, nýbrž několik set staletí! A tím datuje první egyptskou civilizaci. Neboť toto postavení naznačuje, že na kosmických hodinách uplynulo více než tři a půl „Velkých Roků“, že slunce se otočilo okolo svého otcovského slunce neméně než třiapůlkrát.

Poněvadž pečlivě zaznamenané astronomické statistiky zjistily, že průměrný běh procesu rovnodennosti se rovná ročně 50,2 sekundy, můžeme počítat zpět a můžeme provést celou svou cestu okolo celého kruhu nebes, až dospějeme k bodu, naznačujícímu postavení zvěrokruhu v Dendeře. Na velikém kruhu je 360 stupňů zvěrokruhu a při pohybu precese by tvořilo 25 800 slunečních roků jeden „Velký rok“.

Každý dokonalý oběh má tedy 25 800 let a krátký výpočet odhaluje, že uplynulo nejméně 90 000 let od data, naznačeného na zvěrokruhu v chrámu v Dendeře.

90 000 let! Je takové číslo skutečně neuvěřitelné a opravdu nemožné?

Egyptští kněží, hvězdáři, si to nemyslili, neboť řecký dějepisec Hérodotos nám vypravuje, že ho poučili, že jejich lid považuje svou rasu za nejstarší mezi celým lidstvem a že uchovávají ve svých starých učebnách a chrámech vlastní zápisy, jdoucí zpět na 12 000 let před dobou jeho návštěvy. Víme, že Hérodotos byl neobyčejně pečlivý ve svých údajích a správně zdědil titul „Otce dějepisu“. A dále mu řekli, že „slunce dvakrát vycházelo tam, kde nyní zapadá a že dvakrát zacházelo tam, kde nyní vychází“. Důsledkem tohoto neobyčejného tvrzení je, že póly naší země se úplně vystřídaly ve svých dřívějších polohách, což znamená nesmírné přesunutí země i vody. Podle geologických výzkumů víme, že takováto přesunutí se skutečně stala, ale jejich data nás vedou zpět do období děsivě vzdálených.

Jedním výsledkem těchto změn by bylo, že počasí na točnách bylo dříve tropické místo arktického. Není dnes například pochyb, že celá severní Evropa, včetně Britských ostrovů, byla kdysi pokryta obrovským mořem ledu mnoho set stop silným, který plnil všechna údolí a vyčnívaly z něho pouze vrcholky hor a vysokých kopců. Takový stav planety mohl být způsoben jenom obrovskými astronomickými změnami. Proto údaje egyptských kněží jsou ospravedlněny.

Avšak oni neměli geologickou vědu, jak ji máme dnes my. Měli pouze své staré zápisy, vytesané na kamenných obeliscích, napsané na hliněných tabulkách, vyryté do kovových desek nebo napsané na papyrech. Také měli tradiční tajnou nauku a historii, která byla sdělována jenom v mystériích, a to ústně, takže byla udržována pouze od úst k sluchu po celá nesčetná staletí.

Jak mohli kněží, nemající geologii, vědět o takovýchto otřásajících změnách naší planety jinak než ze zápisů, které měli? Toto vědění svědčí pro jejich tvrzení o existenci těchto zápisů. A také to vysvětluje existenci původních zvěrokruhů, ze kterých onen v chrámu v Dendeře, byl zčásti obkreslen.

90 000 let se pak nezdá být nemožnou číslicí ve světle těchto faktů.

Neznamená to, že egyptská kultura musela být nutně v oné době na egyptské půdě. Lid a jeho kultura mohla existovat na některém jiném kontinentě a teprve později se přestěhovat do Afriky – to je ovšem otázka mimo dosah mých přítomných argumentů, ale proč bychom se báli přijmout skutečnost, že tento lid existoval?

Naše dějiny Egypta začínají s jejich první dynastií, ale nesmíme zapomínat, že tato země byla zalidněna dlouhou dobu před těmito prvními nám známými zprávami. Dějiny této první egyptské rasy a jména jejich králů jsou neznámá – egyptologům. První dějiny Egypta jsou spojeny se ztracenými dějinami Atlantidy. Egyptští kněží, kteří byli také astronomy, odvozovali svůj zvěrokruh z Atlantidy. A proto zvěrokruh z Dendery může ukazovat průběh většího kolování hvězd než zvěrokruhy naší historické éry.

Vítáme každou novou odhalenou stopu této dávné civilizace s výkřiky překvapení. V době, kdy podle moderních představ „pokroku“ bychom mohli logicky očekávat, že tento lid byl hrubý, primitivní a barbarský, shledáváme, že byl vzdělaný, jemný a náboženský.

Běžně považujeme za doloženou věc, že čím dále jdeme zpět ve svém bádání do minulých dějin lidského pokolení, tím více se blížíme ke stavu divoštství. Pravda je, že i v některých vzdálených předhistorických dobách nalézáme stejně divochy jako civilizované kulturní lidi, existující současně na této planetě; že věda, která již načrtla věk tohoto světa tak, že to ohromuje omezenou lidskou představu, nesebrala dosud dostatečné důkazy, s nimiž by načrtla přesný obraz věků předhistorických a lidského života v oněch dobách. Ale věda pokračuje a jednoho dne získá tento obraz. Proto neodmítejme příliš spěšně záznamy egyptských kněží na jejich chrámech o devadesáti tisíci letech, nepovolujme jim skoupě ponejvíce pět nebo šest tisíc let, jako to mnozí dělají. Stáří naší planety předkládá trvalou a tichou výtku lidem, kteří tak nízce smýšlejí o našich předcích, zatímco věk vesmíru by je měl přimět k tomu, aby tyto věci spíše přijali, než je popírali. Neboť v nekonečných hlubinách oblohy existují podivné hřbitovy nebes, kde mrtvé hvězdy a chladné glóby, jež kdysi nosily veškerou nádheru a okázalost zmizelých civilizací, se nyní blíží k smutné chvíli svého konečného rozpadu.

*

Znovu jsem přišel na střechu a stanul za nízkou podezdívkou, která ohraničuje zdi. Nepřerušovaný výhled na pěstované pole otevíral se kolem chrámu a pak mizel ve svítících křivolakých navátých písčinách pouště. Rolníci se skláněli nad svými malými kousky půdy, pracující na svém věčném díle způsobem a nástroji jako jejich předkové v dobách biblických. Jejich volí se namáhali a trpělivě otáčeli stejnými vrzajícími vodními koly, jakými otáčeli volí jejich předků. Jejich velbloudí s vrčením nosili stejné veliké náklady, jaké se tyčily na jejich hřbetech v dobách faraónských. Nesčetněkrát prohrabávali a obraceli bohatou půdu tohoto úzkého pruhu země, která je Egyptem, ale nikdy nevyčerpali a nebudou moci vyčerpát její úžasnou bohatou úrodnost. Sklizně rostly a byly shromažďovány v těchto míruplných smaragdových rovinách, na těchto bohatých plochých polích nilské půdy se snadností, která nemá sobě rovné v žádné jiné zemi světa. Každého roku přicházelo spolehlivě vítané požehnání nilských záplav, kdy daleko putující vody se změnily jako kouzlem z modré do hnědé barvy, aby se valily nepřetržitě dále, ukládající drahocenný dar svěže oživeného bláta na vyprahlou zemi. Ano, starý Nil byl otcem svých šťastných dětí, které žily na jeho březích a které jaksi oddaně důvěřovaly tomuto svému starému otci, že je nikdy nepřestane živit.

Díval jsem se směrem k řece. Nil! Jaké kouzlo spočívá v tomto jménu?

Egyptští kněží se museli každý den dvakrát koupat v jeho vodách, aby zachovali svoji čistotu, a dvakrát každou noc. Bráhmanští kněží v Indii činí totéž dnes ze stejného důvodu; s tím rozdílem, že lijí vodu Gangy nebo Godivari na sebe a že se nevyrušují v noci. Egypt'ané stejně jako Indové měli tutéž nauku – totiž že člověk sbírá svůj neviditelný osobní magnetismus při svých stycích a při svých jednáních s jinými lidmi a že časté omývání je nutné, aby se člověk zbavil těchto získaných vlivů, které často mohou být nežádoucí.

Ale Nil je něco více než velký pás vody; více než řeka, která se rozkládá přes půl kontinentu: je to živá bytost, je to inteligentní tvor, který na sebe přijal břemeno sytit miliony mužů, žen a dětí, stejně jako čtvernožců a ptáků. Po nespočetná staletí ukládal vrstvu bahna za vrstvou na pole a vytvořil tak z Egypta zemi, která je na naší planetě paradoxem. Je to jediná země, kterou mám, s polnostmi tak úrodnými a přece jen v žádné jiné zemi jsem neviděl tak málo deště. Takové je kouzelné působení této přátelské řeky, která proměnila kus pouště, ležící mezi dvěma rovnoběžnými čarami hnědých výšin, v půdu úrodnou a bohatou. Tam dole, na polích pod touto chrámovou střechou, vedli rolníci blátivou zavodňovací vodu do úzkých příkopů, které vedou křížem krážem přes jejich pole. Voda byla čerpána a vyvrhovaná přes říční břeh řadou vodních čerpadel a sty kanálů. Naslouchal jsem jednomu muži s opaskem okolo beder, který se skláněl nad svým vodním čerpadlem tak, jako faraónovi rolníci s opaskem okolo boků se skláněli nad stejným druhem přístroje, a zpíval v rytmu při každém pohybu vzrajícího vodního stroje, který jednotvárně zvedal a vyléval vodu ze džberu. Nebylo to nic jiného než dlouhá, ohebná tyč, zavěšená v rovnováze na vodorovném kolíku a opatřená na spodním konci těžkým závažím. Džber byl připoután provazem k druhému konci. Zatažení provazem dolů a džber klesl do vody. Uvolnění provazu a džber stoupal naplněný, aby vylil svoji vodu do příkopu. Tento starý vynález dokazoval svou cenu pro rolníka před pěti tisíci let. Dnes dokazuje svou cenu pro rolníka dvacátého století.

Přešel jsem na druhou stranu terasy a díval se na jinou část této scenérie, kterou viděly i oči zmizelých kněží a dávno mrtvých faraónů.

Libyjské hory se na západě náhle zvedaly – růžová hradba zdí za chrámem, která jako by mu poskytovala ochranu a přístřeší. Tu a tam byl písek navátý do tvaru nakupených hromad, kdekoliv hory poklesly ve své dlouhé čáře nebo ji prohloubily. Červené výšiny se podobaly živým plamenům, které vymršťovaly své obrovské jazyky ze země a potom se magicky měnily v kámen. Možná, že hoří dosud, neboť vrhaly do mého obličeje nesnesitelné vedro, když zachycovaly prudké slunce rostoucího dne.

Tyto dlouhé řetězy hor se táhnou přímo přes Egypt do vzdálené Núbie a běží rovnoběžně s velkou řekou, jako by je tam příroda postavila, aby ji střežily tímto tajemným způsobem, neboť je umístila jenom několik mil od jejího břehu, takže zabraňují, aby nemohla odtéci do velikých pustin africké pouště, kde by pod sajícími písky svůj život ztratila. Přemýšlel jsem, zda to bylo vykonáno úmyslně. Bez této úžasné úpravy řeky a hor a pramenů nebylo by vůbec Egypta, nebylo by vůbec země, jejíž dějiny sahají tak daleko do spících stínů dávnověku. A já jsem přijal odpověď, která vstoupila do mého myslícího mozku z nejhlubších míst bytí – že bohové, jejichž nástrojem je příroda a nic víc, určitě vytvořili toto uspořádání, když připravovali cestu mocné civilizace, která se měla objevit, aby splnila jejich vznešený cíl. Neboť právě tak jako každá velká lidská stavba, právě tak jako tento bílý chrám v Dendeře, na jehož střeše jsem stál, objevil se v jsoucnosti jako plnění nějakého plánu, který existoval v myslích jeho stavitelů, tak také každé veliké seskupení jednotlivců v národ je napřed připraveno v myslích bohů, těchto božských stavitelů, v jejichž péči a ochraně celé lidstvo existovalo a stále existuje.

Sestoupil jsem po starém schodišti a vrátil se ke vchodu, abych zahájil prohlídku vnitřku hlavního chrámu, skrze který jsem dříve spěchal, abych našel kapli pro mystéria, která především lákala můj zájem. V otevřeném vestibulu se zvedá dvacet čtyři obrovských bílých sloupů, jejichž čtvercovité hlavice podpírají vytesané, ale znetvořené podoby obličeje bohyně Hathory, a jejichž boky jsou pokryty hieroglyfy, aby podporovalo mohutnou hlavní římsu majestátního vchodu. Obličej bohyně se objevuje na všech čtyřech stranách každé sloupové hlavice. A pod čtverhrannou deskou, ležící na hlavicích sloupu, je malý pylon jako část ozdoby její hlavy. Napadla mne smutná myšlenka, že tento chrám, který byl věnován egyptské bohyni krásy a lásky, tedy bohyni Hathoře, jejíž ozdobu hlavy tvoří rohy, a který byl tak málo poškozen rukou přírody – je to snad nejzachovalejší ze všech starých chrámů, které lze dnes vidět a jediný z mála, který zůstal tak dokonalý – a tak velice poškozen rukou lidskou. Téměř všechny tyto gigantické

ženské tváře byly rozsekány na kusy fanatickou zuřivostí, ačkoliv jejich dlouhé uši a mohutné ozdoby hlavy dosud zůstaly. Dendera byl totiž z nejnádhernějších chrámů celého Egypta, z těch, kterých bylo užíváno ještě v době ediktu Theodosia, roku 379 po Kr. Tento edikt zapovídal starobylé uctívání a dal poslední smrtelnou ránu již umírajícímu náboženství.

Theodosiův delegát, Cynegius, vyplnil jeho rozkazy dokonale. Zavřel veškeré chrámy a místa zasvěcení a zakázal každé slavení mystérií a starých obřadů. Křesťanství, či vlastně církvev, konečně zvítězila. Potom se do Dendery přivalila netolerantní chátra, zahnila kněze a dupala po nástrojích, které užívali při obřadech. Převrhla sochy Hathory, poskvřnila její pozlacené oltáře a znetvořila nejvýznačnější rysy její vytesané tváře, kdekoliv na ně mohla pohodlně dosáhnout.

Na jiných místech si tito lidé počínali ještě mnohem hůře, neboť strhávali zdi, rozbíjeli sloupy, tříštili sochy gigantů a ničili dílo tisíců let. Takové jsou proměnlivé osudy náboženství, jejichž následovníci začínají utrpením, mučením a pronásledováním, a končí tím, že se vrhají zase na jiné a musí přitom pustošit umění svých předchůdců, aby stvořili umění vlastní.

Pyšní korunovaní Ptolemaiovci jezdívali kdysi do tohoto chrámu na pozlacených vozech před obyvatelstvem ztichlým posvátnou hrůzou. Tak jsem uvažoval, když jsem chtěl vstoupit. Zástupy se kdysi také shromažďovaly na opuštěném chrámovém nádvoří.

Stanul jsem na jednom místě mezi obrovskými pásovíty sloupy u vchodu, odkud jsem se mohl dívat vzhůru a prohlížet krásný modrý strop, který byl poset mnoha hvězdami a na němž byl jako ozdoba zvěrokruh. Potom jsem šel dále, druhou síní, kde nádherná africká modř již neosvětlovala šest obrovských sloupů, které tu stály, tak jako svítla na jejich nespočetné bratry ve vestibulu. Vstoupil jsem do temného chrámu, blýskáje světlem své elektrické lampy sem a tam. Jednou se její paprsek soustředil na postavy s mitrami na hlavách vytesaných hluboko do boků sloupů a zasazených do čtverhranných rámců, nebo na hojné hieroglyfické nápisy, oddělované od sebe širokými vodorovnými pruhy. A zde zase objevilo světlo podoby faraónů a jejich božstev na zdích, některé na trůně a jiné v procesích. V jednom hluboce vytesaném reliéfu se Ptolemaios přibližoval k Esetě a k mladému Horovi, drže v obou rukou obětiny. Nahoře nad touto scénou byl krásný vypouklý vlys. Všude byly obličejy zčásti poškrábány, nebo zcela znetvořeny. A všude se znovu objevuje Hathor, přičemž mohutné stvolky kamenných pilířů ukazují její hlavu a na zdech je zase celá její podoba.

Kráčel jsem zvolna dále po celé délce hlavní síně – dlouhé více než 200 stop – v ovzduší, které nebylo příliš vhodné ke studiu a úvahám, neboť těžký pach útočil na čich. Vysoko na černém stropě a mezi hlavicemi sloupů se třepotalo a pištělo bezpočet ohavných, okřídlených netvorů, kteří byli rozzuřeni nad mým neočekávaným vstupem v roční době, kdy turisté nikdy nevnikají do jejich panství. Byli to netopýři. „Vetřelče!“ křičeli sborově. „Vetřelče! Teď není doba cestování po Egyptě. Odlož svou urážející lampu s jejím silným a děsivým světlem a odejdi! Opust' nás, abychom se těšili ze svých starodávných úkrytů a tradičních shromaždišť mezi temnými hlavami Hathory a římsami s černým povrchem. Odejdi!“ Ale já jsem setrval a prohlížel bedlivě umělecké malby obrovských brouků skarabeů a okřídlených slunců, neskadno rozeznatelných ve špíně, která se shromáždila na obrovském stropě. Netopýři se chovali jako bytosti náhle zachvácené šílenstvím, poletovali sem a tam v šíleném *zmatku* a pištěním dávali najevo, jak se na mne zlobí. Když jsem se konečně obrátil a sestoupil do úzké chodby, do oblasti pod budovou, slyšel jsem je, jak pomalu znovu upadají do tiché nečinnosti a rozumnějšího chování.

Jestliže byla velká síň místem smutným, ale zajímavým, tu podzemní krypty, ve kterých jsem se nyní ocitl, byly ještě smutnější. Tyto temné komory byly zbudovány v ohromně tlustých základních zdech a byly také bohatě zdobeny vytesanými reliéfy, jež zobrazovaly závažné obřady, které byly kdysi slaveny v těchto zdech.

Odešel jsem z těchto komnat, podobných hrobkám, a vrátil se k velkolepému vchodu. Mohutné dveře, pobité lesklým zlatem, vyplňovaly dříve tento vchod. Pak jsem začal putovat okolo chrámu.

Je těžko uvěřit, že když byl znovu objeven uprostřed posledního století Abbas Pašou, spočívala větší část tohoto chrámu pod pahorkem z písku a rumu jako v hrobě; a jeho nádhera očekávala svou záchranu od špičáku a lopaty kopáče. Kolik jen rolníků přes něj chodilo, málo tušíce a málo dbající, že pod jejich nohama leží Minulost.

Zastavil jsem se, abych prostudoval na zevní zdi slavný reliéf, představující Kleopatru, která vydávala hojně peněz, aby obnovila toto místo, když se některé jeho části za jejího života počínaly rozpadávat. Za to byla odměněna tím, že na její počest byl vytesán tento reliéf. Její malý syn, Cesarion, stojí na obraze vedle ní a jeho obličej podivně připomíná tvář jeho slavného otce Julia Caesara. Ale nezdálo se mi, že by tvář jeho matky byla její pravou podobou. Staré egyptské mince ukazují její podobu lépe. Byla poslední z dlouhé řady egyptských královen, tato slavná dcera Ptolemaiovců, a když Julius Caesar přivedl své vítězné legie přes Středozevní moře, žila s ním jako jeho milenka skoro ode dne jeho příchodu. Uvažoval jsem, jak je to podivné, že tato žena prostřednictvím Caesara spojila Egypt s jedním malým vzdáleným ostrovem, který měl hrát tak velkou úlohu ve vlastní historii Egypta o více než osmnáct set let později. Je také podivné, že tito římsí vojáci přinesli do Británie kromě svých kultů také uctívání Sarápida, které pochází z Egypta, a tak založili další, třebaže nepřímé spojení mezi oběma zeměmi před tak dávným časem.

Na tomto vytesaném obraze ve zdi se objevuje Kleopatra s vhodnou ozdobou na hlavě, s rohy bohyně Hathory, pod kterou je zobrazena spadající spousta spletených vlasů. Její zobrazená tvář je tučná a buclatá a představuje velitelskou ženu, zvyklou provádět svou silnou vůli, bytost, která své úmysly prováděla prostředky jak dobrými, tak špatnými. Byl to právě její vliv, který způsobil, že si Julius Caesar pohrával se snem učinit Alexandrii hlavním městem své říše a středem světa. Zde tedy je Kleopatra, vypadající určitě semitsky, tedy jako typ, který je mám v každém židovském, arabském nebo asyrském kmeni; ale sotva vypadá řecko-egyptsky. S ní zahynula domorodá vláda, uvažoval jsem, zatímco jsem seděl na roztržitém kamenném nosníku, a také jedna z uznaných krásk starého světa, žena, která hrála význačnou úlohu v dějinách. Byla to překvapivá myšlenka, že osud slavného člověka – a také osud celého národa – závisí někdy na úsměvu ženských rtů.

Průčelí chrámových zdí jsou až k římsám ozdobena nízkými reliéfy a bohatě pokryta hieroglyfickými nápisy, vytesanými do jejich povrchu. Vyrovnané a krásné linie abecedního a obrazového charakteru jsou samy o sobě ozdobou. Tyto nápisy poukazují na fakt, že ve starém Egyptě právě tak jako ve staré Číně a staré Babylónii člověk, který se chtěl naučit psát, musel se také naučit kreslit a tak každý vzdělaný písař a kněz v této zemi byl do jisté míry také umělcem. Sdílet myšlenku o nějakém předmětu prostřednictvím jejího zobrazení bylo přirozeným výsledkem nejrannějších pokusů o psaní primitivních lidí. Ale Egyptané nezačali jako primitivní divoši, aby postupně nalézali cestu k jednoduché kultuře. Legenda připisuje vynález dokonalého hieroglyfického písma bohu Thovtovi, a tak v populární formě zachovává historickou pravdu. Byl totiž skutečně jeden člověk-bůh, Adept, který se jmenoval Thovt (přesně Tehuti), který tuto soustavu písma věnoval jako dokonalé zjevení vystěhovalcům, kteří přišli z Atlantidy a usídlili se jako kolonie na březích Nilu ve dnech, než poslední záplava smyla poslední ostrov Atlantidy. Thovt byl autorem *Knihy mrtvých*. Je zčásti zobrazen ve své vlastní soustavě písma hieroglyfem ibise – tohoto podivného ptáka s nohama podobnými chůdám a dlouhým zobákem.

Bádání komparativní filologie stále více dokazují, že se *různé* jazyky vyvinuly z jistých základních jazykových kořenů a tyto zase že se vyvinuly z jednoho prvotního, společného a všeobecného jazyka. Až jednoho dne budou tyto jazyky vystopovány až k jejich primitivním mačkám obrazového písma, tu bude shledáno, že konečný pramen vznikl v dobách atlantovských. To se odvažují předpovědět.

Staří národové říkali, že hieroglyfy „mluví, naznačují a ukrývají“. To znamená, že měly trojnásobný význam. Předně to byla jejich prostá, obyčejná slovní hodnota, nutná k mluvené řeči. Nad tuto hodnotu obyčejný člověk nemohl jít. Za druhé, existoval další význam, který poskytovaly hieroglyfy písaři. To byl psaný význam, nebo symbolický výraz v gramatické formě na papyru nebo kameni, výraz slov mluvených nevzdělaným člověkem. A konečně existoval esoterický význam, tajný, známý jedině zasvěceným kněžím a jimi udržovaný v tajnosti.

„Slova boží“ – to byl popis nebo jméno, které Egyptané dávali hieroglyfické soustavě. Nejenom proto, že tato soustava, jak věřili, byla jim odhalena jedním z bohů, nýbrž také proto, že tajný význam těchto podivných maček byl ukrýván před davy. Tento význam byl odhalen pouze těm, kteří byli zasvěceni do mystérií. Ale žádný dnešní egyptolog nevykonal více, než že přeložil obecný význam hieroglyfů, ačkoliv touto prací vykonal znamenité dílo. Ostatek zůstal mimo jeho schopnosti.

Neboť „Slova boží“ vyžadují, aby k ním byla přidána duchovní a zbožná úvaha, dříve než poskytnou svoje nejvnitřnější tajemství. Totéž platí o pochopení tajemství, která byla odhalována v zasvěcovací komnatě při egyptských mystériích.

Zasvěcenec Plótinus, který žil ve staré Alexandrii, naznačil symbolickou povahu hieroglyfů, když napsal:

„V přísném hledání pravdy nebo ve vysvětlení, která hojně poskytovali svým žákům, neužívali egyptští mudrci psaných maček (které jsou pouze napodobením hlasu a řeči) ve svých chrámech, nýbrž kreslili figury a odhalovali myšlenku, obsaženou ve tvaru těchto obrazů takovým způsobem, že každý obraz uzavíral v sobě část vědění a moudrosti. Byla to krystalizace pravdy. Potom učitel nebo žák odvodil hlavní myšlenku obrazu, analyzoval ji slovy, a hledal důvod, proč byl takový a ne jiný.“

Je skutečností, že Egyptané jako jiné národy dávných východních zemí nikdy ani nesnili o tom, že by oddělovali náboženství a světský život do neprostupných přihrádek. A proto také se jim nikdy ani nesnilo o tom, že by měli užívat řeč, písmo a jazyk pouze jako prostředky dorozumívání. Právě tak jako se domnívali, že jména mají magickou sílu, tak také naznačovali symbolicky ve své hieroglyfické abecedě zásady onoho tajemného vědění, které bylo sdělováno za zavřenými dveřmi mystérií.

Jedině ten, kdo byl uveden do přítomnosti božského Usira, vítěze nad „smrtí“, boha, který způsoboval, že muži a ženy „se znovu zrodili“ (jak *Knih mrtvých* naznačuje cíl vysokého stupně zasvěcení), mohl vysvětlovat a vykládat konečný význam hieroglyfů – které jsou nejdokonalejší soustavou doslovného symbolismu na světě.

Také Hérodotos, rovněž zasvěcenec, někde potvrzuje, jak se domnívám, že hieroglyfy byly ve svém tajném významu posvátné a symbolické a že tento význam byl mám jenom nejvyšším stupněm kněžského řádu. A také Iamblichos, jiný starý zasvěcenec, napsal, že tajnou hieroglyfickou řeč užívali sami bohové.

Chci zde vznést otázku, týkající se jedné zásady, ukryté v tajném významu hieroglyfů.

V hieroglyfech *sedící* postava znamená osobu, která je mezi bohy: proto je obyčejně naznačována jako část psaného jména egyptských božstev a je zobrazována mezi hieroglyfy, psanými nad jejich naznačenými podobami. Proč tedy Egyptané přitom zobrazovali sedící postavu a nikoliv stojící?

Než bych riskoval posměch akademických profesorů egyptologie, kteří by zcela oprávněně opovrhovali nezávislým pracovníkem, který vniká do jejich posvátných předsíní, ponechávám na čtenáři, aby si odpověděl sám.¹⁴⁾

14) Pozn. překl.: *Sedící lidská postava v hieroglyfech naznačuje člověka, který je v nehybném postoji hluboké mystické koncentrace, a tudíž v tichu a ve spojení s vlastním vnitřním Božstvím. Proto jenom taková postava může být ve společnosti bohů.*

Práce slavných egyptologů – ovšem v jejich vlastní oblasti – zasluhuje všem chválu. Kdyby nebyli oni a osud – pak by poklady nápisů, které jsou na chrámových zdech a v textech na papyru, nebyly nikdy přeloženy.

Úloha, kterou hrál osud při tomto objevu, je úžasná. Kdyby Napoleon nikdy nevnikl do Egypta, nebyly by tyto texty na zdech a papyrech dosud přečteny. Napoleon sám zcela neobvyklým způsobem byl člověkem osudu a on také ovlivnil osud každého království, každého člověka a každého předmětu, kterého se dotkl. Byl pravým nástrojem Prozřetelnosti, ale také nástrojem Nemesis.

Jeho invaze otevřela cestu k pochopení starobylého egyptského života a myšlenek. Často se stává, že bezděčná práce vojáka připravuje cestu pro práci učence, pro poselství duchovního učitele nebo pro balíky zboží obchodníka – a jindy zase, aby to vše zničilo – jak dějiny nesporně ukazují.

Na počátku řecké vlády nad Egyptem počala být stará řeč zavrhována. Noví vládcí se přirozeně snažili, aby řecké učení a řecký jazyk převládaly mezi vzdělanými třídami. Důležitá místa v úřadech byla dávána jenom těm Egyptanům, kteří ovládali řečtinu. Staré posvátné vysoké učení v Héliopolis, kde bylo cvičeno velmi mnoho kněží a kde bylo vědění Egyptanů zachovávalo, bylo zrušeno a zavřeno. Kromě několika jednotlivých kněží, kteří zatvrzele a tajně lpěli na tradičním jazyku, byla prakticky všude zavedena řecká abeceda jako národní abeceda Egypta.

Ke konci třetího století po zahájení křesťanské éry nebylo možno najít v celém Egyptě nikoho, kdo by byl povolán vysvětlit prostý všední význam hieroglyfických nápisů, neřku-li, aby byl schopen napsat nějaký nový.

Přešlo dalších patnáct století. Umění vysvětlovat hieroglyfy zůstávalo stále zcela ztracenou věcí. A potom bouří zmítaná fregata Napoleonova se vkradla pod samým nosem admirála Nelsona do Alexandrie.

Jeho armáda se záhy pustila do budování opevnění a celá se zakopala.

Jedno z prvních míst, kde se usadila, byla důležitá strategická pozice nilského ústí, poblíž přístavu Rosetty. Zde jeden mladý dělostřelecký důstojník, poručík Boussard, udělal nesmírně důležitý objev, který byl nakonec klíčem k vysvětlení hieroglyfů. Lopaty jeho mužstva, které kopalo základy ke tvrzi St. Julien, uvolnily půdu kolem rozbité desky z černého bazaltu a jmenovaný důstojník ji dal vynést na světlo. Ihned zpozoroval důležitost nyní slavné „desky rosettské“, neboť na ní byl trojjazyčný nápis kněží z Memfidy, obsahující pocty Ptollemaiovi V. Bylo tam padesát čtyři řádek řeckých, vyrytých do desky, s rovnoběžnými překlady ve dvou jiných písmech, totiž v hieroglyfickém a démotickém.

Kámen byl poslán do Evropy, kde se nad ním učenci pustili do práce.

A konečně vypátrali správnou náhradu hieroglyfů za řeckou abecedu. S tímto klíčem v rukou pak mohli objasnit významy papyrů a nápisů, které byly po tolik staletí pro svět hádankou.

XIV.

DNY V KAMAKU

Konečně jsem vstoupil do pravého Egypta, do starého a kouzelného Egypta, do země, kde se Nil, chrám, pole, vesnice a obloha spojují, aby vytvořily živý a vábivý dojem krajiny, kde faraónové vládli v okázalosti a kde dlažební kameny denně vracely ozvěnou zpěv mnoha kněží. Zde v Luxoru, čtyři sta padesát mil od Káhiry dolů po řece, člověk vklouzl bez námahy do minulosti a díval se na krajinu, která představovala mnoho ze starodávných výjevů. Je to právě Jižní čili Horní Egypt, jak ho zeměpisci odnepaměti nazývají, který si udržel nejvíce těchto výjevů i pro moderní pozorovatele.

Jeho klasicky proslavené hlavní město Théby, Homérovo „město sta bran“, zmizelo, ale zanechalo nám Karnak, kdysi ústředí egyptských kněží.

Dnes je Karnak perlou této oblasti. Věhlas o nyní zřícených, ale dosud majestátních chrámech rozložených po celé této oblasti, se rozšířil po celém světě. Karnak má největší chrám, jaký dnes lze vidět v Egyptě. Velkou Síň Amenrea, které v dávných dobách byly všechny ostatní chrámy v Egyptě podřízeny. A tak jsem učinil Karnak svým poutním místem na dlouhou řadu dní a procházel jsem se mezi jeho rozpadávajícími se ruinami a zlámanými sloupy při jasném světle slunce i při matném světle měsíce.

Karnak, který vystupuje z lesa zelených palem k severu, leží asi tři míle od Luxoru dolů po řece a trochu více do vnitrozemí. Lze se tam dostat po zaprášené cestě přes širokou planinu a pod oblohou té nejněžnější modře, kolem hrobky jednoho šejka s kopolí a skupinou tamaryškových stromů, až se náhle před zraky objeví obrovský pylon z pískovce. Chocholati dudkové byli všude na polích a pilně zobali potravu se strnišť. Cestou bylo vidět tu a tam z půdy vyčnívající podivné bezhlavé, zpola rozbité nebo poražené malé Sfingy s beraními hlavami, které byly kdysi postaveny podél celé cesty z Luxoru do Karnaku; nyní však leží pohřbené v polích u cesty. Po obou stranách cesty dlouhé tři míle jich muselo původně stát na sta.

Velkolepý, dvacet metrů dlouhý vstupní pylon je půvabný na pohled. Ve tvaru pylonu s jeho vysokými, sklánějícími se boky a zakřivenou převislou římsou nalezla architektura pěkný a mohutný výraz. Nad průčelím je vytesaný reliéf Ptolemaia, který jej dal postavit. Je zobrazen, jak právě přináší posvátnou oběť thébským bohům. Přitom čtyři kolmé rýhy, ukončené násadkami, které běží po celé výšce mohutného portálu, naznačují, kde byly kdysi připevněny vlajkové tyče, aby na nich vlály pestře zbarvené prapory ve dnech chrámových slavností a zároveň aby odvracely zlé vlivy.

Vstoupil jsem dovnitř a ocitl jsem se v otevřeném nádvoří chrámu boha Chonse, který je zobrazován se sokolí hlavou. Je to onen bůh, který v populární řeči nezasvěcených byl synem Amona. Střed nádvoří zaplňovaly polámané pilířky. Na stěnách je zobrazeno posvátné procesí člunů, plujících po Nilu do Luxoru a nesoucích sochu Amenrea. Vstoupil jsem do zřícené svatyně, kde býval kdysi uschováván posvátný chrámový člun boha Chonse. Všechny ty maškarády, které byly prováděny v těchto zdech, znamenaly velmi mnoho pro lid a také pro kněze, kteří usilovali o moc, ale především pro samotného krále. Ale velmi málo to znamenalo pro několik zasvěcenců, kteří byli svědky rituálů a obřadů. Pro ně to byly pouhé symboly a náZlaky a nikoliv projevy skutečnosti.

A dále jsem objevil na východní stěně jedné vnitřní komnaty, která *sousedí* se svatyní, řadu zajímavých nízkých reliéfů, z nichž každý byl ve zvláštní obrubě. To, co na prvním místě upoutalo můj zrak, byla vytesaná podoba mé přítelkyně dlouhých zimních nočních meditací Sfingy!

Okamžitě jsem si uvědomil, že jsem objevil něco významného, neboť člověk může chodit celé dny, aniž objeví Sfingu na nějaké zdi nebo sloupu.

První výplň zobrazuje faraóna Ramesse IV. v přítomnosti bohyně Amentet, které obětuje sošku. Soška má plochou základnu a tvoří ji dvě postavy. Vpředu *sedí* dítě. A není to nikdo jiný než Hor, syn Usira. Po straně své hlavy má velký vrkoč vlasů, je korunován symbolickým sluncem a hadem. Jeho levá ruka spočívá na koleni, ale jeho pravá ruka je zdvižena k obličejí a ukazováček ukazuje na zavřené rty – naznačuje mlčení.

Postava za ním je Sfinga.

Bohyně Amentet napřahuje svou pravou ruku k Ramessovi. Mezi prsty svírá kříž s ouškem a míří jeho koncem přímo mezi královy oči.

Jaký význam má tato scéna?

Egyptologové by bezpochyby nabídli dokonale souvislý a jasný výklad, takový, který by na své úrovni byl dostatečně správný. Řekli by vám, že král prostě přináší oběti bohům – nic více. Často tyto výjevy na zdech nejsou nic jiného než zobrazené dějiny, anebo líčení válečných vítězství. Tento výjev však zřejmě není ničím podobného druhu, neboť naznačuje nějaký nanejvýš posvátný obřad, zejména proto, že se vyskytuje na stěně blízko svatyně, nejposvátnějšího místa tohoto chrámu.

A právě tak jako soustava egyptských hieroglyfů byla používána i jako symbolické maky pro naznačení skrytého významu, známého pouze zasvěceným kněžím, tak také již samotné postavy, představující bohy, měly daleko hlubší význam pro zasvěcence starých dob. Vnitřní poučení tohoto obrazu může odhalit jenom ten, kdo je dobře obeznámen s naukou a metodami mystérií.

Význam této výplně tkví zejména v chování bohyně Amentet. Kříž s ouškem nebo kříž s kroužkem na vrchu, jímž ukazuje doprostřed mezi Ramessovy oči, byl nazýván zasvěcenými kněžímí „klíčem k mystériím“ a znamenal přístup k samotným mystériím. Ale pro egyptologa znamená pouze život. Jako klíč symbolizuje otvírání střežených dveří onoho vznešeného zařízení, ale jako geometrický nákras je symbolem věčného ducha zasvěcence, který se vítězně zvedá ze svého hmotného „ukřižovaného“ těla. Kruh, který nemá žádný viditelný začátek ani konec, znamenal vždy věčnou podstatu božského ducha, zatímco kříž byl symbolem smrti podobného stavu při vytržení, do něhož byl zasvěcenec uvržen, a tudíž jeho smrt, jeho ukřižování. V některých chrámech býval skutečně přivazován k dřevěnému lehátku, které mělo tvar kříže.

Bod mezi obočím je zhruba polohou jisté žlázy v mozku – epifýzy nad jejíž složitou činností jsou lékaři dosud bezradní.

V prvních stupních zasvěcení byla tato žláza probuzena k určité činnosti hierofantem (veleknězem), k činnosti, která na čas poskytovala kandidátovi schopnost mít psychické vize duchovních bytostí, které se v té chvíli shromažďovaly v jeho blízkosti. Metoda, které se k tomuto účelu užívalo, byla zčásti založená na hypnóze a zčásti na jistých mocných kadidlech.

Když tedy bohyně Amentet ukazuje svým křížem mezi faraónovy oči, naznačuje tím, že je mu povolen přístup k mystériím a že bude dočasně rozvinuto jeho jasnozřivé vidění. Ale bylo mu zapovězeno odhalit jiným lidem to, co spatřil a zažil při svém zasvěcení. To bylo naznačeno první postavou sošky, dítětem Horem, „Horem na obzoru“, ale ve skutečnosti bohem Haremachetem – bohem, tradičně spojovaným se Sfungou – jehož prst, ukazující na zavřené rty, toto utajení přísně připomíná. Podobné obrazy jsou poblíž svatyní a komnat pro mystéria ve všech chrámech a každý z nich tiskne prst na rty v symbolickém příkaze zachovávat mlčení božských mystériích.

Amentet sama byla ženským ztělesněním Amen, totiž „tím skrytým“. Gesto krále tím, že drží sošku v poloze obětujícího, zdůrazňuje, že je ochoten obětovat svou řeč a zachovat trvalé mlčení.

Na ploché základně sošky a za postavou boha Haremacheta se krčí vytesaná postava Sfingy. Proč?

Sfinga, podobně jako do transu uvedený zasvěcenec, který naprosto ztrácel možnost řeči při zasvěcování, vždy mlčí. Po celý svůj dlouhý život nikdy nepromluvila slyšitelné slovo k člověku. Sfinga vždy věděla, jak zachovat svá tajemství. Jaká byla tato dávná tajemství?

Byla to tajemství zasvěcení.

Sfinga střežila nejmonumentálnější zasvěcovací chrám starého světa – Velkou pyramidu.

Neboť obřadné přiblížování se k Velké pyramidě se dělo vždy od břehů Nilu, a každý, kdo přicházel od řeky, aby do ní vstoupil, musel nejdříve jít kolem Sfingy.

Sfinga svým vlastním mlčením symbolizovala mlčení i tajemství zasvěcení.

A tak je zde faraón upozorňován, že má očekávat nejvyšší mystické odhalení, jaké může být dáno člověku.

Tři další výplně doplňují tuto zajímavou řadu obrazů mystérií. Dnes má k těmto obrazům každý návštěvník a turista přístup, ale v dávných dobách nebyl přístup dovolen nikomu kromě několika privilegovaných. Tyto výplně popisují výsledky králova blížení se k mystériím.

Druhá výplň ho představuje, jak stojí mezi dospělým Horem s hlavou sokola a Thovtem s hlavou ibise. Oba bohové drží nad Ramessovou hlavou vázu, ale místo proudu vody každý z nich na něj a okolo něho vylévá proud křížků s oušky.

Thovt byl bohem jak vědění, tak tajné nauky. Zde uděloval prostřednictvím zasvěcení ono tajemné smíšené vědění o psychických silách a duchovní moudrosti, pro které byl v dřívějších dobách Egypt tak slavný. Thovt byl také Pánem Měsíce! Proto veškeré magické a náboženské obřady tajného významu a zejména všechna zasvěcování do mystérií byla prováděna v noci, a v těch fázích měsíce, které jsou charakteristické pro jeho největší vliv. To je nový měsíc a úplněk.

Dospělý Hor s hlavou sokola byl bohem slunečním. Jeho účast v tomto výjevu symbolizuje skutečnost, že zasvěcování, i když začalo v noci, skončilo ve dne s příchodem svítání. Když paprsky ranního slunce ozářily temeno kandidátovy hlavy, promluvil k němu hierofant „jistá mocná slova“ a on se probudil.

Třetí výplň ukazuje Ramesse, nyní moudrého zasvěcence, jak je veden dále dvěma jinými bohy. Ti ho drží za ruce, vítají a staví před jeho obličej kříž s kroužkem. Naznačují tím jeho společenství s nimi na základě jeho dosažení. Poslední výjev zobrazuje krále, jak obětuje sošku bohu Amenreovi. Soška je sedící bůh, do jehož hlavy je vpíchnuto péro. Je to bůh Pravdy. Faraón nyní dosáhl Moudrosti a od této chvíle bude „hlasem pravdy“, bude přinášet oběť svého života na oltář pravdy: to jest bude se poslušně řídit v myšlení i činu duchovními zákony, vládnoucí lidskému životu, které mu byly právě odhaleny při zasvěcení.

A tak mi tyto vytesané obrazy odhalily záblesk vnitřního tajného života poučeného faraóna a také něco z významu slavných, ale výlučných egyptských mystérií.

A pak jsem byl přitahován na západ ke krásnému malému chrámu, kde se někteří z těchto mála zasvěcených učili své moudrosti. Byla to svatyně usirovských mystérií a pro mne to bylo snad nejdůležitější ze všech míst v celém Karnaku, necht' bylo jakkoli malé. Tam na vstupním ostění jsem spatřil vytesané obrazy, zpodobňující Ptolemaia, který dal tento chrámek zbudovat, jak je veden k samotnému božskému Usirovi. Když jsem přestoupil práh, ocitl jsem se v obdélníkové sloupové hale, jejíž barevný a bohatě popsáný strop je podpírán dvěma pěknými, rákosím a květinami zdobenými sloupy, z nichž každý je nahoře korunován tváří bohyně Hathory. Ve východní zdi jsou dvě malá okénka s kamennými mřížemi, ale slabé světlo, které jimi pronikalo, již nebylo zapotřebí, neboť z kamenné střechy zmizely tři velké balvany a tímto otvorem přicházelo dostatek světla.

Za tím byla malá dvorana, jejíž stěny byly pokryty nízkými reliéfy a vodorovnými řádky hieroglyfů. A – vzácný to pohled ve zříceninách většiny jiných dosud stojících chrámů – tři dokonale zachované vchody vedou ze zadní a z postranní zdi do této malé dvorany. Každý překlad nade dveřmi je ozdoben podřímsím, které je utvořeno z řady více než dvaceti mohutných brejlovců. Tito hadi nejsou pouhými poloreliéfy vytesanými do povrchu zdi, nýbrž masivními sochami; a jejich hlavy jsou zdviženy a jejich kápě rozšířeny. Na římse pod každou touto řadou je známý znak okřídleného slunce a celek tvoří mohutnou ozdobu vysokou téměř jeden metr.

Tyto ozdoby z královských kober naznačují, podle mého názoru, že tyto tři komory, do nichž se vstupovalo těmito dveřmi, měly v plánu chrámu velkou důležitost. Prošel jsem vchodem na vzdálenějším konci (samotné dveře již dávno neexistují, ale vrchní a spodní jamky, do nichž byly zapuštěny trámy, jsou jasně vidět) a došel jsem k malému oltáři, jehož boky jsou ozdobeny postavou krále při uctívání, a typickou postavou bohyně Hathory. Pod ním zela velká mezera v kamenné podlaze a při světle elektrické lampy jsem objevil, že je to zbořený vstup do nějaké podzemní krypty. Znovu jsem prohlížel dvě postranní komory a v rozích jsem našel otvory, které vedly dolů do téže krypty a do nějaké podzemní chodby. Celé toto místo je skutečně provrtané podzemními klenutími a chodbami jako plástev. Na pravé straně haly v podlaze jsem objevil dva další otvory, otevírající se nad úzkými chodbami, jejichž prachem dávno nikdo nešel.

Pátrání odhalilo, že jedna z těchto chodeb skutečně křížovala zem, až skončila v chrámu boha Chonse.

Celá podlaha chrámu byla tak hustě pokryta prachem, že člověk musel soudit, že se tato hromada tvořila po mnoho století. Prohlížel jsem věky starou kamennou podlahu, a pátral po lidských stopách, ale kromě otisků bosých nohou, které zřejmě pocházely od arabských strážců z blízkého chrámu Chonse, nemohl jsem objevit žádné známky kroků nohou ve stěevících. Po celé podlaze ležel prach v tlustých vrstvách a jediným narušením jeho povrchu byly četné půvabné vzory, které se táhly od jednoho otvoru ke druhému, způsobené jedním nebo dvěma malými hady, jejichž stopy byly zřetelně viditelné. Uvažoval jsem, jak je to asi dávno, kdy nějaký turista nebo cestovatel porušil osamělé ticho této svatyně. Věděl jsem, že jedna průvodcovská kniha odbývá tento chrám poznámkou, že sotva stojí za návštěvu. A také jsem věděl, že žádní návštěvníci zde nejsou ani vítáni ani očekáváni, neboť vládní ministerstvo pro starožitnosti upevnilo přes vchod zavřenou dřevěnou bránu. Nemohl jsem vstoupit, dokud nepřišel arabský strážce hlavního chrámu, který vyňal ze svého svazku klíč, doprovodil mne k této Usirově svatyni a otevřel bránu. Proč? Je to snad proto, že tam jsou ty nebezpečné trhliny v podlaze?

Jaký je význam oněch tajemných sklepení a smutných chodeb?

Vzpomněl jsem si na zvláštní sklepení lemované příkopem a vykopané z rumiště čtyřicet stop hlubokého, které mi v Abydu bylo hádankou.

*

Když jsem o této záhadě přemýšlel, zdálo se mi, jakoby toto místo, podobné hrobce, se před mýma očima osvětlilo a já znovu spatřil oslavu dávného rituálu, který dramaticky naznačoval smrt a zmrtvýchvstání Usira – onen rituál, který jsem pozoroval vytesaný do kamene na zdech malého chrámu pro mystéria, který stojí na střešní terase v Dendeře; též rituál, který jsem viděl ve vizi a který jsem osobně zažil během noci, strávené v temné Královské komoře ve Velké pyramidě – též rituál, který atlantovský Usir zanechal jako svoje dědictví velekněžím starého Egypta.

Proč se dávala přednost těmto ponurým a temným místům pro tato tajuplná zasvěcování?

Odpověď je trojí: zajistit naprostou bezpečnost a utajenost toho, co přece jenom bylo výsadem a nebezpečným pokusem; zajistit snadnější uvedení kandidáta do transu tím, že mu byl zastřen výhled na jeho okolí a tak zabráněno jeho pozornosti, aby byla odváděna od vnitřního stavu, do něhož měl vstoupit; a konečně opatřit dokonalý symbol – tak drahý srdci starých ná-

rodů – stavu duchovní temnoty a nevědomosti, ve kterém velekněží nacházeli svého kandidáta na počátku jeho zasvěcení. Nutno připomenout, že po probuzení otevíral své oči paprskům slunce na zcela jiném místě, kam byl ke konci své zkušenosti duchovního osvětlení přenesen. Po dlouhém obřadu zasvěcování, které začínalo v noci a končilo při rozednění, vystoupil nový zasvěcenec ze své materialistické nevědomosti (temnoty) a vstoupil do duchovního vnímání (světla).

Tajné obřady mystérií byly prováděny v podzemních kryptách, nebo v uzavřených komnatách, zbudovaných poblíž posvátného oltáře, nebo v malých chrámech, postavených na střechách velkých chrámů. Nikdy jinde. Všechna tato místa byla pro obyvatelstvo zapovězeným územím, kam se nikdo pod přísnými tresty neopovážil přiblížit. Hierofanti, kteří zasvěcovali kandidáta, brali na sebe těžkou odpovědnost. Jeho život a smrt byly v jejich rukou. Neočekávaný vetřelec, který by snad přerušil posvátný obřad zasvěcování, by znamenal smrt kandidáta právě tak jako neočekávaný vetřelec, který by dnes vnikl do operačního sálu při náročné operaci, by znamenal smrt pro nešťastného pacienta. A co jiného bylo koneckonců takové zasvěcení než jistý druh psychické operace, než oddělení psychické části člověka od tělesné? Proto byly všechny zasvěcovací prostory umístěny mimo dosah a vždy byly dobře střeženy. Místnosti, které byly poblíž svatyně některého velkého chrámu, byly přístupny jen skrze absolutní temnotu, neboť jakmile někdo odstoupil od dveří, ustupovalo světlo, až zmizelo nadobro, když přestoupil práh posvátné svatyně. A když byl kandidát uveden do plného transu, jeho tělo bylo ponecháno v této ochranné temnotě až do závěru zasvěcení, kdy byl vynesena opět na světlo.

Oněch místností, které byly podzemními kryptami, se užívalo stejným způsobem; po uvedení do transu byla všechna světla zhasnuta, takže se tyto krypty staly symbolickými stejně jako doslovnými hroby.

*

Spustil jsem se jedním otvorem a zkoumal jednu temnou kryptu, kde kdysi kněží vykonávali své nejtajnější obřady, a potom jsem se s úlevou vynořil zpět do přátelského slunečního světla a svěžího vzduchu.

Procházel jsem obrovskými portály krásného chrámu Amenrea na své další cestě zšeřelou nádherou Karnaku. Tyto portály se hodily spíše pro vstup obrů než maličkých smrtelníků. Tyčily se nad mou hlavou jako příkré srázy. Egyptská záliba pro nadměrné velikosti vzrůstala někdy do udivujících rozměrů, jako je tomu u Velké pyramidy blízko Káhiry a jako jsou stěny pylonů, v jejichž stínu jsem právě stál. Jsou téměř padesát stop silné, silnější tedy, než potřebují být zdi nějaké tvrže. Skutečně, dobře bylo hrubému zevnímu světu bráněno, aby neposkvnil posvátné místo tohoto chrámu, který staří Egypťané hrdě nazývali „trůn světa“. Bohužel, nyní je to pouze rozbitý trůn, a když jsem byl ve velikém nádvoří před chrámem, našel jsem tam velké množství vandalsky poškozeného zdiva, z něhož se vynořuje několik dosud stojících sloupů. Zvolna jsem kráčel přes tento obdélník, přes drsnou půdu a plevel rostoucí tam, kde kdysi bývala krásná mozaiková dlažba v délce sta stop.

Když jsem přešel tento prostor, došel jsem k vysokému vchodu, jehož stěny jsou pokryty barevnými reliéfy a stál jsem mezi zřícenými zbytky jiného pylonu, který je nyní pouze zřícenou spoustou horkých spadlých kamenů a tak zcela zbaven svých dřívějších obrysů. Nicméně se tento vchod musel kdysi tyčit na sto stop nad zemí. Zmizelo sedm schodů, které stavitelé umístili před vchodem, sedm symbolických stupňů pokroku člověka z nízkého světa každodenní existence do nejvyšší sféry duchovního dosažení. Egypťané totiž – jako mnohé staré národy chápali dobře tajemství čísel, která jsou základem celého sestrojeného vesmíru. Věděli, že sedmý den nebo stupeň přináší Odpočinek, nejvyšší mír člověku, právě tak jako všem ostatním stvořeným bytostem a věcem. Našel jsem toto sedminásobné číslování ve všech jejich chrámech po celé zemi a objevilo se v jasném a překvapivém výrazu uvnitř Velké galerie Velké pyramidy. Proto zcela vhodně umístili u samého vchodu do vestibulu nejvelkolepější a nejpůsobivější stavby

v Karnaku, totiž před velkou sloupovou síní chrámu Amenrea, tyto stupně, které ani čas ani člověk ze země nevyrváli, i když se činili, jak mohli.

Vstoupil jsem a přede mnou se otevřela úžasná perspektiva šestnácti řad sloupů. Sluneční paprsky padaly na výjev, který v mé paměti nemá obdoby. Téměř každý ze stotřiceti vztyčených sloupů vrhal mohutný vodorovný stín přes nedlážděnou zem. Bílé kamenné sloupy se tyčily jako armáda obrovských vojínů. Také jejich objem je neuvěřitelný každý měří třicet stop v obvodu. Bylo to hrůzné – tato grandiózní rozměrná architektura, tento tři sta stop široký les obrovských kamenných stromů; bylo to egyptské!

A faraón, který zbudoval větší část této síně, byl Setchi, ten, který také zbudoval chrám v Abydu, kde jsem pocíťoval tak nevýslovný mír. Zde člověk nemohl odolat dojmu síly, moci, která na něj doléhá ze zaniklé doby stavitelů této síně. Setchi se nedožil, nemohl se dožít dokončení svého kolosálního díla, a tak slavný Ramesse se chopil nedokončeného úkolu, proměnil asuánské skály v obrovské tesané pilíře a umístil na jejich vrcholech třicetitunové ozdobené římsy, aniž by k jejich upevnění použil maltu nebo kov. Účinkem toho všeho bylo obracet mysl k širšímu rozhledu, pozvednout člověka z malicherného okruhu politováníhodných ubohých činností, inspirovat ho vznešenými cíli a velkolepými aspiracemi a vyvolat touhu po mnohém širším rozsahu jeho sil. Zkrátka, člověk si přál být podobný Ramessovi a plánovat a stavět takovéto mohutné chrámy fantastické výšky, potom kolem nich budovat mnohá vzorná města, kde by lidé mohli žít světlem ušlechtlejších idejí a vznešenějších ideálů.

Kdysi tato síně mnohých modliteb byla zastřešená a vydlážděná. Nyní je otevřená proti modrým hlubinám oblohy a její podlaha je smíšenou masou země, písku, plevele a kamení. Když byla ona ohromná střecha na svém místě, interiér síně musel být skutečně ponurý, neboť jediné světlo sem spoře dopadalo skrze okna s kamennými mřížemi nad ústřední řadou sloupů. Ale mohutná střecha spadla a rozbila se na sta kusů, z nichž zbylo jen málo.

Člověk nechce kritizovat ony staré stavitele, ale přesto se před očima jasně vynořuje fakt, že objemné, silné sloupy byly umístěny příliš blízko u sebe. Lepší uspořádání by bylo poskytovalo delší, méně přerušované výhledy. Ale možná, že staří Egyptané dbali více o svou symboliku než svou perspektivu.

Každý sloup byl bohatě ozdoben vytesáváním a opatřen hlavicí v podobě těžkého poupěte nebo kalichem v podobě zvonu. Nádherně zaokrouhlené povrchy sloupů jsou pokryty barevnými obrazy a hieroglyfy a stejné ozdoby jsou také na stěnách a architrávech. Byly do nich vytesány dějiny egyptských bohů a králů, nebo byly namalovány barvami, které vytrvaly nepoškozené. Rozeznal jsem namalované postavy a podlouhlé kartuše – král Setchi jak se modlí v přítomnosti boha Thovta pod posvátným stromem v Héliopolis, jak žene před svým válečným vozem Chetity, jak zajišťuje svážení vysokých cedrových stromů ze vzdáleného Libanonu k vlajkovým tyčím jeho chrámu a jak se vítězně vrací do své milované země. Je tam mnoho jiných postav, některé zpola nahé, jiné zase zcela oděné, ale všechny mají ony podivně přísné a cize vzdálené výrazy v tvářích, které byly charakteristické pro tento lid. Na jižní stěně jsou na pamětní desce, která je zapuštěna do zdi, vytesané hieroglyfy, které zaznamenávají první oficiální smlouvu v dějinách. Je to smlouva, která byla uzavřena mezi Ramessem Velkým, „statečným synem Setchiho I., velkým vladařem Egypta“ a chetitským králem Chattušitem III. „synem Muršila, slavného vládce Chetitů,“ jak je text jmenuje. A deska se končí potěšujícími slovy: „dobrá smlouva míru a bratrství, ustanovující mír mezi nimi na věky“.

Šel jsem dále k jednomu úzkému nekrytému dvoru, kde se jediný, pevný obelisk tyčí jako zahrocený jehlanovitý prst k nebi a vrhá nachový stín na zem. Je na něm královská kartuše Thutmose 1., který jej dal vztyčil a jeho sloup je pokryt třemi kolmými řadami nápisů. „Hor milovník Pravdy, král Horního i Dolního Egypta, Amon. Učinil jej jako pomník pro svého Otce Amenrea – Vůdce Obou Zemí, vztyčiv pro něj dva obelisky, stejné a velmi veliké, u dvojitého průčelí,“ zní jedna část tohoto nápisu. Stále toto velkolepé uctívání bohů.

A dále uprostřed roztráštěných zbytků sloupořadí se tyčí jiný obelisk, ještě vyšší a působivější, jako by ze země vyrážel hadí jazyk plamene, neboť stoupá svou cestou vzhůru k obloze téměř sto stop a je to druhý nejvyšší obelisk, dosud existující na světě. Tento vztyčený monolit, zhotovený ze zářivě růžové žuly, má na svém podstavci chlubný nápis, že jeho vrchol byl pokryt zlatem a stříbrem, takže jej bylo možno vidět z veliké dálky a že celá záležitost, spojená s jeho dobytím v žulových dolech v Asuánu a s jeho dopravou pro tento obelisk i jeho, nyní zmizelého druhu, trvala pouze sedm měsíců. Byl postaven ženou, která v některých směrech byla egyptskou královnou Alžbětou, a ještě více. Byla to mocná královna Hatšepsovet. Někdy se oblékala jako muž a vždy projevovala ve své vládě silnou mužnost, tato paní s dlouhým nosem a se silnými čelistmi, která vztyčovala vznešené obelisky a mohutné chrámy, vysílala průkopnické výpravy a třímala žezlo faraónů neméně mocně, třebaže byla druhého pohlaví, jehož závoj po smrti svého manžela odhodila se vším, co k němu patřilo.

Přečtěte si její pyšné věnování tohoto obelisku, které je vytesáno v hieroglyfech na čtyřech stranách jeho spodní části:

„Seděla jsem ve svém paláci a myslila na svého Stvořitele, když mne mé srdce naléhavě žádalo, abych pro Něj zhotovila dva obelisky, jejichž hroty by dosahovaly k obloze, ve vznešené sloupové síni, která je mezi dvěma velikými pylony Thutmose I.

Až lidé po letech uvidí můj památník, necht' zvolají: 'Toto vykonala královna Hatšepsovet.' To bylo učiněno podle mého rozkazu, tato hora, zhotovená ze zlata. Vládnu v této zemi jako syn Esety. Jsem mocná jako syn Nuty, když slunce odpočívá v Jitřním Člunu a když zůstává ve Člunu Večerním. Necht' existuje na věky jako Severní Hvězda. Vpravdě jsou toto dva obrovské obelisky, které můj Majestát zjasnil zlatem kvůli mému otci Arnonovi a z lásky, aby bylo zvěčněno jeho jméno, necht' stojí vztyčené v předsíni Chrámu navěky. Jsou zhotoveny z jediného žulového bloku bez jakékoliv spáry nebo dělení.“

*

Odešel jsem k velké bráně, která kdysi vedla do chrámu bohyně Mut a byla zbudována druhým z Ptolemaiovců, ale která dnes vede do polí, lemovaných palmami. Její půvabný obrys a zdobný povrch přitahovaly znovu a znovu můj pohled. Nad její římsou je vytesané okřídlené slunce, které podle starých představ hraje ochrannou úlohu a brání vstoupit zlým vlivům.

Odpočíval jsem v jednom rudém čtvercovém prostoru u zdi, na níž bylo napsáno jméno Filipa Makedonského, jehož minci, dokonale zachovanou laskavou zemí, jsem našel právě předešlého dne asi deset mil odtud.

A pak jsem si razil cestu zřícenými dvory a spadlými svatyněmi Karnaku. Kráčel jsem mezi šedými zdmi bez střechy, které byly pokryty vytesanými reliéfy, a mezi svatyněmi z růžové žuly zbavenými svých soch bohů a bohyň a kolem hromad rozpadlého zdiva. Zamyšleně jsem šel přes holou zvlněnou plochu, místo, kde bývala nějaká budova, která se rozpadla a byla odstraněna, abych došel k seskupení zmrzačených Sfing a model s lvími hlavami. Kráčel jsem opatrně přes bodavé zelené ostružiny, které rostly hustě ve zřícené síni Thutmose III. a pak jsem postál v zahloubání pod nízkou římsou zpola zmizelé svatyně na jejím zadním konci. Kteří králové často pyšně procházeli tímto místem a psali svá vítězství na sloupy a zdi – a kde jsou nyní? Thutmose, Amenhotep, Setchi, Ramesse, Tutanchamon, Ptolemaios – vousaté tváře těchto mužů, kteří vládli Egyptu a řídili jeho život před tisíci lety, kráčely před mým zrakem v průvodu a mizely ve vzduchu. Má nějakou cenu hrdé uspokojení, tázal jsem se sám sebe, když každý cíl a vše, co dosáhneme, je určeno, aby bylo odváto jako prach? Není snad lépe, když kráčíme svou stezkou na tomto světě klidně a pokorně, a připomínáme si, že všechny věci máme jen z milosti vyšší moci?

Den skoro přešel a začínal se podrobovat soumraku, jako se had podrobuje svému zaklínači, když jsem dokončil svoje putování po tomto zříceném městě chrámů.

Byl jednou jeden král z dvacáté druhé dynastie, který vystavěl zeď z hliněných cihel, aby obklopovala chrámy Karnaku a když byla dokončena, měřil její obvod půl druhé míle. Karnak je legendou z kamene, je to epická báseň o majestátním úsilí a nevyhnutelné zkáze, zmařené, avšak nesmrtelné slávě! Prodléval jsem dále na místě, zatímco se nádherný, ale rychlý západ slunce vznášel nad krajinou jako oslňující anděl, jehož chvějící se svatozář byla zbarvena všemi odstíny od zlaté k rudé, a ukončil jsem tuto návštěvu, Obrovský obraz zřícenin a polí a pouště, zaplavený tolika barvami, mne překonal a uvedl do extatického zahloubání.

Znovu a znovu jsem se vracel do Karnaku, nechávaje dny míjet střídavě v bádání a lenošení, a přitom jsem stále přidával ke své zásobě nezapomenutelných vzpomínek a neobvyklých skutečností. Kouzlo Karnaku vás zahaluje jako blížící se říční mlha téměř nepozorovatelně až do chvíle, kdy shledáte, že vás zcela obklopila. Lidé bez pronikavé inteligence a jemného cítění nevidí v těchto polorozbořených chrámech nic více, než hromady cihel, kamení, malty a prachu. Politujte je! Vyjděme ze zahloubání nad těmito majestátními zříceninami s duší plnou hlubokého dojmu a posvátné úcty, vědomi si krásy a důstojnosti, které si podržely i ve svém přítomném stavu dojemného chátrání.

Měl jsem to štěstí, že jsem měl celé toto místo pro sebe, a tak jsem se zde mohl pohybovat v klidu a nikým nevyrušován, ve svrchovaném tichu, které zde vládne, jen tu a tam přerušovaném ospalým bzukotem včel a veselým cvrlikáním vrabců. Bylo to totiž uprostřed léta a davy potících se turistů opustily Luxor a již dávno uprchly před postupující vlnou strašlivého vedra, před roji hmyzu, a zvířecím životem, který se v této době objevuje v jižním Egyptě. Mouchy, moskyti, štíři a hadi, nemluvě o dalších formách života, se objevují v teplotě, která lidi zbavuje života, ale zdá se oživovat nepříjemné tvory a hmyz. Ale to vše mi bohatě vynahradila samota při studiu, zatímco se zdálo, že vedro mému intelektuálnímu zájmu nijak neubírá na ostrosti. Naopak jsem zjistil, že se lze se sluncem sprátelit. Je to částečně věcí mentálního postoje. V okamžiku, kdy si myslíte, že vám slunce může ublížit nebo vás oslabit, jsou otevřeny dveře pro toto ublížení. Aktivní víra ve vnitřní zdroje je vždy povolává k hmatatelné existenci.

Pro mne byla výhoda mého osamělého pobytu v Karnaku nesmírná.

Mohl jsem se oddávat jeho tichu s velkým užitkem. Schopnost přijímat samotu se v naší moderní době nepodporuje. Záliba v tichu není věkem strojů pěstována. Ale já věřím v potřebu každodenního krátkého odtažení se od činnosti pro tichou osamělou meditaci. Tak můžeme osvěžit unavené srdce a inspirovat znavenou duši. Dnes se život podobá řvoucímu kotli a lidé jsou do něho vtahováni. Každým dnem, který přejde, jsou méně důvěrní sami se sebou a důvěrnější s oním kotlem.

Pravidelná meditace poskytuje oporu a přináší bohaté plody z očividného duchovního prohlubování. Poskytuje pevnost v hodině rozhodování, odvahu žít vlastní život neodvisle na názoru davů a rovnováhu v dnešním horečném tempu.

To nejhorší, co moderní život přináší, je, že oslabuje sílu hlubokého uvažování. V šíleném spěchu města, jako je New York, se člověk nemůže posadit a připomenout si, že jeho vnitřní život je ochromen. Může si jen připomenout, že spěchá. Ale příroda nespěchá – ona potřebovala k tomu, aby vytvořila tuto malinkou postavičku, spěchající po Broadwayi, miliony let – a může docela dobře čekat, až přijde čas, kdy bude život klidnější a činnost tišší a kdy se člověk vynoří ze svého neštěstí a ze svých agoní, do nichž se sám uvrhl, a zahlédl se do hluboké studny božské myšlenky, která byla pohřbena pod hlučným povrchem jeho samého i jeho okolí.

Naše hmotné smysly nás ovládají; je čas, abychom začali ovládat své smysly. V posvátné lodi duše plujeme do moří, kam se nás hmotné smysly neodvážejí následovat.

Můžeme pochopit nauky zřeců a porozumět pravdám v jejich knihách a výročí často tím, že je předložíme k řešení životu v hloubavé meditaci a nejen aktivnímu životu každodenního světa.

XV. NOCI V KARNAKU

Nanejvýš úchvatné byly mé půlnoční návštěvy a zejména ty, k nimž docházelo za úplňku. Egyptské noci staví dávné chrámy do tajemného světla, které vhodně odhaluje, co má být odhaleno, a zbytek skrývá v temnotě, která se k chrámům tak dobře hodí.

Přibližoval jsem se ke Karnaku za noci různými způsoby a všechny byly stejně okouzující. Plul jsem rychle ve člunu s velkou plachtou za silného větru dolů po Nilu; jel jsem zvolna v sedle na pachtícím se zvířeti; a jel jsem po staré silnici při víceméně pohodlném koňském klusu. Ale této noci za úplňku jsem nemohl nenalézt lepší způsob než jít těch několik mil pěšky tak, jako chodívali staří kněží dokonce i ve dnech nádhery a slávy starého Egypta. Stříbrný lesk se jiskřil na bílém prachu, který pokrýval silnou vrstvou cestu, po jejímž kraji jsem krácel. Tu a tam se snášeli dolů netopýři a s křikem zase odlétali. Ale jinak padlo na krajinu veliké ticho a nebylo přerušeno, dokud jsem nedošel k vesnici Karnaku, kde mne v noci mýjely stínovité postavy – někdy s tančícími lucernami v rukou – a kde skrze nezasklená okna pronikalo žluté světlo lamp. Moje nohy tiše našlapovaly na měkký písečný prach, který pokrýval cestu, a přesto se zdálo, že tito venkované s bystrým sluchem věděli, jakoby šestým smyslem, že se nějaký cizinec plíží nocí přes jejich vesnici, neboť vycházeli po jednom či po dvou ze dveří, aby se na mne podívali, nebo se zvědavě dívali ze svých oken. Bylo to nevysvětlitelné a v onom neskutečném světě, který vytvářel měsíc v úplňku, nanejvýš fantastické. Jejich pohyby způsobily, že asi dva psi začali váhavě štekat, zklidňoval jsem je i sebe mumlaným pozdravem, ale nezastavoval jsem se. Chápal jsem dobře tento prostý venkovský lid, který přijímá menší životní nesnáze se vznešenou filozofií, Vyjádřenou slovem: „*Mališ!*“ (Nevadí!) což je opravdu zajímavé.

A náhle stál na konci mé cesty obrovský stříbrný pylon Ptolemaia jako příšerná stráž velkého chrámu; jeho čtverhranný vrchol se tyčil k indigové obloze.

Nebyl však připraven mne přijmout, neboť před vchodem byla umístěna dřevěná mříž. Probudil jsem spícího strážce, který vyskočil polekán ze svého úzkého doupěte; pak stál a třel si oči v jasném světle mé elektrické svítilny. Když mi otevřel malou moderní branku, zaplatil jsem mu dobře za toto narušení jeho odpočinku a on mne nechal projít, abych dále šel již sám. Přešel jsem přes nádvoří a usedl na pár minut mezi spoustu převrácených pískovcových bloků, které kdysi tvořily vznosný pylon, oddělující nádvoří od velké sloupové síně. Hloubal jsem nad zaniklou vznešeností tohoto pomníku Amenrea. Potom jsem šel dále a opatrně se pohyboval mezi mohutnými sloupy a majestátními zříceninami velké síně. Měsíční světlo vrhalo jasné skvrny na sloupy, tyčící se po mém boku a kladlo jejich hluboké černé stíny na zem, takže vytesané hieroglyfy se v jednom okamžiku objevovaly v zářícím reliéfu a v následujícím okamžiku stejně náhle mizely do noci. Zhasnul jsem svou lampu a rozsvěcoval ji jenom tam, kde byl cesta nejistá, aby její světlo nesoupeřilo s jemnějším osvětlením měsíce, které měnilo celý chrám v místo, s nímž se setkáváme pouze ve snu. Náhle stál přede mnou obelisk královny Hatšepsovet: vypadal jako nádherná stříbrná jehla.

A když jsem zvolna šel dále mírně tísnivou temnotou do krytých svatyně, které leží za impozantní kolonádou sloupové síně, vznikl ve mně nejasný pocit, že moje osamělost není již osamělostí. A přece jenom tyto ohromující síně a menší svatyně nebyly zaplněny věřícími nejméně patnáct set let. Poškození kamenní bohové mlčky snášeli svou dlouhou opuštěnost po stejně dlouhou dobu. Neznal jsem nikoho v moderním Egyptě, kdo by mohl být obviněn, že se vrátil ke staré víře. Proč jsem tedy *pocíťoval* společnost živých lidí všude kolem sebe na tomto místě ztraceném v čase, které bylo tak tiché jako sám hrob? Posvětil jsem si kuželem paprsků své baterky kolem sebe. Odhalil jsem pouze kamenné zříceniny a nerovnou podlahu, anebo na

okamžik přivolával do prchavého života vytesané obrazy a napsané hieroglyfy; nikde jsem však neobjevil ani stopu lidských tvarů.

Nemohl jsem se zbavit tohoto tísnivého pocitu, když jsem kráčet dále – osamělý návštěvník uprostřed noci. Noc vždy s sebou přináší své vlastní děsy a vždy násobí i ten nejslabší strach člověka. Přesto jsem se naučil milovat a přijímat tyto měkké egyptské noci, které mne pronásledovaly svou nadpozemskou líbezností. Ale zde tyto rozpadávající se chrámy v Karnaku na sebe přijímaly zpola příšerné obrysy v podivném bezbarvém světě a já si uvědomoval svou stísněnou reakci na noční hodinu i toto okolí. Proč to na mne tak působilo?

Šel jsem starou dlážděnou cestou, která vede k severním zříceninám a přímo k nádhernému malému chrámu Ptaha. Přešel jsem malý dvůr se sloupy a když jsem prošel další branou, překročil jsem práh vlastní svatyně. Jasný paprsek měsíčního světla dopadal na jednu z nejpodivnějších soch na tomto místě, sochu bohyně Sachmety. Přebývá sama v této ponuré místnosti, opuštěná postava ženy s hlavou lvice. Její nelítostná, krutá tvář dobře odpovídala úloze, kterou jí určila egyptská mytologie, úloze trestajícího ničitele lidstva. Jakou hrůzou musela naplňovat své oběti, které od ní nemohly očekávat žádné slitování!

Usedl jsem na žulový podstavec a pozoroval stříbrné paprsky, jak tančí po polorozpadlých zdech. Kdesi daleko se ozvalo slabé vytí slídícího šakala. Jak jsem tak seděl, tichý a pasivní, onen hrůzu nahánějící pocit neviditelné společnosti se *znovu* vloudil do mého srdce a zmrazoval je strachem, který nejistota vždy přináší.

Cožpak duchové oněch kněží pyšných tváří a zástupy jejich oddaných věřících dosud straší na tomto starobylém místě a mumlají své modlitby k Ptahovi, k tomu, jenž držel symbolické žezlo moci a stálosti? Cožpak se duchové zmizelých kněží a zemřelých králů míhají sem a tam přes své dávné domovy jako živé stíny bez hmoty?

Bezděky jsem si vzpomněl na zvláštní příběh, který mi vyprávěl jeden přítel v Káhiře, anglický úředník ve službách egyptské vlády. Setkal se s jedním mladým mužem, který pochází z aristokratické rodiny a přišel z Anglie do Egypta na několik týdnů jako obyčejný turista. Byl to bezstarostný chlapík, který neměl žádné jiné zájmy kromě hmotných. Když přijel do Luxoru, vyšel si jednoho odpoledne do Karnaku, kde si svým aparátem fotografoval Velkou síň v chrámu Amenrea. Když byl negativ vyvolán a zhotoven obrázek, užasl, když na něm spatřil postavu vysokého egyptského kněze, který se zády opíralo jeden sloup, s pažemi, zkříženými na svých prsou. Tato událost udělala na mysl mladého muže tak mocný dojem, že se celá jeho povaha změnila a on se stal oddaným studentem psychických a duchovních věcí.

Nemohl jsem se odtrhnout od svého kamenného sedadla a seděl jsem v podivných úvahách a nejistých spekulacích v tiché společnosti těchto kamenných božstev.

Tak minula asi půlhodina a pak jsem musel upadnout do nějakého druhu zasnění.

Zdálo se, že jakýsi závoj spadl z mých očí, moje pozornost se soustředila na bod mezi mým obočím, načež mne zahalilo nadpozemské světlo.

V tomto světle jsem viděl mužskou postavu temné pleti se zdviženými rameny, která stála vedle mne. A když jsem se na něj díval, obrátil se ke mně tváří.

Zachvěl jsem se otřesen poznáním. Neboť tato postava jsem byl já sám.

Měl přesně tutéž tvář, jakou mám dnes, ale jeho oděv byl z doby dávného Egypta. Nebyl to ani princ, ani obyčejný člověk, ale kněz určitého stupně. Pomal jsem to ihned podle jeho roucha a ozdoby na hlavě.

Světlo se rychle šířilo okolo něho a daleko za něj – šířilo se, až osvítilo živou scénu u jednoho oltáře. Potom se postava mého vidění pohnula a zvolna kráčela k onomu oltáři a když tam došla, modlila se ... a modlila se ... a modlila se ...

A jak šel on, šel jsem s ním i já. Když se modlil, modlil jsem se s ním také – ne jako jeho společník, ale jako já sám! Byl jsem Stejně divákem i hercem v této paradoxní vizi. Shledal

jsem, že má žal v srdci, že je zarmoucen nad stavem své země, že je smuten nad dekadencí, která sestoupila na jeho starou zemi. Nade vše byl nešťastný nad zlými rukama, do nichž upadlo vedení jeho náboženství. Znovu a *znovu* ve svých modlitbách prosil staré bohy, aby zachránili pravdu pro jeho lid. Ale na konci jeho proseb bylo jeho srdce těžké jako olovo. Neboť žádná odpověď nepřicházela a on věděl, že záhuba Egypta je neodvolatelná. Odvrátil se se sklíčenou tváří; smuten, smuten, smuten...

Světlo se rozplynulo zase v temnotě. Postava kněze zmizela a s ní oltář, a já jsem se *znovu* ocitl v osamělé meditaci blízko chrámu Ptaha. Také mé vlastní srdce bylo smutné, smutné, smutné...

Byl to pouze nějaký sen vyvolaný okolím? Byla to pouze neukázněná halucinace zahloubané mysli? Anebo to bylo probuzení nějaké latentní představy, vzniklé z mého zájmu o minulost?

Nebo to byla jasnovidná vize ducha kněze, který zde opravdu byl? Anebo to byla vzpomínka na nějakou mou dřívější existenci v Egyptě? Pro mne, který jsem si byl vědom svých vlastních hluboce rozčeřených citů po dobu této vize a po ní, existovala jenom jediná možná odpověď.

Moudrý člověk nedělá rychle závěry, neboť Pravda je dáma vyhýbavá, která, jak praví staré rčení, žije na dně velice hluboké studně.

A přesto jsem přijal, musel jsem přijmout, kladnou odpověď na poslední otázku.

Einstein zvrátil konzervativní názory o čase, které kdysi převládaly.

Matematicky dokázal, že někdo, kdo by byl schopen zachytit čtyřrozměrný záblesk věcí, bude mít zcela jiný pocit minulosti a přítomnosti, než který má běžný člověk. To nám může pomoci pochopit schopnost Přírody dokonale uchovávat vzpomínky na minulost, obrazy zmizelých století. Dovedl jsem velmi dobře pochopit, jak se může člověk v těchto citlivých okamžicích meditace bezděčně a tajemně dotknout těchto vzpomínek.

*

Jiná noc mne zastihla, jak jedu v jedenáct hodin večer k dostaveníčku v malé vesnici Naga Tahtani, která je v jisté vzdálenosti za Karnakem. Luxor a Karnak zůstaly vzadu, když jsem jel po silnici podél nízkých břehů dosti dlouho a potom jsem se obrátil v pravém úhlu k asi dvacetiminutové cestě.

Na otevřené ploše, která byla středem vesnice – odpovídalo to anglickému vesnickému trávníku, ale zde to byl jenom nedlážděný písčítý čtverec – jsem našel více než dvě stě mužů, sedících na zemi v prachu. Ani jediná žena zde nebyla. Byli oděni v dlouhá arabská roucha a bílé turbany a zdálo se, že to jsou lidé prostí a primitivní.

Na vyvýšené verandě z obilné, maltou pokryté země, seděli čtyři úctyhodní lidé, muži, mimořádného postavení a mentality. Byli to šejkové, soudě podle jejich obličejů a oděvu; ve svých splývajících hedvábných rízách tvořili malebné postavy. Všichni byli staří, šedovlasí mužové. Onoho otřepaného hrdinu ženských románů, hezkého mladého šejka z pouště, který unáší krásnou anglickou dívku, lze snad najít v Anglii, ale určitě ne zde v Egyptě.

Šejk Abu Šramp, jediný muž, kterého jsem znal z celého shromáždění, byl mezi nimi. Srdečně mne uvítal a představil mne náčelníkovi Karnaku, jinému šejkovi. Oba se dotkli čel a prsou ve zdvořilém pozdravu a potom mne představili náčelníkovi vesnice a okolního území. Jeho jméno bylo Šejk Mekki Gahba. A bylo to právě před jeho domem, kde byla vztyčená veranda. Ten mne ihned nutil, abych přijal nevyhnutelnou kávu, kteroužto nabídku jsem naštěstí mohl změnit na čaj bez mléka.

Usadil jsem se na jednom polštáři, který ležel na stupínku vedle mého přítele šejka Abu Šrampa. Tento šejk žije ve vesnici Kurna na druhé straně Nilu a je nejslavnějším a nejuctívanějším světcem v oblasti dvaceti mil kolem Luxoru.

Je to zbožný následovník Proroka navzdory své pověsti, že ovládá džiny a zhotovuje mocné talismany – a je hrdý na to, že vykonal cestu do Mekky. Na hlavě měl plochý bílý turban. Jeho těžké vousy, postranní licousy a krátká bradka zbělely. Jeho tvář temné pleti byla bodrá, ale vážná, příjemná, ale důstojná. Jeho oči byly pozoruhodně veliké a člověk měl dojem hloubky. Dlouhá lehce přiléhavá hnědá říza z tlusté látky spadala mu ke kotníkům. Na čtvrtém prstě své pravice měl ohromný stříbrný prsten, jehož povrch byl pokryt arabským písmem.

Omdeh (starosta) Luxoru mi přinesl pozvání, abych se zúčastnil tohoto shromáždění a trval na tom, abych pozvání přijal. Jednoho dusného odpoledne jsme se setkali na ulici a on mne pozdravil arabským způsobem: „Kéž je váš den šťastný“, když vtom šejk Abu Šramp seskočil ze svého nádherně ozdobeného mezka, aby mne podle slibu navštívil a vypil se mnou čaj. Za několik dní potom se objevil starosta, přinášeje společné pozvání od šejka i od sebe, abych se zúčastnil půlnočního shromáždění dervišů z okrsku Karnak-Luxor.

A tak jsem se vydal na cestu k tomuto zvláštnímu shromáždění, jediný Evropan mezi nimi, a snažil se zapomenout na nápadný tvar mých šatů zhotovených v Londýně.

Starosta mi vysvětlil, že shromáždění je první, které se v této oblasti koná po mnoha letech a šejk Abu Šramp zdůraznil, že takováto shromáždění dervišů se řídí vždy podle fází měsíce; že shromáždění se konají v noci novu nebo úplňku měsíce, protože tyto noci jsou považovány za zvláště posvátné.

„Toto nebude hlučné shromáždění s křikem,“ dodával šejk. „Jsme všichni klidní lidé, kteří se sešli z lásky k Alláhovi.“

Rozhlédl jsem se kolem. Doprostřed otevřené plochy byla zaražena vysoká vlajková tyč a na jejím vrcholu se třepotal růžový prapor, na němž byla zlatem vyšita arabská písmena. Kolem tyče seděli v řadách vedle sebe na zkřížených nohou beduíni a vesničané v dokonalém kruhu. Na nedalekém poli jsem šel kolem různých druhů přivázaných zvířat, která patřila bohatším z těchto lidí, z nichž někteří, jak jsem slyšel, přijeli z vesnic, vzdálených až dvacet mil. Nesměl být přítomen nikdo, kdo nebyl pozván.

Pohled na tuto scénu pod modrou africkou oblohou posetou hvězdami byl okouzlující. Přes dvě stě hlav v bílých turbanech tvořilo veliký kruh na zemi, a tyto hlavy se pode mnou skláněly a zase vztyčovaly. Některé hlavy patřily starým bělovlasým mužům, jiné pouhým hochům. Palmy těžké svými listy, které o sebe chrastily v nočním větru a lemovaly dvě strany otevřeného prostoru, zatímco několik čtverhranných budov ohraničovalo ostatní strany. Spousty tropických popínavých rostlin obklopovaly budovy. Dále byla temnota, pole, hory, Nil a poušť. Světlo měsíce a hvězd bylo posilováno jedinou mohutnou lampou, která visela na verandě nad našimi hlavami.

S příchodem půlnoci vstal jeden derviš a zazpíval verš ze svatého *koránu* jasným a melodickým hlasem. Sotva skončil poslední slovo, ozvala se ze dvou set hrdel odpověď protahovaným chorálem: „Není Boha kromě Alláha“.

Chlapec sotva šestiletý, třebaže to znamená více dospělosti na Východě než v Evropě, postoupil do středu zástupu, postavil se vedle vlajkové tyče a zplna hrdla zapěl zpaměti svým stříbrným hlasem další verše z *koránu*. Potom přišel vousatý stařec, který kráčel pomalu po celé délce všech řad sedících mužů. Nesl mosaznou mísu se žhavým dřevěným uhlím, na něž byla vhozena hrst aromatických látek. Vonící oblaka kouře se nesla přes otevřený dvůr na naši verandu.

ب سى مرال	لسم الله لاف	<table border="1"><tr><td>٤</td><td>٦</td><td>٤</td><td>٦</td></tr><tr><td>٦</td><td>٤</td><td>٦</td><td>٤</td></tr></table>	٤	٦	٤	٦	٦	٤	٦	٤								
٤	٦	٤	٦															
٦	٤	٦	٤															
له ال وى	وك ب																	
وى سى	سى مرال له	هنا صفتا																
مرال له	ب سى مرال له	خاتم اسمه																
ال وى	ه ال وى	الفيزيولوجيا																
سى مرال له	لا سى مرال	والله اعلم																
ال وى	له ال وى	له سيبه																
ب ا ه ي ا	ب ا ه ي ا																	
س ا ر ا ه	س ا ر ا ه	<table border="1"><tr><td>٧</td><td>٢</td><td>٧</td><td>٧</td></tr><tr><td>١</td><td>٧</td><td>٧</td><td>٧</td></tr><tr><td>٧</td><td>٧</td><td>٧</td><td>١</td></tr><tr><td>٧</td><td>٧</td><td>١</td><td>٧</td></tr></table>	٧	٢	٧	٧	١	٧	٧	٧	٧	٧	٧	١	٧	٧	١	٧
٧	٢	٧	٧															
١	٧	٧	٧															
٧	٧	٧	١															
٧	٧	١	٧															
س ا ه ي ا	س ا ا ه																	
ا د و ب ا	س ا ا د و																	
اصى د ا و ب	ب ا ا اصى																	
ال سى د ا و ب	ب ا ا و ب																	
ا رى س ا ر	ال سى د ا و ب	ا ا ا ا ا																
س لى م	ا رى س ا ر	<table border="1"><tr><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td></tr></table>	ا	ا	ا	ا	ا											
ا	ا	ا	ا	ا														
ب ا ه ي ا	ب ا ه ي ا	س ا ي																
ا ه ي ا	ا س ر ا ه	ا و ا ن ا ح																
ا د و ب ا	س ا ا ه	س ا ا و ن ا																
اصى د ا و ب	س ا ا د و ب	س ا ا و ب																
ال سى د ا و ب	ب ا ا اصى	ب ا ا																
ا رى س ا ر	ا و ب ا ن																	
س لى م	س د ا و ب																	
هنا صفتا	س لى م	<table border="1"><tr><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td></tr><tr><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td></tr></table>	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا						
ا	ا	ا	ا	ا														
ا	ا	ا	ا	ا														
خاتم اسمه	ا ه ي ا س	الميزان																
الفردوس	س ا ه ي ا																	
للجنة	ا ه ي ا																	
والقبول	ا د و ب ا ا	<table border="1"><tr><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td></tr><tr><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td><td>ا</td></tr></table>	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا						
ا	ا	ا	ا	ا														
ا	ا	ا	ا	ا														
	س د ا و ب																	
	س لى م																	
	س لى م																	

Arabsky talisman sejka Abu Srampa.

Potom se tři muži postavili okolo vlajkové tyče a spustili dlouhý náboženský zpěv, který trval patnáct až dvacet minut. Cítil jsem vřelou a oddanou vroucnost jejich srdcí, kterou vyjadřovaly slavnostní tóny jejich hlasů. Potom klesli na zem a čtvrtý muž vstal a chopil se zpěvu. Zvolil si slova oblíbené dervišské písně, která plynula s jeho rtů téměř s melancholickou vášnivostí. Její poetické arabské verše vyjadřovaly onu palčivou touhu po Alláhovi, kterou má cítit každý pravý derviš. Když končil, slova měla skoro jako žalostné výkřiky, vyrvané z jeho srdce; výkřiky touhy po vědomé přítomnosti Alláha, jeho stvořitele. Pěl asi takto:

*„Mé splynutí se zdá být dál a dál!
Zda Milovaný se kdy objeví?
Žel, kdybys nebyl mne tak daleko,
slz neměl bych, a též bych nevzdychal!*

*Noc truchlivá láme všechny mé síly,
Tvá nepřítomnost ničí naději,
mé slzy kanou jako perel řady,
a srdce moje hoří prudčeji!*

*Kdo rovná se mi, jsem-li bez rady,
kdy neznám léku pro svůj zármutek?
Žel, kdybys nebyl ode mne vždy dál,
slz neměl bych a též bych nevzdychal!*

*Ó, Prvý, Ty a Věčný! Pravda Tvá!
Ó milost svou mi skytni jednou přec!
Tvůj otrok Ahmed El Bakri, ty víš,
jen Tebe, svého Pána, uctívá!
Žel, kdybys nebyl ode mne vždy dál,
slz neměl bych a též bych neplakal!“*

Když se posadil, viděl jsem, že většina ostatních byla zjevně hluboce dojatá vřelou touhou, která byla tématem jeho písně, ale vážný šejk vedle mne zůstával neproniknutelný a nezúčastněný.

Potom se celé shromáždění zvedlo a první tři pěvci společně s chlapcem se počali zvolna pohybovat uvnitř sevřených kruhů. Když prováděli svoje volné kroky, pohybovali jednotně hlavami, nyní dolů, nyní vpravo a nyní vlevo, opakující dlouhé a táhlé „Alláh – Alláh – áh -áh!“ tolikrát, že jsem to nemohl ani spočítat. Z tohoto jediného slova vydobyli sladkou a smutnou melodii. Jejich těla se kývala ze strany na stranu v jednotvárném, ale přesném rytmu. A oněch dvě stě mužů stálo dokonale tiše a všichni pozorovali a naslouchali více než půl hodiny, zatímco dervišové kroužili mezi nimi v dokonalém rytmu, který se nikdy nezpozdil. Když si konečně zpěváci odpočinuli, jejich trpělivé obecenstvo kleslo zase do prachu. A bylo mimo jakoukoli pochybnost, že se toto obecenstvo velmi těšilo z celého výjevu.

Nyní následovala přestávka, kdy byly malé koflíky kávy podávány všem přítomným, zatímco pozorný starosta nařídil, aby mi byly přineseny malé skleničky vonícího karkade. Je to horký nápoj, připravený z květů jedné rostliny, která roste v Súdánu. Vyluhuje se stejně jako čaj, ale má poněkud ostrou chuť.

Šejk Abu Šramp se mi nepokoušel vysvětlovat tuto noční slavnost.

Pouze jsme na sebe čas od času pohlédli; věděl, že se může spolehnout na mou sympatii a já zase chápal štěstí, které cítil při tomto nočním přivolávání přítomnosti Alláha. Napadla mne myšlenka, že někde v Evropě a v Americe, v zábavných místnostech velkých měst, tisíce jiných shromáždění naslouchá zpěvu a hudbě džezu. Ale oni naslouchají písni, v níž není Boha. Baví se, pravda, a mají trochu zábavy ze života, avšak ... ?

Sdělil jsem starému šejkovi své myšlenky a on místo odpovědi citoval verše z *koránu*:

„Ve vašich vlastních jástvích jsou znamení pro lidi pevné víry – nechcete je spatřit? Mysli ve svém vlastním já na Boha, s láskou a úctou a v tichosti, večer i ráno. A nebuď jedním z nedbalých. Jenom těm, kteří chtějí naslouchat, On odpoví.“

A tak jsme seděli v této záplavě žlutého světla, obklopeni kruhem tmy, a pokoušeli se obrátit svá srdce k uctívání Nejvyšší Moci. Nazývali jsme Bezejmenného Alláhem. Ale kdo, rozplývaje se v tomto něžném zbožnění, by Jej mohl poctivě popsat nějakým jménem?

Tiše jsem pohlédl vzhůru. Tam byly kmitající se hvězdy, které visely v prostoru na této jasné obloze a vábily zrak vzhůru. Každá měla onu tajuplnou nepostižitelnou krásu vznešené básně. Každá vyvolávala chmurnou připomínku, že jsem jen procházejícím poutníkem na povrchu této planety, která sama je zahalena tajemstvím jako noc.

Pohlédl jsem opět dolů. Hlad po Bohu byl vtisknut do každé z těchto vážných tváří pode mnou.

Znovu dervišové začali svůj volný zpěv: „Není Boha kromě Alláha!“

A skláněli hlavy a tělo dvakrát při každém opakování této věty. Zpočátku zpívali zvolna, až asi po čtvrt hodině zrychlili rytmus své písně i svých pohybů současně s prohloubením svých hlasů. To, co bylo dříve rytmickou písní, stalo se nakonec řadou ostrých důrazných výkřiků. A jak čas postupoval, byli více a více vzrušeni a jejich slova se podobala chraptivým výkřikům, vyraženým souhlasně s pohyby hlavy a při tom křížili ruce na prsou a kývali svými těly. A přece nikdy a žádným způsobem si nezasluhovali název „vijící derviši“. Onen vysoký stupeň extatické vroucnosti, kterého dosáhli, nebyl nikdy žádným způsobem nepříjemný a ustal náhle v okamžiku, když vystoupil a zrychlil se do strhujícího crescenda.

Potom nastalo naprosté, božské ticho, působivé kontrastem s mocnými zvuky, které zaznívaly předtím. A poté odpočívali.

Káva a čaj byly *znovu* podávány a po celý zbytek noci shromáždění pokračovalo mírnějším tónem. Dervišové zpívali tlumenými hlasy, a někdy byl jejich zpěv podporován obecnstvem, jehož dvě stě hrdel opakovalo v určitých okamžicích jméno Alláhovo. A tak vysílali melodický, chvějící se zpěv jako oběť k nebesům.

A když konečně první paprsky osvobozujícího jitra pronikly do našeho kruhu, dervišové zmlkli. Následovala závěrečná meditace „Na Alláha a při Alláhovi“, jak to nazývali. A toho se zúčastnilo celé shromáždění, dříve než se vše skončilo za růžového světla svítání, které se rýsovalo v tenkých praménkách přes oblohu.

Několik dní poté přišel šejk Abu Šramp ke mně na čaj jako host. Přinesl s sebou malý obdélníkový kousek papíru, který byl mnohokrát složen, takže tvořil balíček. Šejk mi řekl, že je to talisman, popsany verši z *koránu* a jistými magickými symboly a kouzly. Dále mi řekl, že tento papír byl připraven zároveň s jinými talismany oné noci na shromáždění dervišů, kde získal vtisk neboli magnetický vliv vyšších sil, tehdy vyvolaných. Na papíru bylo také vepsáno mé jméno v arabštině. Tento „magický papír“, jak jej starý šejk nazval, jsem měl nosit v kapse pokaždé, když bych si přál, aby se mi nějaký zvláštní podnik zdařil, anebo všude tam, kde lze očekávat nepřátelské síly.

Varoval mne však, velmi upřímně i když poněkud naivně, abych u sebe neměl talisman v případě, že bych měl intimní vztah s nějakou ženou, neboť potom by byl na čas zbaven části své moci.

I když jsem nikdy nežádalo tento podivný dar, přijal jsem ho jako samozřejmost, doufaje v to nejlepší.

Abu Šramp žije ve vesnici Kurna, která je nejbližší osadou u smutného opuštěného Údolí králů, a jako nejvýznačnější osobnost na tomto místě ho během svého mnohaletého pobytu

často navštěvoval pan Howard Carter, který pracoval v sousedství na vykopávkách, a tak se ti dva stali dobrými přáteli.

Aby mi dokázal účinnost další moci svého „magického papíru“, šejk řekl, že otevírané hrobky bývají často místem, kde se zdržují strašliví džínové nejhorší povahy, kteří byli v těchto hrobkách po celé věky zapečetěni, a že on, Abu Šramp, záměrně rozšířil svou ochrannou moc na svého přítele Howarda Cartera, aby ho ochránil před nepřátelskými džiny. Fakt, že dlouhá řada úmrtí nebo neštěstí jiných členů této archeologické výpravy, spojené s otevřením hrobky krále Tutanchamona následovala brzy po otevření této hrobky, ale pan Carter byl vynechán to byla věc, která na mne udělala dojem.

Mezi jinými činnostmi šejka Abu Šrampa je také praxe léčení. Jednoho dne jsem pozoroval ukázkou. Jakýsi muž přišel k šejku s revmatickými bolestmi v levém stehně. Šejk ono místo asi minutu lehce poklepával, recitoval jakousi modlitbu z *koránu*, což také trvalo asi minutu nebo dvě, a pak tekl svému pacientovi, že bolest brzy zmizí. Dal jsem si tu práci a dále sledoval průběh tohoto případu a zjistil jsem, že zcela jistě došlo ke zmenšení bolesti, ačkoliv bylo pro mne obtížné zjistit, zda to byla trvalá úleva nebo jen dočasná.

Šejk se mi svěřil, že se naučil těmto tajemstvím – jak to nazýval která patří k umění dervišů, od svého dědečka a že tato tajemství byla tradičně sdělována již od doby, kdy žil sám Muhamad. „Požehnáno budiž Jeho jméno!“ dodal starý muž s úctou.

XVI.

U NEJSLAVNĚJŠÍHO EGYPTSKÉHO ZAKLÍNAČE HADŮ

„*Ex Oriente Lux!*“ (Z Východu světlo!). Tak zní dávné rčení. Intenzivní průzkumy nadaných učenců a fascinující odhalení zvědavých cestovatelů se spojily, aby poskytly dostatečné svědectví o pravdě tohoto rčení. My, lidé ze Západu, jsme právem hrdí na své úspěchy při provádění „kosmetické operace“ tohoto našeho světa, ale někdy býváme poněkud vyvedeni z rovnováhy, když slyšíme o nějakém polonahém fakírovi, který provádí věci, které nemůžeme ani pochopit, ani napodobit. Tyto věci se dějí dosti často na to, aby nám připomínaly, že existují věky stará tajemství a dávná moudrost v zemích, které leží na východ i západ od Suezů a že obyvatelstvo těchto barvitých zemí není vůbec tak hloupé, že to nejsou nevzdělaní barbaři, pohani, jak si o nich někteří z nás myslí.

K těmto úvahám mne vede vzpomínka na má dobrodružství se šejkem Músou, oním mužem, který v říši hadů vládl jako král. Setkal jsem se s mnohými zaklínači hadů v různých končinách Východu, stejně jako se s nimi může kdokoli setkat dnes. Byl jsem však zasvěcen některými členy jejich bratrstva do obratných triků a tajemství jejich umění, která nás zbavují iluzí, a proto jsem ztratil úctu k většině z nich. Protože jsem věděl, jak dosahují svých úspěchů s neškodnými plazy bez jedovatých zubů, zbavilo mne to potěšení sdílet údiv jejich užasle přihlížejícího obecenstva, ať domorodého či evropského.

Ale šejk Músá nepatřil do jejich rodu. Pyšnil se, že je opravdovým mágem – v dávném smyslu tohoto špatně užívaného slova – a že ve jménu Proroka ovládne všechny druhy hadů pouze za jednoduchého použití staré magické moci. A nikdy neměl žádný neúspěch při ospravedlnování této své pýchy.

Který člověk ze Západu si může vyjít do pouště, vyhrabat mezi kameny a pískem hada a pak ho uchopit rukou, jako by uchopil hůlku na procházku? Který člověk ze Západu se může nechat uštknout právě chycenou kobrou a s úsměvem pozorovat, jak se krev řine z po raněné paže? Který člověk ze Západu může vstoupit do domu a spolehlivě tam vypátrat každého plaza, až dosud neobjevitelného, který je ukryt v nějaké díře, zastrčeném koutě nebo nábytku?

Pozoroval jsem šejka, jak dělá všechny tyto věci a ještě další a tak dokazuje tajuplnou nadvládu nad nejtajuplnějšími tvory. S veškerým naším nesmírným vědeckým pokrokem nemůžeme a ani se neodvažujeme provádět věci, které tento Orientálec dělá s lhostejnou beztréstností.

Viděl jsem v Indii jednoho zaklínače, jak vstoupil do vesnice s dvěma malými pytli na zádech. Ukázal vesničanům, že v jednom pytli je několik krys a ve druhém zase jedovatí hadi. Vložil ruku do druhého pytle a vytáhl párek hadů. Dovolil pak, aby ho několikrát uštkli do paže a do krku. Potom vyňal kysu a položil ji na zem. Zvíře se na okamžik zmateně rozhlíželo, ale hadi se na ně okamžitě vrhli a uštknuli je do hlavy. Za minutu potom ležela nešťastná krysa mrtva, usmrcena jedem z hadích zubů.

Šejkovo jméno je arabským tvarem jména Mojžíš a byla to zvláštní shoda okolností, že měl stejné jméno s velkým patriarchou, který naplnil faraóna i jeho dvůr úžasem, když chytil hada za ocas a proměnil ho v hůl – pokud totiž lze brát tento příběh z knihy *Exodus* doslovně.

Músá žil v malém městečku Luxoru, kde jsem ho vypátral sotva s větší námahou, než on uměl vypátrat svoje brejlovce a zmije. Neboť on je nejen nejznámějším zaklínačem hadů v celé oblasti, ale, protože Luxor je oblíbeným turistickým místem, lze o něm říci, že je nejznámější na celém světě, neboť tito turisté se vracejí domů, aby jeho pověst šířili po všech částech země.

Nebyl z onoho druhu zaklínačů hadů, kteří shromažďují kolem sebe malý zástup lidí na zaprášené ulici, aby pak podrobovali nějakou kobru bez jedovatých zubů svému krocení při tónech třtinové píšťaly. Proto také na sta turistů navštívilo Luxor, aniž by se dozvěděli o jeho existenci, ale *mnozí* stáli návštěvníci Luxoru, kteří sem přicházejí každou sezónu a lépe se seznámili s tímto městem i jeho obyvateli, ho dříve nebo později objeví.

Músovým povoláním skutečně byl neúřední odchyt hadů jako služba pro domorodé obyvatelstvo města, tak jako ještě dnes můžeme najít lidi, kteří zastávají místo oficiálního krysaře v některých hlavních evropských městech. Kdykoli měli v nějaké luxorské domácnosti podezření, že je tam had, nebo kdykoli nějakého hada letmo zahlédli v místnosti nebo na zahradě, vyděšený majitel ihned utíkal pro šejka Músu. Ten neomylně vždy vypátral úkryt plaza – ať to bylo v nějaké puklině zdi, nebo mezi trámy střechy, nebo v díře na zahradě – a pak přikázal onomu tvorů, aby se objevil. Zpravidla had uposlechl, ale když se zdráhal, Músá vsunul ruku do podezřelé skrýše a chytil plaza za hrdlo. Potom vložil hada do svého kulatého košíku a odnesl. Když nějaký hospodář vídal hady příliš často na místech, kde se pásli jeho dobytek, poslal pro Músu a tak se zbavil nebezpečí. Stejně tak činily některé hotely, dříve než turistům znovu otevřely své brány, uzavřené v listopadu a prosinci, jejich ředitelé poslali pro Músu a požádali ho o důkladnou prohlídku všech místností a okolí, prohlídku, která se často proměnila v napínavou honbu na hady, neboť hadi se velmi rádi usazují v opuštěných budovách. Když Músá opouštěl hotely, mohli byste přísahat, že tam nezůstal jediný had – tak skvělý byl výsledek jeho práce.

Když jsme se spolu poprvé posadili tváří v tvář – šejk Músá el Hawi a já – dav asi čtyřiceti osob se shromáždil venku, zatímco můj host popíjel čaj a jedl ovoce, které jsem mu nabídl. Lidé ho pozorovali, jak kráčel pomalu ulicí se svým kulatým košíkem a holí, nezbytnými to pomůckami jeho povolání, a tu správně uhodli, že Músá se pustí do své práce. Protože na město padlo děsné vedro vrcholného léta, dav zahalečů a lenochů, kteří nemohli nebo nechtěli nic dělat, vycítil jisté vzrušení, přerušení svého jednotvárného zpola apatického stavu a začal ho sledovat zaprášenými uličkami, které vedly k mému obydlí. Čekali trpělivě přede dveřmi, až se znovu objeví náhodný zdroj jejich zábavy.

Zatímco Músá seděl ve vzrjícím rákosovém křesle, studoval jsem jeho zevnějšek. Byl malé postavy. Na hlavě měl běžlý turban, vytvořený z mnohých záhybů bílého plátna. Pod jeho dlouhým, těžkým, temně hnědým, hrubě tkaným rouchem z kozí srsti – bylo to roucho onoho druhu, jaké nosí arabští beduíni přes volné roucho bílé – mu na prsou vykukoval trojhranný kus bílé košile, jehož špička směřovala dolů.

Nebylo mu více než čtyřicet osm let, jak jsem odhadoval, ačkoliv jeho tvář a čelo byly poněkud vráscitě. Ježaté strnisko vousů na bradě, nejméně týden neholené, rozčuchané, neupravené kníry a baňatý nos to byly věci, kterých jsem si všiml nejdříve. Ale jeho oči s těžkými víčky a trochu vodnaté na mne neudělaly žádný zvláštní dojem. Výraz kolem jeho úst byl dobrosrdečný a příjemný. Byl to zřejmě prostý a nevzdělaný člověk, s prostými nároky, třebaže byl dovedný ve svém zvláštním povolání.

Dva velké stříbrné prsteny zdobily jeho pravou ruku a další dva jeho levici. Poznal jsem podle nápisů, které na nich byly vyryty, že tři z nich nosí pro jejich tajemnou ochrannou moc, o které věřil, že ji mají. Čtvrtý prsten byl pečetní, bylo do něj vyryto jeho jméno, jakož i výraz důvěry v Alláha. Uvědomil jsem si, že tak jako Muhammad neschvaloval zlato, tak i jeho oddaní následovníci často dávali přednost stříbru, i když si mohli zlato dovolit.

Čaj skončil, dali jsme se do práce. Músá se nabídl, že chytí hada na místě, které si sám zvolím, tak aby se nemohlo říci, že hada předem ukryl na připraveném místě. Dodával, že mu na tom nesejde, kam ho vezmu k lovu.

Vybral jsem velkou zahradu, náležející zchátralému starému domu, který nebyl používán po více než dvanáct let v důsledku sporů mezi příbuznými o tom, kdo má být skutečným dědicem tohoto kdysi žádoucího majetku. Od smrti svého majitele zůstala zahrada nepěstována, zatímco

četní uchazeči, kteří si na majetek činili nárok, platili advokátům a účastnili se soudů ve snaze získat to, na co pravděpodobně neměli vůbec právo. Mezitím zloději ukradli všechnen nábytek, odnesli střechu a podlahy domu, rozpraskané a poškozené zdi se brzy rozpadnou a v době, kdy spor skončí, nebude už možná vůbec žádný dům, do něhož by se nový majitel nastěhoval. V každém případě jsem věděl, že se toto místo již dávno změnilo v bezplatný, i když nezařízený domov pro hady, štíry, krysy a jiné tvory, méně svárlivé, než jsou lidské bytosti. Zahrada se táhla až k řece Nilu a byla tak opuštěná jako sama poušť. Byla v dostatečně zanedbaném stavu, aby vábila všechny hady v Luxoru. Músá se zdál být zcela spokojený s mou volbou a tak jsme všichni odešli na jeviště jeho nastávajících hrdinských činů. Zástup asi čtyřiceti našich náhodných otrhaných nohsledů byl tak vzrušen touto vyhlídkou, že při pochodu za námi vykřikl skutečně jednou nebo dvakrát i přes vyčerpávající vedro nejbližší arabský ekvivalent pro: „Hurá, šejk Músá!“

*

Když jsme došli do zahrady, trval Músá na tom, že uspokojí jakékoli ještě zbývající pochybnosti v mé mysli – ačkoliv jsem žádné neměl, ale spíše jsem cítil, že je až příliš poctivý – tím, že si vysvlékne vnější hnědé roucho i spodní bílou rízu a zůstane jen v košili a ponožkách! Cílem této neočekávané exhibice bylo dokázat, že nemá žádné hady schované v záhybech svého oděvu nebo snad obtočené kolem nohou! Ujistil jsem ho ihned, že důkaz je dokonalý a on se zase oblékl.

Músá potom kráčel zvolna po zahradě, poseté sutinami a v pravé ruce nesl tři stopy dlouhou silnou hůl z palmového dřeva. Pak se náhle zastavil a udeřil do kamenů několika lehkými ranami. Zároveň svým jazykem vydal mlaskavý zvuk a pak se dal do hlasité, nepřerušované recitace jistých vět z *koránu*, smíšených s magickým zařikáním a zaklínáním, aby se štír objevil.

„Pod tímto kamenem je štír,“ vysvětloval a ukazoval na rozeklaný kus skály. „Cítím ho!“

Ale žádný štír se nevyonořil a tak Músá znovu začal se svým zaklínáním a kouzly, tentokrát silnějším hlasem, který byl plný důrazného rozkazu. Tentokrát měl úspěch, neboť veliký štír uposlechl jeho výzvu a okamžitě vylezl zpod kamene a pak se zastavil. Músá se sklonil a zvedl ho svými nechráněnými prsty. Přinesl ho blízko ke mně a držel ho ve vzduchu, abych si ho mohl pečlivě prohlédnout. Byl to žlutozelený tvor, asi tři palce dlouhý. Jeho žihadlo – tato nebezpečná, třebaže maličká zbraň, vyčnívající z konce jeho ocasu – bylo dokonalé a nepoškozené. V malém žlutém měchýřku, připojeném k tomuto žihadlu, bylo dostatek jedu, aby komukoli způsobil bolestivou smrt. Ačkoliv toto strašné žihadlo bylo hrozivě vztyčeno, štír je přesto nebděl do Músova těla.

„Jste spokojen?“ zeptal se zaklínač. „Vidíte, je velmi veliký, ale neuštkne mne. Žádný štír mne nesmí bodnout, neboť jsem jim to zakázal.“

Pak si položil štíra na hřbet levice.

Jedovatý hmyz několikrát pohnul svým žihadlem, jakoby přirozeným instinktem chtěl zaútočit na Músou, ale pokaždé se zarazil v nebezpečné blízkosti kdy hrot žihadla byl sotva na čtvrt palce od kůže toho, který jej zajal.

Potom, aby dále dokázal svou moc nad štírem, položil ho Músá na zem. Štír se pohyboval přes rum a suť, jako by chtěl uprchnout, když mu šejk náhle rozkázal, aby se zastavil. A štír se skutečně zastavil!

Músá ho znovu zvedl a odnesl ke svému košíku, spletenému z vrbového proutí. Byl to veliký prapodivně tvarovaný důkladný košík, tvarem připomínal obrovský kalamář. Zaklínač zvedl jeho dobře přiléhající víko, vložil štíra dovnitř a koš uzavřel.

Šli jsme dále pátrat po větší kořisti. Músá mne ujišťoval, že může odhalit skrýš hada pouze svým vlastním čichem, a to bylo vysvětlení, které mne příliš nepřesvědčovalo. Znovu se však zastavil v jedné části zahrady poblíž Nilu, vykřikl krátký rozkaz a udeřil svou palmovou holí

do kořenů jednoho stromu. Potom začal stejným jednotvárným vysokým a zvukným hlasem vyvolávat řadu opakujících se vět, vyzývajících hada, aby vyšel ze své díry a zaklínal ho při tom Alláhem, Jeho Prorokem a králem Šalomounem, aby se nevzpíral jeho vůli. Jeho chování bylo velmi rázné a soustředěné. Tu a tam znovu udeřil holí do kořenů stromu.

Přešly asi dvě minuty, ale žádný had se neukázal. Zdálo se, že Músá se trochu hněvá a je rozčilen tímto neuposlechnutím jeho rozkazu. Pot mu stékal po tváři ve velikých kapkách a jeho rty se opravdu chvěly. Potom bil do stromu svou holí a řekl mi: „Při životě Prorokově přísahám, že je zde!“ Mumlaje si pro sebe, sklonil se na okamžik k zemi a pak vykřikl: „Všichni ustoupit! Velká kobra přichází!“

Dav přihlížejících se v mžiku rozprchl do bezpečné vzdálenosti, zatímco já jsem ustoupil na jednu nebo dvě stopy, s očima pevně upřenýma na každý pohyb, který dělal Músá. Ten si vyhrnul pravý rukáv svého hnědého roucha, důkladně si zblízka prohlížel půdu, nad kterou se skláněl, vyrážel své magické věty s dvojnásobnou silou a statečně vložil svou ruku do hlubin úzkého otvoru mezi kořeny. Z místa, kde jsem stál, jsem hada neviděl, ale bylo zřejmé, že ustoupil hlouběji do své skrýše. Bylo to vidět z toho, že Músá s výrazem hněvu na tváři vytáhl svou paži, vyhrnul si rukáv ještě výše a znovu ji vnořil do temného otvoru; tentokrát téměř až k lopatce. V okamžiku se však jeho ruka znovu vynořila s kroutícím se a zápasícím hadem v jejím pevném sevření. Músá hada vytáhl násilím, jako by to byl kus neškodného provazu a nikoli živý prostředník plížící se smrti.

Hodil hada na zem, na chvíli ho nechal svíjet se a pak ho chytil za ocas. Had se svíjel sem a tam s překvapivou hbitostí, ale ze sevření nemohl uniknout. Potom ho Músá chytil zase za hrdlo těsně za hlavou a znovu jej držel ve výši a vyzval mne, abych se přiblížil a prohlédl si oběť jeho umění. Tělo plaza se zmítalo sem a tam. Had hlasitě a vytrvale syčel v záchvatu vzteku nad svým zajetím. Jeho rozeklaný jazyk vystřeloval a zase mizel rychlostí blesku, ale Músova pěst byla jako ze železa. Když had zjistil, že nemůže uniknout, tu tato rozzuřená kobra se trochu zklidnila, zřejmě vyčkávala svůj vhodný čas. V tomto okamžiku vyřkl Músá mocné zaklínadlo a dovolil hadovi vyklouznout z jeho pěstí. Had se v prachu plazil sem a tam, přičemž Músova ruka se znovu dotkla jeho ocasu, což bylo ochranným opatřením.

Had měl známý vzorkovaný povrch kůže svého druhu, s jejím typickým zeleným a žlutošedým zbarvením.

Přiblížil jsem se asi o dva kroky a se zájmem ho studoval. Jeho kápě s těmi zvláštními znaky, které vypadají jako brýle a určují jeho druh, zůstala rozšířená a z jeho šupinatého těla se šířil lehce odporný zápach. Had byl asi pět stop dlouhý a asi dva a půl palce tlustý. Jeho malé, zlověstné oči zíraly nenávidně a pevně na šejka. Ten prozpěvoval nové zaklínání, do něhož vložil veškerou svou sílu rozkazu a rozhodnosti.

Ukazovákem zamířil na hada, poručil mu, aby položil svou hlavu do jeho ruky a přitom mu zároveň zakázal, aby ho uštkl. Had syčel, zdánlivě odporoval a vymršťoval svůj rozeklaný jazyk. Potom zvolna, nesmírně zvolna, zíraje stále svými korálkovými očima na toho, kdo jej zajal, se pohyboval vpřed a nakonec se podrobil tomu, co se zdálo být nevyhnutelné.

Kobra přestala syčet a měkce položila svou hlavu do ploché, vzhůru obrácené dlaně svého zaklínače! Tam odpočívala, jako by dítě odpočívalo svou unavenou hlavou v matčině klíně, poddajně a klidně.

Byl to pohled, jakého jsem nikdy předtím nebyl svědkem a určitě pohled fantastický. Díval jsem se se zatajeným dechem.

Chtěl jsem vyzkoušet pravost výkonu tohoto kouzelníka a jeho hadů, prokázat, zda jsou skutečně jedovatí. Opatřil jsem si velikou lžící a žádal jsem Músu, aby ji vložil hadovi do malé červené tlamičky, což on učinil. Jak se čelisti zakously do lžice, hadí, jantarově žlutý jed několikrát vystříkl z jeho zakřivených jedovatých zubů. Brzy byla stříbrná lžice zčásti naplněna

jedem, který měl hustotu glycerínu a svým vzhledem se podobal sirupu, což mne překvapilo, neboť jsem si připomněl, že jedna nebo dvě kapky by stačily usmrtit člověka.

Jako poslední výkon vzal šejk Músá tělo hada a jediným pohybem si ho hodil okolo krku, jako by to byla dámská kožešina. Nyní se ukázalo, že je had zcela zkrocen, neboť přijal tuto svou nedůstojnou polohu bez jakýchkoli viditelných námitek.

Šejk zvedl víko svého košíku a okamžik podržel hlavu hada nad otvorem. Jediným slovem mu přikázal, aby vlezl dovnitř. Had ihned sklouzl dolů do košatiny, až celé jeho dlouhé kroužkované tělo zmizelo. Potom se něco stalo – nepochybně setkání s velkým škorpiónem, který již ležel na dně košíku – neboť kobra se najednou začala zmítat a kroutit zpět z košíku a pokoušela se uniknout. Ostré Músovo slovo, okamžik váhání a had znovu vlezl do svého okrouhlého vězení. Jeho pán zavřel víko a těsně je připevnil.

Co se stane uvnitř košíku? Představil jsem si hbitého štíra a smrtelně nebezpečného hada ve strašném zápase a tázal jsem se, kdo bude vítězem. Nebo spočinou vedle sebe v míru?

Músá ke mně obrátil svou unavenou, ale vítěznou tvář. Ukázka jeho umění skončila.

Nyní jsme byli obklopeni velkým zástupem diváků, kteří se postupně stále více přibližovali, jak se nebezpečí zmenšovalo a jak jejich odvaha rostla. Původní obecenstvo asi čtyřiceti lidí se více než zdvojnásobilo, neboť zprávy se na Východě šíří rychlostí, která se vymyká chápání. Dav lidí – byly zde všechny třídy od žebráků k efendim, chlapi i dívky, stáli nebo se povalovali v různých polohách – zahrnul ohromnými ovacemi vítězného zaklínače hadů.

„Sláva šejkovi Músovi!“ zaječel podivný sbor třikrát za sebou.

*

O dva dny později, když jsem se vrátil z krátkého výletu vzhůru po Nilu, abych navštívil jednu starou paní, poustevnici-fakírku, která žila sama v chatrči na jednom ostrově, nalezl jsem šejka, jak sedí na zkřížených nohou na verandě a trpělivě čeká na můj příchod. Pozdravil mne s úsměvem, když jsem odkládal svou helmu proti slunci a pozval ho, aby vstoupil a vypil se mnou trochu čaje. Poděkoval, ale odmítl s tím, že půjde dovnitř jenom na krátký rozhovor.

Hodinu nato, jako výsledek onoho rozhovoru, mne zaklínač hadů přijal za svého žáka. „Jste nejenom mým prvním evropským žákem, ale vůbec druhým žákem, kterého jsem kdy měl.“

Tuto narážku jsem pochopil až příliš dobře. Jeho prvním žákem byl jeho nejmladší syn, kterého cvičil několik měsíců, aby byl jeho nástupcem a po otcově smrti vykonával jeho práci. Jednoho dne, když se chlapec naučil tajné tradiční nauce, poslal ho Músá samotného do pouště poprvé, kdy chlapce nedoprovázel – a řekl mu: „Tvůj výcvik je nyní dokončen. Jdi ven a chytني si sám svého prvního hada!“

Ale chlapec se nikdy nevrátil.. a když ho otec šel hledat, nalezl ho mrtvého.

Ležel skrčený, jeho tvář i tělo nesly známky smrtelné křeče, která doprovází mučivé důsledky osudného hadího uštknutí.

Vysvětlením jeho otce bylo, že zaklínače hadů není *možno* jen vycvičit, ale musí se jím narodit, tj. že musí mít vrozený sklon k této práci. Chlapec tento sklon neměl, ale otec ho vybral z důvodu výhodnosti. Řekl však, že má ještě tři další syny a když již v důsledku stáří nebude moci v této práci pokračovat nebo když bude cítit, že se blíží smrt, potom jednoho z nich zasvětil, aby nastoupil na jeho místo.

Músá mi vysvětlil, že nebudu profesionálním žákem, nýbrž čestným, a musel jsem mu slíbit, že nebudu hady zaklínat ze zisku. Důvody pro to mi příliš nevysvětlil, ale pochopil jsem, že získal své vlastní zasvěcení za jistých závazků, že tajemství, která mu byla sdělena, neodhalí nikomu, kromě jednoho člena své vlastní rodiny, kterého si vyvolí a vycvičí jako svého nástupce. Je zřejmé, že účelem bylo udržet toto vědění v rodině a tím ji umístit do mimořádného

vlivného a výhodného postavení. Músá mi vysvětlil, že jeho vlastním učitelem byl jeho otec, šejk Mahrned; ten zase byl vycvičen Músovým dědečkem.

O dědečkovi mi Músá vyprávěl jeden příběh jako ilustraci toho, jak je důležité ovládat svou vlastní náladu při zacházení s hady. Byl najat ke konci letní sezóny, aby zbavil jednu velkou budovu hadů. Měl již úspěšně naplněný pytel všemi plazy z onoho místa – kromě jednoho. Tímto hadem byl malý, ale zlý druh zmije. Had se usídlil v jedné díře v kuchyni, odkud se zarputile odmítal vynořit. Znovu a znovu ho zaklínač vyvolával, ale bez úspěchu.

Nakonec ztratil trpělivost a místo aby znovu opakoval své zaklínání, které bylo nutné, zvolal: „Jestliže tě nemohu přimět, abys vyšel – pak tě v každém případě chytnu!“ Potom Músův dědeček ponořil ruku do otvoru a snažil se zmijsi chytit. To se mu podařilo a vytáhl ji, ale byl přitom uštknut do palce. Jak se ostré zuby dotkly jeho kůže, vstříkly smrtelný jed do masa. Když se jed rozlil po ruce a paži, celá paže otekla jako obrovská boule a zčernala. Za několik málo hodin nešťastník umřel. Celý život byl imunní při svém povolání a náhle byl imunity zbaven. „Je to riziko tohoto povolání,“ řekl šejk, „ale vše bylo podle vůle Alláha.“

Bylo zřejmé, že zaklínání hadů bylo v Egyptě sotva povoláním, které by přitahovalo mnoho uchazečů, neboť jsem slyšel i o jiných takových osudných nehodách. Ale v Indii jsem slyšel jen o málo zaklínačích, kteří byli usmrceni. Nicméně mezi nezasvěceným obyvatelstvem v Indii bylo v posledním roce ne méně než dvacet šest tisíc obětí osudného uštknutí jedovatými hady – většina těchto hadů byly kobry.

Músá se nabídl, že mi sdělí vědění, kterým lze odvrátit uštknutí i toho nejedovatějšího hada. Obnažil svou pravou paži nad loktem a ukázal mi náramek, zhotovený ze šňůry, na němž bylo přišito sedm malých čtvercovitých kožených schránek s talismany. Každý měl plochu asi jeden a čtvrt čtverečního palce. Vypadaly velmi pestře ve svých různých barvách a tento dojem byl ještě zvětšen barevnými vlněnými nitěmi, jimiž byly připevněny. Vysvětloval mi, že každý z těchto malých plochých váčků obsahuje papír, popsaný jistými verši z *koránu* spolu s magickými formulkami.

„Toto vždy nosím jako zvláštní ochranu proti nebezpečným hadům,“ informoval mne. „Tyto talismany byly zhotoveny podle magických nauk. Je nutné, abyste také jeden měl, a proto jej připravím. Brzy vám přinesu nejprve popsaný papír a ukáži vám jeho moc.“

Položil jsem mu několik otázek o jeho výkonech z předešlého dne. „Co se děje s hady, které chytíte, šejku Músó?“

„Uchovávám je, dokud nezhytnou. Je mi zapovězeno usmrcovat je, neboť jinak bych ztratil nad nimi svoji moc.“

„Ale potom musíte mít ve svém domě celé hadí oddělení zoologické zahrady?“ zvolal jsem.

Zasmál se.

„Ach ne! Chytám jen tři druhy hadů. Ti malí bojují se štíry v mém košíku a obvykle jsou usmrceni. A protože jsou to štírové, kteří je zabíjejí, nemám za to vinu!“

Pomyslel jsem si, že je to zcela zvláštní druh logiky a tázal jsem se, zda by se to líbilo mstvicímu andělu hadího království.

Músá vysvětloval, že nemůže na sebe brát odpovědnost, aby hady zase pouštěl, a dodával, že kdyby je pustil, již nikdy by se nevrátili. Nicméně však v několika případech hady pustil do pouště.

„Asi za tři nebo čtyři dny hadi špatní, kteří jsou zlí a mají špatnou povahu, se ve své zuřivosti obvykle obrátí proti sobě a uštknou se a tak zahynou sebevraždou. Dobré hady, kteří jsou velcí, nechám zahynout přirozenou smrtí hladem. A tak v žádném případě je nezabíjím.“

„Co je to za sílu, kterou okouzlujete hady, aby vyšli ze svých úkrytů?“

Je to nějaký druh hypnotismu?“

„Vůbec ne. Při úctě k islámu mohu jen říci, že je to moc, která přechází z mistra na žáka při zasvěcení. Vyslovovat pouze zaklínání by nestačilo k vítězství nad hady. Talismany, modlitby a rozkazy jsou všechny nutné a velmi pomáhají, stejně jako tajné zaklínání, které je sdělováno žákovi, aby ho používal pouze v myšlenkách. Ale základ moci ovládnutí hadů přichází z oné síly, která je žákovi předána jeho učitelem. Právě tak jako nový kněz v křesťanské církvi dostane podle předpokladů jistou milost, když mu biskup položí ruce na hlavu při obřadu pomazání, tak také žák obdrží moc nad hady, která je na něj neviditelně přenesena. A je to tato síla, která ho skutečně opravňuje ovládat hady.“

Potom mi šejk sdělil, že je opravdu členem jistého dervíšského řádu, jehož specialitou je zacházení s jedovatými hady a že tento řád je jediným pravým bratrstvem mágů, kteří užívají tajných sil k ovládnutí hadů. Až do konce předešlého století bylo v Egyptě mnoho těchto dervíšů, ale dnes z moderního Egypta téměř vymizeli. Obyčejný zaklínač hadů nebyl nikdy zasvěcen do tohoto dervíšského řádu a proto musí pracovat s neškodnými hady nebo používat jisté látky, které chrání kůži nebo pracovat s jinými méně hodnotnými metodami.

Músá se vyjádřil, že chce přenést jistý stupeň této mystické síly na mne, tolik, kolik postačí k mé imunitě proti uštknutí smrtelně jedovatých hadů a nejnebezpečnějších štírů. A současně mi sdělil slova jistých zaklínadel, jak pronášených veřejně, tak i tajných, a předá mi slíbený dar – písemný talisman. To vše bude mým zasvěcením do jeho dervíšského řádu. Musím se však řídit jeho podrobnými návody, které mi dá při cvičení. Také musím mít stále v úctě jméno Alláhovo a Jeho proroka Muhammada. Souhlasil jsem, že budu vše dodržovat.

Zvláštní podmínkou – ale zcela obvyklou při každém zasvěcování jogínů a fakírů v Orientě – bylo, že sedm dní před přenesením síly žák musí žít v osamělosti a živit se jen trochou chleba a vody. Žák také musí tento týden věnovat modlitbám a meditacím a odpoutat se od všech světských záležitostí a zájmů.

Šejk tvrdil, že tato tajná moc i tajné zaklínání bylo předáváno tradicí již od dnů krále Šalamouna, k němuž, jak se zdálo, měl Músá až přehnanou úctu. V tomto směru nebyl sám, neboť jsem zjistil, že většina egyptských fakírů považovala Šalamouna za prvního a největšího ze všech fakírů, za nejvyššího mistra okultního vědění a za mága skutečně neomezených mocí.

*

V brzké době byly tyto přípravy provedeny. Šejk mi sdělil jisté tajné arabské „mocné slovo“, které jak ujišťoval, bude mít na hady vliv, bude-li v duchu pronášeno kvalifikovanou osobou. Přinesl mi i slíbený talisman. Byl to aršík papíru, pokrytý arabským písmem, většinou magickými formulkami a verši z *koránu*. Dále mi přinesl kožený sáček a přál si, abych do něho talisman uložil poté, kdy ho budu několik dní užívat. On sám chtěl sáček zašít. Pouzdro bylo hezkým předmětem z červené ovčí kůže a na jedné jeho straně byly vypáleny křížující se úhlopříčky. Na jednom konci sáčku byla upevněna dlouhá šňůra, spletená z červených, žlutých a zelených vlněných nití a měla sloužit jako smyčka, kterou bylo *možno* připevnit talisman k oděvu.

„Tento talisman bude užitečný, jen když jej budete užívat vy, protože jsem na něj napsal vaše jméno,“ poznamenal Músá, „a pro kohokoli jiného bude bezcenný. Až ho zašijí, noste ho stále pod svou košilí přímo na kůži. A dejte pozor, abyste ho neztratili. Protože kdybyste ho ztratili, nikdy ho již nenajdete. Zatím noste tento papír složený do malého rozměru.“

A bez jakékoli okázalosti nebo ceremoniálu, pouze položením rukou a rozvlácným prozpěvováním zaklínání byl přenos mystické síly dokonán. Od té doby jsem měl být imunní vůči štírům a hadům. Zasvěcení mělo však teprve prokázat svou cenu, Músá však připouštěl, že imunita nebude trvat déle než dva roky a budu-li si přát obnovit přenesenou sílu, budu ho muset znovu vyhledat.

XVII. STÁVÁM SE DERVÍŠEM, KTERÝ ZAKLÍNÁ HADY

Ke své výuce v zaklínání hadů jsem sehrál jakousi předeheru tím, že jsem se učil nazpaměť zaklínání Rifa-i a potom zacházení s různými druhy zcela neškodných hadů. Ale ti nejenže byli schopni, ale byli také ochotni mne uštknout. Pocit uštknutí je neobyčejně nepříjemný a podobá se asi pocitu, jako kdyby se vám zasekla do kůže rybářská udice! Ale tyto rány byly opravdu jen povrchní a neměly v sobě ani stopy po jedu. Dalším krokem bylo zacházet s jedovatými hady, jejichž jedovaté zuby byly odstraněny. Tito ubozí plazi také s chutí kousli pouhého novice, jakým jsem byl já. Konečně nadešel čas, kdy se zdálo, že má zaklínání skutečně působí a kdy jsem vyvinul tolik důvěry, že jsem cítil, že se má vůle úspěšně přenáší na vůli hadů. Brzy jsem zjistil, že velmi důležitou roli, jak učinit tyto tvory povolnějsími, hraje odvážná víra, soustředěné myšlení a pevná, silná, nepřetržitě udržovaná vůle.

A ve svém výcviku jsem postupoval; přešel jsem Nil a odešel se šejkem do pouště na lov jedovatých hadů, kteří měli své jedovaté zuby. Sejk chytil dva takové hady, jedním z nich byla velká kobra s krásně zbarvenou zelenou kůží, postříkanou žlutě, a druhým byl menší štíhlý had s hlavou kosočtverce a kresbou kosočtverců po celém hřbetě. Přinesli jsme je vítězně do Luxoru, bezpečně ukryté v šejkově košíku.

Usadili jsme se v jedné otevřené části zahrady. Músá náhle otevřel víko, ponořil svou ruku do košíku a zvolal: „Nyní začne vaše první lekce. Chopte se tohoto hada!“

Kobra byla rozvinuta směrem ke mně, její hlava se zmítala sem a tam. Ulekl jsem se tohoto náhlého rozkazu. Nikdy předtím jsem se dosud své vůli nepřiblížil k nechráněnému hadovi tak zblízka, a tím méně jsem se pokoušel se ho chopit. Váhal jsem.

„Nemějte strach!“ řekl šejk konejšivě.

Okamžitě jsem pochopil, že tato zkušenost má být zkouškou. Kola mého mozku se otáčela rychlostí expresního vlaku. Znovu jsem váhala kdo by neváhal před uchopením smrtelně nebezpečné, právě chycené kobry, která může způsobit smrt s těmi nejhrůznějsími agóniemi. Ale pak jsem vycítil jakousi telepatickou výměnu myšlenek mezi mnou a mým učitelem, že přijmout strach z hada v tomto zkušebním okamžiku by mohlo znamenat neúspěch při procházení zkouškou a možná i konec mého mladistvého snu stát se zaklínačem hadů. Věděl jsem, že situace vyžaduje okamžité rozhodnutí, buďto přijmout, nebo odmítnout. Ale zřejmě to bylo to první, jestliže jsem chtěl pokračovat v tomto tajemném zacházení s hadím rodem ..

„Tak dobře!“ řekl jsem si v duchu. „Smrt teď nebo později – malíš!“ (Nesejde na tom!) Napřáhl jsem ruku a uchopil proužkované tělo kobry. Místo abych zažil dotyk chladný a lepkavý, byl jsem překvapen, když jsem pocítil, že tento styk neposkytoval žádný nepříjemný pocit.

Had trhl svou hlavou, aby se podíval, kdo je jeho novým pánem. Naše oči se setkaly. Had se přestal pohybovat a zůstal v ustálené poloze bdělosti, nehybný jako pevná hůl.

Znovu mnou projel přirozený a nevyhnutelný pocit strachu, ale byl to jen záblesk. Okamžitě jsem se vrátil ke svému odhodlání, že projdu celou tuto zkušenost až do konce, ať to stojí cokoli, a od té chvíle jsem setrval v tomto rozhodnutí s neúprosným odhodláním.

Músá se na mne díval a nadšeně se usmíval.

„Vidíte, teď jste se stal jejím pánem,“ hrdě oznamoval. Zda také had přijal plně tuto situaci, bylo pro mne příliš brzy rozhodnout. Hadí rod nezdědil svou pověst zrádnosti a vychytralosti pro nic za nic, a proto jsem se nedomníval, že první vítězství znamená také vyhrát válku. Protože

jsem byl v této hře nováčkem, scházela mi dokonalá vnitřní jistota, která zasluhuje tolik obdivu v povaze člověka, jakým byl můj učitel.

Kobra se začala v mém sevření pružně pohupovat. Kroutila se sem a tam, svou strašně vyhlížejší hlavu a zlověstné oči otočené na mne. Její tenký rozeklaný jazyk ukazoval na mne. Syčení, které ze sebe vyrážela, znělo chvílemi jako těžký lidský dech.

Zde byl tvor, psanec, který neznal a nemohlo se od něj očekávat, že by znal, význam slítování; tvor, který je nemilosrdně ve válce s celým světem; který jako Ismailita plně chápal, že žije v oddělené třídě, že je nenáviděným nepřítelem všeho ostatního království zvířat a také skoro celého lidského pokolení.

Had přibližoval svůj malý obličej blíže a blíže k mému a já jsem vytušil, že nadešla moje druhá zkouška. Nejsem do života zamilován a nepochybuji, že smrt otvírá dveře jinam, ale dal bych přednost tomu nechat svou životní sílu odtéci kvůli lepší věci. Músá vzal ode mne kobru a položil ji na zem. Nepřál jsem si zaobírat se dále tímto hadem, dále držet tohoto zmítajícího se kluzkého tvora, byl jsem jím však podivně okouzlen a byl jsem rád, že se mi naskytla příležitost studovat jej tak zblízka. Nyní se přede mnou svinul ve vzdálenosti asi osmnácti palců a jeho hlava a přední část těla se půvabně vztyčovaly asi ve stejné vzdálenosti do výše a při tom mne had stále bedlivě pozoroval.

Když jsem mu vracel jeho pohled, přemýšlel jsem o smrtící moci jeho malé tlamy. Všechno nebezpečí hada je soustředěno v tomto hrozivém otvoru, právě tak jako všechno jeho tajemství se zdá být soustředěno v jeho upřených očích bez víček.

Při uštknutí egyptskou kobrou je do těla vstříknut jed, který rychle ochromí nervy, a nervový systém je pak atrofický nebo zničený. Potom nevyhnutelně následuje zástava srdce nebo nemožnost dýchat.

Jaký měla příroda cíl, když opatřila hady takovou mocí nad životem a smrtí, tázal jsem se tiše sám sebe. Nakonec jsem požádal Músá, aby mi dovolil prohlédnout si vnitřek kobří tlamy. Okamžitě souhlasil, uchopil hada za hrdlo, vsunul do úzké štěrbině tlamy dřívko a odhalil mi její neobvyklé anatomické uspořádání.

Otevřená tlama měla živou červenou barvu, což vytvářelo nápadný kontrast se zelenou a mdle žlutou barvou hadí kůže. Nemohl jsem si pomoci, ale udělal na mne hluboký dojem nesmírně účinný mechanismus, který se mi tak odhalil a který je tak vhodný k uštknutí. Zakřivené jedovaté zuby, sloužící jako tesáky, jsou zasazeny zcela v popředí čelisti, v každém koutě je jeden a jsou umístěny proti horní čelisti. Viděl jsem při činnosti tlamy, když se had pokoušel vyhnout se vloženému dřívku, které se dráždivě opíralo o jeho patro, že tyto dva jedovaté zuby nejsou pevně zasazeny do čelisti. Jsou ovládány zvláštním svalem, takže se mohou vztyčit kupředu a pak se zase mohou položit nazad. Nepamatuji se, že bych kdy viděl nějaký jiný druh živočichů s pohyblivými zuby.

Činné jedovaté zuby byly zasazeny do jakéhosi obalu sliznaté blány a za nimi byly ještě jiné zuby jakoby v záloze. Na obou stranách každého zubu byl malý váček, do kterého je vylučován jed. Žláza, která plní tento váček, bezpochyby pracuje na stejném principu jako naše slinné žlázy.

Jinou zvláštností těchto jedovatých zubů je jejich dutost. Mohli byste najít určitou analogii mezi nimi a injekční stříkačkou. Kobra může vrazit jako jehla ostré hroty těchto zubů přímo do masa oběti, přičemž zároveň stlačí svalstvo jedovatých sáček, připojených k zubům, takže jed proteče vnitřkem zubu a je vstříknut do rány, podobně jako když injekční jehla probodne maso a současně vystříkne lék z dutiny stříkačky.

Sejk nyní navrhl, abych provedl druhý pokus k ovládnání hadů, a sice abych přinutil hada usnout, přičemž bych zároveň dokázal účinnost talismanu, který pro mne napsal, neboť tento talisman je pro zdar takového pokusu nezbytný .

Pustil kobru a ustoupil stranou. Plaz se ihned obrátil proti mně a upřel na mne své lesklé, nehybné černé oči. Zpočátku jsem zkoušel jeho bdělost tím, že jsem ho zvolna obcházel, až jsem obešel celý kruh. Kobra pohybovala svou hlavou a svým krásným, vzorovaným tělem v dokonalém souladu s každým mým krokem. Její dvě strašné oči se ani na okamžik neodvrátily od mého zraku.

Asi ji moje pohyby zlobily, neboť se začala vztyčovat o něco výše, přitom zvedala svou plochou hlavu a hlasitě a hněvivě syčela. Znovu vymršťovala svůj černý jazyk, tenký jako nitka a nadýmala svou královskou kápi. Měl jsem pocit, že kdykoliv kobra rozšiřuje tuto svou kápi do vejčitého tvaru, tak dokonalého jako deštník, chce tím svou oběť postrašit. Strašlivá, brejllím podobná kresba vpředu vztyčené kápě zdůrazňuje tento účinek.

Věděl jsem, že i bez skutečného vymrštní kupředu a uštknutí (čímž by ohrozila můj život), může kobra vyplivnout malou pršku svého jedu do mých očí – což je obvyklým úmyslem některých těchto hadů – aby způsobila trvalou slepotu.

Napjal jsem svou vůli a snažil se jí působit na hada. „Usni!“ rozkázal jsem v duchu. Pak jsem se přiblížilo několik palců, v pravé ruce jsem držel talisman a neustále jsem dával rozkaz. Syčivý zvuk ustal, kápě se stáhla, kývavé pohyby se staly volnějším a kobra ztratila svou královskou pózu, kterou až dosud udržovala. Složil jsem papír do tvaru stříšky a položil jej na hlavu kobry. Had skoro ihned klesl, takže jsem musel talisman znovu položit na jeho hlavu. Konečně zcela oslábl a zůstal ležet natažen na zemi, přičemž jeho vlnité tělo bylo svinuto v prachu do tvaru písmene S.

Potom se již nepohnul a zůstal strnulý. Zda opravdu usnul nebo byl v hypnotickém transu nebo byl bdělý, ale bezmocný, podléhaje „magii“ onoho talismanu, to jsem se nesnažil rozhodnout.

A tak skončil můj první pokus zaklínání hadů.

*

Při několika jiných příležitostech jsme s Músou vycházeli na krátké výpravy lovit členy hadího rodu a přinášeli jsme je živé. Nedovedl jsem vyhledávat jejich skrýše, ale Músá je sbíral z různých míst na poušti nebo na méně navštěvovaných částech nilských břehů s úžasnou rychlostí. Tvrdil, že je může „vyčichat“ a tak je vystopovat. To byla schopnost, kterou jsem nikdy nezískal a která, jak mi šejk tekl, vyžadovala přinejmenším roční výcvik, aby se dokonale vyvinuly všechny odborné schopnosti profesionálního zaklínače hadů.

Hadi někdy na Músou syčeli nebo i plivali ve svém hněvu, když je volal, ale nakonec se vždy podrobili a připlazili se poddajně do jeho rukou. Až jednou se stala nehoda.

Chytili jsme rohatou zmiji, která nám již od počátku působila nesnáze.

Když jsme se konečně pokoušeli ji vlákat do košíku, zřejmě omylem považovala pohyb šejka za útok – neboť někteří hadi jsou tvorové překvapivě nervózní – a udeřila ho v sebeobraně. V okamžiku se její malá tlama sevřela na jeho pravé paži a on byl uštknut. Ihned mu tekla po kůži krev. Proud rudé tekutiny se zvětšil a já mu rychle přivázal na ránu kapesník, abych zastavil krvácení a připravoval jsem se postupovat dále podle jeho rady. Doufal jsem, že šejk udělal poslední vůli a že někteří jeho příbuzní se postarají o jeho manželku a děti.

Ale Músá se jen usmíval.

„Malíš!“ zamumlal. „To nevadí! Zmije mi nemůže ublížit. Je to jen kousnutí obyčejnými zuby.“

Žasl jsem.

„Žádnému hadu není dovoleno uštknout mne jeho jedovatými zuby,“ dodával. „Ale někdy mne kousnou do masa svými obyčejnými zuby. To se také stalo již dříve a nic si z toho nedělám.“

Ano, – byla to pravda – šejk byl bezpečný proti hadímu kousnutí, i když pro všechny ostatní lidi bylo tak zhoubné. A aby Músá dokázal tuto svou nedotknutelnost, donutil hada, aby otevřel svou tlamu a pak vložil prsty bezprostředně pod jeho jedovaté zuby. Kdyby byl had chtěl, mohl své špičáky zabořit do jeho kůže a tak ho usmrtit. Ale špičáky se nepohnuly a Músá nakonec vytáhl svou ruku nezraněnu.

Následujícího dne nebyla rána zanícena a jeho po raněná paže byla zpola zahojena.

Lidé mně často uváděli případy o vyňatých jedovatých zubech, které viděli. I když jejich zájem o pravdu byl chvályhodný, přece jenom spojovat tyto případy s našimi kobrami by znamenalo přepínat nedůvěřivost za hranice snesitelnosti.

Pokud se týká oné dvouleté imunity, o které šejk tvrdil, že ji na mne přenesl, mohu jen říci, že jsem zacházel s nebezpečnými kobrami a s jedovatými zmijemi několikrát a že jsem si je dokonce kladl kolem krku, ale nikdy na mne nezaútočily. Skoro jsem si je zvolil za své zvířecí kamarády. Takový jsem měl zájem o tyto tajemné tvory. Ale Músá mne varoval, že pokud jde o červeně zbarvené druhy štíra, jsou to tvorové zlomyslní a neposlušní a moje síla by je nemusela přemoci a že existuje jisté malé riziko, kdybych se setkal s hadem téže povahy. Řekl mi, že mohu poznat nebezpečného hada, kdybych se s ním setkal, podle prvního vyslovení „magického slova“, než se k němu přiblížím. Když by si toho had nevšímal a nezastavil se, pak se s ním nemám zabývat. Takový had by se mohl snadno obrátit a člověka usmrtit, protože je naprosto zlomyslný.

Nějakou dobu potom, když jsem se se šejkem rozloučil, a cestoval dále do jižního Egypta, se mi naskytla neočekávaná příležitost jednat s jedním štírem. Zastavil jsem se na nějakou dobu, abych pátral v nádherném starém chrámě v Edfu. Zde jsem se odvážil spustit se jedním otvorem v podlaze malé místnosti vedle svatyně, protože schody tam dávno zmizely. V těchto podzemních rozpadávajících se místech bylo třeba chodit velmi opatrně, poněvadž je hadi mají obzvláště rádi. Úmyslně prolézají těsnými štěrbinami ve zdivu, které svírají jejich těla a tak se zbavují staré kůže v době, kdy je čas na její svlékání. Také milují osamělost, temnotu a stinný chlad takových starých útulků, a proto se to v nich jimi jen hemží.

Když jsem prolézal velice úzkým tunelem, hustě zaplněným neporušeným prachem mnohých století, vstoupil jsem do jiné zašlé chodby a nakonec jsem se dostal do nízké podzemní krypty. Ihned jsem poznal, že sloužila pro zasvěcování do dávných mystérií, konaných v přísné odloučenosti. Ono místo bylo temné jako noc a já spoléhal jen na světlo své kapesní svítilny.

Dokončil jsem důkladnou prohlídku, obrátil se a chtěl se vrátit do chodby. Náhle se však z jedné štěrbiny v kamenném zdivu vynořil ohavný žlutý štír a běžel k mým nohám. Štírové mají opravdu zvláštní zálibu pro podzemní sklepení starých zřícenin. Vinou rozbitých dlaždic, vše zahalující temnoty a nízkého stropu chodby jsem nemohl jít dosti rychle. Proto jsem se zastavil a namířil jsem svůj ukazováček na jedovatého tvora. Hlasitě jsem vyřkl „mocné slovo“ a velitelsky jsem mu nařídil, aby zůstal stát. Músá mne poučil, že musím pronášet zaklínání – jako vůbec všechny magické invokace – s největším mentálním soustředěním a silou, jaké jsem jen schopen.

Štír se okamžitě zastavil, jako by se náhle setkal s nějakou překážkou! Zůstal na témže místě jako zkamenělý a nepokoušel se pohnout ani vpřed ani vzad v době, kdy jsem se prodíral svou cestou dále do bezpečí.

Pokud mohu říci, onen nešťastný štír může být dosud na onom místě a čekat na rozkaz uvolnění!

Ve vzácných případech uplatňoval Músá svůj smysl pro humor: přiblížil se ke stromu, o němž věděl, že se na něm ukrývá štír a pak mu rozkázal, aby slezl dolů. Po krátkém či delším otálení se štír na stromě vždy objevil a skutečně seskočil dolů na šejkův plochý turban!

Jednou, když jsem hovořil o mystické síle, kterou měli Rifa-í, derviši, zaklínající hady a snažil se přimět Músu, aby na základě své dlouhé zkušenosti přesně definoval podstatu této síly, mohl nebo směl jen říci:

„Je to pouze z moci Alláhovy, že se nám hadi podrobují. Hadi nám důvěřují, poněvadž je nám zakázáno je usmrcovat vlastní rukou. A my tuto jejich důvěru nezklameme. Proto naše zaklínání obsahuje vždy některá slova ze svatého *koránu*.“

Neproзраzují žádné tajemství, když zde uvedu zaklínání, které užívají dervišové Rifa-í, do jejichž řádu jsem byl zasvěcen, poněvadž toto volání je zpíváno veřejně a bezpochyby bylo slyšeno ve své původní arabské zvukové a básnické formě mnoha sty nezasvěcených lidí.

Pokud má váhu pouhé vyjádření myšlenky, nevidím důvod, proč by anglický překlad neměl být stejně účinný; ačkoliv samotné zaklínání sotva přinutí hada, aby se vynořil ze svého úkrytu nebo aby položil svou plochou hlavu do našeho klína! Slova znějí takto:

„Ó, hade! Vyjdi ven! Zaklínám tě, abys vyšel! Zapřísahám tě ve jménu Alláha, ať jsi nahoře, nebo ať jsi dole, abys vyšel! Nikdo nemůže Alláha přemoci a nikdo nad Ním nemůže zvítězit. Ó, můj pomocníku v čase nouze! Ve jménu Svatého Místa a Svaté Knihy zapřísahám tě, Vyjdi ven! Ve jménu Toho, jehož sláva otevírá veškeré dveře, vyjdi a podrob se smlouvě. Já jsem ten, kdo vlastní Slovo.

V nejvznešenějším jménu Mistra veškeré pomoci, volám tě s dovolením svého Sejka a Pána mého bratrstva, Ahmeda el Rifa-í. Vyjdi ven!

Ve jménu Moudrého Šalamouna, který vládne nad všemi plazy. Slyš!

Alláh ti poručí! Vyjdi, Ó hade! Vyjdi. Mír buď s tebou. Já ti neublížím.“

*

Když jsem se rozloučil se šejkem Músou, nemohl jsem jinak než opětovně uvažovat o tom, že pod naukami a praxemi dervišů Rifa-í se skrývá zbytek nějakého starodávneho kultu uctívání hadů, který sahá do minulosti, možná až do nezměrného dávnověku. Věděl jsem, že Músa – protože byl dobrým muslimem – by to rozhodně popřel. A také jsem se jednou této otázky dotkl, ale on se odchytil od otázky odpovědí, že není Boha kromě Alláha! A čím více jsem na něj v této věci naléhal, tím více zdůrazňoval svrchovanost Alláha, až jsem si konečně uvědomil, že buďto nemůže nebo nechce jasně pochopit mou otázku. Tak jsem chtě nechtě toto téma opustil.

Když jsem dal dohromady vše, čemu jsem se naučil od zaklínačů hadů všeho druhu, když jsem srovnával důkazy o hadím kultu, který jsem viděl veřejně provádět v Indii a o němž vím, že byl také veřejně praktikován ve starém Egyptě, a když jsem studoval své vlastní změněné pocity k hadímu národu od nezapomenutelného dne svého zasvěcení, byl jsem nakonec donucen k závěru, že moje domněnka je správná. Čím více jsem uvažovalo této záležitosti, tím více jsem mohl sbírat důkazy ve své mysli, že toto zvláštní vědění je jenom pozůstatkem jednoho z nejstarších náboženství Temného kontinentu.

Pozoroval jsem totiž postupnou, ale drastickou změnu ve svém osobním postoji ke světu plazů. Již jsem se nedíval na všechny hady s hrozným, nepotlačitelným odporem, který jsem cítil dříve, s hrůzou, která spontánně vzniká v každém normálním lidském srdci. Již jsem v nich nepozoroval obávané a nesmiřitelné nepřátele všech ostatních živých bytostí. Již jsem se nebál žádného z nich jako plazícího se vtělení zrady a podvodu. Místo toho jsem zvolna, ale více a více pocítoval zvláštní obdiv k lesklé a ohebné kráse jejich těl a k půvabnému dojmu jejich vztyčených šíjí. Cítil jsem zvláštní okouzlení jejich nepopíratelnou příšerností a hrůzným tajemstvím, a také jsem měl jakýsi jemný pocit soucitu s nimi. Tato změna nebyla něčím, co jsem hledal, nýbrž něčím, co vzrůstalo nepozorovatelně a samo od sebe.

Je nápadným kontrastem, že ve všech křesťanských zemích je had považován jedině za symbol zla nebo dokonce samého ďábla, kdežto téměř ve všech starověkých civilizacích a do-

konce i ve většině z těch několika mála zbylých primitivních civilizací, jako např. ve Střední Africe, byl a je had uznáván jako bytost rozdělená do dvou druhů v božský a zlý.

Po celé Africe, po celé Indii, mezi druidy a ve větší části Střední Ameriky, kde zůstaly ozvěny z Atlantidy, uctívání hadů je skutečností. Na míle dlouhé zdi velkého aztéckého chrámu v Mexiku byly ozdobeny vytesanými hady.

Drávidové, kteří byli původně indickým národem temné pleti, a kteří byli většinou zahrnutí na jih, považují kobru – a zejména druh s kápí ozdobenou brejlemi – za božskou bytost a váhají ji zabít, ačkoliv usmrtí každého jiného hada bez milosti. Někteří kněží tam skutečně chovají v chrámech kobry zbavené jedovatých zubů, krmí je mlékem a cukrem, a hýčkají je obřadným klaněním se. Takoví hadi zcela zkrotnou a rychle vylézají ze svých děr ve chrámu, když je jim hráno na třetinovou píšťalu. Když některý z nich zahyne, je zahalen do roucha a spálen, jako by to bylo lidské tělo.

Mnohý venkovan, ať ze severu, jihu, západu nebo východu, anebo ze středu Indie, nachází velké uspokojení, když se může klanět obrazu kobry s nadmutou kápí, anebo když klade potravu poblíž díry některého živého hada, neboť považuje takového tvora za tělesnou schránku jakési vyšší moci, nějakého ducha, kterého nutno uctívat a jemuž je třeba se klanět. Tento názor mu je předáván prostřednictvím prastarých tradic jeho země a on jej přijímá bez otázek, jako přijímá mnoho jiných podivných názorů.

Ale žádný jiný druh hadů není takto uctíván.

V nejprimitivnějších svatyních mnoha chrámů, zahalených v temnotě nebo osvětlených tlumenými lampami, jejichž práh nesmí překročit žádný člověk cizí víry, je vytesán symbol hada, vinoucí se kolem základny oltáře nebo tam vztyčuje svou hlavu s kápí. Obrátíme-li se do jižní Afriky, shledáme, že Zuluové, kteří žijí daleko od měst a dosud nepřijali názory civilizace, věří, že ve zvláštních případech hadi, kteří si našli cestu do jejich domů a chatrčí, jsou duchové zemřelých příbuzných, kteří se znovu vtělili. Proto se nesnaží je usmrtit, ale jen je vyhnat z domu, obvykle za pomoci šamana, který často spojuje zaklínání hadů se svými mnohými jinými činnostmi.

Několikrát, když jsem se díval do očí kobry, myslil jsem na tuto podivnou víru Zulů. Nehledě k záhadné a tajuplné nehybnosti těchto očí, měl jsem někdy jakýsi příšerný a nepopsatelný pocit, že za nimi byla inteligence skoro lidská.

Jednou, když jsem si ovinul jednoho zvláště tlustého a neobyčejně dlouhého hada okolo hrdla ne déle než na jednu minutu, zažil jsem náhlé vyklouznutí své mysli z pozemského okolí a nastal ve mně jakýsi zmatený psychický stav. Cítil jsem, že ztrácím své tělesné zakotvení a že se mi otvírá vnitřní svět duchů. Zdálo se mi, že odcházím z naší otáčející se koule pevniny a vody a že vstupuji do nějaké temné, duchovité, nadsvětské sféry, jejíž atmosféra byla určitě zlá. Nelíbila se mi představa, že upadám do takového stavu a ztrácím vládu nad bytostí, s níž se pohybuje smrt tak blízko u mého obličeje. Proto jsem hada jemně pustil na zem. Okamžitě se mé vědomí vrátilo do normálního stavu a znovu se soustředilo na známý fyzický svět okolo mne. Stalo se to pouze jednou, ale je to nezapomenutelné.

Vycítil jsem snad vlastní stav vědomí hada? A je toto vědomí činné ve dvou světech zároveň? A je jedním z nich podsvětí hrůz? Kdo to může říci?

Při jedné výpravě do džungle v jižní Indii jsem neočekávaně přišel k hroznému divadlu, – nic hroznějšího než shromáždění kober. Větší počet těchto tvorů se shromáždil v kruhu a jejich těla se majestátně zvedala do výše. Byl bych rád věděl, o čem rozprávěly tyto hlavy s kápěmi, jaké tajemné věci si vzájemně sdělovaly? Ale musím se přiznat, že jsem od tohoto divadla uprchl. V oněch dnech mně byla jedna kobra dosti nepříjemná – celý jejich zástup, to bylo více, než mohou lidské city snést.

Mezi vytesanými a malovanými památníky starého Egypta setkává se oko s hadem na každém kroku. Na architrávu obrovského vstupního pylonu do chrámu Amenrea v Karnaku zvedají

se dvě nádherné kamenné kobry jako vztyčené sloupy plné půvabu. Nedaleký malý chrám Usirův je bohatě ozdoben tesanými hady v řadách. Na druhé straně řeky je na zdech téměř každé královské hrobky v Údolí králů, kde časem vyschlé mumie leží hluboko v thébských horách, namalováno svědectví, jak důležité místo hadi zaujímali v dávném egyptském náboženství a v jeho myšlenkách. Mnohé zobrazení veřejných obřadů v chrámech po celém Egyptě dokazuje přesně totéž. A konečně svatyně, kde byly vykonávány tajné obřady mystérií, poskytují rovněž své němé svědectví. Na vrcholku každého obelisku a na branách většiny chrámů je vytesán had. Z dokonalého disku, který byl symbolem nanejvýš milovaného a vždy uctívaného slunce, téměř vždy rozvinuje pár hadů své hlavy s kápěmi.

Tyto věci mají významné spojení s psychickým světem a z tohoto spojení – s jeho možnostmi upadnout do čarodějství ve zlých rukou – se vyvinula zlá pověst hadího symbolu, nehledě k obávaným tělesným vlastnostem hadů.

Egyptané uznávali tuto možnost a proto zobrazovali hada zlého stejně jako dobrého. Zlý byl obyčejně kreslen lezoucí, kdežto dobrý vztyčený. Měli také svého ďábla v podobě boha Apopa, temného hada s mnohými záhyby, který byl vládcem sil temnoty.

Existoval však vyšší symbolismus, který byl uznáván, a ten byl:

Had je dokonalým symbolem zaktivované tvořivé síly Nejvyššího Ducha, který stvořil vesmír, a také samotného tvoření. Faraónové nosili vpředu na ozdobách svých hlav postavu hada s kápí jako symbol svého božského původu, který si nárokovali. Had tedy naznačoval božství stejně jako – v jistých druzích – ďábla.

První síla, která se pohnula přes temnou tvář hlubiny na počátku Tvoření, byla božská síla, naznačovaná dobrým hadem. Právě tak jako had přijímá na sta různých forem při svém pohybu a přesto zůstává jediným, tak také vesmír přijal bezpočet vzorů (tvarů nebo forem věcí a bytostí) a přesto ve své původní podstatě zůstává jediným Duchem. Věda již začíná potvrzovat poslední větu, jenom používá jiné jméno pro Ducha. Právě tak jako had pravidelně odhazuje svou starou, odumřelou kůži a přijímá novou, tak tvary, které skládají vesmír, zmírají a jsou potom rychle nebo pomalu vrhány zpět do původního stavu hmoty. „Prach jsi a v prach se obrátíš ... „, Avšak symbolika zde nekončí. Nová kůže hada znamená novou formu, do níž tato hmota bude nakonec ztvárněna. A právě tak, jako had žije dále navzdory smrti své vnější kůže, tak také Duch neumírá a zůstává nesmrtelný navzdory smrti svých vnějších forem.

Had se pohybuje sám. Není podporován rukama, nohama ani jinými zevními údy. Tak také Tvůrčí Síla je zcela samostatně se pohybující, jak přechází z tvaru do tvaru ve svém vytváření celého světa nebo jednotlivého tvora.

Když Egyptané zobrazovali šupinatého hada, který se kouše do svého vlastního ocasu, a tak tvoří dokonalý kruh, chtěli tím symbolicky naznačit stvořený vesmír. Supiny jsou hvězdy. Akt kousání sama sebe naznačuje, že vesmír se sám rozpouští, což musí jednoho dne nastat, až se Duch stáhne z hmoty.

V symbolice hada je ještě mnoho jiných významů, sahajících od božského až k ďábelskému. Konečně existuje zvláštní význam, který je mu připisován v mystériích.

Had představoval v oněch nejtajnějších obřadech působení Síly, která při zasvěcení osvobozuje duši člověka, Sílu, která se zvolna plazí tělem zasvěcovaného ve stavu vytržení, skoro přesně tak, jako zvolna se plazící had.

A tak hadí symbol vztyčuje svou hlavu nad antickým světem se dvěma různými hlavami. Jako ďábel, který má být potírán a obáván, a jako božství, které máme uctívat a vzývat; jako Tvůrce všech věcí a jako Pramen všeho zla.¹⁵⁾

15) Pozn. překl.: K tématu této kapitoly se vztahuje příhoda, kterou autor zažil o mnoho let později a kterou popsal ve svém posledním spise Zápisky Paula Bruntona v osmém svazku Úvahy.

XVIII.

SETKÁVÁM SE S ADEPTEM

U Luxoru několik mil na západ od Nilu se tyčí proti nebi dlouhý růžový a hnědý řetěz pahorků. Tvoří hradbu mezi Libyjskou pouští a obdělávaným údolím řeky. Mezi nimi je ukryta suchá, sluncem spálená roklina, kde neroste, ani nemůže růst žádná vegetace, kde půda je buď tvrdý kámen nebo neplodný písek, a kde jedinými žijícími tvory jsou hadi a štíři. V tomto pustém údolí byli dlouho pochováni královští mrtví zmizelých Théb, neboť je to ono slavné Údolí králů. Napsal jsem „byli“, protože mnoho z těchto mumifikovaných těl bylo vyňato ze svých temných jeskyň a vystaveno v dusných sálech velkých muzeí na odiv celému světu. A jestliže jiné se dosud vyhýbají svému odhalení, není to proto, že by k tomu nebylo času a ochoty a peněz.

Bylo mnoho věcí, které jsem chtěl studovat v samotných hrobkách; v nekrytých chrámech, vzdálených jen několik mil od Údolí; v nepatrných pozůstatcích Théb, které teď vyčnívají nad zemí; a podél okraje samotné západní pouště. K takovým častým a krátkým výpravám z Luxoru se žádné zvíře nevyrovná dobrému oslu jako dopravnímu prostředku, protože on ví, jak má bezpečně procházet mezi balvany, přes ostré kameny a po okraji propastí.

Najal jsem si hoča jako sluhu a jedním z jeho prvních úkolů bylo nalézt pronajímatele oslů, který by mi mohl dodat dobré zvíře pro tyto krátké výpravy. Juseffovi se říkalo „hoch“ podle běžné terminologie cestovatelů, i když je to již dávno, co oslavoval svou čtyřicítku a..měl ženu a tři děti. Velmi často mi připomínal existenci své rodiny: ve skutečnosti pokaždé, když jsem vytahoval peněženku, abych se s ním vyrovnal. A když jsem v žertu zkusil položit mu kolem hrdla nějakého hada, tu si rozhořčeně naříkal, že kdyby ho plaz uštknul, nebylo by nikoho, kdo by dával „krmení jeho rodině!“ Bylo zjevné, že dlouhý zvyk dávat stále oslům krmení způsobil, že považoval svou rodinu za něco na stejné úrovni s osly v jejich nárocích na nutné vyživování. Buď jak buď, byl to člověk slušného chování a měl výborný smysl pro humor – zkrátka, líbil se mi.

Dokončil jednání s pronajímatelem a když byly sjednány podmínky, vrátil se brzy s dobře vypadajícím, velkým, dobře osedlaným bílým oslem. Vylezl jsem na zvíře a to se dalo na pochod. Vše šlo dobře, dojeli jsme k břehu řeky, kde jsme byli všichni tři naloženi na loď a pak

„Putuji dále polem, a přemožen pocitem únavy, vrhám se na zem a naslouchám bzukotu hmyzu. Minuty míjejí, a potom si pomalu začínám uvědomovat zvuk. Je to nějaký jemný šumot, avšak tak slabý, že by mohl být snadno přeslechnut. Jistě, kdyby moje pozice jako mrtvoly nepřiblížila mé uši těsně k zemi, nikdy bych ten zvuk nemohl zaslechnout. Náhle usedám a rozhlížím se kolem dokola. Křovím se blíží plazící se had. Třpytivé zlověstné oči zírají chladně a já na několik okamžiků zkamením. Proč proklela Příroda tuto zem plíživými lezoucími tvory? A potom si připomínám Buddhův příkaz mít soucit, žít a nechat žít. Nebyl on sám zastíněn před žhavým poledním sluncem kobrou, která se rozvinula jako baldachýn nad světcovou hlavou? Neposkytla Příroda domov pro tohoto hada stejně jako pro mě? Proč se máme dívat jeden na druhého s takovým strachem? Had se zvedá ve vznešené zlobě do výše mé hlavy, nenávisné a kolmo vztyčené stvoření, jehož šíje se postupně rozprostírá do úzké střížky charakteristicky označené barevnými skvrnami. Okamžitě řídím svou myšlenku k Nadjá, které prostupuje stvoření postavené proti mně, stejně jako prostupuje mým tělem. Uvědomuji si, že toto Jáství je jedno a totéž a že tyto dvě formy se objevují v něm. Vycítuji, že mé s druhou formou spojuje univerzální soucítění. Moje oddělenost, moje ustrašenost, dokonce i moje antipatie a nenávisť se rychle rozplývají. V oné vznešené jednotě neexistuje nic druhého, co by probouzelo nepřátelství... Had pokračuje svou cestou a já jsem ponechán sám v bezpečí. O co je toto ušlechtilější než magie s hady, které jsem se naučil v Egyptě, o co hodnotnější! Neboť dervíš, který mě učil svému tajemství, jak přemoci kobru okultními silami, spočívá nyní v písčném hrobě na pokraji Luxoru, jeho obličej je zkřiven agónií po hadím uštknutí: jeho dvacet let trvající imunita byla ztracena v jediném okamžiku.“

jsme pluli s plachtami k západnímu břehu široké, šedé řeky Nilu. Jakmile jsme byli vyloďeni, nasedl jsem znovu na osla a vydali jsme se na sedmimílovou cestu k Údolí.

Neuplynula však ani čtvrt hodina jízdy a já se přesvědčil, že přitažlivé vzezření zvířete lhalo. Když jsme se po dlouhé době konečně dostali asi do poloviny vzdálenosti, stěžoval jsem si Juseffovi, že buď jeho schopnost výběru není na oné vysoké úrovni, kterou jeho schopnosti obvykle vykazovaly, nebo že stádo oslů pronajímatele musí mít ubohou kvalitu, když tento exemplář představuje jeho nejlepší kus. Dodal jsem, že je to pěkně líné stvoření a bohužel ho budu muset nařknout, že má mnohem raději spánek než pohyb. Juseff vztáhl ruce do výše a obrátil bělmo svých očí k obloze. „Inša Alláh!“ zvolal užaslý. „Kdopak jsme, abychom se odvažovali napravovat práci rukou Všemohoucího?“

Shledal jsem, že na jeho otázku nelze dát odpověď a tak jsem se již nikdy k tomuto tématu nevracel. Nechali jsme za sebou kukuřičná pole a jen letmo jsme se podívali na dva Memnonovy kolosy – dvě ohromné sochy, jejichž zničené tváře jsou zcela bez rysů a jejichž znetvořená, na trůnech sedící těla, byla kdysi na stráži před branou zmizelého palácovitého chrámu vybudovaného Amenhotepem III. Nyní se tyčí do výše padesáti stop nad pšeničná pole, která leží na místě chrámu. Bez nosů, bez očí, bez uší a bez úst, sedí tito kol osové, jak tu seděli po staletí a možná naříkají, jak to vyškřábal do jejich podstavce římský návštěvník Petronianus. Tyto rány jim uštědřil perský dobyvatel Kambýsés. Kdysi se za nimi táhl kamenný chodník, dlouhý více než tisíc stop, po jehož obou stranách byly páry soch a sfing. To vše už také zmizelo. Odbočili jsme od úrodné vegetace ploché nilské krajiny a dali se napříč k řece a směřovali k bodu, kde se setkávají thébské vrchy. Cestou jsme potkávali obvyklé skupiny bíle oděných mužů a černě oděných žen.

Minuli jsme typickou vesnici s chatrčemi zbudovanými z bláta, několika nízkými obílenými domky, malinkým minaretem, posazeným na malou, bílou mešitu s kopulemi, a s nevyhnutelným hájem palem, vysázených pro jejich příjemný stín.

Zastavil jsem u vesnické studně, aby se mohl napít žíznivý osel i jeho lidský cestující. Zvíře ponořilo svůj nos do podivné nádrže – nebylo to nic menšího než rozbitý kamenný sarkofág, který snad kdysi skrýval některého faraóna!

Jeli jsme pak dále a nezastavili se ani u polozničených chrámů u Kurny, ani u vykopaných hrobek thébských šlechticů u Abd-el-Kurna, dokonce ani ne u pozoruhodného pohřebiště u Dira Abun Naga.

Chtěl jsem totiž dojet do malého opuštěného údolí, vedoucího k výšinám, dříve než nad námi bude žhoucí slunce. Vydali jsme se na cestu za svítání a ani to nebylo příliš brzy v tomto letním měsíci. Věděl jsem totiž, že v oněch skalnatých výšinách se každý stupeň teploty zdvojnásobuje a že se sluneční paprsky budou ode mne odrážet.

Kousek po kousku jsme se pohybovali po starodávné silnici směrem na západ a pak jsme se okruhem dostali k úpatí kopců, kde byla půda poseta balvany všech tvarů. Zde jsme vstoupili do prvního úzkého průsmyku.

Konečně mne zvolna se pachtící osel, kráčeující po suché, písčité, skalami lemované cestě donesl ke vchodu do slavného Údolí, kam byli kdysi mocní faraónové přinášeni, když leželi v zaklínění, sevření rukou smrti, a když jejich pozemská okázalost dospěla ke svému nevyhnutelnému konci.

Rozervané růžové útesy, které stály jako strážce vlevo i vpravo, aby chránily vstup, vypadaly pěkně proti kobaltově modré obloze, když jsem se na ně díval. Po celé délce rokliny se táhly vysoké siluety skalních hřebenů. výšiny odrážely dolů oslňující bílé světlo, zatímco kamení a balvany na zemi odrážely zase prudké vedro. Toto místo, sevřené z obou stran strmými vápencovými zdmi, jeho dokonalé osamocení a naprostý nedostatek živé zeleně dokazovaly, jak bylo nejvýš vhodné pro smutný účel, jemuž bylo určeno – k úkrytu mumií egyptských králů. Na druhé straně spali šlechtici a velekněží.

Jel jsem dále vzhůru údolím, až k jeho zadnímu konci, kde jsou otevřené hrobky a kde byly obě strany rokliny rozkopány a prolámány otvory pro hroby, což nebylo právě snadným úkolem, neboť každý otvor musel být vytesán v pevné skále. Můj osel kladl svá kopyta toporně na zem, když jsme se zatačeli podél suché rokliny, neboť zužující se stezka byla poseta zřícenými balvanami, drsným kamením, uvolněnými křemeny a pazourky, což činilo jízdu obtížnější. Tu a tam nad tyčícími se stěnami byl zčernalý, sluncem vypálený vrchol. Hromady lesknoucích se kamenů a vápenité úlomky oslnivě svítily v prudkém bílém slunečním světle. Vedro spočívalo těžce na všem jako mlha, z níž není uniknutí a viditelně se chvělo ve vzduchu. Ani kousek stínu zde nebyl k nalezení a zdálo se mi, že směřujeme do nějaké pece. Mé rty byly vyprahlé, můj jazyk suchý. Krajina byla nevyřetitelně pustá a přece jen byla jistá velkolepost v její bezútěšnosti.

Ani jediný zvuk nenarušoval ticho, ani jediný pták nevyslal svou píseň do tohoto vedrem obtíženého vzduchu pouště; ani jediná zelená rostlinka se nepozvedala z osamělosti kamení a písku.

Ponuré kopce kulminovaly v jediném vrcholu v podobě čtverce, jehož příkré stráně byly pokryty šterkem, ale hrobky se objevily ještě dříve, než jsme k němu dojeli. Zde lidé kopali ve starých horách, tak plných pohřbenými mumii a jejich pokladů a vynášeli na světlo tyto věci, které sem byly uloženy s takovou pečlivostí.

*

Boční strany Údolí jsou jednoduše provrtány jako včelí plástve sklánějícími se tunely, které vedou do pohřebních komor a tvoří tak podzemní město mrtvých. Sestoupit po schodech, vytesaných ve skále a vstoupit do temné svažující se chodby některé z těchto hrobek znamená sestoupit do podsvětí. Posvítit jsem si paprskem své Svítilny na stěny.

Jsou pokryty tenkým štukem, který je živě pomalován od podlahy až ke stropu svíjejícími se hady, královskými podobami a kněžskými postavami, které vztahují prosebně ruce ke svým bohům, posvátnými koráby a strážnými duchy, krokodýly s lidskými hlavami a pohřebními oběťmi, skarabey a symbolickými netopýry – to vše je uspořádáno v řadách po sobě následujících scén, které zobrazují zaměstnání zemřelého a jeho cestu do podsvětí. Zdi byly také popsány hustými sloupci hieroglyfů, jejichž účelem bylo napomáhat dobrodružnému průchodu nově přicházející duši, neboť to byly posvátné texty vybrané z *Knihy bran* a z *Knihy Toho, který je v podsvětí*. Tyto texty vypravují o nižším světě duchů, o moci hadů, kteří jej strážejí a také o bezedném pekle, jehož tma je dokonalá. Vypravují také, jak má být cesta duše chráněna, aby mohla uniknout strašlivým zkouškám, jak mají být osloveni bohové – soudci, jak jim odpovídat.

Postupoval jsem hlouběji a hlouběji do hrobky, jejíž skloněná chodba vedla do komory a odtud zase do jiné skloněné chodby a to se opakovalo, až jsem pronikl skoro tři sta stop do hory. Tisíce tun pevné skály se zvedalo nad mou hlavou. Každý kousek stěn je pokryt obrazy a nápisy a celek tvoří celý postup života starého Egypta a nastavuje smrti zrcadlo. V hlavní komoře je v podlaze vyhloubenina, kde spočíval těžký žulový sarkofág. Tato kamenná rakev bývala posledním příbytkem bohatě ošperkovaného faraóna; ale jeho ztuhlá mumie, obalená pryskyřicí a plátnem, byla odnesena se všemi ostatními objevenými mumii, aby spočívala v dobře osvětlených prostorách muzeí a ukojovala zvědavost dvacátého století.

Když jsem prošel uličkou nesčetných malovaných očí a vyšel z husté, ale chladné tmy do palčivých slunečních paprsků a nesnesitelně prudkého světla pozdního ranního slunce, jen abych překročil několik metrů kamenité půdy a ponořil se do jiné hluboké a vyzdobené hrobky. Tak jsem prošel asi půl tuctem hrobek a zběžně prohlédl dlouhé stěny, plné poučných postav. Tyto hrobky jsem se rozhodl později znovu navštívit a pozorně, detailně prostudovat. Impozantní hrobka Setchiho, i když je vytesána do skály a do útrob země více než čtyři sta stop, mne tolik nepoutala jako hrobka Ramesse IX., kde jsem našel sochy a obrazy, které se nevyrovnají žádnému jinému v celém Údolí králů. Byly duchovnější než většina ostatních, jasné a optimistické

a pozvedaly duši k nádhernému předurčení člověka a jeho nezničitelné nesmrtelnosti, spíše než aby ji potlačovaly.

Nad portálem vchodu je namalován velký rudý kotouč slunce, kterému se sám Ramesse klaní. Tento symbol zhruba znamená, že právě tak jako v přírodě rudé zapadající slunce klesá do černé noci, tak duše tohoto krále s ním odešla do temné hrobky; potom, jako je za jitra nevyhnutelný východ téhož slunce, i jeho duše opět vítězně povstane k novému životu: tak jako slunce po svém zmizení zcela jistě vyjde na východě každé ráno znovu, a tudíž neumírá, tak také faraónova duše se vynoří v duchovním světě, potom když prošla temné oblasti podsvětí – neboť ona také neumírá.

Ale pro ty, kteří prošli zasvěcením starých mystérií, existuje ještě hlubší význam. Smrt ztratila své hrůzy, neboť oni již „zemřeli“ za života a věděli, že duše nejenže bude žít dále po smrti, ale že bude také znovu žít v těle. Jak jsem postupoval dále, světlo mé elektrické lampy poskakovalo po levé stěně první chodby, a tam jsem viděl vyobrazeného Ramesse, jak je veden do přítomnosti velkých bohů – Usira, Harachteje a Amenrea. Šel jsem dále a tam byl zase král, pálicí kadidlo na znamení uctívání. Prošel jsem dvěma komorami, jejichž dveře byly nahoře ozdobeny hieroglyfickým chvalořečením boha slunce a došel jsem k jiné stěně, kde kněz vyléval proud symbolických značek, jako při křtu, na postavu faraóna mezi nimi byl kříž s ouškem, klíč k mystériím a znak věčného života. Výsledkem bylo, že se šat Ramesse změnil, neboť nyní přijal podobu samého Usira. Jeho duše byla osvobozena a ospravedlněna a on byl vpravdě vzkříšen z mrtvých a měl právo uvádět před svým vlastním jménem pojmenování božského Usira.

Což nebylo jeho nádhernou modlitbou: „Hle, jsem ve Tvé přítomnosti, ó Pane Amentu. V mém těle není hříchu; nikdy jsem vědomě nemluvil nepravdu. Ani jsem nic neučinil se srdcem falešným. Dovol, abych byl podoben těm plným přízně, kteří Tě následují a abych se stal Usirem, jemuž věnuje velkou přízeň Obdivuhodný Bůh a jenž je milován Pánem Světa.“

A Thovt, který na svou tabulku zapisuje výsledek vážení srdce zemřelého a odevzdává tento rozsudek vznešenému shromáždění bohů, pravil: „Slyšte tento rozsudek. Vpravdě bylo váženo srdce Usirovo a jeho duše svědčila pro něj; zkouškou na Velké Váze bylo shledáno spravedlivým. Nebylo v něm nalezeno nic zlého, svými skutky neublížil ani neproněsł zlý výrok, dokud byl na zemi.“

A vznešená společnost bohů odpověděla: „To, co vychází z tvých úst, bude prohlášeno za pravdivé. Vítězný Usir je svatý a spravedlivý. Nehřešil a také proti nám neučinil nic zlého. Nebude pohlcovači dovoleno, aby ho přemohl. Vstup do přítomnosti boha Usira bude mu povolen zároveň s věčným příbytkem v Polích Míru.“

Ve třetí chodbě obětuje král obětní sošku bohyně Pravdy Ptahovi. Potom následuje obraz jeho natažené mumie, proměněné v Usira a nad ní je vycházející slunce, z jehož zářícího kotouče se vynořuje brouk skarabeus – symbol nově vytvořeného života a znak jistého vzkříšení duše.

Prošel jsem dvěma komnatami a sestoupil do hlavní pohřební krypty, nyní oloupené o její poklady a zbavené mumie faraóna a jeho rakve. Jenom obarvené místo naznačuje, kde spočíval jeho sarkofág. Na stěnách této komory jsou namalovány i jiné znaky nesmrtelnosti, jako dítě Hor, sedící v přítomnosti okřídleného slunce. Na klenutém stropě je zobrazena hvězdnatá noční obloha a souhvězdí zvířetníku, což vytváří nádherný baldachýn nebes.

Vracel jsem se z těchto postavami přeplněných podsvětí, jakož i z rajských nadpozemských světů ke vchodu, při čemž výjev za výjevem se míhal kolem mne ve světle lampy jako rozvíjející se film. A pak mne znovu náhle zalilo prudké sluneční světlo.

Tyto otevřené hrobky dostatečně ilustrují pošetilost, která znevažovala všechny staré tradice jako nepodstatné. Diodóros se ve svých spisech kolem roku 55 před Kristem zmínil, že zápisy egyptských kněží obsahovaly údaje o tom, že v Thébách bylo pochováno čtyřicet sedm faraónů. Moderní egyptologové neodmítli tento Diodórov údaj a jednali v plné víře podle něho. To je

vedlo k objevům v Údolí králů, které v pozdějších letech dospělo k velkolepému vyvrcholení nalezením Tutanchamonovy hrobky, plné pokladů.

Ale nyní jsem chtěl opustit faraóny, kteří hledali nepravou nesmrtelnost pomocí balzamovacích příprava plátěných obalů! Bylo pozdní odpoledne, vzduch byl těžký letním žářem, ústa jsem měl vyprahlá a tak jsem kráčel kamenitou stezkou, hledaje Jussefa a jeho drahocennou láhev s životodárným čajem. Ten však někam odešel hledat kousíček stínu. Ať jsem se rozhlížel jak chtěl, nemohl jsem ho najít. Jussef se rozplynul v horku! Ale konečně to, co nemohly odhalit mé oči, našel můj sluch. Ze vchodu do jedné od cesty vzdálené hrobky, kde byl pohřben jeden ze slavných bojovných králů Egypta, jsem zaslechl zvučnou a hlasitou ozvěnu opakujícího se chrápání. Spěchal jsem k oné hrobce a spatřil jsem na zemi ležícího muže v bílé říze, jehož obličej se zdál být zastřen nějakým rozkošným snem.

Byl to Jussef!

*

Dny příjemně plynuly, zatímco jsem tišil svou neuhasitelnou žízeň po bádání v tajných myšlenkách a v posvátných nadějích zmizelého thébského světa. Seznámil jsem se – a někdy i spřátelil – s těmi klidnými majestátními postavami bohů a s těmi vážnými, zamyšlenými tvářemi jejich smrtelných uctíváčů, tak jako jsem se seznámil s podobami dnešních živých obyvatel Luxoru, který je nástupcem Théb. A všiml jsem si psychických znamení, zanechaných v atmosféře některých z těchto hrobek, znamení, která poukazovala na smutný pokles do čarodějných praktik tohoto kdysi tak slavného národa.

Bylo to na jedné takové studijní výpravě, kdy jsem se setkal s mužem,

němž a o rozhovorech s ním jsem váhal v těchto kapitolách psát, protože závěry některých jeho výroků jsem neměl možnost ověřit osobním pátráním, a proto, že mohou buď uvést v úžas naše prozaické století, nebo – což je pravděpodobnější – zahrnout jeho neznámé jméno nezaslouženým posměchem a tím také i mé za to, že jsem považoval takové bajky za vhodné k zveřejnění. Avšak když jsem zvážil všechna pro i proti, miska vah s těmi pro ukázala se být trochu těžší než ta druhá. Kromě toho, bylo a je přáním onoho muže, abych zveřejnil tyto věci, neboť jim přikládal větší důležitost pro naši dobu, než jsem jim mohl dát já svým blazeovaným úsudkem.

Strávil jsem skoro celý den pátráním mezi hrobkami králů. Začal jsem brzy po rozednění a pokračoval až do pozdních odpoledních hodin. Abych se dostal rychleji domů, pustil jsem se po jezdecké stezce, která vede přes Libyjské hory a sestupuje poblíž jedinečného terasovitého skalního chrámu Dér el Bahrí. Vyhnul jsem se tak – za cenu příkrého stoupání do vrchu – značně zajížděce po staré cestě, která vede kolem těchto hor.

Osel, který mne zpočátku tak zklamal, ale se kterým jsem se pozvolna smiřoval – ba dokonce jsem ho začínal mít rád – zde ukázal svou pravou cenu, když si jistým krokem vyhledával cestu přes příkré svahy. Každé kopyto tohoto zvířete, kdysi tak haněného, se kladlo bezpečně mezi kluzké zbytky uvolněných kamenů a drolící se skály, které tvořily naši stezku. Nenamáhal jsem se osla vést – bylo by to zbytečné – protože jeho neklamný pud věděl lépe než já, kam klást kopyta. Toto zvíře bylo skutečně velmi silné a bylo mnohem větší než ta, která vídáme v Anglii; bylo velké asi jako malý mezek. Namáhavě jsme stoupali výš a výše na vysokou horu, jejíž vrchol převyšuje celý hřeben, zatímco kruté slunce na nás oba vrhalo nelítostné paprsky. Byly tam dlouhé úseky stezky a několik nebezpečných zákрутů, kdy jsem musel sestoupit a nechat osla, aby šel kus cesty přede mnou, abych nepřepínal jeho síly. Když osel začal šplhat poslední úsek kluzkého srázu, vtiskl jsem nohy do třmenů, abych nespádl. Když jsme dosáhli vrcholu, sklouzl jsem se hřbetu udýchaného zvířete a nechal ho odpočinout. Díval jsem se na velkolepé panorama, které se rozkládalo dva tisíce stop pode mnou. Tento vrcholek se tyčil nad okolními kopci a rovnou planinou. Byl tu úžasný kontrast mezi žlutou pouští a bujnou zelení zavodňovaných polí. Zadumaný mír tohoto divadla přinesl mi určitý pocit duchovní útěchy. Jaké to místo,

na němž bylo možno vstoupit do nejvyššího spojení s Přírodou! Celá krajina se nořila do ticha a já jsem nemohl odolat přání setřást se sebe všechna pouta ke světu dole.

Obrátil jsem se a popošel několik kroků – a pak jsem zpozoroval neznámého člověka.

Seděl na zkřížených nohou na nízkém balvanu, na jehož vrchol si pečlivě rozprostřel nějakou látku. Na hlavě měl turban; jeho dlouhé, jako havran černé vlasy, prokvetlé šedinami, mu vyčnívaly ze záhybů turbanu. Jeho hlava byla nepohnutá a zdálo se, že i on se dívá na velkolepé divadlo, které rozvinula příroda u našich nohou. Byl to malý muž s malýma nohama a pečlivě oblečený do temně šedého roucha, které bylo u krku hluboce vystřiženo. Jeho tvář získala poněkud na objemu kozí bradkou. Dělal dojem asi čtyřicetiletého člověka. Dokud ke mně neobrátil svou hlavu, neviděl jsem jeho oči. A když se mne dotkla plná síla jeho pohledu, zažil jsem nepopsatelný pocit, že jsem v přítomnosti naprosto neobyčejného člověka. Cítil jsem, že toto setkání bude navždy zapsáno v mé paměti.

Tyto oči byly nejúžasnější částí úžasného obličejce. Byly veliké a krásné, dokonalé kruhy zářící barvy a jejich bělmo bylo tak výrazné, že dodávalo téměř nadpřirozenou hloubku jako uhel černým zorničkám.

Mlčky jsme se na sebe dívali celé dvě minuty. V jeho tváři byla taková autorita a vznešenost, že jsem považoval téměř za neomalenost oslovit ho jako první. Bohužel nikdy si již nevzpomenou, jaká byla jeho první slova ke mně, neboť se zdálo, že se moje mysl zamlžila, ještě dříve než promluvil. Jakási skrytá žláza latentní jasnozřivé vize se v mé hlavě počala probouzet k náhlé činnosti. Viděl jsem zářící kolo paprsků, které se vysokou rychlostí otáčelo přede mnou a poněkud nad mou hlavou. S jeho pohybem ustupovalo moje tělesné zakotvení a zároveň nastupoval jistý nadpřirozený a nehmotný stav vědomí.

Stačí říci, že mne oslovil, když vidění vířícího kola zmizelo. Moje mysl se vrátila, aby poznala, že stojím na vrchu nejvyšší thébské hory a že jsem obklopen širokou krajinou pusté velkoleposti.

Přerušil jsem mlčení a pozdravil jsem ho po arabsku: „Dobré odpoledne!“ Odpověděl ihned a mluvil anglicky s dokonalým přízvukem. Skutečně, kdybych zavřel oči, mohl jsem si představit, že mi místo Orientálce v dlouhé tíze odpovídá nějaký v Anglii narozený absolvent univerzity.

A než jsem se mohl rozmyslet, jak formulovat svá úvodní slova, neočekávaně jsem ze sebe vyhrkl, jako by mne k tomu nutila nějaká vnitřní síla:

„Pane, jsem si jist, že pochopíte zvláštní zážitek, který jsem právě měl, když jsem stál před vámi.“ A popsal jsem mu svou neočekávanou vizi.

Zamyšleně se na mne díval, a potom přikývl hlavou. „Ano,“ odpověděl tiše.

„Jsem citlivý na atmosféru a fakt, že se tato věc stala, když se vaše osoba dostala do styku s mojí, mne přivádí k přesvědčení, že máte nějakou neobyčejnou moc,“ pokračoval jsem.

Jeho oči mne studovaly. A po přestávce řekl: „Úmyslně jsem chtěl, abyste měl tento zážitek. Chtěl jsem, aby vám to tiše předalo jisté poselství – a stalo se!“

„Tím chcete říci – – ?“

„Že nyní víte, k jakému Řádu náležím.“

To byla pravda. Objevil jsem v něm všechny znaky a důkazy, které potvrzují fakíra nebo jogína vysokého stupně. I bez vzpomínky na onen mimořádný zážitek stačilo, abych se podíval do jeho očí, a intuice mi to potvrdila.

Co nejvíce přitahovalo mou pozornost a nejvíce mne nutilo k obdivu, byla velikost a tvar jeho očí. Byly velké a zářivé, plné síly a velitelské, a neobyčejně dlouho upřené, když na mne zíral. Jak jsem s ním mluvil, vloudil se do mne neodolatelný pocit jejich dvojité moci, zároveň

pronikající a hypnotické. Četly v mé duši a pak ji ovládly. Vytáhly z mé mysli některá z jejích tajemství a přinutily mne, abych před ním zůstal zcela pasivní.

„Je to skutečně zcela neočekávaná radost,“ zvolal jsem. „Je udivující, že jediná osoba, s kterou se setkávám v této opuštěné oblasti, je právě někdo z vašeho Řádu.“

„Myslíte?“ odpověděl. „Já nejsem překvapen. Hodina pro toto setkání udeřila. To není pouhá náhoda, že se mnou teď mluvíte. Vyšší síla než náhoda nejprve nařídila a potom připravila naše setkání.“

Naslouchal jsem s příjemným očekáváním. Moje myšlenky těkaly sem a tam ve snaze odhadnout tuto situaci, zatímco moje city přirozeně sklouzly do uctivé nálady, kterou ve mně vždy vyvolává člověk duchovního dosažení.

A on pokračoval a mluvil o tom, jak se cesty některých lidí křížují a znovu křížují na rozkaz neviditelných sil, a jak zdánlivé náhody mohou být předem určenými články v řetězu příčin, které vedou k určitým výsledkům. Řekl mi také – a to bez nejmenší marnivosti, ale jako pouhé udání existujícího faktu – že je Adeptem.

„Je to slovo, kterému dávám přednost před jakýmkoli jiným. Bylo dobré pro staré národy včetně Egyptanů, a je dosti dobré i pro mne. V oněch dnech byl Adept znám a jeho vysoké postavení bylo přijímáno; dnes je prakticky nemám a pouhý fakt jeho existence je posměšně popírán. Ale kolo se otočí a vaše století bude donuceno uznat, že zákon duchovního vývoje stále pracuje a nevyhnutelně tvoří ty, kteří mohou svobodně pracovat jako duchovní bytosti stejně jako bytosti hmotné.“

Cítil jsem, že to, co mi řekl, je pravda. Byl skutečně jedním z oněch tajemných mužů, o kterých mluví východní tradice dosti často – oněch Adeptů, kteří vstoupili do řad bohů a znají nejhlubší duchovní tajemství, která člověk nemůže nikdy poznat.

Dávají přednost práci tiché a tajné, než aby byli obtěžováni nechápajícím světem, a tam, kde musí být nalezen nějaký veřejný průchod, vysílají nezřídka své žáky, a ti se pak stávají předmětem kritiky nevědomých lidí a terčem pro ostré šípy lidí zlovlných.

A tento muž mi také řekl, že může vyměňovat své myšlenky s jinými Adepty podle své vůle a na každou vzdálenost; že Adept může na čas používat tělo jiné osoby – obvykle žáka – postupem, kterému se technicky říká „zastření“, ve kterém promítne svou duši do druhého těla, za předpokladu, že druhý člověk je dokonale připraven a ochoten a je vnímavý a pasivní.

„Čekám zde na vás,“ poznamenal s lehkým úsměvem. „Vy píšete. Mám jisté poselství, které má být dáno světu. Přijměte je, až vám bude dáno, neboť je důležité. Zatím naše dnešní setkání je pouze zahájením, pane Paule Bruntone!“

Ustoupil jsem s úžasem. Jak mohl znát mé jméno? Ale ovšem, Adepty jsou známi svou neobyčejnou schopností číst myšlenky, třeba i na velkou vzdálenost.

„Směl bych znát také vaše jméno?“ odvážil jsem se. Sevřel rty a díval se přes panoramatickou krajinu pod horou. Pozoroval jsem jeho ušlechtilou tvář a čekal na odpověď.

„Ano, můžete,“ odpověděl konečně. „Ale je to jen pro vaši soukromou informaci – nikoli pro vaše spisy. Nepřeji si, aby byla odhalena moje totožnost. Nazývejte mne Ra-Mak-Hotepem. Ano, je to staré egyptské jméno a vaši egyptologové mohou jistě podat dobrý doslovný překlad těchto slov – ale pro mne to znamená jen jednu věc: v míru. Egypt není mým domovem. Dnes je mým domovem celý svět. Asie, Afrika, Evropa i Amerika – znám všechny tyto země a pohybují se v nich. Jsem Orientálcem pouze tělem, neboť myslí nenáležím žádné jednotlivé zemi a srdcem náležím pouze Míru.“

Mluvil trochu rychle, důrazně a procítěně, ale bylo zcela zřejmé, že veškeré jeho city jsou dokonale ovládnuty.

Více než hodinu jsme hovořili o duchovních věcech, sedíce na vrcholu hory pod sluncem, jehož světlo dosud pálilo do očí a jehož teplo nás žhavě objímalo. Zapomněl jsem na tyto okolnosti ve svém velikém zájmu o tohoto muže a jeho slova. Řekl mi o některých věcech, které se týkaly světa a o mnoha jiných, které se týkaly pouze mne. Dal mi přesná poučení a zvláštní cvičení, pokud se týká mého vlastního úsilí, abych dospěl k dalšímu stupni duchovní rovnováhy a osvětlení, který by byl nad vším, čeho jsem až dosud dosáhl. Hovořil otevřeně a kriticky, dokonce přísně, o jistých překážkách na mé cestě, jejichž příčinou jsou mé osobní chyby. A konečně stanovil setkání se mnou na následující den, poblíž římského oltáře uvnitř sloupořadí, které stojí na nilském břehu u luxorského chrámu.

Aniž by vstal ze svého kamenného sedadla, rozloučil se se mnou a omluvil se z dalšího hovoru tím, že v této chvíli je velmi zaměstnán a má mnoho práce.

Opouštěl jsem ho s lítostí, nerad jsem odcházel od muže, jehož hovor byl tak originální a poutavý a jehož osobnost byla tak inspirující a povznášející.

Sestup s hory byl příkrý a kluzký. Sešel jsem dolů po skále a kamení pěšky, drže v jedné ruce uzdu osla. Když jsme sešli na úpatí, vyskočil jsem do sedla a vrhl jsem poslední pohled na horu, která se tyčila do výše tak hrozivě.

Ra-Mak-Hotep ještě nenastoupil svou cestu dolů. Bylo zřejmé, že dosud sedí na holém vrcholu hory.

Co tam asi dělá a co ho tak „velmi zaměstnává,“ zatímco sedí nehnutě jako socha? Bude tam ještě, když stíny soumraku se prohloubí nad růžovými terasami Libyjských hor?

XIX.

HROBKY: ADEPTOVO ZÁVAŽNÉ POSELSTVÍ

Ke druhému setkání došlo přesně podle ujednání ve zbořeném luxorském chrámu. Seděl jsem na dlouhém kamenném bloku, na němž byly vytesány hieroglyfy, zatímco Adept seděl na zkřížených nohou na témže bloku naproti mně.

Můj zápisník byl připraven a s perem zdviženým v očekávání jsem byl hotov zapsat jeho poselství; zapisovat na bílé stránky méně malebné znaky soustavy hieroglyfu našeho dvacátého století – těsnopisu!

Ra-Mak-Hotep naprosto neztrácel čas nějakými úvody a začal rovnou se svým poselstvím!

„Ti, kdo otevírají násilím hrobky starého Egypta, uvolňují na svět síly, které ho ohrožují. Jak lupiči hrobek před dávnými časy, tak i archeologové dnešních dnů bezděčně otvírají hrobky těch, kteří se zabývali černou magií. Neboť v posledním cyklu egyptské historie nastal velký úpadek lidí vědění – kněžstva – a čarodějství a černá magie se běžně prováděly. Když bílé světlo pravdy, které předtím prozařovalo čisté egyptské náboženství, pohasínalo, a zhoubné stíny falešných materialistických nauk se vkrádaly na jeho místo, vznikla praxe mumifikování zároveň se všemi složitými obřady, které ji doprovázely. Avšak pod zavádějícím a zchytrale zvráceným učením, které podporovalo tuto praxi, existoval také element tajného sebezájmu, který se snažil dlouhodobě zachovat hmotné pouto s hmotným světem prostřednictvím balzamovaného těla.

Tato praxe byla původně určena jenom pro Adepty – Krále v předhistorickém egyptském zlatém věku a pro duchovně pokročilé velekněze, kteří byli opravdovými prostředníky Boha, a jejím cílem bylo, aby jejich hmotná těla, prosycená jejich svatou silou, mohla dále existovat a sloužit jako ohniska, vyzařující tuto sílu do světa.

Rovněž se vyvinul jistý druh uctívání předků, podle kterého bylo balzamování těl mrtvých jenom formálním obřadem a jehož cílem bylo ukázat následujícím pokolením, jak jejich zemřelí předkové vypadali.

Byla to ve skutečnosti jenom prázdná imitace oné mumifikace, která byla prováděna v prvních obdobích Egypta a jejímž účelem bylo zachovávat svaté pozůstatky dobrých králů a kněží, neboť v temném období, které později sestoupilo na Egypt, když byl oloupen o pravé duchovní světlo a když byly vyvolávány pekelné síly z podsvětí těmi, kteří měli velké vědění, ale málo soucitu, dávali si poučení lidé z kněžských a vládnoucích tříd svoje těla balzamovat. Dělalo se to někdy k účelům černé magie, někdy ze strachu před zničením duše v očištění, které ji očekávalo po smrti a někdy z nevědomého přizpůsobení se zvyku. Téměř ve všech případech, než takový člověk odešel při smrti, dal si ještě za života upravit a připravit hrobku. Po přípravě hmotné hrobky vyvolal (nebo si dal pro sebe vyvolat knězem dostatečně vědoucím) duchovitou bytost, umělého elementárního tvora, nepozorovatelného hmotnými smysly, někdy dobrého, ale častěji zlého, aby chránil a hlídal jeho mumii a dělal strážného ducha jeho hrobky.

Dále pak, aby byla tato balzamovaná těla chráněna, byly hrobky za prvé ukryty s vynalézavou pečlivostí a pak byl všeobecně lid poučován, že každý, kdo by tyto hrobky znesvětil, bude silami těchto duchů stížen tím nejstrašlivějším trestem. Tomuto učení se věřilo, a proto byly tyto hrobky dlouho ponechány v míru. Ale se vzrůstajícím rozkladem kněžstva a vládců začal i lid ztrácet svou pověřivou víru a tak začal s vylupováním hrobek, aby se zmocnil klenotů, které byly pochovávány téměř s každou mumii důležité osoby.

Je pravda, že všude, kde bylo balzamované tělo člověka, který měl nějaké znalosti magie, nebo byl pod ochranou a vedením někoho jiného, kdo takové znalosti měl, byly vyvolávány síly – duchové, aby chránily tyto hrobky a trestaly vetřelce. Tyto síly byly často nanejvýš zlé, hrozné a ničivé. Existovaly uvnitř zavřených hrobek a mohly tam existovat po tisíce let. Proto vaši archeologové, kteří ve své nevědomosti násilím otevírají takové duchy chráněné hrobky, dělají to na vlastní nebezpečí.

Kdyby to však byla záležitost, která se týká pouze bezpečnosti archeologů a jejich rodin, nemělo by to, co vám chci říci, velkou důležitost.

Ale tak tomu není. Je to záležitost, která se dotýká bezpečnosti celého světa.

Mezi hrobkami vysokých i nízkých osobností, které jsou teď vykopávány, jsou i ty, které jsou takto chráněny. Každá taková hrobka, která byla rozpečetěna, vypouští ze sebe jako záplavu příval tam uzavřených zhoubných a zlých bytostí-duchů do našeho *hmotného* světa. Každá mumie, která je vyňata z takové hrobky a přenesena do vašich evropských a amerických muzeí, s sebou přináší éterické pojítko s těmito bytostmi a tím také jejich strašný vliv. Tyto vlivy mohou přinést světu jen škodu, škodu různého druhu, dokonce do takové míry, že ničivě působí na osudy národů. Vy, lidé na Západě, nemáte proti nim ochranu, a i když jsou pro vás neviditelné, jsou velmi mocné.

Až váš svět začne chápat, že v jistém počtu těchto hrobek jsou uzavřeni zlí duchové, může být pozdě, neboť pak budou již všechny hrobky otevřeny a tito ďábelští tvorové mohli již uniknout. Mezi jinými věcmi jsou a budou odpovědny za mezinárodní věrolomnosti. Neznalost přírodních zákonů člověka neomlouvá a on musí trpět, kdykoli přestupuje tyto zákony. A nevědomost o existenci zlých magických sil neomlouvá vaše století a ono musí vytrpět trest, který na sebe přivolává svým zbytečným vnikáním do jejich říší.

Tito uměle vytvoření elementární duchové byli v tomto století uvolněni již v dostatečném množství, aby terorizovali svět ze své psychické říše, která je dosti nehmotná, aby byla neviditelná, ale dosti blízká, aby mohla působit na hmotnou existenci žijících. My, kteří máme na srdci duchovní blaho lidstva, bojujeme proti těmto temným silám na jejich vlastní úrovni, ale přírodní zákony nám nedovolují je zničit, právě-tak jako nám nedovolují zničit žijící lidi, o nichž víme, že jsou mocným nebezpečím pro své spolubližní. Naše moc je omezena, a my můžeme chránit pouze osoby a instituce, které jsou pod naší zvláštní ochranou.

Předměty, které jsou vyjímány z hrobek spolu s mumii – jako skarabeové, klenoty, amulety a nábytek – nesou s sebou vliv těchto hrobek.

Jestliže tyto předměty nebyly magicky spojeny se zlými bytostmi, pak z jejich přivlastnění si a krádeže nemůže vzniknout nic škodlivého, ale jestliže takto spojeny byly, pak jejich rozpečetění může přinést neštěstí a zkázu. Ale běžní archeologové a egyptologové nevědí o těchto faktech, nejsou schopni mezi nimi rozlišovat a zkoumají oba druhy hrobek stejně. Ať již tomu svět rozumí nebo ne, necht' přijme toto poselství:

Necht' se nezabývá hrobkami, jejichž psychické povaze lidé nerozumí. Necht' svět přestane s otevíráním těchto hrobů, dokud si neosvojí dostatečné vědění, aby chápal vážné následky toho, co činí.

Většina králů měla jistý stupeň okultních sil, ať již k dobrým nebo zlým účelům, neboť byli do nich zasvěcováni svými velekněžími.

Původně byly magické síly, které poškozovaly jiné lidi, používány jenom k sebeobraně, nebo aby zadržovaly zločinné lidi, ale po pádu vyšších ideálů Egypta se toto vědění zvráceně používalo ke zlým cílům jako k poškozování nepřátel na dálku, nebo k odstraňování těch, kteří stáli v cestě mága (po případě jeho chráněnců) k dosažení jeho ctižádosti. Tohoto vědění bylo také užíváno k ochraně hrobek.

Každé otevření staré egyptské hrobky může znamenat bezděčný styk s neviditelnými silami nebezpečné povahy. I otevřením hrobky krále, který měl dobrou duši a vlastnil pokročilé síly, může svět postihnout poškození jako trest za porušení hrobu pokročilé duše. Nicméně předměty – jako jsou např. skarabeové – vzaté z jeho hrobu nenesou s sebou škodlivé vlivy, ale naopak vlivy blahodárné. Kdyby ale takový předmět vlastnila osoba se zlými myšlenkami, nepomůže jí to. Jeho blahodárný vliv je jen pro toho, kdo má myšlenky dobré. Toto pravidlo platí, ať byla duše zemřelého jakkoli ušlechtilá a jeho duchovní působení trvalo jakkoli dlouho. Například král Tutanchamon byl takovým člověkem. Měl mnoho okultního vědění i duchovní duši. Otevření jeho hrobky přineslo utrpení narušitelům a nezjistitelným způsobem i celému světu. V několika následujících letech bude svět trpět a platit za toto zneuctívání egyptských mrtvých, i když tyto hmotné nesnáze budou nakonec obráceny k duchovnímu dobrodiní.“

*

„Proto opakují, že se cizinci, kteří – kvůli skrytým pokladům nebo z přehnané zvědavosti, která se často maskuje jako vědecké bádání chtějí vykořisťovat některou starou zemi, kde lidé magii rozuměli a kde ji prováděli, vystavují vážnému nebezpečí. V Tibetu u Lhasy jsou tajné hrobky velkých Lámů, jejich existence je zčásti důvodem, proč se Tibetané tolik zdráhají povolit cizincům vstup do své země. A přesto nadejde den, kdy bude lidem dovoleno spatřit tyto hrobky a zabývat se jimi, a tím na sebe přivodí následné neštěstí.

V dávných dobách byl Egypt hlavním střediskem magického vědění i praxe. V magii, ať bílé nebo černé, to znamená užívané k účelům dobrým nebo zlým, předčil Egypt dokonce i Indii. A dnes tyto mohutné psychické síly, vypuštěné v minulosti, stále ještě ovlivňují zem i její lid – opět buď s výsledky povznášejícími, nebo nešťastnými. Některé z těch nešťastných jsou např. choroby, jako ekzémy, které jsou prostě následkem zlých magických vlivů, které dosud setrvávají v zemi a postihující žijící Egyptany.

Necht' tedy tato výstraha projde vaším perem. Nyní asi chápete, proč jsme se setkali. I když se tato výstraha setká s výsměchem a bude ignorována, moje i vaše povinnost – přijmete-li ji – bude vykonána.

Přírodní zákony neomlouvají nevědomosti, ale ani tato výmluva už nebude platit!“

Tak skončilo poselství Ra-Mak-Hotepa. Zapsal jsem je věrně a uvedl je zde, tak jak mi bylo předáno.

*

Adept a já jsme se ještě několikrát setkali a pak jsem byl odvolán, abych pokračoval ve svých cestách dále na jih. Při každém našem setkání plnil mou hlavu informacemi o zásadách tajemného bratrstva, k němuž patří. Bylo to při zmínce o jistých mých zkušenostech v Indii, kde jsem se setkal s jedním mladým jogínem, který tvrdil, že jeho Mistr je stár více než čtyři sta let, kdy Ra-Mak-Hotep vážně pronesl udivující a neuvěřitelné prohlášení, že někteří Adepti, kteří žili a pohybovali se ve starém Egyptě, jsou dosud naživu!

Hned tak nezapomenu na výkřik úžasu, kterým jsem přijal toto prohlášení.

Jádrem jeho tvrzení bylo, že existují Adepti, jejichž těla leží ve strnulém stavu v jistých egyptských hrobkách, které dosud nebyly objeveny a které, jak tvrdil, ani nikdy nebudou objeveny žádným obyčejným archeologem.

„Hrobky těchto velkých Adeptů jsou příliš dobře stráženy a nebudou nikdy nalezeny vašimi archeology,“ vysvětloval. „Tyto hrobky nejsou hrobkami mrtvých, nýbrž živých. Obsahují nikoliv mumie, nýbrž těla Adeptů v jedinečném stavu, který přibližně popisuje slovo trans. Objevil jste v Indii, že fakíři dovolují, aby byli pohřbeni na krátká nebo delší období, přičemž udržují svá těla ve stavu vytržení.“¹⁶⁾

16) Pozn. autora: V mém vypravování o indických jogínech v knize *Tajnosti indické* je zmínka o jednom takovém fakírovi. Bude snad zajímavé doplnit následující podrobnosti, které jsem získal z úředního

Činnost jejich dýchacích orgánů byla na dobu pohřbu zcela zastavena. Egyptští adepti jsou do určité míry v podobném stavu, ale jejich vědění je hlubší a oni udržují svá těla ve vytržení, a přesto naživu po tisíce let.

Dále, existuje jeden podstatný rozdíl mezi nimi a indickými fakíry.

Fakíři upadnou do naprosto bezvědomého stavu při svém pohřbení a nepamatují si nic, dokud se zase neprobudí – leda by to byli Adepti, kteří by se však nikdy nenechali přemluvit, aby veřejně ukazovali své síly. Avšak egyptští Adepti zůstávají při plném vědomí po dobu svého pohřbení a i když jsou jejich těla ve strnulosti, jejich duchové jsou svobodní a pracují. V Indii jste navštívil mudrce, který nikdy nemluví, a který žije poblíž Madrasu. A při prvním setkání jste shledal, že je v hlubokém transu, jako by byl zdánlivě mrtev. Musíte však vědět, že jeho mysl byla naprosto živá, protože při vaší druhé návštěvě nejen že věděl vše o vaší první návštěvě, ale zmínil se také o svých námitkách, že jste se tehdy pokoušel ho fotografovat. Takový člověk je činný ve vnitřních říších bytí, ale i v říši hmotné tím, že užívá éterického těla.

Pohřbení egyptští Adepti jsou mentálně v podobném stavu, zatímco fyzicky jsou jejich těla samozřejmě uvedena do ještě hlubšího transu. Jejich duchové se pohybují a cestují, jejich mysl myslí ve stavu plného vědomí, a tak mají výhodu, že pozorují dva světy – hmotný i duchovní.

Jejich těla jsou ukryta v neodhalitelných hrobkách, kde očekávají návrat svých duchů. Jednoho dne jejich duchové ožíví ona strnulá těla, která pak vstoupí opět do zevního světa. Postup znovuoživení bude muset být proveden vhodnými lidmi, kteří mají potřebné vědění. Část obřadu oživení se bude skládat ze zpěvů jistých tajných „magických slov“. Možná, že se vám to zdá podivné, ale jejich těla jsou zdánlivě balzamovaná, neboť leží zabalena v plátně a jsou uzavřena v rakvích pro mumie. Je zde však podstatný rozdíl, a tím je to, že jim nikdy nebyla vyříznuta srdce, jako se to dělalo skutečným mumii. Všechny jejich životní orgány zůstávají nedotčeny až na to, že mají skleslé žaludky, protože v nich nebyla žádná potrava od počátku jejich uvedení do transu. Dalším rozdílem je to, že tito živí Adepti si dali své obličejové a svá těla zcela pokrýt vrstvou vosku. Toto polití voskem bylo provedeno až potom, kdy se uvedli do stavu transu.

Jejich hrobky jsou dobře ukryty a jejich počet je přirozeně velmi malý, neboť jenom vysoce pokročilí adepti mohli vstoupit do tohoto stavu a ne všichni byli ochotni to udělat. Nerad užívám slova „trans“ pro jejich případ, protože to vyvolává nesprávný dojem, ale neznám jiné slovo, které by bylo vhodnější. Jejich stav je něco zcela jiného než například trans spiritistických médií nebo hypnotizovaných osob. Opravdu existují hlubší stupně transu, které moderní

protokolu Sira Claudea Wadea.

Fakír byl zaživa pohřben ve skříni, která byla umístěna v kobce tři stopy pod podlahou, a hlídána dvěma rotami vojáků. Stály tam čtyři strážce, byly střídány každé dvě hodiny ve dne v noci, a chránily před vniknutím.

„Když jsme otevřeli skříň,“ napsal Sir Claude, „spatřili jsme postavu zabalenou v pytli z bílého plátna, který byl nad hlavou svázan. Sluha začal polévat postavu teplou vodou – nohy a ruce byly scvrklé a ztuhlé, obličej plný a hlava nakloněna k ramenu jako u mrtvolky. Zavolal jsem pak lékaře, který byl se mnou, aby sešel dolů a prohlédl tělo, což on udělal, ale nemohl objevit žádný tep srdce ani na spáncích, ani na pažích. Nalezl však jistou oblast tepla v mozku, které neexistovalo v žádné části těla. Postup oživení zahrnoval lázeň v horké vodě, tření, odstranění voskových a vatových zátek z uší a chřípí, tření očních víček převařeným máslem ale i něco, co se bude zdát většině lidí velmi podivné, totiž přiložení horké placky z pšeničné mouky, asi palec tlusté, na temeno hlavy. Když byla placka přiložena potřetí, tělo se prudce otřásl, chřípí se zploštilo, pak následoval výdech, údy přijaly přirozenou plnost, ale tep krve byl stále jen lehounce pozorovatelný. Potom byl jazyk potřén rozpouštěným máslem, načež oční bulvy se rozšířily a přijaly svou přirozenou barvu a fakír pomal přítomně a promluvil.“

Pamatuji se na starého Inda, který byl svědkem pohřbení jednoho jogína na dvacet sedm dní. Řekl mi, že když onen mul byl vykopán a vzkříšen, vzduch počal proudit do jeho plic s pískavým zvukem, jako je zvuk parní pístů.

badatelé dosud ještě nevypátrali. Všechny stavy, které badatelé znají, jsou povrchní v porovnání s hlubokým a jedinečným stavem egyptských Adeptů, pohřbených v hrobkách. V jejich odpočinku je ve skutečnosti velmi mnoho činnosti; a oni opravdu nejsou ve stavu transu, jak svět tomuto stavu rozumí.

Je zde jeden Adept, který je ve své hrobce od roku 260 př. Kr. Jiný je zde déle než od roku 3 000 let př. Kr. a ještě jiný, který zde leží 10 000 let! Všichni působí velmi aktivně, ale v tajnosti, k duchovnímu blahu lidstva. Vědí, co se děje v celém světě navzdory faktu, že jsou jejich těla pochována. Jsou to lidé dokonalí. Tím chci říci, že jejich těl se nemůže nic dotknout – ani žádný hmyz nebo parazit – takové je vyzařování jejich duchovních sil. Mimo to jsou v neustálém telepatickém spojení s jistými žijícími Adepty naší doby, kteří mají činné tělo. Duchovní poklady zachované těmito starými egyptskými Adepty jsou předávány těmto žijícím Adeptům. Až nadejde čas k jejich probuzení, obřad vzkříšení bude muset být proveden jedním ze současných Adeptů.“

DOSLOV

A když jsem procestoval křížem krážem celou délku této staré egyptské země a byl svědkem dalších podivných věcí, obrátil jsem své kroky zpět ke svým dobrým přátelům, kteří sedí ve věčné meditaci na okraji Libyjské pouště.

„Pověz mi, ó moudrá Sfingo,“ zvolal jsem, „zda smím dopřát odpočinku svým unaveným nohám, které, jak se zdá, se již dosti nachodily po prašné cestě života?“

A Sfinga mi dala odpověď:

„Polož tuto otázku té Jediné, jejímž jsem opuštěným dítětem, jejíž lůno mne vyzvedlo, abych snášela strasti plné úderů tohoto světa. Neboť já jsem sám Člověk a tam je moje matka Země. Taž se jí!“

A tak jsem kráčelo něco dále a přišel jsem k Velké pyramidě.

A vstoupil jsem dovnitř do temné chodby a slezl jsem dolů do hlubokých útrob země, až do ponuré podzemní krypty.

A vyřkl jsem na pozdrav slova podle pokynů sedmého verše šedesáté čtvrté kapitoly nejstarší knihy celého Egypta:

„Bud' zdráv! Pane Svatyně, která stojí ve středu Země!“

Poté jsem usedl na skalnatou podlahu a ponořil svou mysl do jejího vlastního přirozeného klidu, čekaje trpělivě na odpověď:

Když se konečně objevil Vznešený Jediný Pán Božského Domu, prosil jsem ho, aby mne uvedl do přítomnosti Té, která se nazývá „Paní Skrytého Chrámu“, a která není nikým jiným, než Živou Duší naší Země.

A Pán povolil mé mocné žádosti a vedl mne tajnými dveřmi do chrámu, který je tam nablízku ukryt. Božská Matka mne přijala velmi milostivě, ale zůstala sedět v povzdálí a nařídila mi, abych vyslovil svou žádost.

A já jsem jí opakoval svou otázku:

„Pověz mi, ó Paní Skrytého Chrámu, zda smím dát odpočinout svým unaveným nohám, které, jak se zdá, se již dosti nachodily po prašné cestě života?“

Dívala se dlouho a vážně do mých očí, než vyřkla odpověď:

„Sedm cest je před tebou otevřeno, ó Hledající. Sedm stupňů očekává, aby po nich stoupal člověk, který by chtěl vstoupit do mé tajné komnaty. Sedm poučení se musí naučit ti z lidského rodu, kteří by chtěli spatřit mou tvář odhalenou. Dokud jsi neprošel všemi cestami, dokud jsi nevystoupil na všechny stupně a neovládl všechna poučení, do té doby nemůžeš doufat, že nalezeš odpočinek pro své nohy nebo mír pro svou duši.“

Slyšel jsem její měkký hlas, v jehož klidných tónech se zdály znít myriády věků ozvěnou přes Velikou Síň Chrámu.

„Jaké jsou tyto cesty, ó Božská Matko?“ A Ona pravila:

„Cesta, která vede do mnohých domů a Stezka, která vede do pouště, Ulice, která vydává rudé květy; výstup na vysoké hory a Sestup do temných jeskyň, Stezka věčného putování a Cesta tichého sezení.“ Tázal jsem se:

„Co je těch sedm stupňů?“ Ona odpověděla:

„První jsou Slzy, druhý Modlitba, třetí Práce, čtvrtý Odpočinek, pátý Smrt, šestý život a poslední Soucit.“

„A co znamená těch sedmero poučení, kterým se člověk musí naučit, ó Matko?“

A Ona mi dala odpověď:

„Radost je první a nejnadnější poučení, další je Bolest, Nenávist je třetí, Iluze je čtvrté, Pravda je páté, Láska je šesté, a Míru se musí člověk naučit nakonec.“

A já jsem byl udiven nad těmito věcmi.

Potom Pani Skrytého Chrámu ustoupila z Velké Síně a já jsem viděl, že za ni je veliká zlatá hvězda a uvnitř hvězdy zářící koruna a dva stříbrné půlměsíce. Pod korunou pak byl bílý kříž a okolo ramen kříže bylo sedm červených růží.

A zed' vzadu byla hluboce modrá, a na ni se náhle objevilo mnoho slov, zářících světlem jako řada drahokamů. A bylo mi nařízeno, abych z těchto slov četl jenom ta, která byla na konci.

A ta slova zněla:

„Neboť Egypt je obrazem věcí nebeských, a vpravdě je chrámem celého světa!

A až Egypt bude svědkem těchto věcí, potom onen Pán a Otec, který je Nejvyšším Bohem, Prvým v Moci a Vlákem Světa, pohlédne do srdcí a činů lidí, a Svou vůlí je zase povolá k jejich staré dobrotě, aby svět sám se pravdivě projevil jako úctyhodné dílo Jeho rukou.“

KOMENTÁŘ K DOSLOVU

(který uvádí autor pro vysvětlení symbolických výrazů)

SEDM CEST

Cesta, která vede do mnohých domů – v chrámech jsou kaple, svatyně, krypty, auditoria a každé z nich slouží jednomu účelu. Mnoho domů znamená nabýt všestrannou zkušenost, realizovat se jako člověk, vybudovat různé stránky charakteru a zharmonizovat je. Každý dům je jednou stránkou vaší bytosti – také toho, co je vnější (společnost je domem druhých lidí).

Stezka, která vede do pouště – Poustevník odchází, aby našel mír (v přírodě) poté, kdy se odvrátil od světa (nejprve zevně a potom vnitřně) a od nacházení uspokojení v lidských záležitostech (od společnosti a lidské přirozenosti).

Ulice, která vydává rudé květy – Astrál, vášně, které pronásledují toho, kdo chce dosáhnout sebeočisty. Květy vášně jsou zděděny ze zvířecí povahy, ale my nejsme zvířata a proto musíme vášně ovládat. Ulice je naším dědictvím po zvířatech – musíme uplatňovat nárok na naši lidskost tím, že ovládneme zvířecí stránku.

Výstup na vysoké hory – Duchovní touha je základním předpokladem pro vaše pozvednutí z úrovně, na které jste. Je to toužení po vyšším bytí. K tomu potřebujete odvahu. A protože se pozvedáte ze stádnosti, která se spokojuje s malým uspokojením, šplháte vzhůru osamoceně.

Sestup do temných jeskyní – To jsou období, kdy před sebou vůbec nevidíte svou cestu a jste obklopeni temnotou. Temnota je nejistota – to znamená nejistota, zda jdete vpřed nebo zpět. Až tento stav dojde ke svému kritickému vyvrcholení, bude to ona temná noc duše, kdy existuje nesmírná duchovní vyprahlost, mrtvo. Jste vnitřně mrtvi a vaše duchovní touha se ztiší a je zcela nehybná. Tuto temnotu musíte přetrpět neboť i ona přejde.

Stezka věčného putování – Toto je stezka nespokojenosti s tím, čeho bylo dosaženo. Hledání musí pokračovat – je to žízeň po vědě. Člověk může procházet různými naukami a vstřebet z každé něco. V této době jste putujícím studentem a hledajícím.

Cesta tichého sezení – Nakonec musíte zanechat všech duchovních tužeb, návštěv duchovních center a guruů. Musíte být tiší a dovolit Bohu ve svém nitru, aby vás vedl a požehnal vám. Musíte se spoléhat na Boha ve svém nitru.

Více či méně musíte projít těmito stezkami – záleží to na vaší minulosti.

SEDM STUPŇŮ

Slzy – Všichni musíme projít utrpením, které nás ukazuje, že svět není tím, čím se zdá být, to znamená místem, které dává příjemné uspokojení.

Modlitba – Modlete se o vedení a pomoc.

Práce – Musíte pracovat na sobě, abyste se zlepšili.

Odpočinek – Nyní nastává rovnováha a vy jste dosáhli středního bodu: konce dlouhé stezky a počátku krátké stezky. Odpočíváte po své námaze na dlouhé stezce (cvičeních). Shrňte, co jste získali. Nyní si od této námahy můžete odpočinout, přináší to mír. Nyní jste na krátké stezce.

Smrt – Na krátké stezce se projeví smrt ega. Život, který se rozvinul v Nadjá, způsobuje, že ego umírá bez vašeho úsilí.

Život – Stupeň, kde se vám dostane vědomého spojení se životem, myslí a silou – vědomé bytí za vesmírem (Išvara). Existuje harmonie s Išvarou a Jeho vůlí.

Soucit – Po harmonii a sjednocení s Išvarou máte insight a vnitřní mír.

Nyní přichází pocit, že vy jste v pořádku, ale co ti ostatní, kteří nic nenacházejí nebo ani nehledají. Probouzí se soucítění nebo slitování. Toto je poslední krok, protože vy se pak musíte vrátit po svých stopách, vžít se do situace druhých a pozvednout je k tomu, co mohou dále dělat. To se dá provést různými způsoby – veřejně, tajně, přednáškami, psaním, institucemi. Někteří zůstanou neznámí, jiní se stanou známými.

SEDM POUČENÍ

Radost – Té je nejjednodušší se naučit; existuje dočasný příjemný pocit radosti, ale je vždy následován bolestí. Naplnění příjemným pocitem následuje křečovitě stažení bolestí.

Bolest – Dodává cennou protiváhu lekcím o příjemném pocitu.

Nenávist – Nenávist plodí jen více nenávisti. Nikdy nekončí. Musíme se poučit o karmě a o tom, že se nenávist vrací zpět jako bumerang. Musíme se naučit zaujímat opak nenávisti, což je soucit nebo láska. Výsledky nenávisti postihují druhé stejně tak jako vás samotné. Takto trpí i národy.

Iluze – Uvědomujte si klamnou povahu světa i svého osobního života – to je krátká stezka. Máme metafyziku, abychom to pochopili intelektem, a dosti zkušeností, abychom iluzi poznávali v životě a abychom jí začali prohlédat. Nyní se dostáváte do vědomí Nadjá. Vidíte, jak je iluze omezená v porovnání se skutečností.

Pravda – Ta se snáší nejhůře. Je třeba, aby člověk přijal pravdu o sobě, pravdu, že se nakonec od osobního života musíme odpoutat (neboť osobnost není nesmrtelná). S tím se člověk musí smířit a přijmout to, neboť tato pravda se vztahuje na celý vesmír – vše je určeno

k zániku. Ale vše odchází tak, že splývá, ztrácí se ve velkém oceánu Bytí, tudíž to není naprostý zánik.

Láska – Nádherný souzvuk, hudba sfér, vesmírná harmonie. Obrovský význam božského úmyslu, který člověku nemusí být vždy po chuti. Je to milující vztah mezi lidmi a mezi člověkem a Bohem.

Mír – Zde se nekladou žádné další požadavky nebo touhy a jste spokojeni s bytím, které je ve vašem nitru. Skončí nucená znovuzrovnání, neboť se sami vracíte zpět skrze své touhy. Když se od nich osvobodíte, naleznete mír. To neumíte dostatečně ocenit, dokud to nezažijete. Starší duše to vše znají a tudíž mír oceňují – záleží na stáří a vyspělosti duše.

Na konci Doslovu „Vládce“ znamená Išvaru; Išvara odpovídá insightu – to znamená chápat svět jako dílo Jeho rukou.